

**ПРИМЕНА НА НАЧЕЛОТО НА
СООДВЕТНА И ПРАВИЧНА ЗАСТАПЕНОСТ:
ПЕРЦЕПЦИЈА НА ГРАЃАНИТЕ**

**APLIKIMI I PARIMIT TË PËRFAQËSIMIT ADEKUAT
DHE TË DREJTË:
PERCEPTIMI I QYTETARËVE**

**IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE
OF ADEQUATE AND EQUITABLE
REPRESENTATION:
PERCEPTIONS OF CITIZENS**

БОНА МЕНТЕ:

Подобрување на вклученоста на немнозинските заедници на локално ниво преку Комисиите за односи меѓу заедниците
Овој проект е финансиран од Европската Унија

**ПРИМЕНА НА НАЧЕЛОТО НА
СООДВЕТНА И ПРАВИЧНА
ЗАСТАПЕНОСТ:
ПЕРЦЕПЦИЈА НА ГРАЃАНИТЕ**

декември 2013

Оваа публикација е испечатена во рамките на проектот БОНА МЕНТЕ: Подобрување на вклученоста на немнозинските заедници на локално ниво преку Комисиите за односи меѓу заедниците

Издавачи

Здружение Институт за развој на заедницата

Заедница на единиците на локалната самоуправа на РМ- ЗЕЛС

За издавачот

Сретен Коцески, извршен директор ИРЗ

Душица Перишиќ, извршен директор ЗЕЛС

Автор

Гордана Величковска

Лектура на македонски јазик

Бобан Карапејовски

Превод

албански јазик - Бурим Мурати

англиски јазик - Гордана Величковска

Тираж 750

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

342.72/.73:316.334(497.7)(047.32)

ВЕЛИЧКОВСКА, Гордана

Примена на начелото на соодветна и правична застапеност :
перцепција на граѓаните / [автор Гордана Величковска ; превод на
албански јазик Бурим Мурати ; превод на англиски јазик Гордана
Величковска]. - Тетово : Здружение Институт за развој на заедницата,
2013. - 190 стр. : граф. прикази ; 22 см

Текст на мак., алб. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. -
Библиографија: стр. 56-57 ; Bibliografia: стр. 121-122 ;
Bibliography: стр. 184-185. - Содржи и: Aplikimi i parimit të
përfaqësimit adekuat dhe të drejtë perceptimi i qytetarëve ;
Implementation of the principle of adequate and equitable
representation : perceptions of citizens

ISBN 978-9989-2626-5-4

I. Velickovska, Gordana види Величковска, Гордана

а) Граѓани - Рамноправност - Македонија - Владини извештаи
COBISS.MK-ID 95185162

"Оваа публикација е изготвена со помош на Европската Унија. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на авторот и на проектниот тим и на никаков начин не ги рефлектира гледиштата на Европската Унија."

Содржина

I. Вовед.....	5
II. Методологија.....	13
III. Резултати од униваријатните анализи	15
IV. Резултати од биваријатните анализи	26
V. Заклучоци	54
а. Заклучоци од униваријатните анализи	54
б. Заклучоци од биваријатните анализи	54
Библиографија.....	56
Анекс: Прашалник	58

Предговор

Заедницата на единиците на локална самоуправа на Република Македонија (ЗЕЛС) и Институтот за развој на заедницата (ИРЗ) го реализираат проектот „БОНА МЕНТЕ: Подобрување на вклученоста на немнозинските заедници на локално ниво преку Комисиите за односи меѓу заедниците“. Проектот трае до јануари 2014. Во рамките на овој проект, во периодот септември – октомври 2013, беше спроведено истражување на тема: „Примена на начелото на соодветна и правична застапеност“. Целта беше да се истражат мислењата на припадниците на македонската, албанската, турската, влашката, српската, ромската и на бошњачката етничка заедница за примената на начелото на соодветна и правична застапеност во однос на нивните заедници.

Направената анализа на ова истражување е претставена во оваа публикација и дава преглед на мислењата на припадниците на македонската, албанската, турската, влашката, српската, ромската и на бошњачката етничка заедница за примената на начелото на соодветна и правична застапеност во однос на нивните заедници. Со ова сакавме да придонесеме кон стручната и јавна дебата околу примена на ова начело и, истовремено, да иницираме позитивни движења кон подобрување на положбата на етничките заедници во Република Македонија.

Публикацијата е наменета за граѓаните на Република Македонија, државните институции, единиците на локалната самоуправа, стручната јавност, Комисиите за односи меѓу заедниците, меѓународните институции, како и за сите оние што се заинтересирани за оваа област.

Во иднина, ЗЕЛС и ИРЗ ќе продолжат со континуирани иницијативи, проекти и истражувања за подобрување на положбата на етничките заедници во Република Македонија, како и преземање активности за информирање и едукација на пошироката јавност за важноста на почитувањето на правата на сите етнички заедници при градењето на демократско општество.

Голема благодарност до Европската Унија, која финансиски го поддржа проектот и издавањето на оваа публикација.

I. Вовед

На 8 септември 1991 Република Македонија спроведе референдум на кој граѓаните се изјаснија за самостојна Република Македонија. На референдумот учествуваа 75% од целокупното избирачко тело во Република Македонија и 95% гласаа за независност. Следен чекор за засилување на државата беше усвојувањето на Уставот на Република Македонија од страна на Собранието на 17 ноември 1991 година. Од републиките на Социјалистичка Федеративна Република Југославија, единствено Република Македонија ги избегна крвопролевањата на патот кон добивање независност од поранешната федерација. Република Македонија се сметаше за една од светлите точки од поранешна Југославија¹.

На 8 април 1993 Република Македонија стана членка на Обединетите нации, а во 1995 стана членка на Советот на Европа. Интеграцијата на Република Македонија во Европската Унија и во НАТО е стратегиска определба од самото осамостојување, затоа посебно внимание беше посветено на исполнувањето на предусловите за постигувањето на оваа цел.

Сепак, 90-тите може да се опишат како период на предизвици за Република Македонија. Во овој период се случуваа војни на просторите на поранешна Југославија, проследени со бран бегалци кон Република Македонија. Посебно треба да се одбележи приливот на бегалци за време на косовската криза. Понатаму, Македонија се соочи со економско ембарго од страна на Република Грција и санкции од ОН кон Република Србија, кои имаа директно влијание на нејзината економска состојба. Исто така, како резултат на спорот за името на Република Македонија со Република Грција (кој и денес постои), ова беше период на интензивни дипломатски напори за признавање на Република Македонија од страна на другите држави и зачленување во важни глобални и регионални организации².

Мултиетничкиот карактер на Република Македонија може да се види од резултатите од пописот последно спроведен во 2002. Етничката структура на Република Македонија е составена од 64,8% Македонци, 25,17% Албанци, 3,85% Турци, 2,66% Роми, 1,78% Срби, 0,84% Бошњаци, 0,48% Власи и 1,04% „други“³. Заштитата и промоцијата на правата на малцинствата се од суштинско значење за постоењето и успешното функционирање на мултикултурните општества. Овде терминот „малцинство“ е употребен во согласност со дефиницијата на Франческо Капоторти, која е најшироко прифатена. Според него, малцинство е група инфериорна по број во однос на остатокот од населението на државата, која е во недоминантна позиција, чии членови споделуваат етнички,

¹ Mickey, Robert W., Adam Smith Albion, Success in the Balkans? A Case Study of Ethnic Relation in the RM, in Ian M. Cuthbertson and Jane Leibowith (eds.) *Minorities: The New Europe's Old Issue*, Institute for East West Studies, New York, 1993, стр. 58

² Котевска, Билјана. *Ефективно политичко учество на помалите етнички заедници во локалната самоуправа во Република Македонија: влијание на Охридскиот рамковен договор*, Студиорум, Скопје, стр. 9-10

³ Вкупно население, домаќинства и станови, Вкупно население според изјаснувањето за националната припадност, мајчиниот јазик и вероисповеста, Книга X, 2002, достапно на: <http://www.stat.gov.mk/publikacii/knigaX.pdf>

религиозни и лингвистички карактеристики што се разликуваат од оние на остатокот на населението и покажуваат, барем имплицитно, чувство на солидарност насочено кон зачувувањето на нивната култура, традиции, религија и јазик⁴.

Охридскиот рамковен договор беше потпишан на 13 август 2001 од страна на лидерите на четрите најголеми политички партии во тоа време: две му припааа на македонскиот политички блок (Внатрешна македонска револуционерна организација – Демократска партија за македонско национално единство – ВМРО-ДПМНЕ и Социјалдемократскиот сојуз на Македонија – СДСМ) и две партии од албанскиот политички блок (Демократска партија на Албанците – ДПА и Партија за демократски просперитет – ПДП)⁵. Договорот беше потпишан под покровителство на претседателот на Република Македонија, Борис Трајковски, и со посредништво на претставникот на ЕУ, Франсоа Леотар, и претставникот на САД, Џејмс Пердју⁶. Како резултат на потпишувањето на овој договор, правниот и политичкиот контекст во Република Македонија е битно променет.

Покрај основните принципи и одредбите за прекин на непријателствата, Охридскиот рамковен договор предвидува реформи во областите на децентрализацијата, недискриминацијата и правичната застапеност, посебни парламентарни процедури во насока на заштита од мајоризација, образование на мајчин јазик, користењето на јазиците и изразување на идентитетот⁷.

Начелото на правична застапеност било од централно значење за време на преговорите за Охридскиот рамковен договор⁸. Ова начело е разработено во делот 4, насловен *Недискриминација и правична застапеност*. Недискриминацијата е обработена во делот 4.1., во кој се наведува дека целосно ќе се почитува принципот на недискриминација и рамноправен третман на сите лица пред законот. Овој принцип особено ќе се применува во однос на вработувањата во јавната администрација и во јавните претпријатија⁹.

Правичната застапеност беше адресирана во делот 4.2., при што се предвидува дека во законите со кои се регулираат вработувањата во јавната администрација ќе бидат содржани мерки со кои ќе се обезбеди правична застапеност на заедниците во сите централни и локални јавни тела и на сите нивоа на вработување во тие тела, истовремено почитувајќи ги правилата за компетентност и интегритет според кој се раководи јавната администрација. Понатаму, властите ќе преземат активности за да ја коригираат постојната нерамнотежа во

⁴ <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationallaw.aspx>

⁵ Malevska, Mirjana. *Painful Confrontations, New Balkan Politics, Vol. 4/5*, Peace and Democracy Center: “Ian Collins”, Skopje, 2002, стр. 165

⁶ Engstrom, Janny. *Multiethnicity or Binationalism? The Framework Agreement and the Future of the Macedonian State, the European Book on Minorities Issues, Vol.1*, 2001/2, Kluwer Law International, 2003, pp 10

⁷ Ohrid Framework Agreement, 13 August 2001, достапно на:

<http://www.ucd.ie/ibis/filestore/Ohrid%20Framework%20Agreement.pdf>

⁸ Бошковски, Донче. *Спроведување на правата на заедниците - практики, механизми и заштита*, ОБСЕ, Скопје 2012, стр. 11

⁹ Ohrid Framework Agreement, 13 August 2001, достапно на:

<http://www.ucd.ie/ibis/filestore/Ohrid%20Framework%20Agreement.pdf>

составот на јавната администрација, особено преку вработување припадници на заедниците со недоволна застапеност. Особено внимание ќе се посвети на тоа да се обезбеди, колку е можно побрзо, полициските служби генерално да го одразат составот и распределбата на населението во Македонија¹⁰.

Во Анексот А на Рамковниот договор беа предложени уставни амандмани на Уставот од 1991, во нив беше содржан и членот 8, кој утврдува дека темелните вредности на уставниот поредок на Република Македонија се:

- основните слободи и права на човекот и граѓаните признати во меѓународното право и утврдени со Уставот; оваа одредба веќе постоеше во Уставот од 1991;
- *правична застапеност на лица кои припаѓаат на сите заедници во јавните органи на сите нивоа и во други области од јавниот живот*; ова одредба беше новина;

Следуваше фазата на имплементација на Охридскиот рамковен договор¹¹. Најпрво беа усвоени петнаесет уставни амандмани, кои беа проследени со низа законски промени во кои беа вклучени и одредби што се однесуваа на начелото на соодветна и правична застапеност.

Устав - Со амандманот VI се воведе начелото на соодветна и правична застапеност на граѓаните што им припаѓаат на сите заедници во органите на државната власт и во другите јавни институции на сите нивоа¹². Може да се забележи дека овој амандман претрпе промени во однос на тоа како беше предложен во Охридскиот рамковен договор, односно „правичната застапеност“ беше модифицирана да гласи „соодветна и правична застапеност“.

Со амандманите XXIX и XXX се гарантира спроведувањето на ова начело во судскиот систем, поточно се утврдува дека при изборот на судиите, судиите-поротници, претседателите на судовите и јавните обвинители ќе се запази соодветната и правична застапеност на граѓаните што им припаѓаат на сите заедници¹³.

Законска рамка - Начелото на соодветна и правична застапеност е вградено во голем број законски и подзаконски акти што регулираат различни области на општествениот живот¹⁴. Во областа на правосудството начелото на соодветна и правична застапеност се применува при изборот на судии и судии-поротници¹⁵, јавни обвинители¹⁶,

¹⁰ Ohrid Framework Agreement, 13 August 2001, достапно на:

<http://www.ucd.ie/ibis/filestore/Ohrid%20Framework%20Agreement.pdf>

¹¹ Извештај по однос на состојбата за имплементација на сите политики што прилегуваат од Охридскиот рамковен договор, Секретеријат за спроведување на Охридски рамковен договор, Влада на Република Македонија, Скопје, 2012, стр.12

¹² Амандман VI, Устав на Република Македонија, 2001, достапно на:

<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

¹³ Амандман XXIX и XXX, Устав на Република Македонија, 2001, достапно на:

<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

¹⁴ Понудената листа не претендира да биде сеопфатна, туку да послужи како илустрација за вклучување на начелото на соодветна и правична застапеност во законодавство на Република Македонија.

¹⁵ чл.43. Закон за судовите, Службен весник бр.58/2006, 62/2006, 35/2008, 150/20120

¹⁶ чл.43. Закон за јавно обвинителство, Службен весник бр.150/2007, 111/2008

при вработување во стручната служба на јавното обвинителство¹⁷ и вработување во судската служба¹⁸. Ова начело се применува и во рамки на Академијата за судии и обвинители на различни нивоа, односно како при изборот на органите и телата така и при изборот на кандидатите.

Понатаму, начелото на соодветна и правична застапеност се применува при вработувањето на државните и на јавните службеници, при што вработувањето се спроведува низ транспарентна постапка и врз основа на критериумите на стручност и компетентност^{19,20}. Законот за државни службеници утврдува и обврска за органите на државната управа за донесување на годишни планови за соодветна и правична застапеност. Годишните планови ја прикажуваат моменталната состојба на ова поле, плановите за вработување, стручно усвршување и обука, како и проценка на финансиските импликации за реализација на планираното²¹.

Начелото се применува и при изборот на стручни соработници, воспитувачи и друг наставен кадар во основното образование²² и во јавните средни училишта²³. Конечно, министерот за култура може да формира тела, односно да именува надворешни соработници земајќи ја предвид соодветната и правична застапеност на сите заедници²⁴.

Законот за локална самоуправа донесен во 2002 исто така се осврнува на застапеноста на заедниците при вработувањето во општинската администрација и во јавните служби што ги основала општината. Од овој закон произлегува обврската да се води сметка за соодветната и правична застапеност на граѓаните што им припаѓаат на сите заедници застапени во општината на сите нивоа, при што треба да се почитуваат критериумите на стручност и компетентност²⁵. На локално ниво, градоначалниците имаат примарна одговорност за имплементација на

¹⁷ чл.76. Закон за јавно обвинителство Службен весник бр.150/2007, 111/2008

¹⁸ чл.6. Закон за судска служба, Службен весник бр.98/2008, 161/2008, 6/2009, 150/2010

¹⁹ чл.12. Закон за државни службеници, Службен весник бр. 59/2000, 112/2000, 34/2001, 103/2001, 43/2002, 98/2002, 17/2003, 40/2003, 85/2003, 17/2004, 69/2004, 81/2005, 61/2006, 36/2007, 161/2008, 6/2009, 114/2009, 35/2010, 167/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012

²⁰ чл.6. Закон за јавни службеници, Службен весник бр. 52/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012

²¹ Правилник за содржината на годишниот план за соодветна и правична застапеност на заедниците, Министерство за информатичко општество и администрација. 2011. достапно на:

http://www.ads.gov.mk/WBStorage/Files/pravilnik_pravicna_zastapenost_zaednicite_js_61_2011.pdf

²² чл.82. Закон за основно образование, Службен весник бр. 103/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012)

²³ чл.60. Закон за средно образование, Службен весник бр. 44/1995, 24/1996, 34/1996, 35/1997, 82/1999, 29/2002, 40/2003, 42/2003, 67/2004, 55/2005, 113/2005, 35/2006, 30/2007, 49/2007, 81/2008, 92/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012

²⁴ чл.11. Закон за култура, Службен весник бр. бр.31/1998, 49/2003, 82/2005, 24/2007, 15/2008, 116/2010, 47/2011, 51/2011, 136/2012

²⁵ Чл. 59. Закон за локална самоуправа, Службен весник 5, 2002

начелото на соодветна и правична застапеност. Сепак, и Советите на општините имаат ингеренции во овој поглед, преку донесување одлуки и правила за унапредување на ова начело²⁶.

Според Владата на Република Македонија начелото на соодветна и правична застапеност има за цел остварување на учество на припадниците на сите заедници во сите области на јавната сфера, како предуслов за изградба на модерна, граѓанска држава, стабилност во земјата и социјална кохезија²⁷.

Најважни институции за стратегиско планирање, примена и надзор на примената на начелото на соодветна и правична застапеност на државно ниво се: Народниот правобранител, Секретаријатот за примена на рамковниот договор, Комитетот за односи меѓу заедниците и Агенција за остварување на правата на заедниците²⁸.

Народен правобранител - Со амандманот XI на Уставот на Република Македонија и Законот за Народен правобранител на Народниот правобранител му се даде клучна надлежност за следење на степенот на спроведување на начелото на соодветна и правична застапеност²⁹. Народниот правобранител ги штити уставните и законските права на граѓаните што им се повредени од органите на државната управа, како и од други органи и организации што имаат јавни овластувања. Народниот правобранител посветува особено внимание на заштита на начелата на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците во органите на државната власт, органите на единиците на локалната самоуправа и во јавните установи и служби³⁰³¹.

Секое лице што смета дека неговите права поврзани со начелото на соодветна и правична застапеност се повредени може да поднесе претставка до Народниот правобранител. Народниот правобранител може да поведе постапка и по сопствена иницијатива, доколку смета дека правата на граѓаните се повредени³², при што треба да прибави согласност од оштетениот во однос на кого е повредено начелото на соодветна и правична застапеност³³. Претставката со која се иницира постапката нема пропишана форма, и таа може да се поднесе писмено или усно. Подносителот на претставката е ослободен од плаќање такси за постапката пред Народниот правобранител³⁴.

²⁶ Котевска, Билјана. *Ефективно политичко учество на помалите етнички заедници во локалната самоуправа во Република Македонија: влијание на Охридскиот рамковен договор*, Студиорум, Скопје, 2011, стр. 53

²⁷ Извештај по однос на состојбата за имплементација на сите политики што прилегуваат од Охридскиот рамковен договор, Секретеријат за спроведување на Охридски рамковен договор, Влада на Република Македонија, Скопје, 2012, стр.18

²⁸ Постојат и други институции што имаат ингеренции за начелото на соодветна и правична застапеност, како на пример Државниот управен инспекторат.

²⁹ Извештај за следењето на примената на начелото на соодветна и правична застапеност за 2012 година, Народен правобранител на Република Македонија, Скопје, 2013. стр. 2

³⁰ Амандман XI, Устав на Република Македонија, 2001, достапно на:

<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

³¹ чл.2. Закон за Народен правобранител, Службен весник бр. 60/2003, 114/2009

³² чл.13. Закон за Народен правобранител, Службен весник бр. 60/2003, 114/2009

³³ Ibid. чл.21

³⁴ Ibid. чл.16

Народниот правобранител е должен да ја почитува приватноста и тајноста на податоците што се однесуваат на подносителот³⁵.

Поради испитување на претставката, Народниот правобранител има надлежност да побара потребни објаснувања, информации, докази за наводите во претставката, да повика на разговор службено лице, да побара мислења од научни и стручни институции, да влезе во службените простории и да изврши увид во предметите и работите од надлежност на органите кон кои постапува, како и да преземе други дејства и мерки определени со закон или со друг пропис³⁶.

Кога Народниот правобранител ќе констатира дека се повредени уставните и законските права на подносителот на претставката од органите во однос на кои тој има надлежност, тогаш може да даде препораки, предлози, мислења и укажувања за начинот на отстранување на констатираните повреди; да предложи повторно да се спроведе определена постапка во согласност со законот; да иницира поведување на дисциплинска постапка против службено, односно одговорно лице и да поднесе барање до надлежниот јавен обвинител за отворање постапка поради утврдување казнена одговорност³⁷.

Покрај овие механизми, предвидено е информирањето во врска со напредокот во спроведувањето на начелото на соодветна и правична застапеност да се одвива преку годишен извештај на Народниот правобранител за соодветна и правична застапеност во јавниот сектор³⁸. Од 2007 година Народниот правобранител редовно ги подготвува овие извештаи, кои потоа ги доставува до сите надлежни институции, а, исто така, и ги објавува за да бидат достапни до пошироката јавност. Истражувањето се спроведува во сите институции за кои Народниот правобранител има законска надлежност, односно во органите на државната власт, органите на единиците на локалната самоуправа и јавните установи и служби³⁹.

Секретаријат за спроведување на Рамковниот договор - За успешно спроведување на Охридскиот рамковен договор, Владата на Република Македонија во 2004 година формира Секторот за спроведување на Охридскиот рамковен договор во состав на Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија, на чие чело е еден од вицепремиерите на Владата на Република Македонија. Со цел побрзо и сеопфатно реализирање на Охридскиот рамковен договор се пристапи кон проширување на активностите на Секторот, како резултат на што тој се трансформира во 2007 година во Секретаријат за спроведување на Рамковниот договор, кој започна да функционира во 2008 година⁴⁰.

³⁵ чл.16. Закон за Народен правобранител, Службен весник бр.60/2003, 114/2009

³⁶ Ibid чл.24

³⁷ Ibid. чл.32

³⁸ Извештај по однос на состојбата за имплементација на сите политики што прилегуваат од Охридскиот рамковен договор, Секретаријат за спроведување на Охридски рамковен договор, Влада на Република Македонија, Скопје, 2012, стр.18

³⁹ Извештај за следењето на примената на начелото на соодветна и правична застапеност за 2012 година, Народен правобранител на Република Македонија, Скопје, 2013. стр. 2

⁴⁰ Извештај по однос на состојбата за имплементација на сите политики што прилегуваат од Охридскиот рамковен договор, Секретеријат за спроведување на Охридски рамковен договор, Влада на Република Македонија, Скопје, 2012, стр.58

Како една од надлежностите на Секретаријатот е наведено следењето и подобрувањето на соодветната и правична застапеност. Понатаму, улога на Секретаријатот е да ѝ дава поддршка на Владата во реализацијата на стратешките приоритети што прилегуваат од Охридскиот рамковен договор, а особено за обезбедување на соодветната и правичната застапеност на граѓаните што им припаѓаат на сите заедници во органите на државната власт и во другите јавни институции⁴¹.

Во 2007 Секретаријатот за спроведување на Рамковниот договор донесе стратегија за соодветна и правична застапеност на немнозинските етнички групи. Стратегијата содржи мерки и активности што треба да се преземат за да се постигне подобрување на соодветната и правична застапеност на сите етнички заедници во јавните и во државните институции во Република Македонија. Долгорочно, стратегијата цели кон постигнување вкупниот број на вработени во министерствата, подрачните единици на министерствата и во општините да кореспондира со резултатите од пописот⁴².

Комитет за односи меѓу заедниците – Основањето и надлежностите на Комитетот за односи меѓу заедниците е регулиран со амандманот XII на Уставот и Законот за Комитетот за односи меѓу заедниците. Собранието го основа Комитетот, кој е составен од 19 члена, од кои по седум члена од редот на пратениците во Собранието Македонци и Албанци и по еден член од редот на пратениците Турци, Власи, Роми, Срби и Бошњаци. Во случај некоја од заедниците да нема пратеници, Народниот правобранител, по консултации со релевантните претставници на тие заедници, ќе ги предложи другите членови на Комитетот⁴³.

Надлежностите на Комитетот вклучуваат разгледување на прашањата во врска со односите меѓу заедниците во Република Македонија, а особено, меѓу другото, имплементацијата на принципот на соодветна и правична застапеност на граѓаните што им припаѓаат на сите заедници во органите на државната власт и во другите јавни институции на сите нивоа⁴⁴. Понатаму, тој дава предлози и мислења за разрешување на овие прашања и ги доставува до Собранието⁴⁵.

Агенција за остварување на правата на заедниците – Во 2008 се донесе Закон за унапредување и заштита на правата на припадниците на заедниците што се помалку од 20% од населението на Република Македонија. За спроведување на овој закон, како и за вршење надзор над спроведувањето на законите со кои се уредуваат

⁴¹ Секретаријат за имплементација на рамковен договор. Достапно на:
<http://siofa.gov.mk/content/?1BA0C890D2009AA985E7CF02AF628BD53EC13BCA>

⁴² Котевска, Билјана. „Ефективно политичко учество на помалите етнички заедници во локалната самоуправа во Република Македонија: влијание на охридскиот рамковен договор“, Студиорум, Скопје, ст. 51

⁴³ Амандман XII, Устав на Република Македонија, 2001, достапно на:
<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

⁴⁴ Чл.9, Закон за Комитетот за односи меѓу заедниците, Службен весник бр. 150/2007.

⁴⁵ Ibid. чл.10

правата на припадниците на заедниците што се помалку од 20%, се основа Агенција за остварување на правата на заедниците⁴⁶. Агенцијата почна со работа при крајот на 2009 година.

Во овој закон се утврдува дека за припадниците на заедниците што се помалку од 20% при вработувањето во органите на државната власт и другите јавни институции на сите нивоа се применува начелото на соодветна и правична застапеност⁴⁷. Од ова произлегува дека Агенцијата се грижи за имплементацијата на оваа одредба. Понатаму, Агенцијата ја поддржува Владата во реализацијата на стратегиски приоритети поврзани со обврските што произлегуваат од Уставот на Република Македонија и законите, а особено за обезбедување на соодветна и правична застапеност на граѓаните што се припадници на заедниците во органите на државната управа⁴⁸. Меѓу другите институции, Агенцијата својата работа ја усогласува со работата на Секретаријатот за спроведување на Рамковниот договор⁴⁹.

Во 2006 година беше формиран Комитет на министри за следење и координација на активностите што се однесуваат на подобрувањето на соодветната и правична застапеност на припадниците на етничките заедници во органите на државната управа и во јавните претпријатија⁵⁰.

⁴⁶ Чл.2, Закон за унапредување и заштита на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија, Службен весник бр. 92/2008.

⁴⁷ Ibid. чл.4

⁴⁸ Ibid. чл.13

⁴⁹ Ibid. чл.15

⁵⁰ Извештај по донос на состојбата за имплементација на сите политики што произлегуваат од Охридскиот рамковен договор, Секретаријат за спроведување на Охридски рамковен договор, Влада на Република Македонија, Скопје, 2012, стр.18

II. Методологија

Иницијално беше направено истражување на постојната стручна литература и на легислативата во Република Македонија, со посебен фокус на идентификување на постојните одредби, како и клучните прашања и предизвици што се однесуваат на примената на начелото на соодветна и правична застапеност. Иако Народниот правобранител публикува годишен извештај за соодветна и правична застапеност во јавниот сектор и постојат одредени квалитативни истражувања на оваа тема, кои се ограничени на мислењата на припадниците на „елитите“, беше констатирано дека досега не е спроведено истражување со кое би се истражиле мислењата на припадниците на пошироката јавност за примената на начелото на соодветна и правична застапеност во однос на нивните етнички заедници. Сметајќи дека перцепциите на граѓаните се од суштинско значење за проценката на успешноста на еден концепт, како и за градењето хармонични односи во една држава, сметавме дека оваков тип истражување ќе придонесе кон тековната политичка и научна дебата.

Врз основа на резултатите од истражувањето наведено претходно беше дизајниран анкетен прашалник наменет за прибирање информации за ставовите на граѓаните во поглед на примената на начелото за соодветна и правична застапеност. Прашалникот се состоеше од комбинација на ликерт скала, рангирање, „избери што е соодветно“ и отворени прашања. Имаше вкупно 12 прашања, кои содржеа 26 индивидуални единици, кои, пак, беа поделени во два дела: а) Соодветна и правична застапеност и б) Основни информации за испитаниците. Прашалникот беше дизајниран да обезбеди одговори на следниве прашања:

1. Дали начелото на соодветна и правична застапеност се применува во однос на припадниците на сопствената етничка заедница на:
 - i. централно ниво – нераководни места;
 - ii. централно ниво – раководни места;
 - iii. локално ниво – нераководни места;
 - iv. локално ниво – раководни места.
2. Кои се причините за непримена на начелото на соодветна и правична застапеност во однос на сопствената етничка заедница?
3. Кои извори на информации се користат за информирање за соодветната и правична застапеност на сопствената етничка заедница?
4. Начини на кој може да се постигне подобра претставеност на сопствената етничка заедница?

Со оглед на тоа дека анкетата требаше да се спроведе на испитаници од различни социјални категории, се сметаше дека во воведот на прашалникот треба да се обезбеди дефиниција на начелото на соодветна и правична застапеност, со што би се приближил овој концепт до граѓаните, а во исто време би се обезбедило испитаниците да имаат исто разбирање за тоа што преставува начелото. Начелото на соодветна и правична застапеност беше дефинирано на следниот начин „етничката структура во Република Македонија треба да биде одразена во државните и во локалните органи, како на нераководните така и на раководните места, почитувајќи го, притоа, критериумот за стручност и компетентност.“ (Прашалникот што беше употребен во истражувањето се наоѓа во анексот.)

Согласно активностите предвидени во рамки на проектот „БОНА МЕНТЕ: Подобрување на вклученоста на немнозинските заедници на локално ниво преку Комисиите за односи меѓу заедниците“, истражувањето беше предвидено да се спроведе во оние општини во кои најмалку 20% од вкупниот број на жители на општината се припадници на одредена етничка заедница. Во согласност со овој критериум, истражувањето се спроведе во следните општини: Бутел, Чаир, Шуто Оризари, Брвеница, Дебар, Долнени, Зелениково, Јегуновце, Кичево, Крушево, Куманово, Маврово-Ростуше, Петровец, Сопиште, Струга, Тетово, Чашка и Чучер-Сандево. Градот Скопје беше опфатен на тој начин што истражувањето се спроведе во три скопски општини (Чаир, Бутел и Шуто Оризари).

Следната фаза во истражувањето беше утврдување примерок. Случајните техники на одредување на примерокот (probability sampling techniques) ќе беа мошне непрактични за ова истражување, бидејќи рамките за одредување на примерокот не беа достапни и населението беше многу дисперзирано. Од овие причини, се определивме за намерно одредување на примерокот (non-probability sampling) или, поточно, за примерок со цел (purposive sample) или поинаку именуван како примерок заснован на субјективниот суд на истражувачот (judgmental sample). Овој метод на избор на испитаниците може да обезбеди корисни информации, иако не обезбедува репрезентативност, односно од него не може да се генерализира на целата популација.

Беше одлучено да се анкетираат само припадниците на етничките заедници што се наведени во Уставот на Република Македонија, т.е. Македонци, Албанци, Турци, Власи, Срби, Роми и Бошњаци. Другите етнички заедници, како поради нивниот мал процент (1%) така и од практични причини, не беа вклучени во истражувањето.

Беа анкетирани само граѓаните што се малцинство во односната општина, односно Македонците беа анкетирани само во седум општини каде што тие се малцинство, Албанците во единаесет општини каде што се малцинство и Ромите не беа анкетирани во општина Шуто Оризари бидејќи тие се мнозинство во таа општина. Идејата беше сите испитаници да имаат заеднички деноминатор, а тоа е дека се малцинство во нивната општина. На овој начин добивме претстава за примената на начелото на соодветна и правична застапеност во однос на заедниците што се малцинство во нивната општина.

Примерок кој би го рефлектирал процентуалното учество на секоја етничка заедница во целокупното население не беше соодветен, бидејќи во ваков случај 85% од примерокот ќе беа Македонци и Албанци, што не беше во согласност со целите на ова истражување, односно подеднакво да се истражат мислењата на сите етнички заедници. Затоа, беше предвидено да има 180 испитаници од секоја етничка заедница.

Примерок								
општина	етничка заедница							вкупно
	македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
Бутел		16	17	10	15	11	10	79
Чаир	26		21		10	24	50	131
Шуго Оризари	25						10	35
Брвеница	25		17					42
Дебар	25		17			25		67
Долнени		20					40	60
Зелениково		16					10	26
Јегуновце		17			9			26
Кичево	27		17		10	25		79
Крушево		16	10	100			10	136
Куманово		19	10	10	80	49		168
Маврово-Ростуше		16	17					33
Петровец		16			10	10	30	66
Сопиште		16	10					26
Струга	27		17	61	10	10	10	135
Тетово	26		17		10	25	10	88
Чашка		16	10					26
Чучер - Сандево		16			25			41
вкупно	181	184	180	181	179	179	180	1264

Прашалникот беше дистрибуиран во „хартија и молив формат“, односно испитаниците требаше самостојно да го пополнат. Теренското истражување беше спроведено од страна на организациите-соработници во проектот: Центар за меѓукултурен дијалог – Куманово, Центар за развој на заедницата – Кичево, Здружение Асоцијација за унапредување на статусот на жената во современите општествени процеси во Македонија „Женска акција“-Скопје, Здружение за развој и активизам “Аква” – Струга, Здружение за економски развој АДОРА – Тетово, Фондација за развој на локалната заедница – Штип, Центар за едукација и развој – Теарце, Здружение за развој на ромската заедница Сумнал – Скопје и Младински културен центар – Битола. Теренското истражување беше спроведено во периодот од 16 септември 2013 до 4 октомври 2013.

Анализата на податоците беше спроведена со користење на SPSS 19.0 (Statistical Package for Social Sciences – Статистички пакет за општествени науки), додека за отворените прашања беше применета квалитативна анализа. Дескриптивни статистички операции (униваријатни и биваријантни статистики) беа извршени на податоците од затворените прашања. Биваријантните статистики беа направени со варијаблата етничка заедница, бидејќи, меѓу другото, целта на истражувањето беше да утврди дали постојат разлики меѓу етничките групи во перцепцијата за примената на начелото на соодветна и правична застапеност во однос на нивната етничка заедница. Понатаму, инференцијалните (inferential) статистики беа истражени.

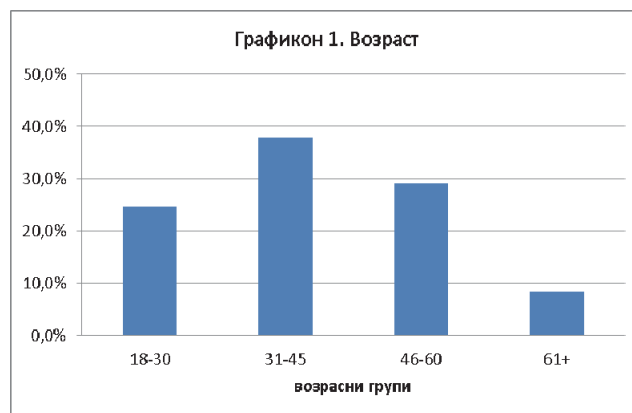
III. Резултати од униваријатните анализи

1-6. Социодемографски карактеристики на примерокот

Резултатите презентирани во табелите и во графиконите во деловите од 1 до 6 ги опишуваат социодемографските карактеристики на примерокот, кој се состои од 1266 испитаници според шест димензии: возраст (1), пол (2), етничка заедница (3), образование (4), месечни примања (5) и општина (6).

1. Возраст: Од вкупно 1265 испитаници што го одговориле ова прашање, 37,9% се на возраст меѓу 31 и 45 години, 29,1% се на возраст меѓу 46 и 60 години, 24,6% се на возраст меѓу 18 и 30 години и најмала е групата (8,4%) на оние што ѝ припаѓаат на категоријата над 61 година.

Табела 1. Возраст		
возрасни групи	број на испитаници	процент
18-30	311	24,6
31-45	480	37,9
46-60	368	29,1
61+	106	8,4
Вкупно	1265	100,0



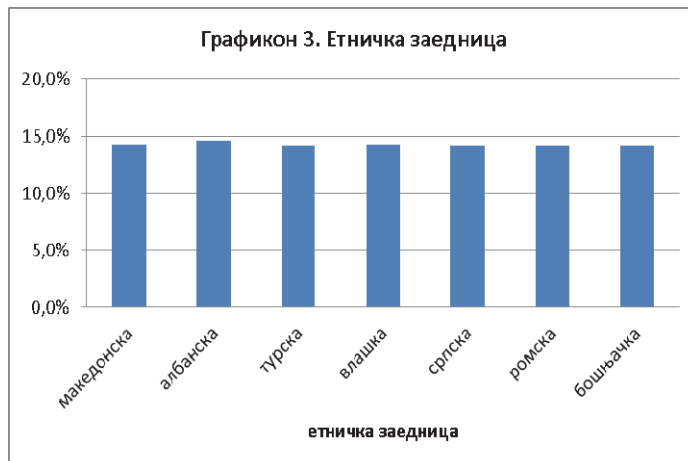
2. Пол: Од вкупно 1261 испитаници што го одговориле ова прашање, 56,4% се мажи, а 43,6% се жени.

Табела 2. Пол		
пол	број на испитаници	процент
машки	711	56,4
женски	550	43,6
вкупно	1261	100,0



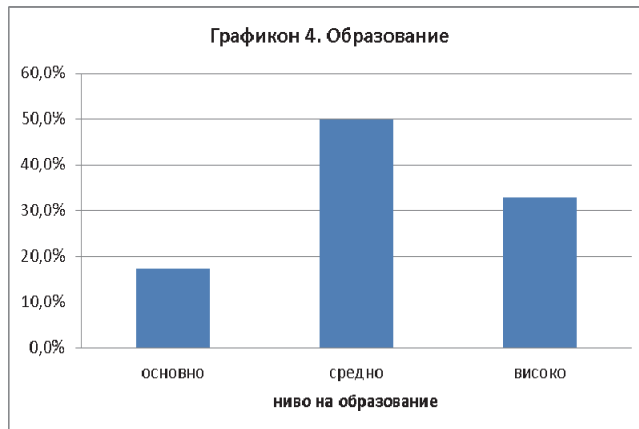
3. Етничка заедница: Од вкупно 1264 испитаници што одговориле на ова прашање, 14,6% се Албанци, следуваат Македонците и Власите со по 14,3%, многу блиску се Турците, Србите, Ромите и Бошњациите со по 14,2%.

Табела 3. Етничка заедница		
етничка заедница	број на испитаници	процент
македонска	181	14,3
албанска	184	14,6
турска	180	14,2
влашка	181	14,3
српска	179	14,2
ромска	179	14,2
бошњачка	180	14,2
вкупно	1264	100,0



4. Образование: Од вкупно 1257 испитаници што одговориле на ова прашање, половина (49,9%) завршиле средно образование, околу 1/3 (32,9%) – високо образование и нешто помалку од 1/5 (17,2%) – основно образование.

Табела 4. Образование		
ниво на образование	број на испитаници	процент
основно	216	17,2
средно	627	49,9
високо	414	32,9
вкупно	1257	100,0

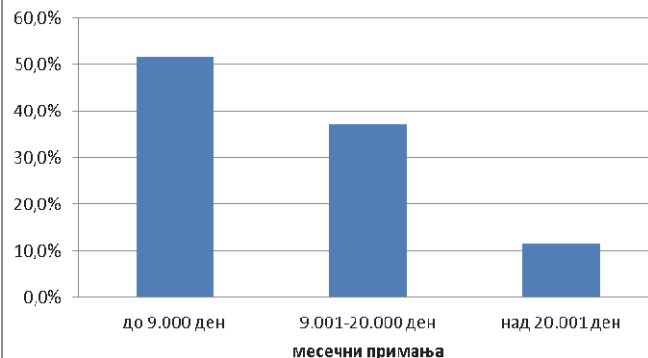


5. Месечни примања: Од вкупно 1248 испитаници што одговориле на ова прашање, малку повеќе од половина (51,5%) се наоѓаат во категоријата до 9.000 денари, далеку зад нив (37%) е категоријата на испитаници што имаат месечни примања од 9.001 до 20.000 денари и дефинитивно најмала е категоријата испитаници што има месечни примања над 20.001 денари (11,5%).

Табела 5. Месечни примања

месечни примања	број на испитаници	процент
до 9.000 ден	643	51,5
9.001-20.000 ден	462	37,0
Над 20.001 ден	143	11,5
вкупно	1248	100,0

Графикон 5. Месечни примања

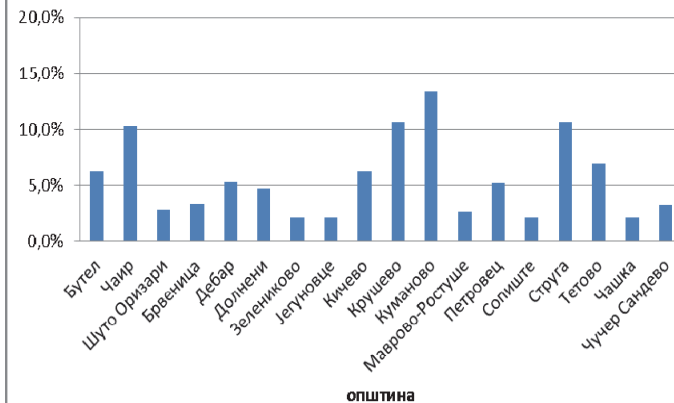


6. Општина: Во поглед на тоа од која општина се испитаниците, 13,4% се од Куманово, потоа следуваат Крушево и Струга (10,7% од секоја општина), Чаир (10,3%), Тетово (7%), Бутел и Кичево (6,2% од секоја општина), Дебар (5,3%), Петровец (5,2%), Долнени (4,7%), Брвеница (3,3%), Чучер Сандево (3,2%), Шуто Оризари (2,8%), Маврово-Ростуше (2,6%) и Зелениково, Јегуновце, Сопиште и Чашка (2,1% од секоја општина)

Табела 6. Општина

општина	број на испитаници	процент
Бутел	79	6,2
Чаир	131	10,3
Шуто Оризари	35	2,8
Брвеница	42	3,3
Дебар	67	5,3
Долнени	60	4,7
Зелениково	26	2,1
Јегуновце	26	2,1
Кичево	79	6,2
Крушево	136	10,7
Куманово	170	13,4
Маврово-Ростуше	33	2,6
Петровец	66	5,2
Сопиште	26	2,1
Струга	135	10,7
Тетово	88	7,0
Чашка	26	2,1
Чучер Сандево	41	3,2
вкупно	1266	100,0

Графикон 6. Општина



7-10. Примена на начелото на соодветна и правична застапеност

Деловите 7, 8, 9 и 10 даваат преглед на мислењата на испитаниците за тоа дали начелото на соодветна и правична застапеност се применува или не се применува во однос на припадниците на нивната етничка заедница во органите на централната и на локалната власт, како на нераководните така и на раководните работни места. За анализа на резултатите, позитивните одговори („се применува“ и „делумно се применува“) и негативните одговори („не се применува“ и „делумно не се применува“) беа комбинирани во две посебни групи. Сите одговори, вклучувајќи ги и одговорите „неутрално“ и „не знам“ се прикажани во табелите и графицие подолу (од 7 до 10).

7. Нераководни работни места во органите на државната власт (министерства, судови, јавна администрација, итн.): Вкупниот процент испитаници што имаат одговорено „се применува“ или „делумно се применува“ (заедно 34,8%) е помал (-5,1%) од оние што одговориле „не се применува“ или „делумно не се применува“ (заедно 39,9%). 14,1% одговориле дека начелото се применува „неутрално“, додека 11,2% изјавиле дека не знаат дали начелото се применува.

Табела 7. Колку, според вас, принципот на соодветна и правична застапеност се применува во органите на државната власт на нераководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница?		
ниво на примена	број на испитаници	процент
се применува	125	9,9
делумно се применува	315	24,9
неутрално	179	14,1
делумно не се применува	195	15,4
не се применува	310	24,5
не знам	142	11,2
вкупно	1266	100,0

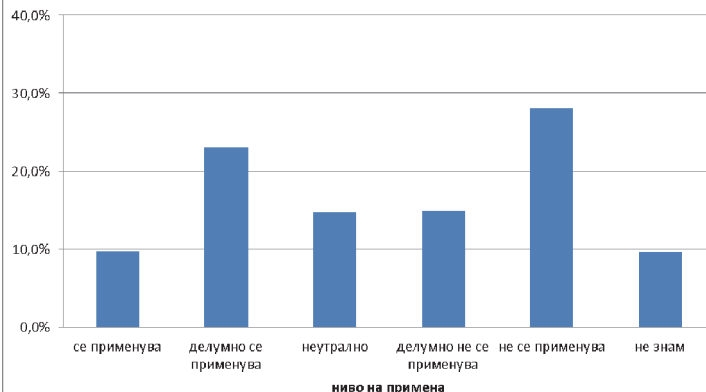


8. Раководни работни места во органите на државната власт (министерства, судови, јавна администрација, итн.): Вкупниот процент на испитаници што одговориле „се применува“ и „делумно се применува“ (заедно 32,7%) е забележително помал (-10,3%) од оној на тие што одговориле „не се применува“ или „делумно не се применува“ (заедно 43%). 14,7% одговориле дека начелото се применува „неутрално“, додека 9,6% изјавиле дека не знаат дали начелото се применува.

Табела 8. Колку, според вас, принципот на соодветна и правична застапеност се применува во органите на државната власт на раководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница?

ниво на примена	број на испитаници	процент
се применува	123	9,7
делумно се применува	291	23,0
неутрално	186	14,7
делумно не се применува	189	14,9
не се применува	355	28,1
не знам	121	9,6
вкупно	1265	100,0

Графикон 8. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во органите на државната власт на раководните места во однос на припадниците на вашата етничка заедница?

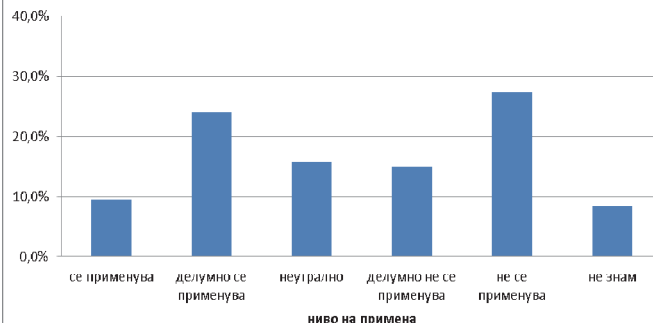


9. Нераководни работни места во општината (општинска администрација, општински јавни претпријатија, училишта, градинки, итн.): Вкупниот процент на испитаници што одговориле „се применува“ и „делумно се применува“ (заедно 33,5%) е забележително помал (-9,9%) од оној на оние што одговориле „не се применува“ или „делумно не се применува“ (заедно 42,4%). 15,7% одговориле дека начелото се применува „неутрално“, додека 8,5% изјавиле дека не знаат дали начелото се применува.

Табела 9. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во вашата општина на нераководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница?

ниво на примена	број на испитаници	процент
се применува	120	9,5
делумно се применува	303	24,0
неутрално	198	15,7
делумно не се применува	189	15,0
не се применува	346	27,4
не знам	108	8,5
вкупно	1264	100,0

Графикон 9. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во вашата општина на нераководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница?



10. Раководни работни места во општината (општинска администрација, општински јавни претпријатија, училишта, градинки, итн.): Вкупниот процент на испитаници што одговориле „се применува“ и „делумно се применува“ (заедно 31%) е многу помал (-15,5%) од оној на оние што одговориле „не се применува“ или „делумно не се применува“ (заедно 46,5%). 14,4% одговориле дека начелото се применува „неутрално“, додека 8% изјавиле дека не знаат дали начелото се применува.

Табела 10. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во вашата општина на раководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница?		
ниво на примена	број на испитаници	процент
се применува	119	9,4
делумно се применува	273	21,6
неутрално	182	14,4
делумно не се применува	198	15,7
не се применува	388	30,8
не знам	101	8,0
вкупно	1261	100,0



11. Причини за неприменување на начелото на соодветна и правична застапеност

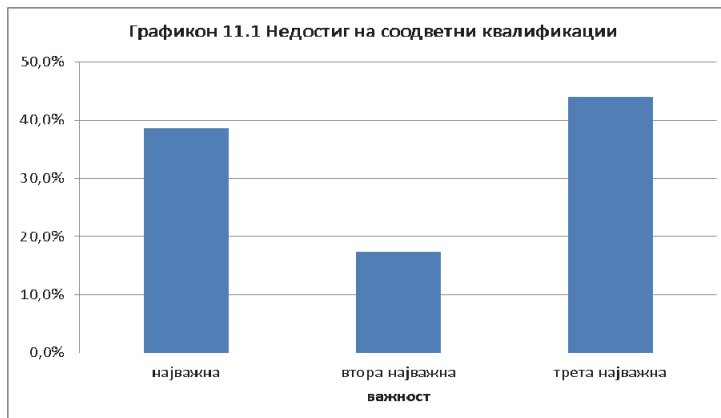
На испитаниците што изразија негативни мислења на кое било од прашањата наведени во деловите 7 до 10, им беа понудени пет причини што можеби предизвикуваат начелото на соодветна и правична застапеност да не се применува во однос на припадниците на нивната етничка заедница:

- 11.1 недостиг на соодветни квалификации;
- 11.2 погрешна партиска припадност;
- 11.3 неприпадност на политичка партија;
- 11.4 недостиг на врски (семејни, пријателски итн);
- 11.5 друго.

Тие беа замолен да ги рангираат причините со тоа што ќе стават 1 за најважната причина, 2 за втората најважна причина и 3 за третата најважна причина. Резултатите за секоја одделна причина се прикажани во табелите и графиконите подолу, од 11.1 до 11.5.

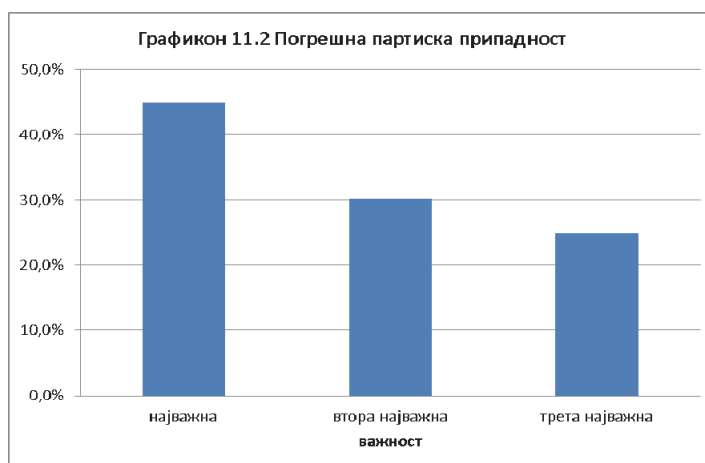
11.1 Недостиг на соодветни квалификации: Од вкупно 207 испитаници што ја избрале оваа причина, 44% ја рангирале како трета најважна, 38,6% како најважна и 17,4% како втора најважна.

Табела 11.1 Недостиг на соодветни квалификации		
важност	број на испитаници	процент
најважна	80	38,6
втора најважна	36	17,4
трета најважна	91	44,0
вкупно	207	100,0



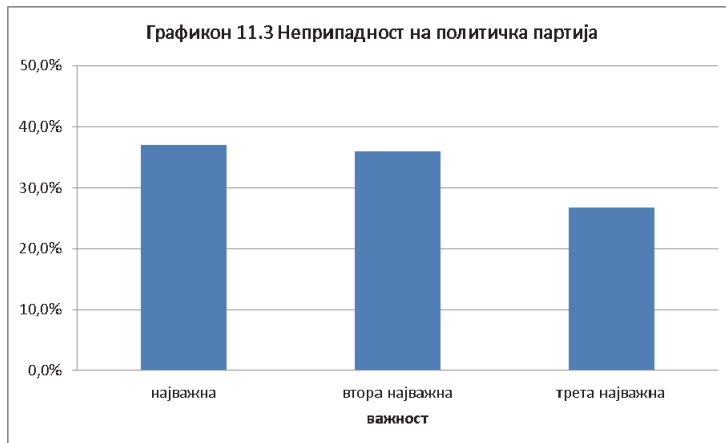
11.2 Погрешна партиска припадност: Од вкупно 494 испитаници што ја избрале оваа причина, 44,9% ја рангирале како најважна, 30,2% како втора најважна и 24,9% како трета најважна.

Табела 11.2 Погрешна партиска припадност		
важност	број на испитаници	процент
најважна	222	44,9
втора најважна	149	30,2
трета најважна	123	24,9
вкупно	494	100,0



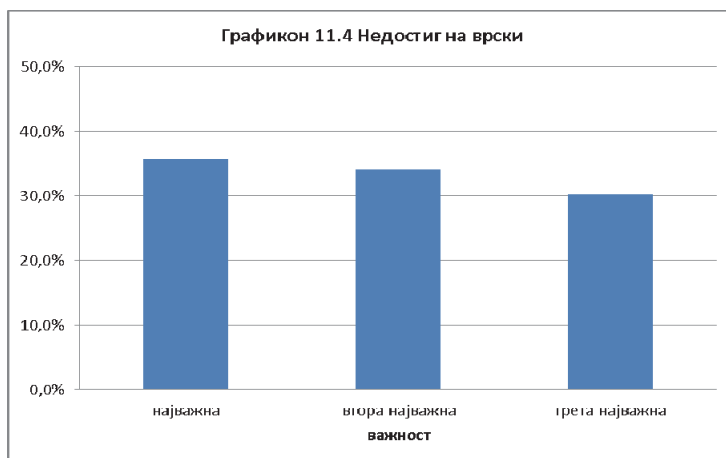
11.3 Неприпадност на политичка партија: Од вкупно 533 испитаници што ја избрале оваа причина, 37,1% ја рангирале како најважна, 36% како втора најважна и 26,8% како трета најважна.

Табела 11.3 Неприпадност на политичка партија		
важност	број на испитаници	процент
најважна	198	37,1
втора најважна	192	36,0
трета најважна	143	26,8
вкупно	533	100,0



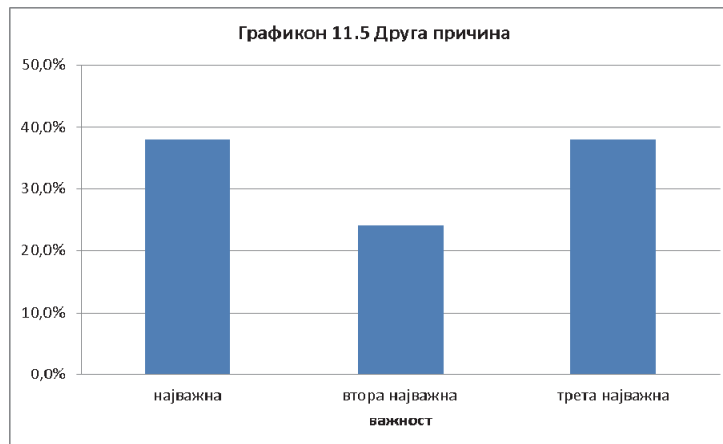
11.4 Недостиг на врски (семејни, пријателски, итн.): Од вкупно 516 испитаници што ја избрале оваа причина, 35,7% ја рангирале како најважна, 34,1% како втора најважна и 30,2% како трета најважна.

Табела 11.4 Недостиг на врски		
важност	број на испитаници	процент
најважна	184	35,7
втора најважна	176	34,1
трета најважна	156	30,2
вкупно	516	100,0



11.5 Друга причина: Од вкупно 66 испитаници што ја избрале оваа причина, ист процент (37,9%) на испитаници ја рангирале како најважна и како трета најважна, додека 24,2% ја рангирале како втора најважна.

Табела 11.5 Друга причина		
важност	број на испитаници	процент
најважна	25	37,9
втора најважна	16	24,2
трета најважна	25	37,9
вкупно	66	100,0



12. Извори на информации: Потоа, испитаниците беа прашани кои извори на информации ги користат за да се информираат за соодветната и правична застапеност на нивната етничка заедница. Најчесто користен извор на информации се медиумите (73%), на второ место, иако далеку зад нив, се пријателите (45,1%), потоа следува семејството (26,5%), колегите (15,9%) и другите извори (5,1%).

Табела 12. Извори на информации		
извори на информации	број на испитаници	процент
медиуми	921	73
семејство	334	26,5
пријатели	569	45,1
колеги	200	15,9
друго	64	5,1



13. Начини за подобрување на примената на начелото на соодветна и правична застапеност: На крајот испитаниците беа прашани на кој начин може да се постигне подобра претставеност на нивната етничка заедница. Како најдобар начин беше посочено подобреното законодавство (43,4%), блиску до овој начин беше посилната контрола од централната власт (40,8%), потоа следуваат: подобреното образование (30,6%), зголемениот мониторинг од страна на НВО-ите (25,3%), маханизмот за поплаки од страна на граѓаните (24,6%), лобирањето (14%) и, на крајот, другите начини (2,8%).

Табела 13. На кој начин може да се постигне подобра претставеност на вашата етничка заедница?		
мерка	број на испитаници	процент
13.1 подобро законодавство	542	43,4
13.2 подобро образование	382	30,6
13.3 посилна контрола од централната власт (на пр., Агенцијата за државни службеници)	510	40,8
13.4 зголемен мониторинг од НВО-ите	316	25,3
13.5 механизам за поплаки од страна на граѓаните	307	24,6
13.6 лобирање	175	14
13.7 друго	35	2,8



IV. Резултати од биваријантните анализи

Објаснување за табелите: Вкрстувањето (crosstabulation) на варијаблите со варијаблата етничка заедница во делот IV следи единствен формат – потоа поддржан со графикони.

а) Одлево на десно во табелата се наоѓаат колони што го делат населението според етничката заедница.

б) Од горе кон долу во табелата се наоѓаат различните понудени одговори за секое прашање.

в) Секоја колона обезбедува пресек на одговорите за секоја етничка заедница, изразено како во број на испитаници така и во процент од вкупниот број испитаници што ѝ припаѓаат на таа категорија. Ќе ја искористиме табелата 14, која се наоѓа подолу, за да го илустрираме тоа. Четвртата колона одлево, која е означена со „македонска“, покажува дека за вкупно 181 испитаници што ѝ припаѓаат на македонската етничка заедница, пресекот на одговори е следен:

-40/181 или 22,1% одбраа да одговорат: „се применува“;
-56/181 или 30,9% одбраа да одговорат: „делумно се применува“;
-13/181 или 7,2% одбраа да одговорат: „неутрално“;
-19/181 или 10,5% одбраа да одговорат: „делумно не се применува“;
-40/181 или 22,1% одбраа да одговорат: „не се применува“;
-13/181 или 7,2% одбраа: „не знам“;
- Најдолната ќелија на колоната покажува дека дека 181 испитаник е = 100%.

г) Секој ред покажува колку испитаници, според етничката заедница, имаат избрано еден одреден одговор. Користејќи го одговорот (опцијата) „се применува“, повторно за илустрација во табелата 14, може да се види дека од вкупно 1264 испитаници што го одговориле прашањето, 125 посочиле дека „се применува“. Од овие 125 испитаници:

-40 ѝ припаѓаат на македонската етничка заедница;
-12 ѝ припаѓаат на албанската етничка заедница;
-7 ѝ припаѓаат на турската етничка заедница;
-35 ѝ припаѓаат на влашката етничка заедница;
-11 ѝ припаѓаат на српската етничка заедница;
-5 ѝ припаѓаат на ромската етничка заедница;
-15 ѝ припаѓаат на бошњачката етничка заедница;

14-17. Примена на начелото на соодветна и правична застапеност

14. Нераководни работни места во органите на државната власт (министерства, судови, јавна администрација, итн.)

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

- ако се соберат испитаниците што одговориле „се применува“ и „делумно се применува“, Македонците и Власите имаат најголем број позитивни одговори – 53% и 51,2%, соодветно, Албанците се далеку трети со 38%;

- ако се соберат испитаниците што одговориле „не се применува“ и „делумно не се применува“, Ромите и Бошњаците имаат најмногу негативни одговори – 55,3% и 40,6%, соодветно, блиску до Бошњаците се Турците и Србите со 38,4% и 37,5%, соодветно;

- кога станува збор за тоа кои етнички заедници најчесто го избрале одговорот „се применува“, повторно Македонците и Власите се со најпозитивни одговори со 22,1% и 19,3%, соодветно – што е двапати повеќе од просекот за целиот примерок (9,9%); сите други етнички заедници осцилираат меѓу 2,8% и 8,3%;

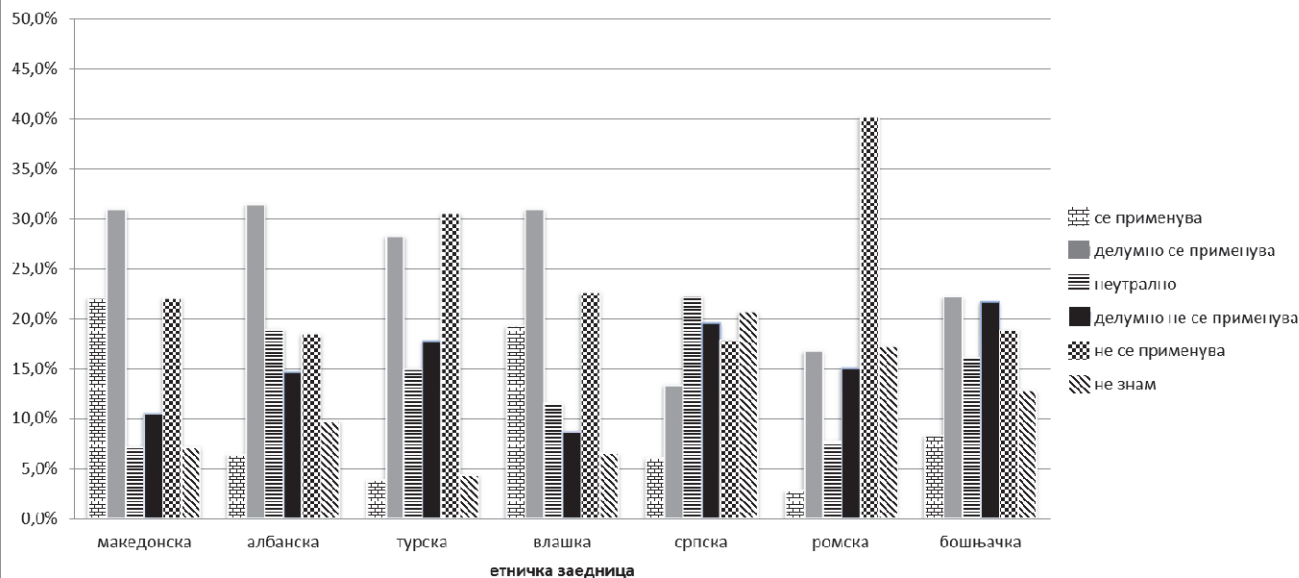
- кога станува збор за тоа кои етнички заедници најчесто го избрале одговорот „не се применува“, најнегативни одговори имаат Ромите и Турците, со 40,2% и 30,6%, соодветно – при што Ромите се далеку над просекот за целиот примерок (24,4%); сите други етнички заедници осцилираат меѓу 17,9% и 22,7%.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и одговорите дадени во ова прашање. Иако беше утврдена статистички значајна разлика во мислењата во зависност од етничката заедница [$\chi^2(30)=192.058$, $p<0.5$], поврзаноста (association) меѓу етничката заедница на испитаникот и неговиот одговор останува многу слаба, со оглед на тоа што дозволува само 6,5% намалување на грешката при предвидување на одговорот.

Табела 14. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во органите на државната власт на нераководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница?
(одговори поделени според етничката заедница)

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
централна власт / нераководни работни места	се применува	број	40	12	7	35	11	5	15	125
		% во етничка заедница	22,1%	6,5%	3,9%	19,3%	6,1%	2,8%	8,3%	9,9%
	делумно се применува	број	56	58	51	56	24	30	40	315
		% во етничка заедница	30,9%	31,5%	28,3%	30,9%	13,4%	16,8%	22,2%	24,9%
	неутрално	број	13	35	27	21	40	14	29	179
		% во етничка заедница	7,2%	19,0%	15,0%	11,6%	22,3%	7,8%	16,1%	14,2%
	делумно не се применува	број	19	27	32	16	35	27	39	195
		% во етничка заедница	10,5%	14,7%	17,8%	8,8%	19,6%	15,1%	21,7%	15,4%
	не се применува	број	40	34	55	41	32	72	34	308
		% во етничка заедница	22,1%	18,5%	30,6%	22,7%	17,9%	40,2%	18,9%	24,4%
	не знам	број	13	18	8	12	37	31	23	142
		% во етничка заедница	7,2%	9,8%	4,4%	6,6%	20,7%	17,3%	12,8%	11,2%
вкупно		број	181	184	180	181	179	179	180	1264
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Графикон 14. Процент на испитаници што сметаат дека начелото на соодветна и правична застапеност се применува / не се применува во однос на припадниците на нивната етничка заедница во органите на државната власт на нераководните работни места
(одговори поделени според етничката заедница)



15. Раководни работни места во органите на државната власт (министерства, судови, јавна администрација, итн.)

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

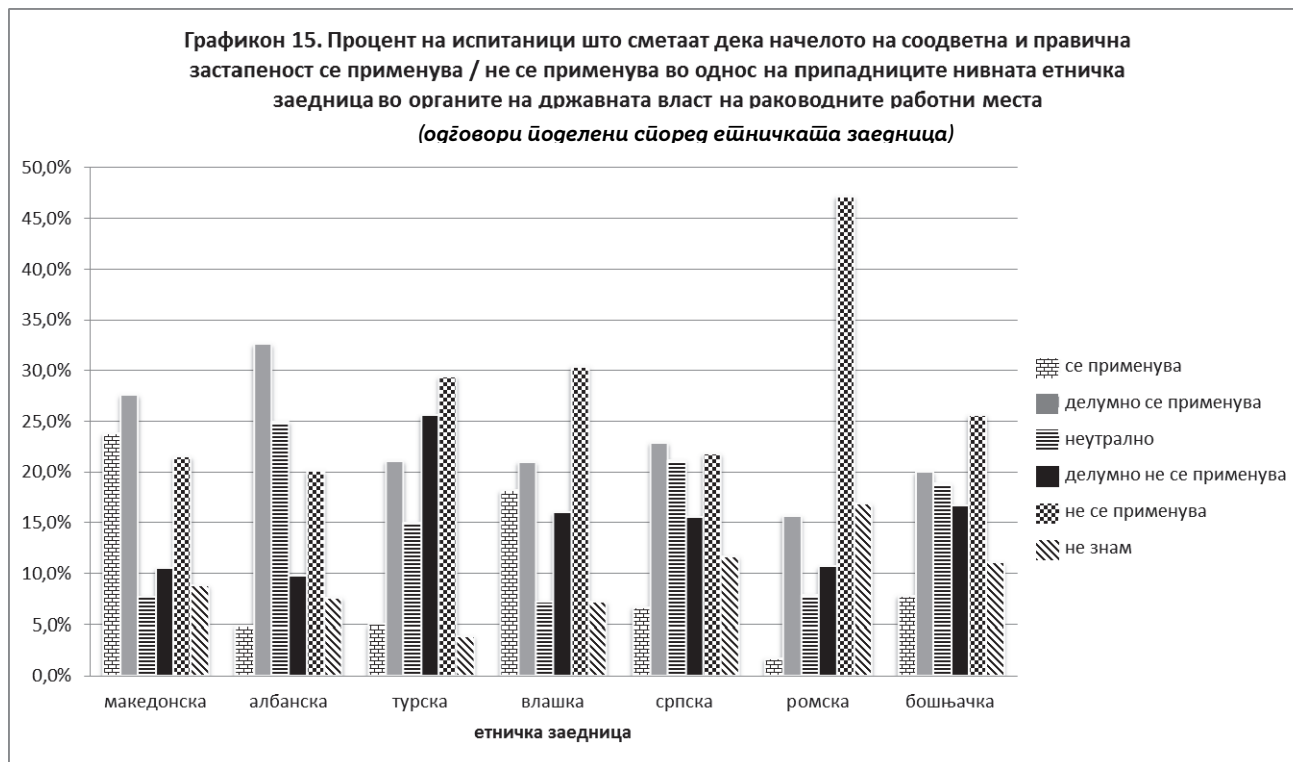
- ако се соберат испитаниците што одговориле „се применува“ и „делумно се применува“, Македонците и Власите имаат најпозитивни одговори со 51,4% и 39,2%, соодветно, Албанците се блиску, трети, со 37,5%;
- ако се соберат испитаниците што одговориле „не се применува“ и „делумно не се применува“, Ромите и Турците се со најнегативни одговори – 57,9% и 55%, соодветно, далеку втори – но, сепак, со висок процент – се Власите и Бошњаците со 46,4% и 42,3%, соодветно;
- кога станува збор за тоа кои етнички заедници најчесто го избрале одговорот „се применува“, Македонците и Власите се со најпозитивни одговори со 23,8% и 18,2%, соодветно – што е двапати повеќе од просекот за целиот примерок (9,7%); сите други етнички заедници осцилираат меѓу 1,7% и 7,8%;
- кога станува збор за тоа кои етнички заедници најчесто го избрале одговорот „не се применува“, најнегативни се одговорите на Ромите, Власите и Турците со 47,2%, 30,4% и 29,4%, соодветно – при што Ромите се далеку над просекот за целиот примерок (27,9%); сите други етнички заедници осцилираат меѓу 20,1% и 25,6%.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и одговорите дадени на ова прашање. Иако беше утврдена статистички значајна разлика во мислењата во зависност од етничката заедница [χ^2

(30)=201.061, $p < 0.5$], поврзанооста (association) меѓу етничката заедница на испитаникот и неговиот одговор останува многу слаба, со оглед на тоа што дозволува само 4% намалување на грешката при предвидување на одговорот.

Табела 15. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во органите на државната власт на раководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница?
(одговори поделени според етничката заедница)

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	Српска	Ромска	Бошњачка	
централна власт / раководни работни места	се применува	број	43	9	9	33	12	3	14	123
		% во етничка заедница	23,8%	4,9%	5,0%	18,2%	6,7%	1,7%	7,8%	9,7%
	делумно се применува	број	50	60	38	38	41	28	36	291
		% во етничка заедница	27,6%	32,6%	21,1%	21,0%	22,9%	15,7%	20,0%	23,0%
	неутрално	број	14	46	27	13	38	14	34	186
		% во етничка заедница	7,7%	25,0%	15,0%	7,2%	21,2%	7,9%	18,9%	14,7%
	делумно не се применува	број	19	18	46	29	28	19	30	189
		% во етничка заедница	10,5%	9,8%	25,6%	16,0%	15,6%	10,7%	16,7%	15,0%
	не се применува	број	39	37	53	55	39	84	46	353
		% во етничка заедница	21,5%	20,1%	29,4%	30,4%	21,8%	47,2%	25,6%	27,9%
не знам	број	16	14	7	13	21	30	20	121	
	% во етничка заедница	8,8%	7,6%	3,9%	7,2%	11,7%	16,9%	11,1%	9,6%	
вкупно		број	181	184	180	181	179	178	180	1263
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



16. Нераководни работни места во општината (општинска администрација, општински јавни претпријатија, училишта, градинки, итн.)

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

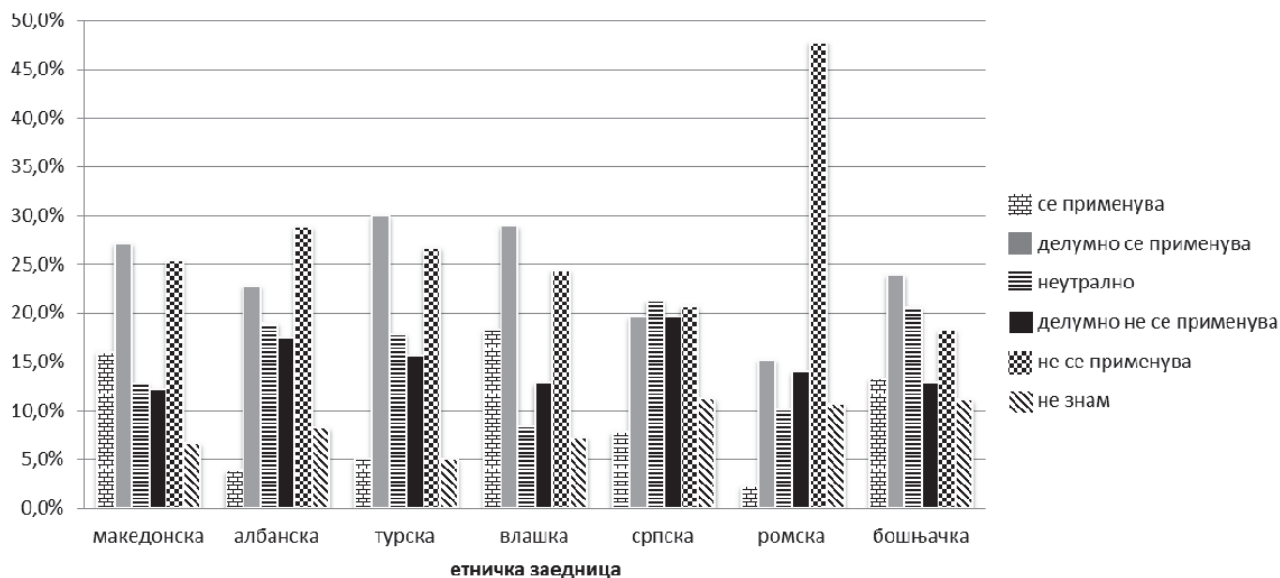
- ако се соберат испитаниците што одговориле „се применува“ и „делумно се применува“, Македонците и Власите се со најпозитивни одговори – 47,2% и 43,1%, соодветно, следуваат Бошњациите и Турците со 37,2% и 35%, соодветно;
- ако се соберат испитаниците што одговориле „не се применува“ и „делумно не се применува“, Ромите и Албанците се со најнегативни одговори – 61,8% и 46,2%, соодветно, следуваат Турците и Србите со 42,3% и 40,3%, соодветно;
- кога станува збор за тоа кои етнички заедници најчесто го избрале одговорот „се применува“, Власите, Македонците и Бошњациите се „најпозитивни“ со 18,3%, 16% и 13,3%, соодветно – Власите и Македонците се околу двапати повеќе од просекот (9,5%); сите други етнички заедници осцилираат меѓу 2,2% и 7,8%;
- кога станува збор за тоа кои етнички заедници најчесто го избрале одговорот „не се применува“, со најнегативни одговори се Ромите со 47,8% – при што Ромите се далеку над просекот за целиот примерок (27,4%); сите други етнички заедници осцилираат меѓу 18,3% и 28,8%.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и одговорите дадени во ова прашање. Иако беше утврдена статистички значајна разлика во мислењата во зависност од етничката заедница [$\chi^2(30)=126.879$, $p<0.5$], поврзаноста (association) меѓу етничката заедница на испитаникот и неговиот одговор останува многу слаба, со оглед на тоа дека дозволува само 3,1% намалување на грешката при предвидување на одговорот.

Табела 16. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во вашата општина на нераководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница?
(одговори поделени според етничката заедница)

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
локална власт / нераководни работни места	се применува	број	29	7	9	33	14	4	24	120
		% во етничка заедница	16,0%	3,8%	5,0%	18,3%	7,8%	2,2%	13,3%	9,5%
	делумно се применува	број	49	42	54	52	35	27	43	302
		% во етничка заедница	27,1%	22,8%	30,0%	28,9%	19,6%	15,2%	23,9%	23,9%
	неутрално	број	23	35	32	15	38	18	37	198
		% во етничка заедница	12,7%	19,0%	17,8%	8,3%	21,2%	10,1%	20,6%	15,7%
	делумно не се применува	број	22	32	28	23	35	25	23	188
		% во етничка заедница	12,2%	17,4%	15,6%	12,8%	19,6%	14,0%	12,8%	14,9%
	не се применува	број	46	53	48	44	37	85	33	346
		% во етничка заедница	25,4%	28,8%	26,7%	24,4%	20,7%	47,8%	18,3%	27,4%
Вкупно		број	12	15	9	13	20	19	20	108
		% во етничка заедница	6,6%	8,2%	5,0%	7,2%	11,2%	10,7%	11,1%	8,6%
		број	181	184	180	180	179	178	180	1262
			% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Графикон 16. Процент на испитаници што сметаат дека начелото на соодветна и правична застапеност се применува / не се применува во однос на припадниците на нивната етничка заедница во нивната општина на нераководните работни места (одговори поделени според етничката заедница)



17. Раководни работни места во општината (општинска администрација, општински јавни претпријатија, училишта градинки итн)

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

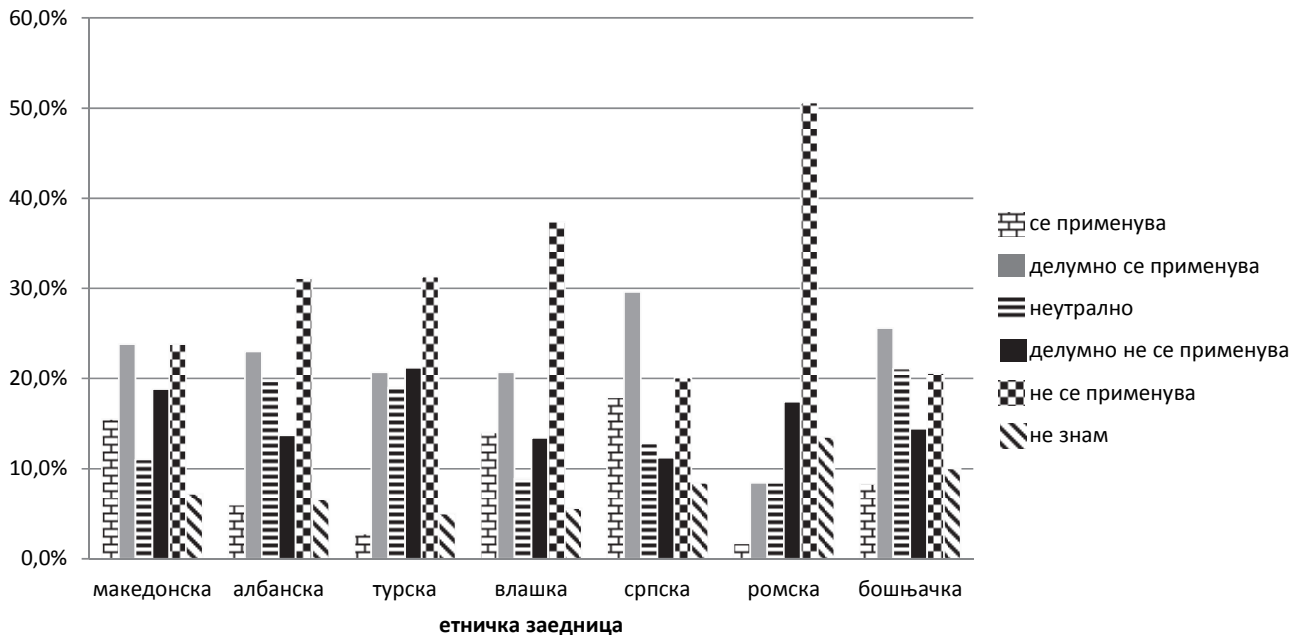
- ако се соберат испитаниците што одговориле „се применува“ и „делумно се применува“, Србите и Македонците имаат најпозитивни одговори со 47,5% и 39,3%, соодветно, следуваат Власите и Бошњаците со 34,7% и 33,9%, соодветно;
- ако се соберат испитаниците што одговориле „не се применува“ и „делумно не се применува“, Ромите, Турците и Власите се со најнегативни одговори со 68%, 52,5% и 50,8%, соодветно, следуваат Албанците и Македонците со 44,8% и 42,6%, соодветно;
- кога станува збор за тоа кои етнички заедници најчесто го избрале одговорот „се применува“, Србите, Македонците и Власите се „најпозитивни“ со 17,9%, 15,5% и 14%, соодветно – Србите се околу двапати над просекот (9,5%); сите други етнички заедници осцилираат меѓу 1,7 и 8,3%;
- кога станува збор за тоа кои етнички заедници најчесто го избрале одговорот „не се применува“, најнегативни се Ромите и Власите со 50,6% и 37,4% – при што Ромите се далеку над просекот за целиот примерок (30,7%); сите други етнички заедници осцилираат меѓу 20,1 и 31,3%.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и одговорите дадени на ова прашање. Иако беше утврдена статистички значајна разлика во мислењата во зависност од етничката заедница [$\chi^2(30)=150.580$, $p<0.5$], поврзанооста (association) меѓу етничката заедница на испитаникот и неговиот одговор останува многу слаба, со оглед на тоа дека дозволува само 3% намалување на грешката при предвидување на одговорот.

Табела 17. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во вашата општина на раководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница?
(одговори поделени според етничката заедница)

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
локална власт / раководни работни места	се применува	број	28	11	5	25	32	3	15	119
		% во етничка заедница	15,5%	6,0%	2,8%	14,0%	17,9%	1,7%	8,3%	9,5%
	делумно се применува	број	43	42	37	37	53	15	46	273
		% во етничка заедница	23,8%	23,0%	20,7%	20,7%	29,6%	8,4%	25,6%	21,7%
	неутрално	број	20	36	34	16	23	15	38	182
		% во етничка заедница	11,0%	19,7%	19,0%	8,9%	12,8%	8,4%	21,1%	14,5%
	делумно не се применува	број	34	25	38	24	20	31	26	198
		% во етничка заедница	18,8%	13,7%	21,2%	13,4%	11,2%	17,4%	14,4%	15,7%
	не се применува	број	43	57	56	67	36	90	37	386
		% во етничка заедница	23,8%	31,1%	31,3%	37,4%	20,1%	50,6%	20,6%	30,7%
не знам	број	13	12	9	10	15	24	18	101	
	% во етничка заедница	7,2%	6,6%	5,0%	5,6%	8,4%	13,5%	10,0%	8,0%	
вкупно		број	181	183	179	179	179	178	180	1259
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Графикон 17. Процент на испитаници што сметаат дека начелото на соодветна и правична застапеност се применува / не се применува во однос на припадниците на нивната етничка заедница во нивната општина на раководните работни места
(одговори поделени според етничката заедница)



18- 21. Причини за неприменување на начелото на соодветна и правична застапеност

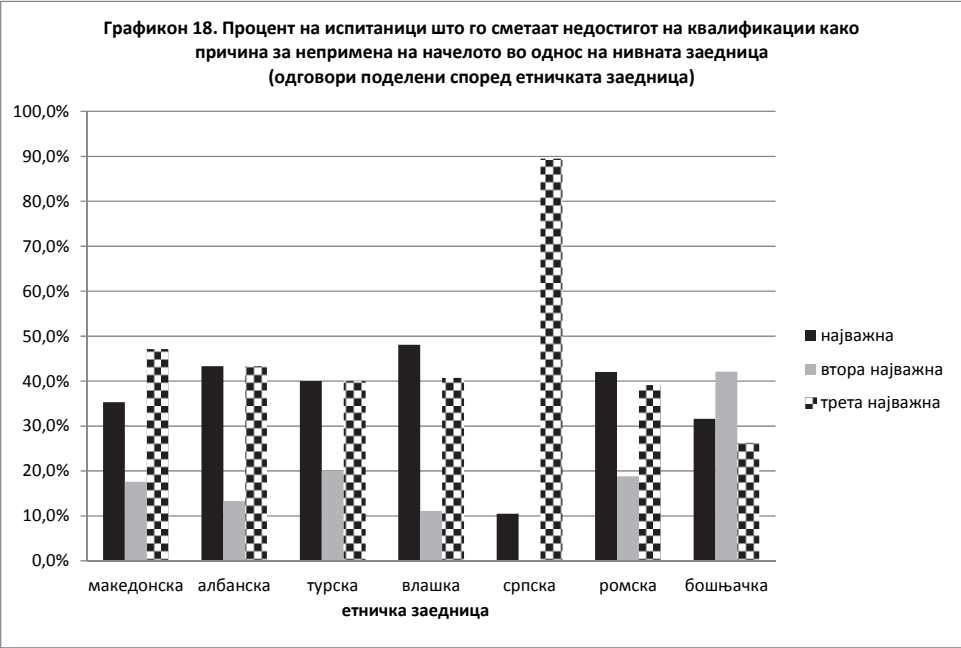
18. Недостиг на соодветни квалификации

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

- ако се собере бројот на испитаници што одлучиле да одговорат најважна причина, втора најважна причина и трета најважна причина, *недостигот на соодветни квалификации* севкупно е најважно за Ромите (69); на далечното второ место се Албанците (30), следени од Власите (27) и Турците (25);
- ако се погледне процентот на испитаници во секоја етничка заедница што одговориле најчесто „најважна“, Власите имаат највисок процент (48,1%);
- ако се погледне процентот на испитаници во секоја етничка заедница што одговориле најчесто „трета најважна“, Србите имаат далеку највисок процент (89,5%).

Претпоставките што се бараат за спроведување на crosstabulation chi-square тестот не беа исполнети, затоа тестот не беше спроведен за да се истражи односот меѓу оваа причина за неспроведување на начелото на соодветна и правична застапеност и етничката заедница.

Табела 18. Недостиг на соодветни квалификации (одговори поделени според етничката заедница)										
			Етничка заедница							Вкупно
			Македонска	Албанска	Турска	Влашка	Српска	Ромска	Бошњачка	
недостиг на соодветни квалификации	најважна	број	6	13	10	13	2	29	6	79
		% во етничка заедница	35,3%	43,3%	40,0%	48,1%	10,5%	42,0%	31,6%	38,3%
	втора најважна	број	3	4	5	3	0	13	8	36
		% во етничка заедница	17,6%	13,3%	20,0%	11,1%	0%	18,8%	42,1%	17,5%
	трета најважна	број	8	13	10	11	17	27	5	91
		% во етничка заедница	47,1%	43,3%	40,0%	40,7%	89,5%	39,1%	26,3%	44,2%
вкупно		број	17	30	25	27	19	69	19	206
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



19. Погрешна партиска припадност

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и графиконот во подолу, може да се забележи дека:

- ако се собере бројот на испитаници што одлучиле да одговорат најважна причина, втора најважна причина и трета најважна причина, *погрешната партиска припадност* е **зачудувачки** најважната причина за *сите* етнички заедници, при што, со исклучок на Бошњациите, резултатите меѓу етничките заедници се блиски: Македонци (67), Албанци (72), Турци (68), Власи (79), Срби (77), Роми (74) и Бошњаци (56);
- ако се погледне процентот на испитаници во секоја етничка заедница што одговориле најчесто „најважна“, Власите имаат највисок процент (55,7%);
- ако се погледне процентот на испитаници во секоја етничка заедница што одговориле најчесто „трета најважна“, Ромите имаат највисок процент (36,5%).

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и мислењата изразени за оваа потенцијална причина за непримена на начелото на соодветна и правична застапеност. Не постојат статистички значајни разлики во мислењата во зависност од етничката група на испитаникот.

Табела 19. Погрешна партиска припадност (одговори поделени според етничката заедница)										
			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
погрешна партиска припадност	најважна	број	30	34	28	44	37	22	27	222
		% во етничка заедница	44,8%	47,2%	41,2%	55,7%	48,1%	29,7%	48,2%	45,0%
	втора најважна	број	20	22	22	21	24	25	15	149
		% во етничка заедница	29,9%	30,6%	32,4%	26,6%	31,2%	33,8%	26,8%	30,2%
	трета најважна	број	17	16	18	14	16	27	14	122
		% во етничка заедница	25,4%	22,2%	26,5%	17,7%	20,8%	36,5%	25,0%	24,7%
вкупно		број	67	72	68	79	77	74	56	493
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



20. Неприпадност на политичка партија

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

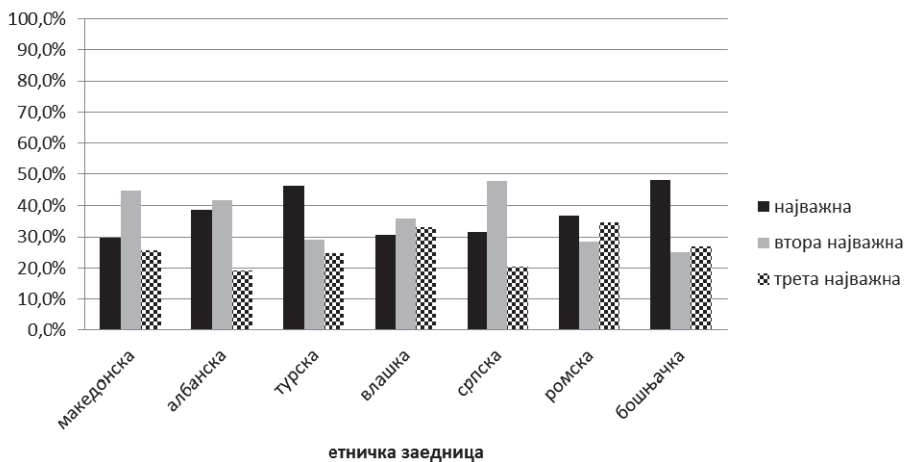
- ако се собере бројот на испитаници што одлучиле да одговорат најважна причина, втора најважна причина и трета најважна причина, *неприпадноста на политичка партија*, генерално гледано, е поважна за Ромите (95) и Турците (93); далеку зад овие две етнички заедници се Македонците, Албанците, Власите и Србите, кои имаат близок број на испитаници (од 67 до 68);
- ако се погледне процентот на испитаници во секоја етничка заедница што одговориле најчесто „најважна“, Бошњациите имаат највисок процент (48,1%);
- ако се погледне процентот на испитаници во секоја етничка заедница што одговориле најчесто „трета најважна“, Ромите имаат највисок процент (34,7%).

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и мислењата изразени за оваа потенцијална причина за непримена на начелото на соодветна и правична застапеност. Иако беше утврдена статистички значајна разлика во мислењата во зависност од етничката заедница [$\chi^2 (12)=22.006, p<0.5$], поврзаноста (association) меѓу етничката заедница на испитаникот и неговиот одговор останува многу слаба, со оглед на тоа дека дозволува само 8,7% намалување на грешката при предвидување на одговорот.

**Табела 20. Неприпадност на политичка партија
(одговори поделени според етничката заедница)**

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
неприпадност на политичка партија	бајважна	број	22	26	43	24	23	35	25	198
		% во етничка заедница	29,7%	38,8%	46,2%	30,8%	31,5%	36,8%	48,1%	37,2%
	втора најважна	број	33	28	27	28	35	27	13	191
		% во етничка заедница	44,6%	41,8%	29,0%	35,9%	47,9%	28,4%	25,0%	35,9%
	трета најважна	број	19	13	23	26	15	33	14	143
		% во етничка заедница	25,7%	19,4%	24,7%	33,3%	20,5%	34,7%	26,9%	26,9%
вкупно		број	74	67	93	78	73	95	52	532
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

**Графикон 20. Процент на испитаници што ја сметаат неприпадноста на
политичка партија како причина за непримена на начелото во однос на
нивната заедница
(одговори поделени според етничката заедница)**



21. Недостиг на врски (семејни, пријателски, итн.)

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

- ако се собере бројот на испитаници што одлучиле да одговорат најважна причина, втора најважна причина и трета најважна причина, *недостигот на врски* е далеку најбитна причина за Ромите (104), втори се Турците (88), а сите други етнички групи осцилираат во опсегот меѓу 56 и 68;
- ако се погледне процентот на испитаниците во секоја етничка заедница што одговориле најчесто „најважна“, Ромите имаат највисок процент (37,5%);
- ако се погледне процентот на испитаниците во секоја етничка заедница што одговориле најчесто „трета најважна“, Македонците имаат највисок процент (36,8%).

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и мислењата изразени за оваа потенцијална причина за непримена на начелото на соодветна и правична застапеност. Не постојат статистички значајни разлики во мислењата во зависност од етничката група на испитаникот.

Табела 21. Недостиг на врски (семејни, пријателски...) (одговори поделени според етничка заедница)										
			Етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
Недостиг на врски (семејни, пријателски..)	најважна	број	25	23	32	23	23	39	18	183
		% во етничка заедница	36,8%	34,8%	36,4%	33,8%	35,4%	37,5%	32,1%	35,5%
	втора најважна	број	18	21	31	23	19	43	21	176
		% во етничка заедница	26,5%	31,8%	35,2%	33,8%	29,2%	41,3%	37,5%	34,2%
	трета најважна	број	25	22	25	22	23	22	17	156
		% во етничка заедница	36,8%	33,3%	28,4%	32,4%	35,4%	21,2%	30,4%	30,3%
вкупно		број	68	66	88	68	65	104	56	515
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



22-25. Извори на информации

22. Медиуми

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

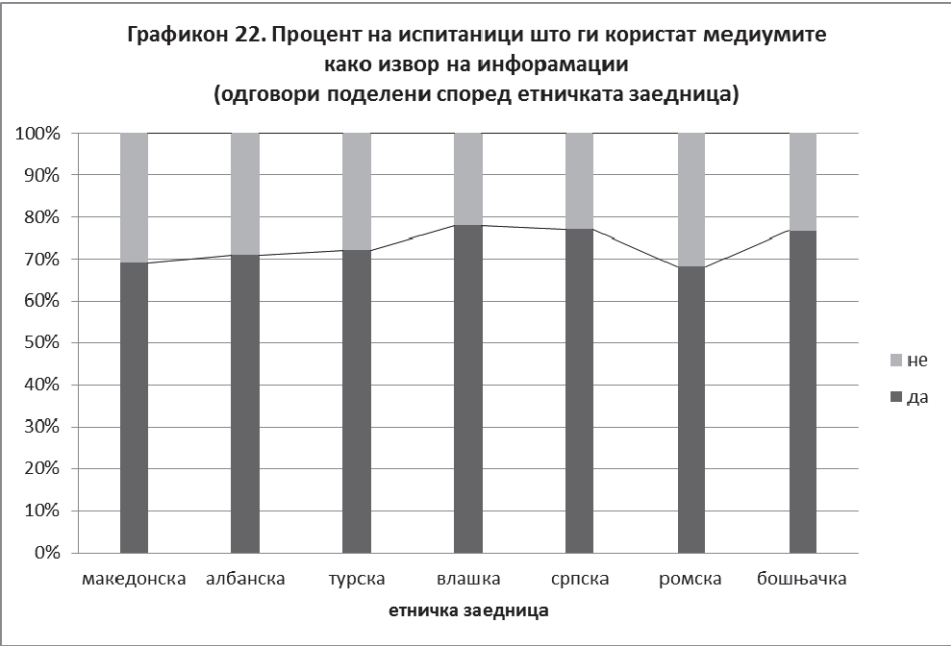
- ако се земат предвид процентите на испитаниците во секоја етничка заедница што се имаат изјаснето дека *медиумите* се нивниот извор на информации за соодветната и правична застапеност на нивната заедница:

- овој извор на информации најмногу е користен од страна на Власите (77,9%), а најмалку од Ромите (68,2%), процентуалниот опсег меѓу овие двата краја е тесен; другите етнички заедници осцилираат меѓу 77% и 69,1%;
- земајќи ги предвид само одговорите со „да“ за сите извори на информации и од сите етнички заедници, *медиумите* – споредено со семејството, пријателите и колегите, се рангирани како прв најважен извор на информации.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и користењето на медиумите како извор на информации за соодветната и правична застапеност. Не постојат статистички значајни разлики во користењето на медиумите во зависност од етничката група на испитаникот.

**Табела 22. Медиумите како извор на информации
(одговори поделени според етничката заедница)**

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
медиумите како извор на информации	да	број	125	129	129	141	137	122	138	921
		% во етничка заедница	69,1%	70,9%	72,1%	77,9%	77,0%	68,2%	76,7%	73,1%
	не	број	56	53	50	40	41	57	42	339
		% во етничка заедница	30,9%	29,1%	27,9%	22,1%	23,0%	31,8%	23,3%	26,9%
вкупно		број	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



Семејство

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

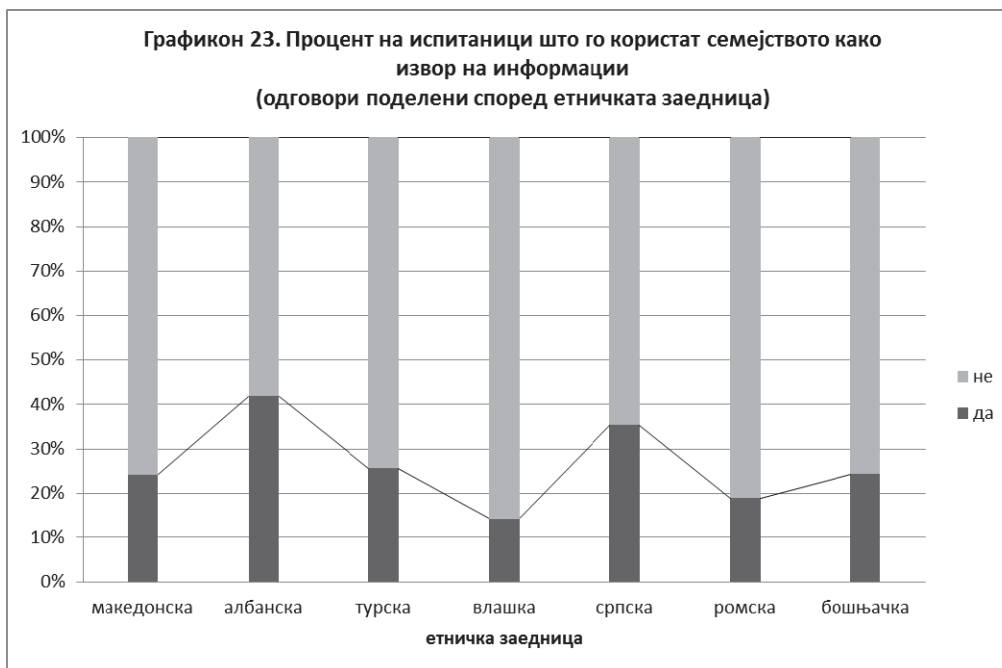
- ако се земат предвид процентите на испитаниците во секоја етничка заедница што се имаат изјаснето дека *семејството* е нивниот извор на информации за соодветната и правична застапеност на нивната заедница:

- овој извор на информации најмногу е користен од страна на Албанците (41,8%), а најмалку од власите (14,4%), процентуалниот опсег меѓу овие два краја е широк; другите етнички заедници осцилираат меѓу 35,4% и 19%;
- земајќи ги предвид само одговорите со „да“ за сите извори на информации и од сите етнички заедници, *семејството* – споредено со медиумите, пријателите и колегите, е рангирано како трет најважен извор на информации.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и користењето на семејството како извор на информации за соодветната и правична застапеност. Постојат статистички значајни разлики во користењето на семејството како извор на информации во зависност од етничката група на испитаникот [$\chi^2(6)=48.821$, $P<.05$]. Lambda е 0. Cramer's V е .197, што значи дека силината на поврзаноста (association) меѓу двете варијабли е слаба.

**Табела 23. Семејството како извор на информации
(одговори поделени според етничката заедница)**

			етничка заедница							ВКУПНО
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
семејството како извор на информации	да	број	44	76	46	26	63	34	44	333
		% во етничка заедница	24,3%	41,8%	25,7%	14,4%	35,4%	19,0%	24,4%	26,4%
	не	број	137	106	133	155	115	145	136	927
		% во етничка заедница	75,7%	58,2%	74,3%	85,6%	64,6%	81,0%	75,6%	73,6%
вкупно		број	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



24. Пријатели

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

- ако се земат предвид процентите на испитаниците во секоја етничка заедница што се имаат изјаснето дека *пријателите* се нивниот извор на информации за соодветната и правична застапеност на нивната заедница:

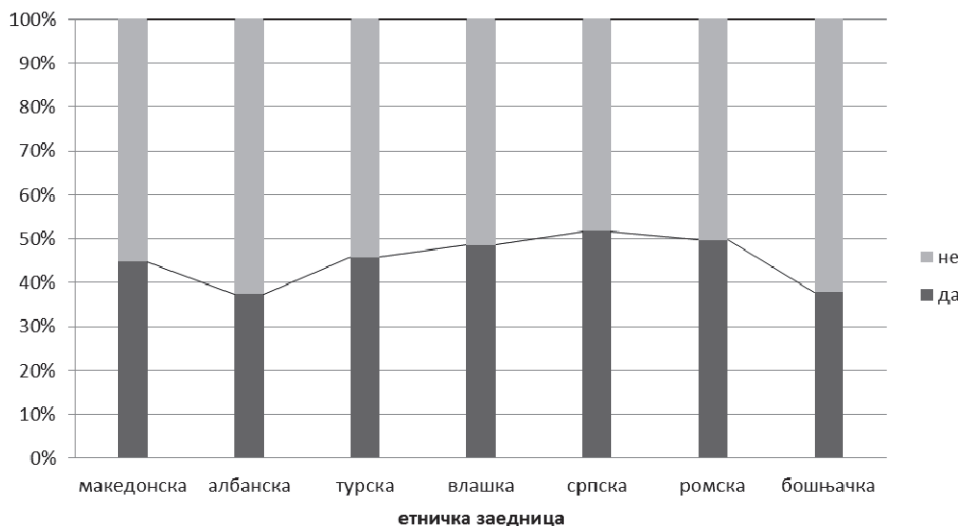
- овој извор на информации најмногу е користен од страна на Србите (51,7%), а најмалку од Албанците (37,4%), процентуалниот опсег меѓу овие два краја е релативно тесен; другите етнички заедници осцилираат меѓу 37,8% и 49,7%;
- земајќи ги предвид само „да“ одговорите за сите извори на информации и од сите етнички заедници, *пријателите* – споредено со медиумите, семејството и колегите, се рангирани како *втор* најважен извор на информации.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и користењето на пријателите како извор на информации за соодветната и правична застапеност. Иако беа утврдени статистички значајни разлики во користењето на пријателите како извор на информации во зависност од етничката група на испитаникот [$\chi^2(6)=13.911$, $P<.05$], поврзаноста (association) меѓу етничката заедница на испитаникот и неговиот одговор останува многу слаба, со оглед на тоа дека дозволува само 1,1% намалување на грешката при предвидувањето на одговорот.

**Табела 24. Пријателите како извор на информации
(одговори поделени според етничката заедница)**

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
пријателите како извор на информации	да	број	81	68	82	88	92	89	68	568
		% во етничка заедница	44,8%	37,4%	45,8%	48,6%	51,7%	49,7%	37,8%	45,1%
	не	број	100	114	97	93	86	90	112	692
		% во етничка заедница	55,2%	62,6%	54,2%	51,4%	48,3%	50,3%	62,2%	54,9%
вкупно		број	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

**Графикон 24. Процент на испитаници што ги користат пријателите како извор на информации
(одговори поделени според етничката заедница)**



25. Колеги

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

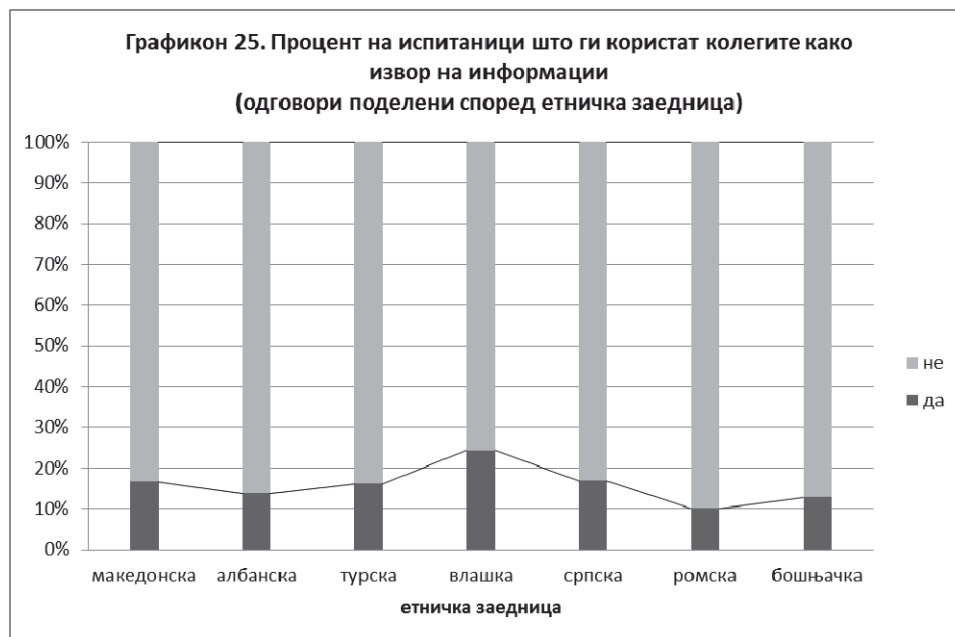
- ако се земат предвид процентите на испитаниците во секоја етничка заедница што се имаат изјаснето дека *колегите* се нивниот извор на информации за соодветната и правична застапеност на нивната заедница:

- овој извор на информации најмногу е користен од страна на Власите (24,3%), а најмалку од Ромите (10,1%), процентуалниот опсег меѓу овие двата краја е релативно тесен; другите групи осцилираат меѓу 16,6% и 12,8%;

- земајќи ги предвид само „да“ одговорите за сите извори на информации и од сите етнички заедници, *колегите* – споредено со медиумите, семејството и пријателите, се рангирани како *четврти* најважен извор на информации.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и користењето на колегите како извор на информации за соодветната и правична застапеност. Постојат статистички значајни разлики во користењето на колегите како извор на информации во зависност од етничката група на испитаникот [$\chi^2(6)=16.367$, $P<.05$]. Lambda е 0. Cramer's V е .114, што значи дека силината на поврзаноста (association) меѓу двете варијабли е многу слаба.

Табела 25. Колегите како извор на информации (одговори поделени според етничката заедница)										
			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
колегите како извор на информации	да	број	30	25	29	44	30	18	23	199
		% во етничка заедница	16,6%	13,7%	16,2%	24,3%	16,9%	10,1%	12,8%	15,8%
	не	број	151	157	150	137	148	161	157	1061
		% во етничка заедница	83,4%	86,3%	83,8%	75,7%	83,1%	89,9%	87,2%	84,2%
вкупно		број	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



26-31. Начини за подобрување на примената на начелото на соодветна и правична застапеност

26. Подобрено законодавство

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

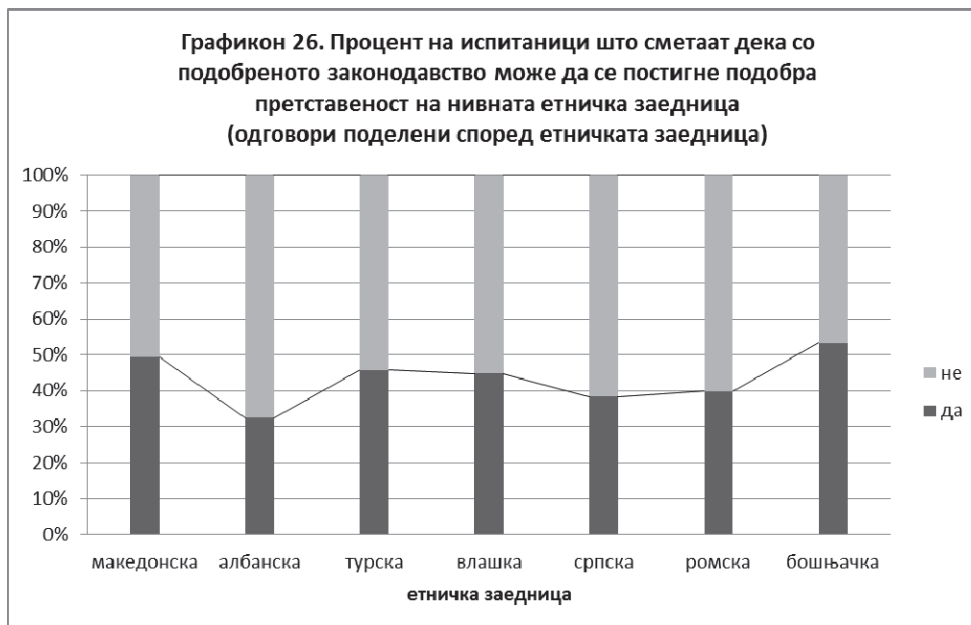
- ако се земат предвид процентите на испитаниците во секоја етничка заедница што сметаат дека *подобреното законодавство* е начин да се постигне подобра претставеност на нивната етничка заедница:

- овој начин за подобрување на состојбата најмногу е посочен од страна на Бошњациите (53,4%), а најмалку од страна на Албанците (32,4%), проценталниот опсег меѓу овие два краја е широк (21%); другите групи осцилираат меѓу 49,4% и 38,3%;
- земајќи ги предвид само „да“ одговорите од сите етнички заедници, *подобреното законодавство* (споредено со подобреното образование, посилната контрола од централната власт, зголемениот мониторинг од НВО, механизмот за поплаки од страна на граѓаните и лобирањето), е рангирано како *прв* најважен начин за подобрување на состојбата.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и подобреното законодавство како начин да се постигне подобра претставеност на етничката заедница на испитаниците. Иако беа утврдени статистички значајни разлики во мислењата во зависност од етничката група на испитаникот [$\chi^2(6)=21.058$, $P<.05$], поврзаноста (association) меѓу етничката заедница на испитаникот и неговиот одговор останува многу слаба, со оглед на тоа дека дозволува само 2,2% намалување на грешката при предвидувањето на одговорот.

Табела 26. Подобрено законодавство
(одговори поделени според етничката заедница)

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
подоброено законодавство	да	број	89	58	81	81	67	71	95	542
		% во етничка заедница	49,4%	32,4%	45,8%	44,8%	38,3%	39,9%	53,4%	43,4%
	не	број	91	121	96	100	108	107	83	706
		% во етничка заедница	50,6%	67,6%	54,2%	55,2%	61,7%	60,1%	46,6%	56,6%
вкупно		број	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



27. Подобро образование

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

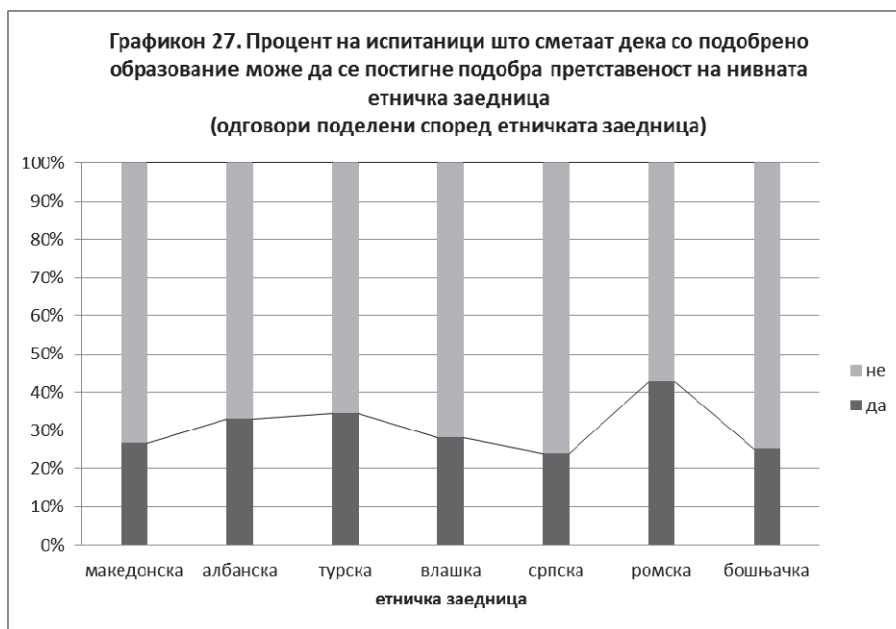
- ако се земат предвид процентите на испитаници во секоја етничка заедница што сметаат дека *подобреното образование* е начин да се постигне подобра претставеност на нивната етничка заедница:

- овој начин за подобрување на состојбата најмногу е посочен од страна на Ромите (42,7%), а најмалку од страна на Србите (24%), проценталниот опсег меѓу овие два краја е релативно широк (18,7%); другите групи осцилираат меѓу 34,5% и 25,3%;
- земајќи ги предвид само „да“ одговорите од сите етнички заедници, *подобреното образование* (споредено со подобреното законодавство, посилната контрола од централната власт, зголемениот мониторинг од НВО, механизмот за поплаки од страна на граѓаните и лобирањето) е рангирано како *трет* најважен начин за подобрување на состојбата.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и подобреното образование како начин да се постигне подобра претставеност на етничката заедница на испитаниците. Беа утврдени статистички значајни разлики во мислењата во зависност од етничката група на испитаникот [$\chi^2(6)=21.748$, $P<.05$]. Lambda е 0. Cramer's V е .132, што значи дека силината на поврзаноста (association) меѓу двете варијабли е многу слаба.

Табела 27. Подобрено образование
(одговори поделени според етничката заедница)

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
подобро образование	да	број	48	59	61	51	42	76	45	382
		% во етничка заедница	26,7%	33,0%	34,5%	28,2%	24,0%	42,7%	25,3%	30,6%
	не	број	132	120	116	130	133	102	133	866
		% во етничка заедница	73,3%	67,0%	65,5%	71,8%	76,0%	57,3%	74,7%	69,4%
вкупно		број	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



28. Посилна контрола од централната власт

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

- ако се земат предвид процентите на испитаниците во секоја етничка заедница што сметаат дека *посилната контрола од централната власт* е начин да се постигне подобра претставеност на нивната етничка заедница:

- овој начин за подобрување на состојбата најмногу е посочен од страна на Албанците (49,2%), а најмалку од страна на власите (33,7%), проценталниот опсег меѓу овие два краја е релативно широк (15,5%); другите групи осцилираат меѓу 49,4% и 38,3%;

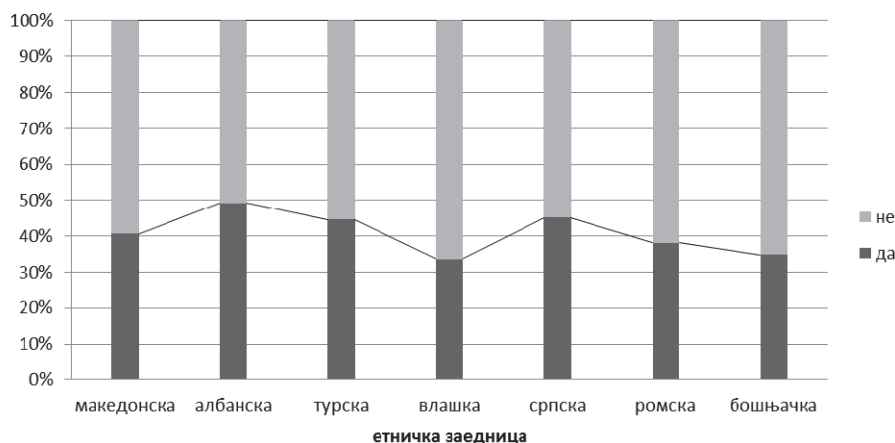
- земајќи ги предвид само „да“ одговорите од сите етнички заедници, *посилната контрола од централната власт* (споредено со подобреното законодавство, подобреното образование, зголемениот мониторинг од НВО, механизмот за поплаки од страна на граѓаните и лобирањето) е рангирана како *втор* најважен начин за подобрување на состојбата.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и посилната контрола од централната власт како начин да се постигне подобра претставеност на етничката заедница на испитаниците. Беа утврдени статистички значајни разлики во мислењата во зависност од етничката група на испитаникот [$\chi^2(6) = 14.518, P < .05$]. Lambda е 0. Cramer's V е .108, што значи дека силината на поврзаноста (association) меѓу двете варијабли е многу слаба.

**Табела 28. Посилна контрола од централната власт
(одговори поделени според етничката заедница)**

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
посилна контрола од централната власт	да	број	73	88	79	61	79	68	62	510
		% во етничка заедница	40,6%	49,2%	44,6%	33,7%	45,1%	38,2%	34,8%	40,9%
	не	број	107	91	98	120	96	110	116	738
		% во етничка заедница	59,4%	50,8%	55,4%	66,3%	54,9%	61,8%	65,2%	59,1%
вкупно		број	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

**Графикон 28. Процент на испитаници што сметаат дека со посилна контрола од централната власт може да се постигне подобра претставеност на нивната етничка заедница
(одговори поделени според етничката заедница)**



29. Зголемен мониторинг од НВО-ите

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

- ако се земат предвид процентите на испитаниците во секоја етничка заедница што сметаат дека *зголемениот мониторинг од НВО-ите* е начин да се постигне подобра претставеност на нивната етничка заедница:

- овој начин за подобрување на состојбата најмногу е посочен од страна на Србите (38,9%), а најмалку од страна на македонците (16,7%), проценталниот опсег меѓу овие два краја е широк (22,2%); другите групи осцилираат меѓу 33,1% и 18,5%;
- земајќи ги предвид само „да“ одговорите од сите етнички заедници, *зголемениот мониторинг од НВО-ите* (споредено со подобреното законодавство, подобреното образование, посилната контрола од централната власт, механизмот за поплаки од страна на граѓаните и лобирањето) е рангирано како *четврти* најважен начин за подобрување на состојбата.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и зголемениот мониторинг од страна на НВО-ите како начин да се постигне подобра претставеност на етничката заедница на испитаниците. Беа утврдени статистички значајни разлики во мислењата во зависност од етничката група на испитаникот [$\chi^2(6) = 37.273$, $P < .05$]. Lambda е 0. Cramer's V е .173, што значи дека силината на поврзаноста (association) меѓу двете варијабли е слаба.

**Табела 29. Зголемен мониторинг од невладините организации
(одговори поделени според етничката заедница)**

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
зголемен мониторинг од невладините организации	да	број	30	36	47	60	68	42	33	316
		% во етничка заедница	16,7%	20,1%	26,6%	33,1%	38,9%	23,6%	18,5%	25,3%
	не	број	150	143	130	121	107	136	145	932
		% во етничка заедница	83,3%	79,9%	73,4%	66,9%	61,1%	76,4%	81,5%	74,7%
вкупно		број	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



30. Механизам за поплаки од страна на граѓаните

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

- ако се земат предвид процентите на испитаниците во секоја етничка заедница што сметаат дека *механизмот за поплаки од страна на граѓаните* е начин да се постигне подобра претставеност на нивната етничка заедница:

- овој начин за подобрување на состојбата најмногу е посочен од страна на Власите (37%), а најмалку од страна на Албанците (17,3%), проценталниот опсег меѓу овие два краја е релативно широк (19,7%); другите групи осцилираат меѓу 26,7% и 18,6%;
- земајќи ги предвид само „да“ одговорите од сите етнички заедници, *механизмот за поплаки од страна на граѓаните* (спореден со подобреното законодавство, подобреното образование, посилената контрола од централната власт, зголемениот мониторинг од страна на НВО-ите и лобирањето) е рангирано како *петти* најважен начин за подобрување на состојбата.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и механизмот за поплаки од страна на граѓаните како начин да се постигне подобра претставеност на етничката заедница на испитаниците. Беа утврдени статистички значајни разлики во мислењата во зависност од етничката група на испитаникот [$\chi^2(6 \text{ or } 1)=24.492, P<.05$]. Lambda е 0. Cramer's V е .140, што значи дека силината на поврзаноста (association) меѓу двете варијабли е многу слаба.

**Табела 30. Механизам за поплаки од страна на граѓаните
(одговори поделени според етничката заедница)**

			етничка заедница							вкупно
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска	бошњачка	
механизам за поплаки од страна на граѓаните	да	број	48	31	33	67	44	43	40	306
		% во етничка заедница	26,7%	17,3%	18,6%	37,0%	25,1%	24,2%	22,5%	24,5%
	не	број	132	148	144	114	131	135	138	942
		% во етничка заедница	73,3%	82,7%	81,4%	63,0%	74,9%	75,8%	77,5%	75,5%
вкупно		број	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



31. Лобирање

Доколку се разгледаат резултатите во табелата и во графиконот подолу, може да се забележи дека:

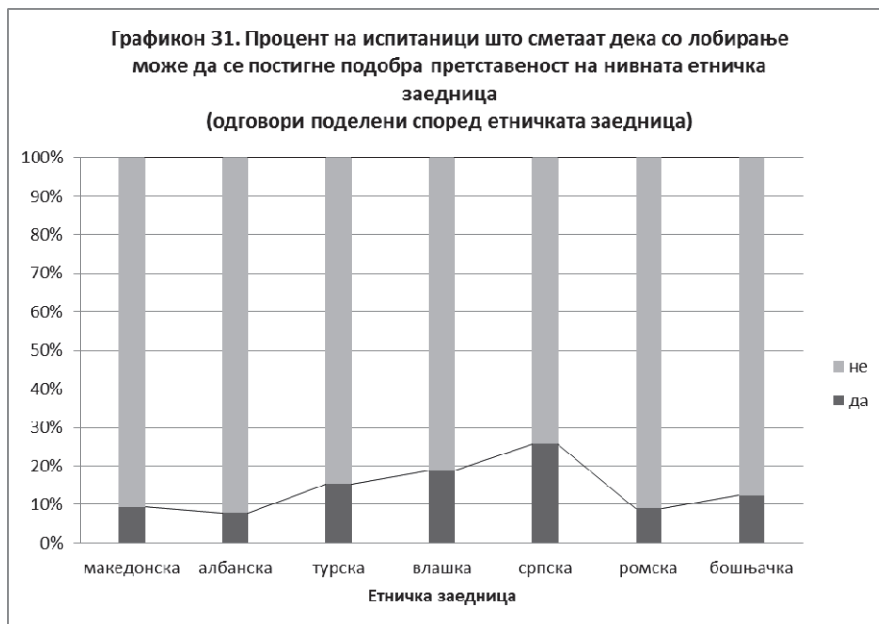
- Ако се земат предвид процентите на испитаниците во секоја етничка заедница што сметаат дека *лобирањето* е начин да се постигне подобра претставеност на нивната етничка заедница:

- овој начин за подобрување на состојбата најмногу е посочен од страна на Србите (25,7%), а најмалку од страна на Албанците (7,8%), проценталниот опсег меѓу овие два краја е релативно широк (17,9%); другите групи осцилираат меѓу 18,8% и 9%;

- земајќи ги предвид само „да“ одговорите од сите етнички заедници, *лобирањето* (споредено со подобреното законодавство, подобреното образование, посилената контрола од централната власт, зголемениот мониторинг од страна на НВО-ите и механизмот за поплаки од страна на граѓаните), е рангирано како *шести* најважен начин за подобрување на состојбата.

Crosstabulation chi-square тестот беше спроведен за да се истражи врската меѓу етничката заедница и лобирањето како начин да се постигне подобра претставеност на етничката заедница на испитаниците. Беа утврдени статистички значајни разлики во мислењата во зависност од етничката група на испитаникот [$\chi^2(6)=36.458, P<.05$]. Lambda е 0. Cramer's V е .171, што значи дека силната на поврзаноста (association) меѓу двете варијабли е слаба.

Табела 31. Лобирање (одговори поделени според етничката заедница)										
			етничка заедница						вкупно	
			македонска	албанска	турска	влашка	српска	ромска		бошњачка
лобирање	да	број	17	14	27	34	45	16	22	175
		% во етничка заедница	9,4%	7,8%	15,3%	18,8%	25,7%	9,0%	12,4%	14,0%
	не	број	163	165	150	147	130	162	156	1073
		% во етничка заедница	90,6%	92,2%	84,7%	81,2%	74,3%	91,0%	87,6%	86,0%
вкупно		број	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% во етничка заедница	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



V. Заклучоци

а. Заклучоци од униваријатните анализи

1. Кога се анализираат мислењата на испитаниците за тоа дали начелото на соодветна и правична застапеност се применува или не се применува на централно и на локално ниво, како на нераководните така и на раководните работни места:

- повеќето испитаници имаат негативни мислења во однос на сите нивоа на власта и во однос на сите степени на работни позиции.

2. Кога се анализираат само негативните мислења:

- негативните мислења се најизразени во однос на раководните места на локално ниво.

3. Кога се анализираат мислењата за причините поради кои начелото на соодветна и правична застапеност не се применува:

- „недостигот на соодветни квалификации“ е далеку најневеројатна причина за непримена на начелото споредено со другите причини, т.е. „погрешната партиска припадност“, „неприпадноста на политичка партија“ и „недостигот на врски“. Вкупно 207 испитаници ја рангирале оваа причина како најважна, втора или трета најважна, додека 494 го направиле тоа за „погрешната партиска припадност“, 533 за „неприпадноста на политичка партија“ и 516 за „недостигот на врски“;
- сепак, „погрешната партиска припадност“ е најверојатната причина што доведува до непримена на начелото на соодветна и правична застапеност, оваа причина има најголем број рангирања како најважна.

4. Кога испитаниците беа прашани кои извори на информации тие ги користат за да го формираат своето мислење за тоа дали принципот на соодветна и правична застапеност се применува во однос на нивната заедница:

- медиумите беа далеку најупотребуван извор (т.е., споредено со „пријателите“, кои беа рангирани како втори);
- пријателите беа рангирани на второ место, далеку пред другите извори (т.е. споредено со оние извори што беа рангирани на трето, четврто и петто место).

5. Кога испитаниците беа прашани како може да се постигне подобра претставеност на нивната етничка заедници, тие сметаа дека:

- подобреното законодавство е најдобриот начин;
- посилната контрола од централната власт е вториот најдобар начин.

б). Заклучоци од биваријатните анализи

1. Кога се анализира дали начелото на соодветна и правична застапеност се применува или не се применува на централно и на локално ниво, како на нераководните така и на раководните работни места:

- резултатите меѓу индивидуалните етничките заедници не се конзистентни со вкупните резултати за целиот примерок. Додека резултатите за целиот примерок севкупно покажуваат повеќе негативни отколку позитивни мислења, мислењата меѓу различните етнички заедници за истиот вид власт или работна позиција не се конзистентни, при што одредени заедници се попозитивни, додека други се понегативни. Мислењата во иста етничка заедница се

некозистентни за видовите власт и за работните позиции, со попозитивни или понегативни мислења за еден тип власт наспроти друг и еден вид работни места наспроти друг;

- сепак, севкупно, Ромите се далеку најконзистентно негативни од сите заедници за сите видови власт и работни позиции; Турците и Бошњаци се наоѓаат на второто и на третото место;
- Македонците и Власите се далеку најпозитивни од сите заедници, но не за сите видови власт и работни позиции; Србите се на третото место.

2. Кога се анализираат мислењата за причините поради кои начелото на соодвета и правична застапеност не се применува:

- мислењата за „погрешната партиска припадност“ се многу конзистентни меѓу *сите етнички заедници*, сите ја сметаат за апсолутно најважна причина за неимплементација на начелото;
- мислењата за важноста на „неприпадност на политичка партија“ се во одредена мера конзистентни меѓу етничките заедници, сметајќи ја за втора најважна причина за непримена на начелото, со исклучок на Турците и на Бошњаци, кои ја сметаат оваа причина за многу поважна во однос на другите етнички заедници;
- мислењата за важноста на „недостигот на врски“ се многу конзистентни меѓу сите етнички заедници, сметајќи ја за трета најважна причина за непримена на начелото;
- мислењата за „недостигот на соодветни квалификации“ се многу конзистентни меѓу сите етнички заедници, сите ја сметаат за апсолутно најневажна причина за непримена на начелото, посебно тоа е случај со Србите, кои ја сметаат за многу повеќе најневажна причина споредено со другите етнички заедници.

3. Кога се анализираат изворите на информации врз основа на кои се формира мислењето:

- мислењата за медиумите се многу конзистентни меѓу сите етнички заедници - сите ги сметаат за апсолутно главен извор на информации;
- мислењата за *пријателите* се во одредена мера конзистентни меѓу етничките заедници - повеќето ги сметаат за втор најважен извор на информации, но најмногу тоа е случај со Србите, а најмалку со Албанците;
- мислењата за *семејството* се многу конзистентни меѓу сите етнички заедници. Свкупно, ова е третиот најважен извор на информации, но ова посебно важи за Албанците (и Србите, во одреден степен), но многу малку за Власите;
- мислењата за *колегите* се во одредена мера неконзистентни меѓу етничките заедници. Свкупно, ова е четврти најважен извор на информации, но ова посебно важи за Власите, додека тоа е во многу мала мера случај со Ромите

4. Кога се анализираат начините на кои би можело да се постигне подобра претставеност на етничката заедница на испитаниците:

- кога се разгледуваат мислењата за тоа дали „подобреното законодавство“, „подобреното образование“, „посилната контрола од централната власт“, „зголемениот мониторинг од НВО-ите“, „механизмот за поплаки од страна на граѓаните“ се повеќе или помалку ефективни за да се подобри претставеноста на нечија етничка заедница, мислењата се неконзистентни како меѓу етничките заедници така и во рамките на иста етничка заедница.
 - Подобрено законодавство: Свкупно, ова е најважниот начин. Сепак, тоа се смета за ефективен најмногу од Бошњаци, а најмалку од Албанците.
 - Посилна контрола од централната власт: Свкупно, ова е вториот најважен начин. Сепак, таа се смета за ефективна најмногу од Албанците, а најмалку од Власите.
 - Подобрено образование: Свкупно, ова е третиот најважен начин. Сепак, тоа се смета за ефективно најмногу од Ромите, најмалку од Србите.

- *Зголемен мониторинг од НВО-ите*: Свкупно, ова е четвртиот најефективен начин. Сепак, тој се смета за ефективен најмногу од Србите, најмалку од Македонците.
- *Механизам за поплаки од страна на граѓаните*: Свкупно, ова е петтиот најефективен начин. Сепак, тој се смета за ефективен најмногу од Власите, а најмалку од Албанците.
- *Лобирање*: Свкупно, ова е шестиот најефективен начин, Сепак, тој се смета за ефективен најмногу од Србите, а најмалку од Албанците.

Библиографија

Публикации:

- Engstrom, Janny. Multiethnicity or Binationalism? The Framework Agreement and the Future of the Macedonian State, *the European Book on Minorities Issues, Vol.1*, 2001/2, Kluwer Law International, 2003
- Horowitz, DL. Democracy in divided societies in L Diamond & MF Plattner (eds.) *Nationalism, ethnic conflict, and democracy*, 1994
- Malevska, Mirjana. Painful Confrontations, *New Balkan Politics, Vol. 4/5*, Peace and Democracy Center: “Ian Collins”, Skopje, 2002
- Mickey, Robert W., Adam Smith Albion, Success in the Balkans? A Case Study of Ethnic Relation in the RM, in Iam M. Cuthberson and Jane Leibowith (eds.) *Minorities: The New Europe’s Old Issue*, Institute for East West Studies, New York, 1993
- Бошковски, Донче. *Спроведување на правата на заедниците - практики, механизми и заштита*, ОБСЕ, Скопје 2012
- Вкупно население, домаќинства и станови, Вкупно население според изјаснувањето за националната припадност, мајчиниот јазик и вероисповеста, Книга X, 2002
- Извештај за следењето на примената на начелото на соодветна и правична застапеност за 2012 година, Народен правобранител на Република Македонија, Скопје, 2013
- Извештај по донос на состојбата за имплементација на сите политики што прилегуваат од Охридскиот рамковен договор, Секретеријат за спроведување на Охридски рамковен договор, Влада на Република Македонија, Скопје, 2012
- Котевска, Билјана. *Ефективно политичко учество на помалите етнички заедници во локалната самоуправа во Република Македонија: влијание на Охридскиот рамковен договор*, Студиорум, Скопје
- Правилник за содржината на годишниот план за соодветна и правична застапеност на заедниците, Министерство за информатичко општество и администрација. 2011

Правни документи:

- Ohrid Framework Agreement, 13 August 2001
- Устав на Република Македонија
- Закон за култура, Службен весник бр. бр.31/1998, 49/2003, 82/2005, 24/2007, 15/2008, 116/2010, 47/2011, 51/2011, 136/2012

- Закон за државни службеници, Службен весник бр. 59/2000, 112/2000, 34/2001, 103/2001, 43/2002, 98/2002, 17/2003, 40/2003, 85/2003, 17/2004, 69/2004, 81/2005, 61/2006, 36/2007, 161/2008, 6/2009, 114/2009, 35/2010, 167/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012
- Закон за јавно обвинителство, Службен весник бр.150/2007, 111/2008
- Закон за Комитетот за односи меѓу заедниците, Службен весник бр. 150/2007
- Закон за основно образование, Службен весник бр. 103/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011,
- Закон за средно образование, Службен весник бр. 44/1995, 24/1996, 34/1996, 35/1997, 82/1999, 29/2002, 40/2003, 42/2003, 67/2004, 55/2005, 113/2005, 35/2006, 30/2007, 49/2007, 81/2008, 92/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012
- Закон за унапредување и заштита на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија, Службен весник бр. 92/2008
- Закон за Народен правобранител, Службен весник бр. 60/2003, 114/2009
- Закон за локална самоуправа, Службен весник 5, 2002
- Закон за судовите, Службен весник бр.58/2006, 62/2006, 35/2008, 150/20120
- Закон за јавни службеници, Службен весник бр. 52/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012
- 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012)
- Закон за судска служба, Службен весник бр.98/2008, 161/2008, 6/2009, 150/2010

Интернет извори:

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationallaw.aspx>

<http://www.ucd.ie/ibis/filestore/Ohrid%20Framework%20Agreement.pdf>

<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

http://www.ads.gov.mk/WBStorage/Files/pravilnik_pravicna_zastapenost_zaednicite_js_61_2011.pdf

<http://siofa.gov.mk/content/?1BA0C890D2009AA985E7CF02AF628BD53EC13BCA>

Анекс: Прашалник

АНКЕТА ЗА СООДВЕТНА И ПРАВИЧНА ЗАСТАПЕНОСТ

Целта на оваа анкета е да ги истражи мислењата на припадниците на македонската, албанската, турската, влашката, српската, ромската и на бошњачката етничка заедница за примената на начелото на соодветна и правична застапеност во однос на нивните заедници. Начелото на соодветна и правична застапеност значи дека етничката структура во Република Македонија треба да биде одразена во државните и во локалните органи, како на нераководните така и на раководните места, почитувајќи го притоа критериумот за стручност и компетентност. Анкетата се спроведува од страна на Заедницата на единиците на локална самоуправа (ЗЕЛС) и Институтот за развој на заедниците (ИРЗ) во рамките на проектот „БОНА МЕНТЕ: Подобрување на вклученоста на немнозинските заедници на локално ниво преку Комисиите за односи меѓу заедниците“. Проектот е финансиран од Европската Унија. Резултатите од анкетата ќе бидат објавени во извештај и ќе послужат за унапредување на примената на начелото на соодветна и правична застапеност.

Анкетниот прашалник го пополнувате вие, самостојно. Вашите одговори ќе бидат анонимни. Потребни ќе бидат околу пет минути да го пополните прашалникот. Откако ќе го пополните прашалникот, Ве молиме да му го предадете на лицето што ви го даде прашалникот.

Ви благодариме!

I. СООДВЕТНА И ПРАВИЧНА ЗАСТАПЕНОСТ

1. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во органите на државната власт (министерства, судови, јавна администрација, итн.) на нераководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница? (Одберете само еден одговор!)

- А. Се применува
- Б. Делумно се применува
- В. Неутрално
- Г. Делумно не се применува
- Д. Не се применува
- Ѓ. Не знам

2. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во органите на државната власт (министерства, судови, јавна администрација, итн.) на раководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница? (Одберете само еден одговор!)

- А. Се применува
- Б. Делумно се применува
- В. Неутрално
- Г. Делумно не се применува
- Д. Не се применува
- Ѓ. Не знам

3. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во вашата општина (општинска администрација, општински јавни претпријатија, училишта, градинки, итн.) на нераководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница? (Одберете само еден одговор!)

- А. Се применува
- Б. Делумно се применува
- В. Неутрално
- Г. Делумно не се применува
- Д. Не се применува
- Ѓ. Не знам

4. Колку, според вас, начелото на соодветна и правична застапеност се применува во вашата општина (општинска администрација, општински јавни претпријатија, училишта, градинки, итн.) на раководните работни места во однос на припадниците на вашата етничка заедница? (Одберете само еден одговор!)

- А. Се применува
- Б. Делумно се применува
- В. Неутрално
- Г. Делумно не се применува
- Д. Не се применува
- Ѓ. Не знам

Прашањето 5 одговорете го само доколку имате одбрано одговор Г или Д, кај кое било од претходните четири прашања. Во спротивен случај преминете на прашањето 6.

5. Подолу се наведени неколку причини што можеби предизвикуваат начелото на соодветна и правична застапеност да не се применува во однос на припадниците на вашата етничка заедница. (Ве молиме подредете ги овие причини според нивната важност. Ставете 1 во коцката до најважната причина, 2 во коцката до втората најважна причина и 3 во коцката до третата најважна причина. Не ставајте ист број во повеќе од една коцка.)

- ☐ недостиг на соодветни квалификации
- ☐ погрешна партиска припадност

- ☐ неприпадност на политичка партија
- ☐ недостиг на врски (семејни, пријателски, итн.)
- ☐ друго _____

6. Кои од следниве извори на информации ги користите за да се информирате за соодветната и правична застапеност на вашата заедница? *(Одберете онолку одговори колку што е соодветно.)*

- ☐ медиуми
- ☐ семејство
- ☐ пријатели
- ☐ колеги
- ☐ друго _____

7. На кој начин може да се постигне подобра претставеност на вашата етничка заедница? *(Одберете онолку одговори колку што е соодветно.)*

- ☐ подобро законодавство
- ☐ подобро образование
- ☐ посилна контрола од централната власт (пр. Агенција за државни службеници)
- ☐ зголемен мониторинг од невладините организации
- ☐ механизам за поплаки од страна на граѓаните
- ☐ лобирање
- ☐ друго _____

II. НЕКОЛКУ ОСНОВНИ ИНФОРМАЦИИ ЗА ВАС

8. Возраст: *(Одберете само еден одговор!)*

- ☐ 18-30
- ☐ 31-45
- ☐ 46-60
- ☐ 61+

9. Пол: *(Одберете само еден одговор!)*

- ☐ машки
- ☐ женски

10. Етничка заедница: *(Одберете само еден одговор!)*

- ☐ македонска
- ☐ албанска
- ☐ турска
- ☐ влашка
- ☐ српска
- ☐ ромска
- ☐ бошњачка

11. Кое е највисокото ниво на образование што го имате завршено? *(Одберете само еден одговор!)*

- ☐ основно
- ☐ средно
- ☐ високо

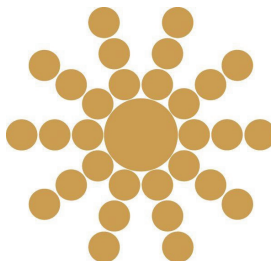
12. Колкави се вашите месечни примања? *(Одберете само еден одговор!)*

- ☐ до 9.000 мкд
- ☐ 9.001-20.000 мкд
- ☐ над 20.001 мкд



Институт за развој на заедницата
Community Development Institute
Instituti për Zhvillim të Bashkësisë
Tetovo, Macedonia
www.irz.org.mk

Здружение Институт за развој на заедницата (ИРЗ)- Тетово
ул. Љубо Божиновски Пиш 82 1200 Тетово
Тел/факс: (+389 44) 340 677
E- mail: info@irz.org.mk
Web- страна: www.irz.org.mk



Заедница на единиците на локалната самоуправа на РМ- ЗЕЛС
ул.Копенхагенска 5, 1000 Скопје
Тел: (+389 2) 30 99 033 Факс: (+389 2) 30 61 994
E- mail: contact@zels.org.mk
Web- страна: www.zels.org.mk

APLIKIMI I PARIMIT TË PËRFAQËSIMIT ADEKUAT DHE TË DREJTË: PERCEPTIMI I QYTETARËVE

Dhjetor 2013

Ky publikim është botuar në kuadër të projektit BONA MENTE: Përmirësimi i inkuadrimin të bashkësive joshumicë në nivel lokal nëpërmjet Komisioneve për marrëdhënie ndërmjet bashkësive.

Botues

Shoqata Instituti për zhvillimin e bashkësisë

Bashkësia e njësive të vetqeverisjes lokale të RM- BNJVL

Për botuesin

Sreten Koceski, drejtor ekzekutiv IRZ

Dushica Perishiq, drejtor ekzekutiv BNJVL

Autor

Gordana Velickovska

Lekturim në gjuhën maqedone

Boban Karapejovski

Përkthim:

Gjuhë shqipe: Burim Murati

Gjuhë angleze: Gordana Velickovska

Tirazhi: 750 copë

“Ky publikim është i përgatitur me ndihmën e Bashkimit Europian. Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi e vetme e autorit dhe ekipit të projektit dhe në asnjë mënyrë nuk reflekton pikpamjet e Bashkimit Europian.”

Përmbajta

I.Hyrje67

II. Metodologjia75

III. Rezultatet nga analiza univarijante78

IV. Rezultatet nga analizat bivarijante.....88

V. Konkluzione118

 a. Konkluzione nga analizat univarijante.....118

 b. Konkluzione nga analizat bivarijante.....119

Bibliografia121

Aneks: Pyetësor123

Parathënie

Bashkësia e njësive të vetëqeverisjes lokale të Republikës së Maqedonisë e R.M-së – (BNJVL) dhe Instituti për zhvillimin e bashkësisë (IZHB) janë duke realizuar projektin "BONA MENTE" : "Përmirësimi i inkuadrimin të bashkësive joshumicë në nivel lokal nëpërmjet Komisioneve për marrëdhënie ndërmjet bashkësive ". Projekti zgjat deri në muajin janar, 2014. Në kuadër të këtij projekti, në periudhën shtator-tetor 2013, është kryer hulumtim me temë: "Aplikimi i parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë". Qëllimi ishte që të hulumtohen opinionet e përfaqësuesve të bashkësive etnike maqedonase, shqiptare, turke, vllehe, sërbe, rome dhe boshnjake për aplikimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë në raport me bashkësinë e tyre.

Analiza e bërë në këtë hulumtim është e paraqitur në këtë publikim dhe jep pasqyrë të opinioneve të përfaqësuesve të bashkësive etnike maqedonase, shqiptare, turke, vllehe, serbe, rome dhe boshnjake për aplikimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë në raport me bashkësinë e tyre. Me këtë dëshiroam që të kontribuojmë drejt debatit publik dhe profesional rreth aplikimit të këtij parimi dhe njëkohësisht, të inicijojmë lëvizje pozitive drejt përmirësimit të pozitës së bashkësive etnike në Republikën e Maqedonisë.

Publikimi është i dedikuar për qytetarët e Republikës së Maqedonisë, institucionet shtetërore, njësitë e vetëqeverisjes lokale, opinionin profesional, Komisionet për marrëdhënie ndërmjet bashkësive, institucionet ndërkombëtare, si dhe për të gjithë të interesuar e tjerë për këtë fushë.

Në të ardhmen, BNJVL DHE IRZ do të vazhdojnë me iniciativa të pandërprera, projekte dhe hulumtime për përmirësimin e pozitës së bashkësive etnike në Republikën e Maqedonisë, si dhe ndërmarrjen e aktiviteteve për informimin dhe edukimin e opinionin më të gjërë për rëndësinë e respektimit të të drejtave të secilës bashkësi etnike përgjatë ndërtimit të shoqërisë demokratike.

Falënderim i madh i shkon Bashkimit Europian, për përkrahjen financiare të projektit dhe botimit të këtij publikimi.

I. Hyrje

Në 8 shtator 1991 Republika e Maqedonisë realizoi referendum në të cilin qytetaret u deklaruan për pavarësimin e Republikës së Maqedonisë. Në referendumin e organizuar morrën pjesë 75% nga trupi zgjedhor i përgjithshëm në Republikën e Maqedonisë dhe 95% votuan për mëvetësi. Hapi i ardhshëm për përforcimin e shtetit ishte miratimi i Kushtetutës së Republikës së Maqedonisë nga ana e Kuvendit në 17 nëntor të vitit 1991. Nga ish republikat e Federatës Socialiste të Jugosllavisë, vetëm Republika e Maqedonisë iu shmang gjakderdhjes përgjatë rrugës së fitimit të pavarësisë nga ish federata. Republika e Maqedonisë konsiderohej si pika më shndrruese e Ish Jugosllavisë.¹

Ne 8 prill të vitit 1993 Republika e Maqedonisë u bë anëtare e Kombeve të Bashkuara, ndërsa në vitin 1995 u bë anëtare e Këshillit të Europës. Integrimi i Republikës së Maqedonisë në Bashkimin Europian dhe në NATO mbetet përcaktim strategjik që nga mëvetësimi, për atë shkak i është kushtuar një vëmendje e veçantë e përmbushjes së parakushteve për arrijtjen e këtij qëllimi.

Megjithatë, vitet e 90-ta mund të përshkruhen si periudhë e sfidave për Republikën e Maqedonisë. Në këtë periudhë ndodhën luftëra në hapësirat e ish Jugosllavisë, të shoqëruara me një valë refugjatesh drejt Republikës së Maqedonisë. Rast më i veçantë janë refugjatët nga Kosova. Më pastaj, Maqedonia u përball me embargon ekonomike nga ana e Republikës së Greqisë dhe sanksioneve të Kombeve të Bashkuara ndaj Republikës së Sërbise, të cilat kishin ndikim të drejtëpërdrejtë të gjendjes së saj ekonomike. Gjithashtu, si rezultat i kontestit për emrin e Republikës së Maqedonisë me Republikën e Greqisë (që zgjat deri në ditët e sotme), kjo ishte periudhë e përpjekjeve intensive diplomatike për njohjen e Republikës së Maqedonisë nga ana e shteteve të tjera dhe anëtaresimin në organizata të rëndësishme regjionale dhe globale.²

Karakterit multi-etnik i Republikës së Maqedonisë mund të shihet nga rezultatet e regjistrimit të fundit të popullsisë i realizuar në vitin 2002. Struktura etnike në Republikën e Maqedonisë është e përbërë nga 64,8% Maqedonas , 25,17% Shqiptarë, 3,85% Turq 2,66% Romë, 1,78% Serb, 0,84% Boshnjak, 0,48% Vlleh dhe 1,04% „ të tjerë “.³ Mbrojtja dhe promovimi i të drejtave të pakicave është i një rëndësie thelbësore për ekzistencën dhe funksionimin efikas të shoqërive multikulturore. Këtu termi “pakicë” është i përdorur në përputhje me definicionin e Françesko Kapotorti, e cila është gjerësisht e pranuar.

1 Mickey, Robert W., Adam Smith Albion, Success in the Balkans? A Case Study of Ethnic Relation in the RM, in lam M. Cuthberson and Jane Leibowith (eds.) Minorities: The New Europe's Old Issue, Institute for East West Studies, New York, 1993, fq.58

2 Biljana Kotevska. Pjesëmarrja efektive politike e bashkësive etnike në vetëqeverisjen lokale në Maqedoni: Ndikimi i Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, Studiorum, Shkup, fq. 9-10

3 Popullsia e përgjithshme, ekonomitë familjare dhe banesa Popullsia e përgjithshme në bazë të deklaramit të kombësisë, gjuhës dhe fesë, Книга X, 2002 <http://www.stat.gov.mk/publikacii/knigaX.pdf>

Sipas tij, pakicë është një grup inferior sipas numrit në raport me pjesën e mbetur të popullsisë në shtet, e cila është në pozitë jodominuese, anëtarët e së cilës ndajnë karakteristika etnike, religjioze dhe linguistike të cilat dallojnë nga ata të popullsisë së mbetur dhe tregojnë së paku shprehimisht, ndjenjë të solidaritetit e dedikuar për ruajtjen e gjuhës, traditës, religjionit dhe kulturës së tyre.⁴

Marrëveshja Kornizë e Ohrit u nënshkrua me 13 Gusht të vitit 2001 nga ana e liderëve të katër partive më të mëdha politike të asaj kohe: dy i takonin bllokut politik maqedonas (Organizata e brendshme revolucionare maqedonase -Partia demokratike për unitet kombëtar maqedonas- VMRO DPMNE dhe Lidhja Socialdemokrate e Maqedonisë-LSDM) dhe dy parti nga blloku politik shqiptar (Partia Demokratike Shqiptare –PDSH dhe Partia për Prosperitet Demokratik-PPD)⁵. Marrëveshja ishte nënshkruar nën patronatin e kryetarit të Republikës së Maqedonisë, Boris Trajkovski, dhe me ndërmjetësimin e përfaqësuesit të BE-së Fransoa Leotar, dhe përfaqësuesin e Shteteve të Bashkuara të Amerikës, Xhejms Perdu.⁶ Si rezultat i nënshkrimit të kësaj marrëveshje, konteksti politik dhe juridik i Republikës së Maqedonisë pësoi ndryshim të ndjeshëm.

Përkrah principeve themelore dhe përcaktimeve për ndërprerje të armiqësive, Marrëveshja Kornizë e Ohrit parasheh reforma në fusha si decentralizimin dhe përfaqësimin e drejtë, procedura të veçanta parlamentare në drejtim të mbrojtjes nga majorizimi, arsimimin në gjuhën amtare, përdorimi i gjuhëve dhe shprehja e identitetit.⁷

Parimi i përfaqësimit të drejtë ka qenë e një rëndësie kryesore në kohën e bisedimeve për Marrëveshjen Kornizë të Ohrit.⁸ Ky parim është i përpunuar në pjesën e 4, i titulluar Mosdiskriminimi dhe përfaqësimi i drejtë. Mosdiskriminimi është përpunuar në pjesën 4.1, në të cilën potencohet se në mënyrë të plotë do të respektohet principi i mosdiskriminimit dhe trajtimit të barabartë të të gjithë personave para ligjit. Ky princip në mënyrë të veçantë do të aplikohet në raport me punësimin në administratën publike dhe në ndërmarrjet publike⁹.

Përfaqësimi i drejtë është adresuar në pjesën 4.2, në të cilën parashikohet se në ligjet që rregullojnë punësimin në administratën publike do të përmbajnë masa me të cilat do të sigurohet përfaqësimi i drejtë i bashkësive në të gjitha organet publike lokale dhe qendrore dhe në të gjithë nivelet e punësimit në këto organe, në të njejtën kohë duke respektuar rregullat për kompetitivitet dhe integritet me të cilat udhëhiqet administrata publike. Më tutje, pushtetet do të ndërmarrin aktivitete për të korrigjuar çekuilibrimin aktual në përbërjen e administratës publike, në mënyrë të veçantë nëpërmjet punësimit të pjesëtarëve të bashkësisë me përfaqësim të jomjaftueshem. Vëmendje e veçantë do t'i kushtohet

⁴ <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationallaw.aspx>

⁵ Malevska, Mirjana. *Painful Confrontations, New Balkan Politics*, Vol. 4/5, Peace and Democracy Center: "Ian Collins", Skopje, 2002, стр. 165

⁶ Engstrom, Janny. Multiethnicity or Binationalism? The Framework Agreement and the Future of the Macedonian State, *the European Book on Minorities Issues*, Vol.1, 2001/2, Kluwer Law International, 2003, pp 10

⁷ Ohrid Framework Agreement, 13 August 2001, <http://www.ucd.ie/ibis/filestore/Ohrid%20Framework%20Agreement.pdf>

⁸ Donço Boshkovski. Zbatimi i të drejtave të bashkësive: praktika, mekanizma dhe mbrojtja, OSBE, Shkup 2012 fq. 11

⁹ Donço Boshkovski. Zbatimi i të drejtave të bashkësive: praktika, mekanizma dhe mbrojtja, OSBE, Shkup 2012 fq. 11

në sigurimin sa më të shpejtë të mundshëm që shërbimet policore në mënyrë të përgjithshme të reflektojnë përbërjen dhe strukturën e popullsisë së Maqedonisë.¹⁰

Ne aneksin A të Marrëveshjes Kornizë ishin të propozuara amandamente kushtetuese të Kushtetutës së vitit 1991, në këto amandamente ishte i përfshirë edhe neni 8, i cili percakton se vlerat themelore të rendit kushtetues të Republikës së Maqedonisë janë:

- Lirite dhe të drejtat themelore të njeriut të pranuar me të drejtën ndërkombëtare dhe të përcaktuara me Kushtetutë; kjo dispozitë ekzistonte edhe në Kushtetutën e vitit 1991;
- Përfaqësim të drejtë të personave të cilet u takojnë të gjitha bashkësive në organet publike në të gjitha nivelet dhe në fusha të tjera të jetës publike; kjo dispozitë ishte risi.

Vijonte faza e implementimit të Marrëveshjes Kornizë të Ohrit¹¹. Fillimisht u miratuan pesëmbëdhjetë amandamentet kushtetuese, të cilat ishit të shoqëruara me një sërë ndryshimesh ligjore në të cilën u përfshijnë edhe dispozita të cilët kanë të bëjnë me parimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë.

Kushtetuta- Me amandamentin VI u inkorporua parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë i qytetarëve të cilët u takojnë të gjitha bashkësive, në organet e pushtetit shtetëror dhe në institucionet tjera publike në të gjitha nivelet¹². Mund të vërehet se ky amandament pësoi ndryshime në raport me atë se si ishte i propozuar në Marrëveshjen Kornizë të Ohrit, respektivisht “përfaqësimi i drejtë” ishte i modifikuar të qendroje “përfaqësim adekuat dhe i drejtë”.

Me amandamentet XXIX dhe XXX garantohej zbatimi i këtij parimi në sistemin gjyqësor, më saktë përcaktohet se gjatë zgjedhjes së gjykatësve, gjykatësve –porotë, dhe kryetarëve të gjykatave dhe prokurorët publik do të respektohet përfaqësimi adekuat dhe i drejtë i qytetarëve të cilët u takojnë të gjitha bashkësive¹³.

Kuadri ligjor- Parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë është e përfshirë në një numër të madh aktesh ligjore dhe nënligjore të cilët rregullojnë fusha të ndryshme të jetës shoqërore¹⁴.

Në fushën e gjyqësisë parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet përgjatë zgjedhjes së gjykatësve dhe gjykatësve-porotë¹⁵, dhe prokurorëve publik¹⁶ gjatë punësimit në shërbimin profesional të prokurorisë publike¹⁷ dhe

¹⁰ Ohrid Framework Agreement, 13 August 2001,: <http://www.ucd.ie/ibis/filestore/Ohrid%20Framework%20Agreement.pdf>

¹¹ Raport mbi gjendjen e implementimit të të gjitha politikave që dalin nga Marrëveshja Kornizë e Ohrit, Sekretariati për implementimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Shkup, 2012,fq.12

¹² Amandementi VI, Kushtetetuta e Republikës së Maqedonisë, 2001,:

<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

¹³ Amandementi XXIX и XXX, Kushtetetuta e Republikës së Maqedonisë, 2001,:

<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

¹⁴ Lista e ofruar nuk pretendon të jetë gjithpërfshirëse, por të shërbejë si ilustrim për inkuadrimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë në legjislacionin e Republikës së Maqedonisë

¹⁵ Neni 43. Ligji për gjykatat , Gazeta zyrtare nr.58/2006, 62/2006, 35/2008, 150/20120

punësimit në shërbimin gjyqësor¹⁸. Ky parim aplikohet edhe në kuadër të Akademisë për Gjykatës dhe Prokurorë në nivele të ndryshme, respektivisht si gjatë zgjedhjes së organeve dhe trupave poashtu edhe gjatë përzgjedhjes së kandidatëve.

Me tutje, parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet gjatë punësimit të nëpunësve shtetërorë dhe civil, për çka punësimi realizohet nëpërmjet procedurës transparente dhe në bazë të kriteriumeve për profesionalizem dhe kompetitivitet^{19,20}. Ligji për nëpunës civil përcakton edhe detyrime për organet e pushtetit shtetëror për sjelljen e planeve vjetore për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë. Planet vjetore e tregojnë gjendjen aktuale në këtë fushë, planet për punësim, përsosje profesionale dhe trajnim, si dhe vlerësim të implikacioneve financiare për realizimin e së planifikuarës²¹.

Parimi aplikohet edhe përgjatë zgjedhjes së bashkëpunëtorëve profesional, duke vendosur edhe kuadër mësimor tjetër në arsimin fillor²² dhe në shkollat e mesme publike²³. Pëfundimisht, Ministri për Kulturë mund të formojë trupa, respektivisht të emërojë bashkëpunëtor të jashtëm duke marrë në konsideratë përfaqësimin adekuat dhe të drejtë të të gjithë bashkësive²⁴.

Ligji për vetqeverisje lokale i sjellur në vitin 2002 gjithashtu i adresohet përfaqësimit të bashkësive përgjatë punësimit në administratën komunale dhe në shërbimet publike të cilat i ka formuar komuna. Nga ky ligj del detyrimi që të mbahet llogari për parimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të qytetarëve të cilët i takojnë të gjitha bashkësive, të përfaqësuar në komunë në të gjitha nivelet, me çka duhet të respektohen kriteret për profesionalizëm dhe kompetitivitet²⁵.

¹⁶ Neni.43. Ligji për prokurorët publik Gazeta zyrtare nr.150/2007, 111/2008

¹⁷ Ibid. neni.76

¹⁸ Neni.6. Ligji për shërbimin gjyqësor, Gazeta zyrtare nr.98/2008, 161/2008, 6/2009, 150/2010

¹⁹ Neni.12Ligji për nëpunës shtetëror , Gazeta zyrtare nr. 59/2000, 112/2000, 34/2001, 103/2001, 43/2002, 98/2002, 17/2003, 40/2003, 85/2003, 17/2004, 69/2004, 81/2005, 61/2006, 36/2007, 161/2008, 6/2009, 114/2009, 35/2010, 167/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012

²⁰ Neni 6 Ligji për nëpunës shtetëror , Gazeta zyrtare nr.52/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012

²¹ Rregullore për përmbajtjen e planit vjetor për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë të bashkësive, Ministria për shoqëri informatike dhe administrate. 2011 http://www.ads.gov.mk/WBStorage/Files/pravilnik_pravicna_zastapenost_zaednicite_js_61_2011.pdf

²² Neni 82. Ligji për arsimin fillor, Gazeta zyrtare nr. 103/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012)

²³ Neni 60. Ligji për arsimin e mesëm ,Gazeta zyrtare nr. 44/1995, 24/1996, 34/1996, 35/1997, 82/1999, 29/2002, 40/2003, 42/2003, 67/2004, 55/2005, 113/2005, 35/2006, 30/2007, 49/2007, 81/2008, 92/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012

²⁴ Neni 11. Ligji për kulturë, Gazeta zyrtare nr. 31/1998, 49/2003, 82/2005, 24/2007, 15/2008, 116/2010, 47/2011, 51/2011, 136/2012

²⁵ Neni 59. Ligji për Vetqeverisjen lokale, Gazeta zyrtare nr. 5, 2002

Në nivel lokal, kryetarët e komunave kanë përgjegjësi primare për implementimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë. Mirëpo, edhe Këshilli i Komunës posedon ingerenca në këtë aspekt, nëpërmjet sjelljes së vendimeve dhe rregullave për avancimin e këtij parimi²⁶.

Sipas Qeverisë së Republikës së Maqedonisë parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë ka për qëllim realizimin e pjesëmarrjes së pjesëtarëve të të gjitha bashkësive në të gjitha fushat e sferës publike, si parakusht për ndërtimin e shtetit modern, qytetar, stabilitetit në shtet dhe kohezionit social²⁷.

Institucione më të rëndësishme për planifikimin strategjik, aplikimin dhe mbikqyrjen e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë në nivel shtetërorë janë: Avokati i Popullit, Sekretariati për implementimin e Marrëveshjes Kornizë, Komiteti për marrëdhënie ndërmjet bashkësive dhe Agjencia për realizimin e të drejtave të bashkësive²⁸.

Avokati i popullit- Me amandamentin XI të Kushtetutës së Republikës së Maqedonisë dhe Ligjit për Avokatin e Popullit, Avokatit të Popullit i'u dha kompetencë kyçe për ndjekjen e shkallës së zbatimit të parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë²⁹. Avokati i Popullit i mbron të drejtat kushtetuese të qytetarëve të cilët shkelen nga organet e pushtetit shtetëror, si dhe nga organe dhe organizata të tjera që ushtrojnë autorizime publike. Avokati i Popullit i përkushton një vëmendje të veçantë mbrojtjes së parimit të mosdiskriminimit dhe përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të pjesëtarëve të bashkësive në organet e pushtetit shtetëror, organet e njërive të vetqeverisjes lokale dhe në institucionet dhe shërbimet publike³⁰³¹.

Çdo person që konsideron se të drejtat e tij të lidhur me parimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë janë të shkelura dhe cënuara mund të dorëzojë parashtrësë deri tek Avokati i Popullit. Avokati i Popullit mund të ngrej procedurë ex officio, përderisa konsideron se të drejtat e qytetarëve janë të shkelura³², gjatë së cilës duhet të ketë pajtueshmeri nga ana e të cënuarit në lidhje me cënimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë³³.

²⁶ Biljana Kotevska. Pjesëmarrja efektive politike e bashkësive etnike në vetëqeverisjen lokale në Maqedoni: Ndikimi i Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, Studiorum, Shkup fq. 53

²⁷ Raport mbi gjendjen e implementimit të të gjitha politikave që dalin nga Marrëveshja Kornizë e Ohrit, Sekretariati për implementimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Shkup, 2012 fq.18

²⁸ Eksistojnë edhe institucione të tjera që kanë ingerenca për parimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë, si psh. Inspektorati shtetëror administrative.

²⁹ Raport mbi monitorimin e zbatimit të parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë për vitin 2012 Avokati i Popullit i Republikës së Maqedonisë, Shkup, 2013 fq. 2

³⁰ Amandamenti XI, Kushtetututa e Republikës së Maqedonisë, 2001,:

<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

³¹ Neni 2. Ligji për Avokatin e Pupullit , Gazeta zyrtare nr. 60/2003, 114/2009

³² Ibid. Neni.13

³³ Ibid Neni 21

Parashtresa më të cilën inicohet procedura nuk ka ndonjë format të caktuar dhe e njehta mund të dorëzohet me shkrim ose me gojë. Deponuesi i parashtresës është i liruar nga pagesa e taksës për procedurë tek Avokati i Popullit³⁴. Avokati i Popullit është i obliguar të respektojë privatësinë dhe fshehtësinë e të dhënave që kanë të bëjnë me deponuesin³⁵.

Përshkak të shqyrtimit të parashtresës, Avokati i Popullit ka kompetencë të kërkojë shpjegime të nevojshme, informata, dëshmi për objeksionet në parashtresë, të thirr në bisedë personin zyrtar, të kërkojë mendime nga institucione profesionale dhe shkencore, të ketë qasje në hapësirat zyrtare dhe të kryejë qyrrje në lëndët dhe punët nga kompetenca e organeve drejt së cilëve procedon, si dhe të ndërmarr veprime dhe masa të tjera të përcaktuar me ligj apo dispozitë tjetër³⁶.

Kur Avokati i Popullit do të konstatojë se janë të shkelura të drejtat kushtetuese të deponuesit të parashtresës nga organet mbi të cilat ai ka kompetencë, atëherë mund të jep rekomandime, propozime, mendime dhe sugjerime për mënyrën e largimit të shkeljeve të konstatuara; të propozojë përsëritjen e procedurës në përputhje me ligjin; të iniciojë ngritjen e procedurës disiplinore ndaj personit zyrtar, respektivisht personit përgjegjës dhe të parashtojë kërkesë deri te prokurori publik kompetent për hapjen e procedurës për përcaktimin e përgjegjësisë penale³⁷.

Përkrah këtyre mekanizmave, është e parashikuar që informimi në lidhje me përparimin e zbatimit të parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të zhvillohet nëpërmjet raportit vjetor të Avokatit të Popullit për përfaqësim adekuat dhe të drejtë në sektorin publik³⁸. Nga viti 2007 Avokati i Popullit rregullisht i përgatit këto raporte, të cilat pastaj i dorëzon deri tek të gjithë insitucionet kompetente, gjithashtu edhe i publikon me qëllim që të jenë të informuar edhe publiku më i gjërë . Hulumtimi realizohet në të gjithë institucionet për të cilat Avokati i Popullit ka kompetencë ligjore, respektivisht në organet e pushtetit shtetëror, organet e njërive të vetqeverisjes lokale dhe institucionet dhe shërbimet publike³⁹.

Sekretariati për implementimin e Marrëveshjes Kornizë- Per zbatimin e sukseshëm të Marrëveshjes Kornize të Ohrit, Qeveria e Republikës së Maqedonisë në vitin 2004 formoi Sektorin për implementimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit në përbërje të Sekretariatit Gjeneral të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, në krye të së cilës është njëri nga zëvendës kryeministrat e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë. Me qëllim realizimin sa më të shpejtë dhe gjithëpërfshirës të Marrëveshjes Kornizë të Ohrit u punua drejt zgjerimit të aktiviteteve të Sektorit, si rezultat i kësaj, i

³⁴ Neni 16. Ligji për Avokatin e Pupullit , Gazeta zyrtare nr. 60/2003, 114/2009

³⁵ Ibid. neni.16

³⁶ Ibid. neni.24

³⁷ Ibid. neni.32

³⁸ Raport mbi gjendjen e implementimit të të gjitha politikave që dalin nga Marrëveshja Kornizë e Ohrit, Sekretariati për implementimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Shkup, 2012 fq.18

³⁹ Raport mbi monitorimin e zbatimit të parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë për vitin 2012 Avokati i Popullit i Republikës së Maqedonisë, Shkup, 2013 fq. 2

njejt u transformua në vitin 2007 në Sekretariat për implementin e Marrëveshjes Kornizë, i cili filloi të funksionojë në vitin 2008⁴⁰.

Një nga kompetencat e Sekretariatit vë në dukje ndjekjen dhe përmirësimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë. Më tutje, roli i Sekretariatit është që t'i japë përkrahje Qeverisë në realizimin e prioriteve strategjike që dalin nga Marrëveshja Kornizë e Ohrit, në mënyrë të veçantë për sigurimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të qytetarëve që i përkasin të gjitha bashkësive në organet e pushtetit shtetëror dhe në institucionet tjera publike⁴¹.

Në vitin 2007 Sekretariati për implementimin e Marrëveshjes Kornizë solli strategjinë për përfaqësim adekuat dhe të drejtë për bashkësitë etnike joshumicë.

Strategjia permban masa dhe aktivitete të cilat duhet të ndërmerren për t'u arrit përmirësimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë i të gjithë bashkësive etnike në institucionet shtetërore dhe publike në Republikën e Maqedonisë. Në terme afatgjata, strategjia ka synim të arrijë që numri total i të punësuarve nëpër ministritë, njësitë rajonale të ministrive dhe komunave të korrespondojnë me rezultatet e regjistrimit të popullsisë⁴².

Komiteti për marrëdhënie ndërmjet bashkësive- Themelimi dhe kompetencat e Komitetit për marrëdhënie ndërmjet bashkësive janë të rregulluara me amandamentin XII të Kushtetutës dhe Ligjit për Komitetin për marrëdhënie ndërmjet bashkësive. Kuvendi e themelon Komitetin, i cili është i përbërë nga 19 anëtarë, edhe atë nga 9 anëtarë maqedonas dhe shqiptar nga rradhët e deputetëve të Kuvendit dhe nga një anëtar nga rradhët e deputetëve Turq, Vlleh, Romë, Sërb dhe Boshnjak. Në rast që ndonjëra nga bashkësitë nuk ka deputet, Avokati i Popullit, në konsultim me përfaqësuesit relevant të atyre bashkësive, do të propozojë anëtarët e tjerë të Komitetit⁴³.

Kompetencat e Komitetit përfshijnë shqyrtimin e çështjeve në lidhje me raportet ndërmjet bashkësive në Republikën e Maqedonisë, në mënyrë të veçantë, ndër të tjera, implementimin e principit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të qytetarëve të cilët u takojnë të gjithë bashkësive në organet e pushtetit shtetëror dhe në institucionet tjera publike të të gjitha niveleve⁴⁴. Komiteti gjithashtu jep propozime dhe mendime për zgjidhjen e këtyre çështjeve dhe i dorëzon ato deri tek Kuvendi⁴⁵.

⁴⁰ Raport mbi gjendjen e implementimit të të gjitha politikave që dalin nga Marrëveshja Kornizë e Ohrit, Sekretariati për implementimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Shkup, 2012 fq.58

⁴¹ Sekretariati për implementimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit:

<http://siofa.gov.mk/content/?1BA0C890D2009AA985E7CF02AF628BD53EC13BCA>

⁴² Biljana Kotevska. Pjesëmarrja efektive politike e bashkësive etnike në vetëqeverisjen lokale në Maqedoni: Ndikimi i Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, Studiorum, Shkup fq.51

⁴³ Amandamenti XII, Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë, 2001,:

<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

⁴⁴ Neni 9, Ligji për Komitetin për marrëdhënie ndërmjet bashkësive, Gazeta zyrtare nr. 150/2007.

⁴⁵ Ibid. neni.10

Agjensia për realimin e të drejtave të bashkësive- Në vitin 2008 u soll Ligji për avancimin dhe mbrojtjen e pjesëtarëve të bashkësive të cilat janë më pak se 20% e popullsisë së Republikës së Maqedonisë. Për zbatimin e këtij ligji, si dhe ushtrimin e mbikqyrjes për zbatimin e ligjeve që rregullojnë të drejtat e pjesëtarëve të bashkësive që janë më pak se 20%, themelohet Agjensia për realizimin e të drejtave të bashkësive⁴⁶. Agjensia filloi me punë kah fundi i vitit 2009.

Në këtë ligj përcaktohet se për pjesëtarët e bashkësive që janë më pak se 20% gjatë punësimit në organet e pushtetit shtetëror dhe institucione të tjera publike në të gjitha nivelet të aplikohet parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë⁴⁷.

Nga kjo del që Agjensia kujdeset për implementimin e kësaj dispozite. Më tutje, Agjensia e përkrah Qeverinë në realizimin e prioriteteve strategjike të lidhura me detyrimet që dalin nga Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë dhe ligjeve, në mënyrë të veçantë për sigurimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të qytetarëve që janë pjesëtarë të bashkësive në organet e administratës shtetërore⁴⁸. Krahas me institucionet e tjera, Agjensia punën e vet e harmonizon me punën e Sekretariatit për implementimin e Marrëveshjes Kornizë⁴⁹.

Në vitin 2006 u formua Komiteti ministror për ndjekjen dhe koordinimin e aktiviteteve që kanë të bëjnë me përmirësimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të pjesëtarëve të bashkësive etnike në organet e pushtetit shtetëror dhe në ndërmarrjet publike⁵⁰.

⁴⁶ Neni 2, Ligji për avancimin dhe mbrojtjen e të drejtave të pjesëtarëve të bashkësive të cilat janë më pak se 20% nga popullsia në Republikën e Maqedonisë, Gazeta zyrtare nr 92/2008.

⁴⁷ Ibid. Neni 4

⁴⁸ Ibid. Neni.13

⁴⁹ Ibid. Neni.15

⁵⁰ Raport mbi gjendjen e implementimit të të gjitha politikave që dalin nga Marrëveshja Kornizë e Ohrit, Sekretariati për implementimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Shkup, 2012 fq.18

II. Metodologjia

Fillimisht u realizua hulumtim të literaturës ekzistuese profesionale dhe të legjislacionit të Republikës së Maqedonisë, me fokus të veçantë në identifikimin e dispozitave ekzistuese, si dhe të çështjeve dhe sfidave kyçe që kanë të bëjnë me aplikimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë. Edhe pse Avokati i Popullit publikon raport vjetor për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë në sektorin publik dhe ekzistojnë hulumtime të caktuara kuantitative për këtë temë, të cilat për mendimin e pjesëtarëve të së a.q “elitë” janë të kufizuara, u konstatua se deri më tash nuk është realizuar hulumtim me të cilin do të hulumtoheshin mendimet e pjesëtarëve të publikut më të gjërë për aplikimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë në raport me bashkësitë e tyre etnike. Duke konsideruar që perceptimet e qytetarëve janë të një rëndësie thelbësore për vlerësimin e suksesshmërisë së një koncepti, si dhe për ndërtimin e raporteve të harmonizuara në një shtet, konsideruam se ky lloj hulumtimi do të kontribuojë në debatin politik dhe shkencor që është në rrjedhë e sipër.

Në bazë të rezultateve nga hulumtimi që u vu në dukje paraprakisht është dizanjuan pyetësor anketues i dedikuar për grumbullimin e informatave për qëndrimet e qytetarëve për sa i përket aplikimit të parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë. Pyetësori përbëhet nga kombinimi i shkallës likert, rangimit, “zgjidh çka është e përshtatshme” dhe pyetjeve të hapura. Pyetësori përmban gjithsej 12 pyetje, që përmbajnë në vehte 26 njësi individuale, të cilat ishin të ndara në dy pjesë: a) Përfaqësim adekuat dhe të drejtë dhe b) Të dhëna elementare të të anketuarve. Pyetësori është dizanjuan që të sigurojë përgjigje në pyetjet e mëposhtme:

1. Vallë parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet në raport me pjesëtarët e bashkësisë tuaj etnike në:
 - i. Nivel qëndror- pozita joudhëheqëse;
 - ii. Nivel qëndror-pozita udhëheqëse;
 - iii. Nivel lokal- pozita joudhëheqëse;
 - iv. Nivel lokal- pozita udhëheqëse.
2. Cilat janë arsyet për mosaplikimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë në raport me bashkësinë tuaj etnike?
3. Cilat burime të informimit përdoren për t’u informuar për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë të bashkësisë tuaj etnike?
4. Mënyra më të cilat mund të arrihet përfaqësim ma i mirë në bashkësinë tuaj etnike?

Duke marrë parasysh që anketa duhej të zbatohet për të të anketuar nga kategori të ndryshme sociale, u konsiderua që në hyrje të pyetësorit duhet të sigurohet definimi i parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë, dhe në të njejtën kohë do të sigurohet që të anketuarit të kenë kuptim të njejtë për atë se çka paraqet parimi. Parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë ishte i definuar në mënyrën në vazhdim: “struktura etnike në Republikën e Maqedonisë duhet të reflektohet edhe në organet e pushtetit qëndror dhe lokal, si në pozita joudhëheqëse ashtu edhe në pozita udhëheqëse, duke respektuar kriteret e profesionalizmit dhe kompetitivitetit”. (Pyetësori i cili është përdorur në hulumtim ndodhët në aneks).

Në përputhje me aktivitetet e parashikuara në kuadër të projektit “BONA MENTE”: Përmirësimi i inkuadrimin të bashkësive joshumicë në nivel lokal nëpërmjet Komisioneve për marrëdhënie ndërmjet bashkësive”, hulumtimi ishte i paraparë të zbatohet në ato komuna në të cilat 20% nga numri i përgjithshëm i banorëve janë pjesëtarë të një bashkësie etnike të caktuar. Në përputhje me këtë kriter, hulumtimi u zbatua në këto komuna: Butel, Çair, Shuto Orizare, Bërvenicë, Dibër, Dollnen, Zelenikovë, Jegunovcë, Kërçovë, Krushevë, Kumanovë, Mavrovë-Rostushë, Petrovec, Sopishtë, Strugë, Tetovë, Çashkë dhe Çußer Sandevë. Qyteti i Shkupit ishte i përfshirë në atë mënyrë që hulumtimi u zbatua në tri komuna të Shkupit (Çair, Butel dhe Shuto Orizare).

Faza e ardhme për hulumtimin ishte përcaktimi i mostrës. Teknikat e rastësishme të përcaktimit të mostrës (probability sampling techniques) do të ishin në masë të madhe jopraktike gjatë këtij hulumtimi, përshkak se kornizat e përcaktimit të mostrës nuk ishin në dispozicion dhe popullsia ishte shumë e disperzuar. Nga këto shkaqe u përcaktua për mostër me qëllim (purposive sample) ose ndryshe i quajtur si mostër e bazuar në gjykimin subjektiv të hulumtuesit (Judgment sample). Kjo metodë e zgjedhjes të të anketuarve mund të sigurojë informata të dobishme, edhe pse nuk siguron përfaqësueshmëri, respektivisht nga kjo metodë nuk mund të gjeneralizohet e gjithë popullsia.

Ishte vendosur që të anketohen vetëm pjesëtarët e bashkësive etnike të cilët janë të cekur në Kushtetutën e Republikës së Maqedonisë, Maqedonas, Shqiptarë, Turq, Vllehtë, Sërb, Romë dhe Boshnjakë. Bashkësitë e tjera etnike, si nga numri i vogël i përqindjes (1%) ashtu edhe nga arsye praktike, nuk ishin të përfshirë në hulumtim.

Ishin të anketuar vetëm qytetarët që janë pakicë në komunën respektive, respektivisht Maqedonasit ishin të anketuar vetëm në shtatë komuna atje ku ata janë pakicë, Shqiptarët në njëmbëdhjetë komuna ku janë pakicë dhe Romët nuk ishin të anketuar në komunën Shuto Orizare. Ideja ishte që të gjithë të anketuarit të kenë tregues të përbashkët, e ajo është që ata janë pakicë në komunën e tyre. Në këtë mënyrë fituam përshtypje për aplikimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë në raport me bashkësitë që janë pakicë në komunën e tyre.

Reflektimi i përfaqësimit të bashkësive etnike në përqindje në mostrën për këtë rast nuk ishte adekuate, përshkak se në këtë rast 85% e mostrës do të ishin Maqedonas dhe Shqiptarë, çka nuk ishte në përputhje me qëllimet e këtij hulumtimi, respektivisht në mënyrë të njejtë të hulumtohen mendimet e të gjithë bashkësive etnike. Për at shkak, ishte e paraparë të kishte 180 të anekur nga secila bashkësi etnike.

Mostër								
Komuna	Bashkësia etnike							Gjithsejt
	Maqedonase	Shqiptare	turke	vllehe	sërbe	rome	Boshnjake	
Butel		16	17	10	15	11	10	79
Çair	26		21		10	24	50	131
Shuto Orizare	25						10	35
Bërvenicë	25		17					42
Dibër	25		17			25		67
Dollnen		20					40	60
Zelenikovë		16					10	26
Jegunovcë		17			9			26
Kerçovë	27		17		10	25		79
Krushevë		16	10	100			10	136
Kumanovë		19	10	10	80	49		168
Mavrovë- Rostushë		16	17					33
Petrovec		16			10	10	30	66
Sopishtë		16	10					26
Strugë	27		17	61	10	10	10	135
Tetovë	26		17		10	25	10	88
Çashkë		16	10					26
Çußer- Sandevë		16			25			41
Gjithsejt	181	184	180	181	179	179	180	1264

Pyetësori është distribuar në të a.q. “formë të letrës dhe lapsit”, respektivisht të anketuarit duhej që t’a plotësonin vet. Hulumtimi në teren është zbatuar nga ana e organizatave bashkëpunëtoresh të projektit: Qendra për dialog ndërkulturor- Kumanovë, Qendra për zhvillim të bashkësisë- Kerçovë, Asociacioni për avancimin e statusit të gruas në shoqërinë moderne- Aksioni femëror- Shkup, Shoqata për zhvillim dhe aktivizëm AKUA- Strugë, Qendra për edukim dhe zhvillim- Tearcë, Asociacioni për zhvillim të bashkësisë rome Sumnal- Shkup, dhe Qendra rinore për kulturë- Manastir. Hulumtimi në teren është realizuar në periudhën kohore prej 16 Shtator 2013 deri më 4 Tetor 2013.

Analiza e të dhënave është realizuar me përdorimin e SPSS 19.0 (Statistical Package for Social Sciences – Paketa statistikore për shkencat shoqërore), përderisa për pyetjet e hapura ishte e aplikuar analiza kualitative. Operacionet deskriptive statistikore (statistikat univariante dhe bivariante) janë kryer për të dhënat e pyetjeve të mbyllura. Statistikat bivariante janë kryer me variablën bashkësia etnike, pershkak së ndër të tjerat, qëllimi i hulumtimit ishte që të përcaktohet se vallë ekzistojnë dallime ndërmjet bashkësive etnike në perceptimin e aplikimit për parimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë në raport me bashkësinë e tyre etnike. Në vazhdim janë hulumtuar statistikatat inferenciale (inferential).

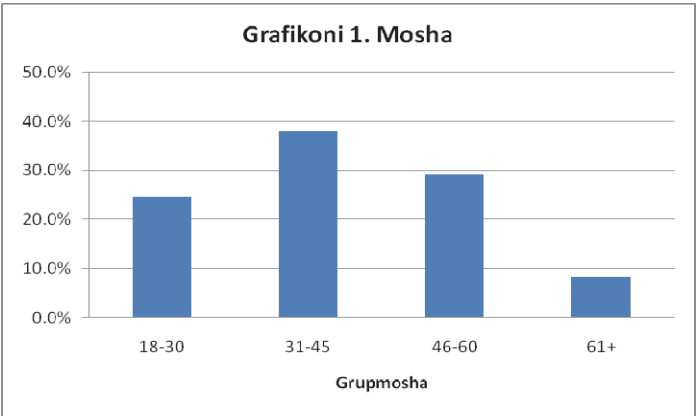
III. Rezultate nga analizat univarijante

1-6. Karakteristika sociodemografike të mostrës

Rezultatet e prezentuara në tabelat dhe grafikonet në pjesët nga 1 deri në 6 i përshkruajnë karakteristikat sociodemografike të mostrës, i cili është i përbërë nga 1266 të anketuar sipas gjashtë dimensioneve: moshës (1), gjinisë (2), bashkësise etnike (3), shkollimit (4), të ardhurave mujore (5) dhe komunës (6).

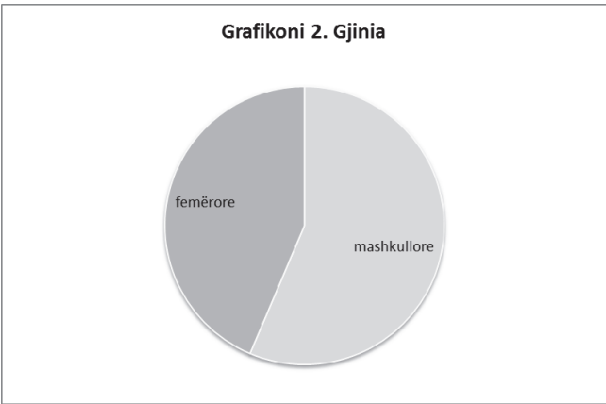
1.Mosha: Nga gjithsej 1265 të anketuar të cilët i janë përgjigjur pyetjes, 37.9% janë të moshës ndërmjet 31 dhe 45 vjet, 29.1% janë të moshës ndërmjet 46-60 vjet, 24.6% janë të moshës ndërmjet 18 dhe 30 vjet, dhe grupa me e vogël (8.4%) , të atyre që i përkasin kategorisë mbi 61 vjet.

Tabela 1. Mosha		
Grupmoshat	Numri i të anketuarve	përqindja
18-30	311	24,6
31-45	480	37,9
46-60	368	29,1
61+	106	8,4
Gjithsejt	1265	100,0



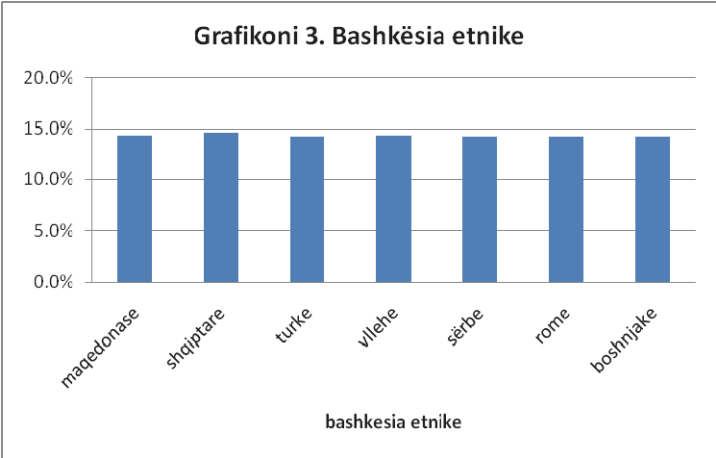
2. Gjinia : Nga gjithsejt 1261 të anketuar të cilët i janë përgjigjur pyetjes 56,4% janë meshkuj dhe 43,6% janë femra.

Tabela 2. Gjinia		
Gjinia	Numri i te anketuarve	perqindja
Mashkull	711	56,4
Femer	550	43,6
Gjithsejt	1261	100,0



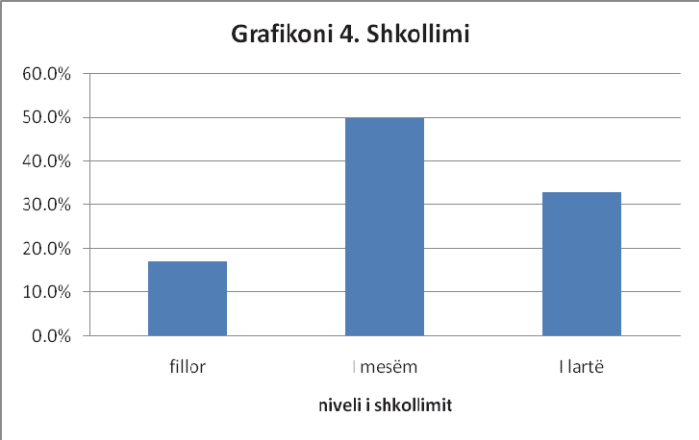
3. Bashkësia etnike: nga gjithsejt 1264 të anketuar të cilët i janë përgjigjur pyetjes, 14,6% jane Shqiptarë, vazhdojnë Maqedonasit dhe Vllehët me nga 14,3%, shumë afër janë Turqit, Sërbet, Romët dhe Boshnjakët me nga 14,2%.

Tabela 3. Bashkësia etnike		
Bashkësia etnike	Numri i të anketuarve	përqindja
maqedonase	181	14,3
shqiptare	184	14,6
turke	180	14,2
vllehe	181	14,3
sërbe	179	14,2
rome	179	14,2
boshnjake	180	14,2
Gjithsejt	1264	100,0



4. Shkollimi: Nga gjithsejt 1257 të anketuar të cilët i janë përgjigjur pyetjes, gjysma (49.9%) kanë të mbaruar shkollën e mesme, rreth 1/3 (32.9%)- shkollim të lartë dhe diçka më pak se 1/5 (17.2%)- shkollim fillor.

Tabela 4. Shkollimi		
Niveli i shkollimit	Numri i të anketuarve	përqindja
Fillor	216	17,2
mesem	627	49,9
larte	414	32,9
Gjithsejt	1257	100,0

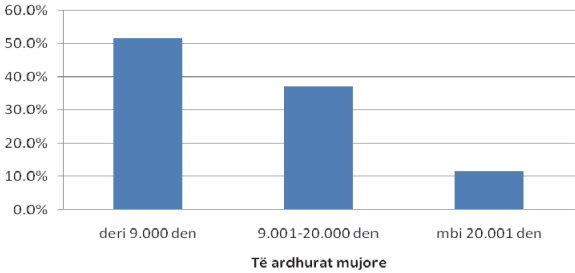


5. Të ardhurat mujore: Nga gjithsejt 1248 të anketuar të cilët i janë përgjigjur pyetjes, pak më shumë se gjysma (51.5%) gjenden në kategorine deri 9.000 denarë, shumë larg pas tyre (37%) janë kategoria e të anketuarve që kanë të ardhura mujore prej 9.001 deri me 20.000 denarë dhe definitivisht më e vogël është kategoria e të anketuarve që kanë të ardhura mujore mbi 20.001 denarë (11.5%).

Tabela 5. Të ardhura mujore

Të ardhura mujore	Numri i të anketuarve	Përqindja
Deri 9.000 den	643	51,5
9.001-20.000 den	462	37,0
Mbi 20.001 den	143	11,5
Gjithsejt	1248	100,0

Grafikoni 5. Të ardhurat mujore

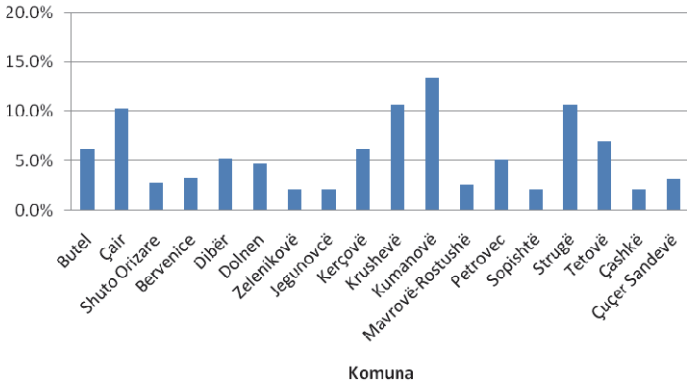


6. Komuna: Në aspekt të asaj se nga cila komunë janë të anketuarit, 13,4% janë nga Kumanova, pastaj vijnë Krusheva dhe Struga (10,7% nga secila komunë) Çair (10,3%), Tetovë (7%), Butel dhe Kerçovë (6,2% nga secila komunë), Dibër (5,3%), Petrovec (5,2%), Dollnen (4,7%), Bërvenicë (3,3%), Çuçer Sandevë (3,2%), Shuto Orizare (2,8%), Mavrovë-Rostushë (2,6%) dhe Zelenikovë, Jegunovcë, Sopishtë dhe Çashkë (2,1% nga secila komunë).

Tabela 6. Komuna

Komuna	Numri i të anketuarve	Përqindja
Butel	79	6,2
Çair	131	10,3
Shuto Orizare	35	2,8
Bërvenicë	42	3,3
Dibër	67	5,3
Dollnen	60	4,7
Zelenikovë	26	2,1
Jegunovcë	26	2,1
Kerçovë	79	6,2
Krushevë	136	10,7
Kumanovë	170	13,4
Mavrovë- Rostushë	33	2,6
Petrovec	66	5,2
Sopishtë	26	2,1
Strugë	135	10,7
Tetovë	88	7,0
Çashkë	26	2,1
Çuçer- Sandevë	41	3,2
Gjithsejt	1266	100,0

Grafikoni 6. Komuna

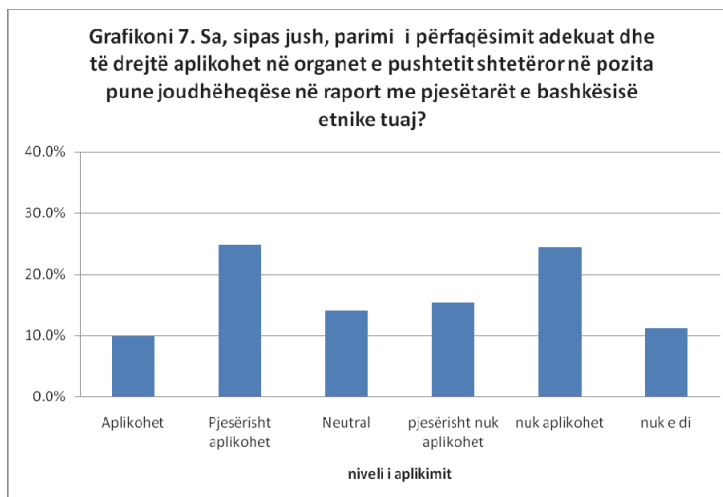


7-10. Aplikim i parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë

Pjesët 7,8,9 dhe 10 japin pasqyrë të mendimeve të të anketuarve për atë se vallë parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet ose nuk aplikohet në raport me pjesëtarët e bashkësive të tyre etnike në organet e pushtetit qendror dhe lokal, si në pozita joudhëheqëse poashtu edhe në pozitë udhëheqëse të punës. Për anazilën e rezultateve, përgjigjet pozitive (“aplikohet” dhe “pjesërisht aplikohet”) dhe përgjigjet negative (“nuk aplikohet” dhe “pjesërisht nuk aplikohet”) ishin të kombinuara në dy grupe të veçanta. Të gjithë përgjigjet, duke përfshirë edhe përgjigjet “neutral” dhe “nuk e di”, janë të treguara në tabelat dhe grafikonet e mëposhtme (nga 7 deri në 10).

7. Pozita pune joudhëheqëse në organet e pushtetit shtetëror (ministri, gjykata, administratë publike, etj.) Gjithsejt përqindja e të anketuarve të cilët janë përgjigjur me “aplikohet” ose “ pjesërisht aplikohet” (bashkë34.8%) është më e ulët (-5,1%) nga ata të cilët janë përgjigjur “nuk aplikohet” ose “pjesërisht nuk aplikohet” (bashkë 39.9%). 14.1% janë përgjigjur se parimi aplikohet “neutral”, ndërsa 11.2% kanë thënë se nuk e dijnë se a aplikohet parimi.

Tabela 7. Sa, sipas jush, parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet në organet e pushtetit shtetëror në pozita pune joudhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj?		
Niveli i aplikimit	Numri i të anketuarve	përqindja
Aplikohet	125	9,9
Pjesërisht aplikohet	315	24,9
Neutral	179	14,1
Pjesërisht nuk aplikohet	195	15,4
Nuk aplikohet	310	24,5
Nuk e di	142	11,2
Gjithsejt	1266	100,0

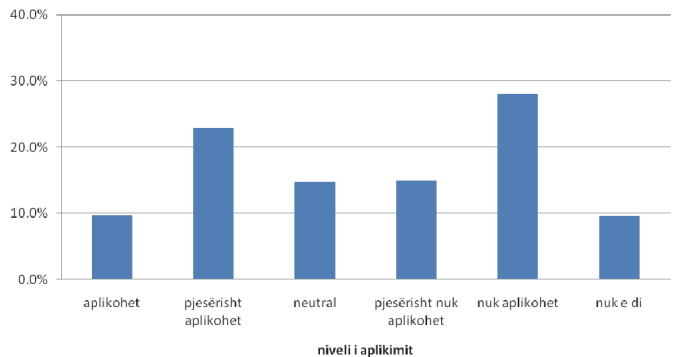


8. Pozita pune udhëheqëse në organet e pushtetit shtetëror (ministri, gjykata, administratë publike, etj.) Gjithsejt përqindja e të anketuarve të cilët janë përgjigjur me “aplikohet” ose “ pjesërisht aplikohet” (bashkë 32.7%) është dukshëm më e ulët (-10,3%) nga i atyre që janë përgjigjur “nuk aplikohet” ose “pjesërisht nuk aplikohet” (bashkë 43%). 14.7 % jane përgjigjur se parimi aplikohet “ neutral”, ndërsa 9.6% kanë thënë se nuk dijnë se a aplikohet parimi.

Tabela 8. Sa, sipas jush, parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet në organet e pushtetit shtetëror në pozita pune udhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj?

Niveli i aplikimit	Numri i të anketuarve	përqindja
Aplikohet	123	9,7
Pjesërisht aplikohet	291	23,0
Neutral	186	14,7
Pjesërisht nuk aplikohet	189	14,9
Nuk aplikohet	355	28,1
Nuk e di	121	9,6
Gjithsejt	1265	100,0

Grafikoni 8. Sa, sipas jush, parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet në organet e pushtetit shtetëror në pozita pune udhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj?

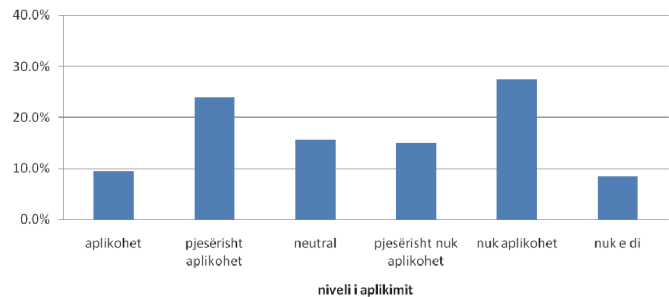


9. Pozite pune joudhëheqëse në komunë (adiministratë komunale, ndërmarrje publike komunale, shkolla, çerdhe, etj.): Gjithsejt përqindja e të anketuarve të cilët janë përgjigjur me “aplikohet” ose “ pjesërisht aplikohet” (bashkë 33.5%) është dukshëm më i ulët (-9.9%) nga i atyre që janë përgjigjur “nuk aplikohet” ose “pjesërisht nuk aplikohet” (bashkë 42,4%). 15.7 % janë përgjigjur se parimi aplikohet “ neutral”, ndërsa 8.5% kanë thenë se nuk dijnë se a aplikohet parimi.

Tabela 9. Sa, sipas jush, parimi i përfaqësimit adekuat dhe te drejte aplikohet në komunën tuaj në pozita pune joudhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj?

Niveli i aplikimit	Numri i të anketuarve	përqindja
Aplikohet	120	9,5
Pjesërisht aplikohet	303	24,0
Neutral	198	15,7
Pjesërisht nuk aplikohet	189	15,0
Nuk aplikohet	346	27,4
Nuk e di	108	8,5
Gjithsejt	1264	100,0

Grafikoni 9 . Sa, sipas jush, parimi i përfaqësimit adekuat dhe te drejte aplikohet në komunën tuaj në pozita pune joudhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj?



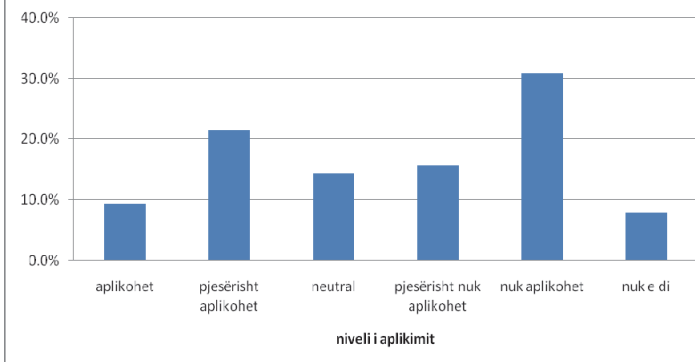
10. Pozita pune udhëheqëse në komunë (administratë komunale, ndërmarrje publike komunale, shkolla, çerdhe, etj.): Numri i gjithsejt i përqindjes të të anketuarve të cilët janë përgjigjur “aplikohet” ose “ pjesërisht aplikohet (bashkë 31%)

është më i ulët (15,5%) nga i atyre që janë përgjigjur “nuk aplikohet” ose “pjesërisht nuk aplikohet” (bashkë 46,5%). 14,4 % janë përgjigjur se parimi aplikohet “ neutral”, ndërsa 8% kanë thënë se nuk dijnë se a aplikohet parimi.

Tabela 10. Sa, sipas jush, parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet në komunën tuaj në pozita pune udhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj?

Niveli i aplikimit	Numri i të anketuarve	përqindja
Aplikohet	119	9,4
Pjesërisht aplikohet	273	21,6
Neutral	182	14,4
Pjesërisht nuk aplikohet	198	15,7
Nuk aplikohet	388	30,8
Nuk e di	101	8,0
Gjithsejt	1261	100,0

Grafikoni 10. Sa, sipas jush, parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet në komunën tuaj në pozita pune udhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj?



11. Arsye për mosaplikimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë

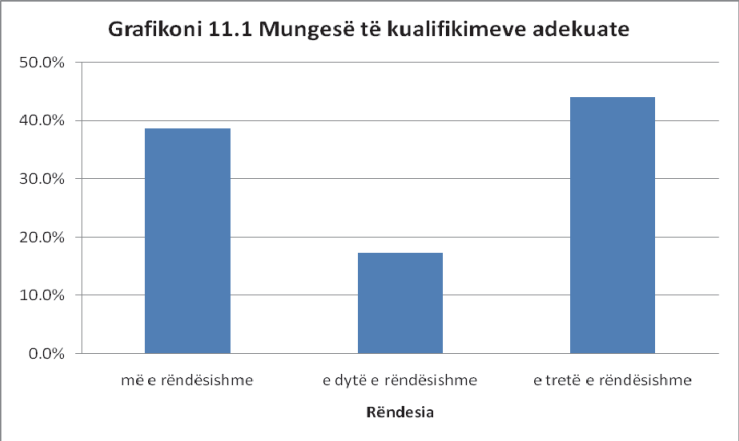
Të anketuarve që shprehën mendime negative të secilës nga pyetjet e cekura në pjesët 7 deri me 10, iu janë ofruar pesë arsye të cilët ndoshta sfidojnë parimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë që të mos aplikohet në raport me pjesëtarët e bashkësisë së tyre etnike:

- 11.1 mungesë të kualifikimit adekuat;
- 11.2 perkatësi e gabuar partiake;
- 11.3 perkatësi apartiake;
- 11.4 mungesë lidhjesh (familjare, miqësore etj);
- 11.5 të tjerë.

Ata ishin të lutur që të rangojnë arsyet me çka do të vendosin 1 për arsyen më të rëndësishme, 2 për arsyet e dytë më të rëndësishme dhe 3 për arsyen e tretë më të rëndësishme. Rezultatet për çdo arsye të veçantë janë të treguara në tabelat dhe grafikonet më poshtë, nga 11.1 deri 11.5.

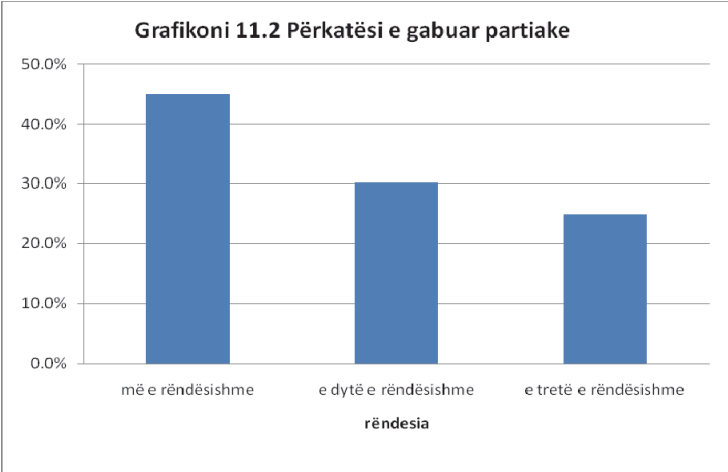
11.1 Mungesë të kualifikimit adekuat: Nga gjithsejt 207 të anketuar të cilët e kanë zgjedh këtë arsye, 44% e kanë ranguar si të tretë më të rëndësishme, 38,6% si më të rëndësishme dhe 17.4% si të dytë më të rëndësishme.

Tabela 11.1 Mungesë të kualifikimit adekuat		
Rëndësia	numri i të anketuarve	përqindja
Më e rëndësishme	80	38,6
E dytë e rëndësishme	36	17,4
E tretë e rëndësishme	91	44,0
Gjithsejt	207	100,0



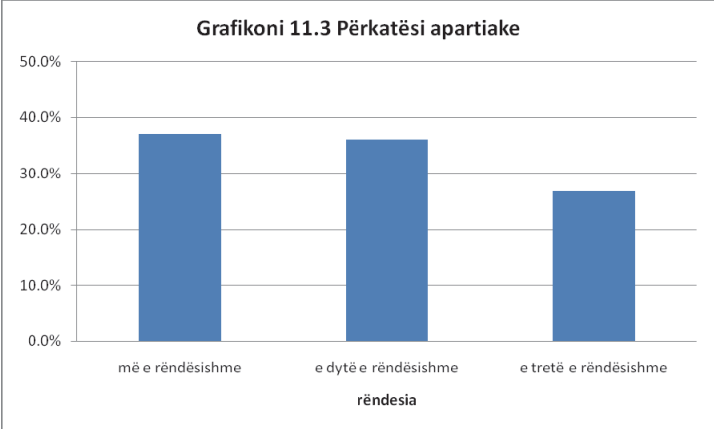
11.2 Përkatësi e gabuar partiake: Nga gjithsejt 494 të anketuar të cilët e kanë zgjedh këtë arsye, 44, 9% i më të rëndësishme, 30,2% të dytë më të rëndësishme. dhe 24,9% si të tretë më të rëndësishme.

Tabela 11.2 Përkatësi e gabuar partiake		
Rëndësia	numri i të anketuarve	përqindja
Më e rëndësishme	222	44,9
E dytë e rëndësishme	149	30,2
E tretë e rëndësishme	123	24,9
Gjithsejt	494	100,0



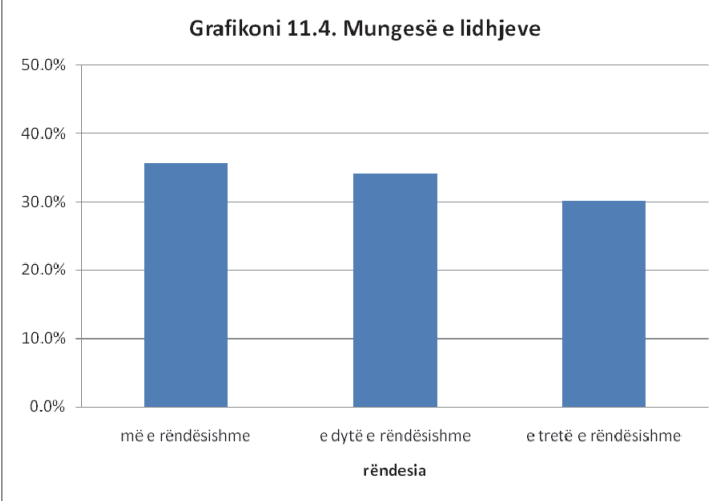
11.3 Përkatësia apartiake: Nga gjithsejt 533 të anketuar të cilët e kanë zgjedh këtë arsye, 37,1% si më të rëndësishme, 36% të dytë më të rëndësishme dhe 26,8% si të tretë më të rëndësishme.

Tabela 11.3 Përkatësia apartiake		
Rëndësia	numri i të anketuarve	përqindja
Më e rëndësishme	198	37,1
E dytë e rëndësishme	192	36,0
E tretë e rëndësishme	143	26,8
Gjithsejt	533	100,0



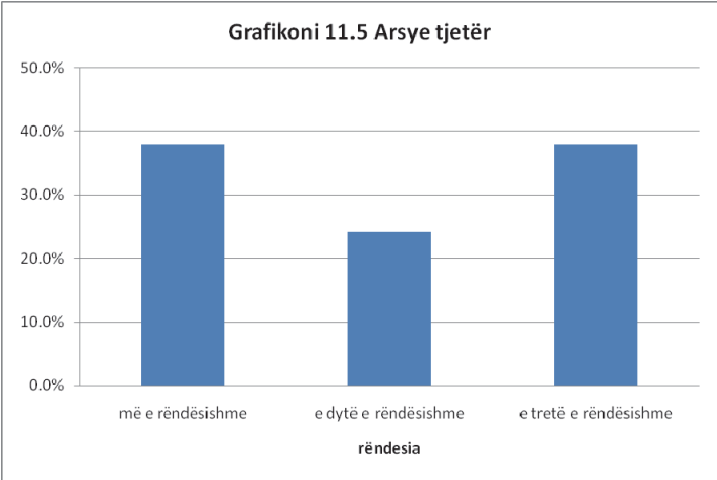
11.4 Mungesë e lidhjeve (familjare, miqësore, etj.) Nga gjithsejt 516 të anketuar të cilët e kanë zgjedh këtë arsye, 35,7% si më të rëndësishme, 34,1% të dytë më të rëndësishme dhe 30,2% si të tretë më të rëndësishme.

Tabela 11.4 Mungesë e lidhjeve		
Rëndësia	numri i të anketuarve	përqindja
Më e rëndësishme	184	35,7
E dytë e rëndësishme	176	34,1
E tretë e rëndësishme	156	30,2
Gjithsejt	516	100,0



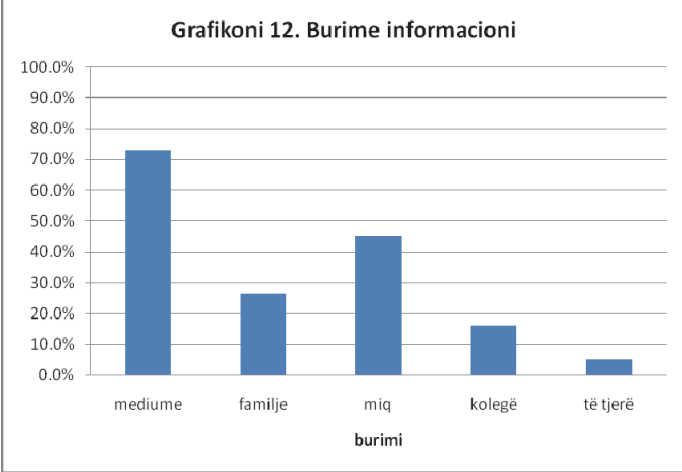
11.5 Arsye tjetër: Nga gjithsejt 66 të anketuar të cilët e kanë zgjedh këtë arsye,, përqindje e njejtë (37,9%)e të të anketuarve e kanë ranguar si më të rëndësishme dhe të tretë të rëndësishme, ndërsa 24,2% e kanë ranguar si të dytë të rëndësishme.

Tabela 11.5 Arsye tjetër		
Rëndësia	numri i të anketuarve	përqindja
Më e rëndësishme	25	37,9
E dytë e rëndësishme	16	24,2
E tretë e rëndësishme	25	37,9
Gjithsejt	66	100,0



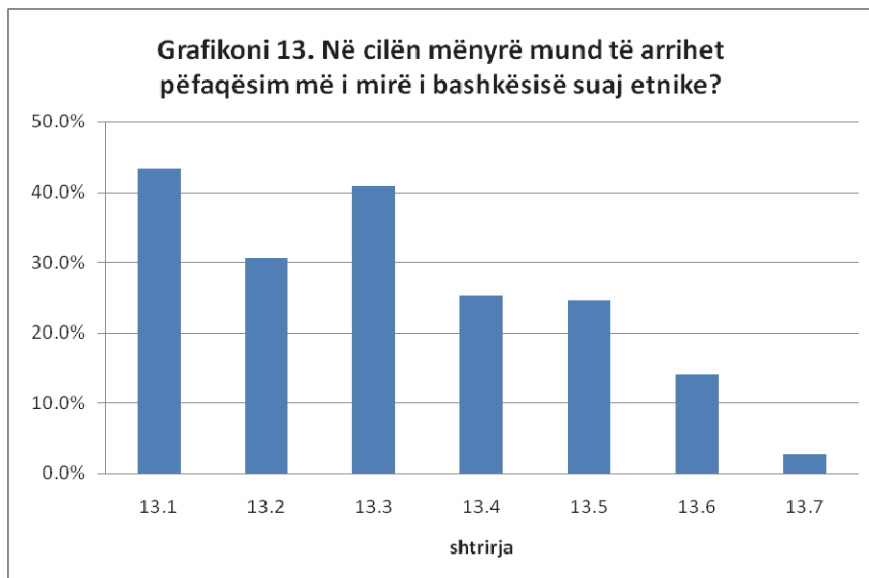
12. Burime informacioni: Më pas, të anketuarit ishin të pyetur se cilat burime informacioni i përdorin për t'u informuar rreth përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre etnike. Burim më i shpeshtë informacioni janë mediumet (73%), në vend të dytë, edhe pse larg pas tyre, janë miqtë (45,1%), pastaj vijon familja (26,5%), kolegët (15,9%) dhe burime të tjera (5,1%).

Tabela 12. Burime informacioni		
Burime informacioni	numri i të anketuarve	përqindja
Mediume	921	73
Familje	334	26,5
Miq	569	45,1
kolegë	200	15,9
Të tjerë	64	5,1



13. Mënyra për përmirësimin e aplikimit të parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë: Në fund të anketuarit ishin të pyetur se në çfarë mënyre mund të arrihet përfaqësim më i mirë i bashkësive të tyre etnike. Si mënyrë më e mirë ishte treguar përmirësimi i legjislacionit (43,4%), afër kësaj mënyre ishte kontrolli më i fortë i pushtetit qendror (40,8%), pastaj vijojnë: arsim më i mirë (30,6%), rritje e monitoringut nga ana e OJQ-ve (25,3%), mekanizmi për ankesa nga ana e qytetarëve (24%), lobimi (14%) dhe në fund mënyrat tjera (2,8%).

Tabela 13. Në cilën mënyrë mund të arrihet përfaqësim më i mirë i bashkësisë suaj etnike?		
mënyra	Numri i të anketuarve	përqindja
13.1 legjislacioni i përmirësuar	542	43,4
13.2 arsim i përmirësuar	382	30,6
13.3 kontroll më i fuqishëm nga ana e pushteti qendror	510	40,8
13.4 rritje e monitoringut nga ana e OJQ-ve (Agjensia për Nëpunës shtetëror)	316	25,3
13.5 mekanizmi për ankesa nga ana e qytetarëve	307	24,6
13.6 lobimi	175	14
13.7 të tjera	35	2,8



IV. Rezultate nga analizat bivarijante

Shpjegim për tabelat: Kryqëzimi (crosstabulation) i variablave me variabël bashkësia etnike në pjesën IV ndjek një format të vetëm- pastaj i përkrahur me grafikone.

- a) Nga e majta në të djathtë në tabelë ndodhen kolonat të cilët e ndajnë popullsinë sipas bashkësisë etnike.
- b) Nga lartë poshtë në tabelë ndodhen përgjigjet e ndryshme të ofruara për secilën pyetje.
- c) Çdo kolonë siguron seksion të përgjigjeve për çdo bashkësi etnike, e shprehur si në numrin e të të anketuarve ashtu edhe në përqindjen e numrit të gjithsejt të të anketuarve që i përkasin asaj kategorie. Sa për ilustrim do e përdorim tabelën 14, e cila gjendet më poshtë.

Kolona e katert në të majtë, e cila është e shënuar me “maqedonase”, tregon se nga gjithsejt 181 të anketuar të cilët i takojnë bashkësisë etnike maqedonase, seksioni i përgjigjeve është me sa vijon:

- 40/181 ose 22,1% zgjedhen të përgjigjen : „ Aplikohet “;
- 56/181 ose 30,9% zgjedhen të përgjigjen: „ Pjesërisht aplikohet “;
- 13/181 ose 7,2% zgjedhen të përgjigjen: „ Neutral “;
- 19/181 ose 10,5% zgjedhen të përgjigjen ;,, Pjesërisht nuk aplikohet “;
- 40/181 ose 22,1% zgjedhen të përgjigjen: „ Nuk aplikohet “;
- 13/181 ose 7,2% zgjedhen të përgjigjen: „ Nuk e di “.

Fusha më e poshtme e kolonës tregon se 181 të anketuar janë= 100%.

d) Çdo rend tregon sa të anketuar, sipas bashkësisë etnike, kanë zgjedhur një përgjigje të caktuar. Duke shfrytëzuar përgjigjen (opcionin) “aplikohet” përsëri për ilustrim në tabelën 14, mund të shifet se nga gjithsejt 1264 të anketuar të cilët iu janë përgjigjur pyetjes, 125 kanë treguar se “aplikohet”. Nga këto 125 të anketuar:

- 40 i takojnë bashkësisë etnike maqedonase;
- 12 i takojnë bashkësisë etnike shqiptare ;
- 7 i takojnë bashkësisë etnike turke;
- 35 i takojnë bashkësisë etnike vllehe;
- 11 i takojnë bashkësisë etnike serbe;
- 5 i takojnë bashkësisë etnike rome;
- 15 i takojnë bashkësisë etnike boshnjake.

14-17. Aplikim i parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë

14. Pozita pune joudhëheqëse në organet e pushtetit shtetëror (ministri, gjykata, administratë publike, etj.)

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

- nëse grumbullohen të anketuarit që janë përgjigjur ” aplikohet” dhe ”pjesërisht aplikohet”, maqedonasit dhe vllahët kanë përgjigjet më pozitive - 53% dhe 51.2%, shqiptarët mbeten larg te trete me 38%;
- nëse grumbullohen të anketuarit që janë përgjigjur ”nuk aplikohet” dhe ”pjesërisht nuk aplikohet”, romët dhe boshnjakët kanë përgjigjet më negative - 55.3% dhe 40.6%, më afër boshnjakëve janë turqit dhe sërbet me 38,4% dhe 37,5%.
- Kur bëhet fjalë për atë se cila bashkësi etnike e ka zgjedh më shpesh përgjigjen ” aplikohet”, përsëri maqedonasit dhe vllahët janë me përgjigjet më pozitive me 22.1% dhe 19.3%, çka është dyfish më shumë se mesatarja e gjithë mostrës(9.9%), të gjithë bashkësitë etnike të tjera lëvizin ndërmjet 2,8% dhe 8,3%;
- Kur bëhet fjalë për atë se cila bashkësi etnike e ka zgjedh më shpesh përgjigjen ” nuk aplikohet”, përgjigje më negative kanë Romët dhe Boshnjakët-40,2% и 30,6% - me çka Romët janë shumë larg mbi mesataren e mostrës së plotë (24,4%), të gjithë bashkësitë etnike të tjera lëvizin ndërmjet 17,9% dhe 22,7%.

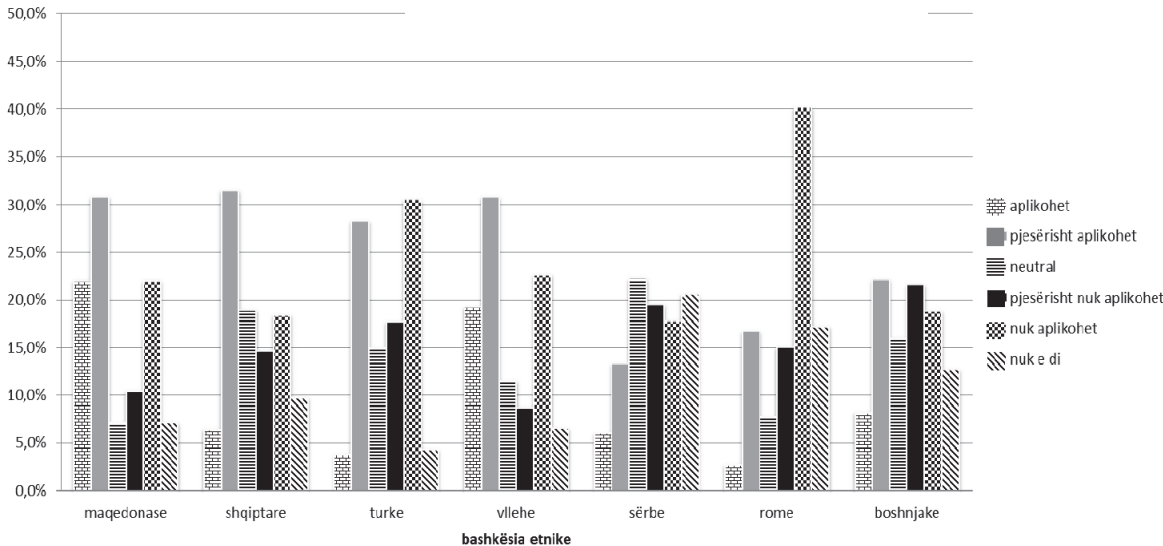
Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe përgjigjeve të dhëna për këtë çështje. Edhe pse ishte e përcaktuar në mënyrë statistikore dallim thelbësor i mendimeve në varësi të bashkësisë etnike [$\chi^2(30)=192.058$, $p<0.5$], lidhshmëria (association) ndërmjet bashkësisë etnike të të anketuarit dhe përgjigjes së tij mbetet shumë e dobët, duke konsideruar në atë që lejon vetëm 6,5% reduktim të gabimit përgjatë parashikimit të përgjigjes.

**Tabela 14. Sa, sipas jush, parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet në organet e pushtetit shtetëror në pozita pune joudhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj?
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)**

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Pushteti qëndror / pozita pune joudhëheqëse	Aplikohet	numri	40	12	7	35	11	5	15	125
		% ne bashkësi etnike	22,1%	6,5%	3,9%	19,3%	6,1%	2,8%	8,3%	9,9%
	Pjesërisht aplikohet	numri	56	58	51	56	24	30	40	315
		% ne bashkësi etnike	30,9%	31,5%	28,3%	30,9%	13,4%	16,8%	22,2%	24,9%
	Neutral	numri	13	35	27	21	40	14	29	179
		% ne bashkësi etnike	7,2%	19,0%	15,0%	11,6%	22,3%	7,8%	16,1%	14,2%
	Pjesërisht nuk aplikohet	numri	19	27	32	16	35	27	39	195
		% ne bashkësi etnike	10,5%	14,7%	17,8%	8,8%	19,6%	15,1%	21,7%	15,4%
	Nuk aplikohet	numri	40	34	55	41	32	72	34	308
		% ne bashkësi etnike	22,1%	18,5%	30,6%	22,7%	17,9%	40,2%	18,9%	24,4%
Nuk e di	numri	13	18	8	12	37	31	23	142	
	% ne bashkësi etnike	7,2%	9,8%	4,4%	6,6%	20,7%	17,3%	12,8%	11,2%	
gjithsejt		numri	181	184	180	181	179	179	180	1264
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Grafikoni 14. Përqindja e të anketuarve që konsiderojnë se parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet/nuk aplikohet në raport me pjesëtarët e bashkësisë së tyre etnike në organet e pushtetit shtetëror në pozita pune joudhëheqëse

(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)



15. Pozita pune udhëheqëse në organet e pushtetit shtetëror (ministri, gjykata, administratë publike, etj.)

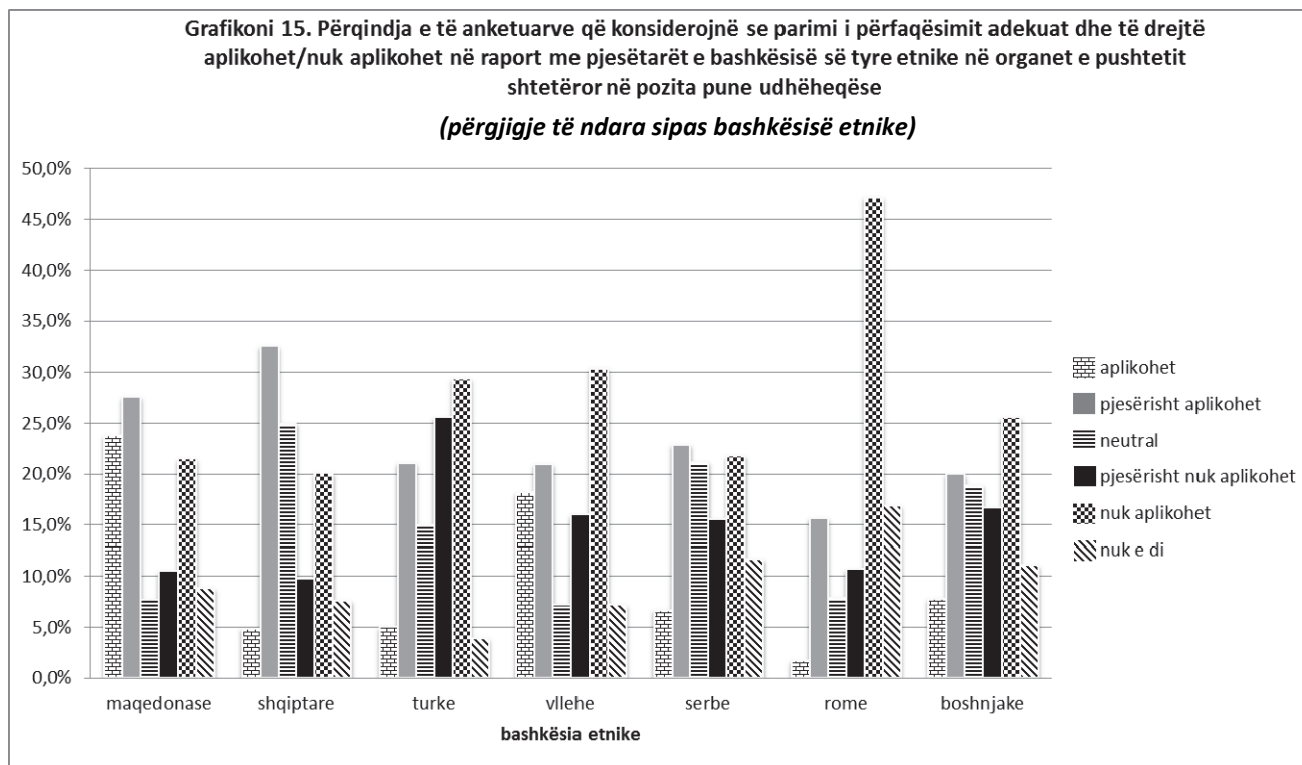
Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

- nëse grumbullohen të anketuarit që janë përgjigjur ” aplikohet” dhe ”pjesërisht aplikohet”, maqedonasit dhe vllahët kanë përgjigjet më pozitive – 51,4% dhe 39.2%, shqiptarët jane afër, të tretë, me 37,5%;
- nëse grumbullohen të anketuarit që janë përgjigjur” nuk aplikohet” dhe ”pjesërisht nuk aplikohet”, romët dhe turqit kanë përgjigjet më negative - 57.9% dhe 55%, shume larg të dytit- por gjithsesi me përqindje të lartë – janë Vllahët dhe Boshnjakët me 46,4% dhe 42,3%.
- Kur bëhet fjalë për atë se cila bashkësi etnike e ka zgjedh më shpesh përgjigjen ” aplikohet”, maqedonasit dhe vllahët janë me përgjigjet më pozitive me 23.8% dhe 18.2%, çka është dyfish më shumë se mesatarja e gjithë mostrës (9.7%), të gjithë bashkesite etnike të tjera lëvizin ndërmjet 1,7% dhe 7,8%;
- Kur bëhet fjalë për atë se cila bashkësi etnike e ka zgjedh më shpesh përgjigjen ” nuk aplikohet”, përgjigje më negative kanë Romet, Vllahët dhe Turqit —47,2% 30,4% dhe 29,4% - me çka Romët janë shumë larg mbi mesataren e mostrës së plotë (27,9%), të gjithë bashkësite etnike të tjera lëvizin ndërmjet 20,1% dhe 25,6%.

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe përgjigjeve të dhëna për këtë çështje. Edhe pse ishte e përcaktuar në mënyrë statistikore dallim thelbësor i mendimeve në varësi të bashkësisë etnike [χ^2 (30)=201.061, $p<0.5$], lidhshmëria (association) ndërmjet bashkësisë etnike të të anketuarit dhe përgjigjes së tij mbetet shumë e dobët, duke konsideruar në atë që lejon vetëm 4% reduktim të gabimit përgjatë parashikimit të përgjigjes.

**Tabela 15. Sa, sipas jush, parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet në organet e pushtetit shtetëror në pozita pune udhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj?
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)**

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Pushteti qëndror / pozita pune udhëheqëse	Aplikohet	numri	43	9	9	33	12	3	14	123
		% ne bashkësi etnike	23,8%	4,9%	5,0%	18,2%	6,7%	1,7%	7,8%	9,7%
	Pjesërisht aplikohet	numri	50	60	38	38	41	28	36	291
		% ne bashkësi etnike	27,6%	32,6%	21,1%	21,0%	22,9%	15,7%	20,0%	23,0%
	Neutral	numri	14	46	27	13	38	14	34	186
		% ne bashkësi etnike	7,7%	25,0%	15,0%	7,2%	21,2%	7,9%	18,9%	14,7%
	Pjesërisht nuk aplikohet	numri	19	18	46	29	28	19	30	189
		% ne bashkësi etnike	10,5%	9,8%	25,6%	16,0%	15,6%	10,7%	16,7%	15,0%
	Nuk aplikohet	numri	39	37	53	55	39	84	46	353
		% ne bashkësi etnike	21,5%	20,1%	29,4%	30,4%	21,8%	47,2%	25,6%	27,9%
Nuk e di	numri	16	14	7	13	21	30	20	121	
	% ne bashkësi etnike	8,8%	7,6%	3,9%	7,2%	11,7%	16,9%	11,1%	9,6%	
Gjithsejt		numri	181	184	180	181	179	178	180	1263
		% ne bashkesi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



16. Pozita pune joudhëheqëse në komunë (administratë komunale, ndërrmarjet publike komunale, shkollat, çerdhet, etj.)

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

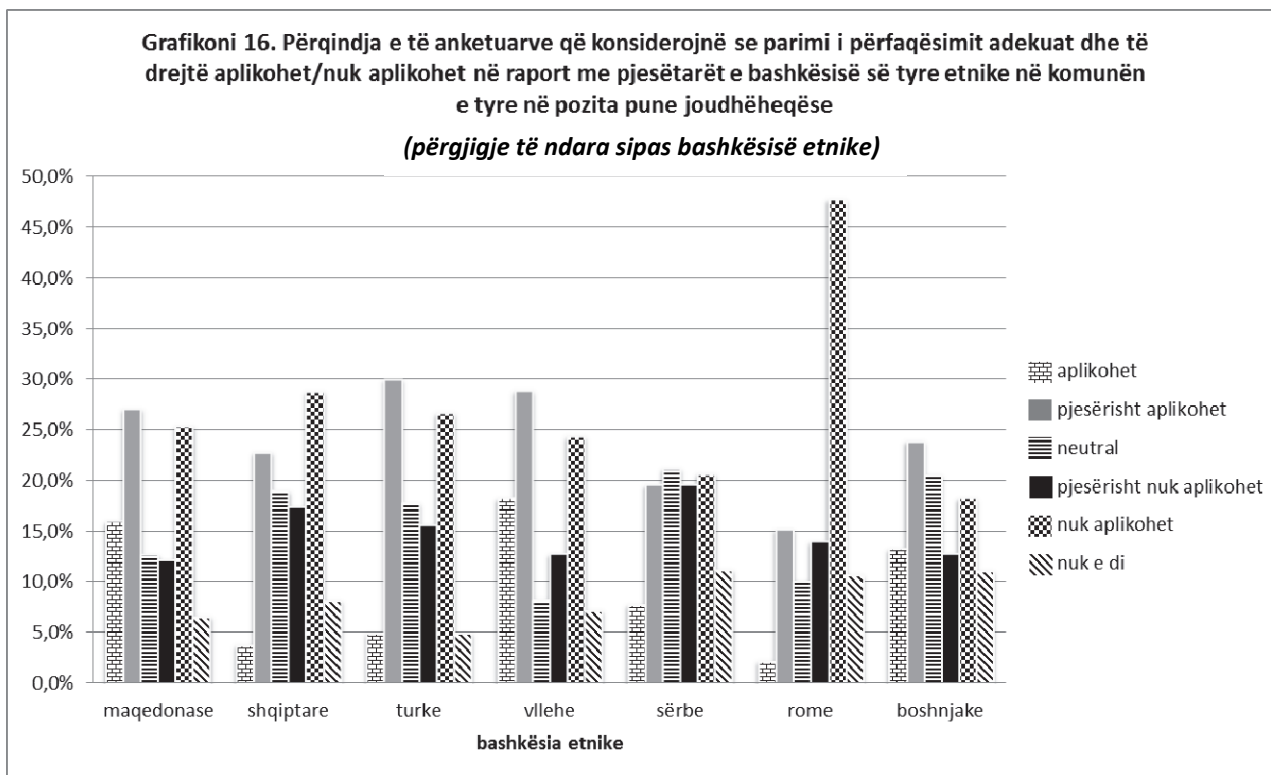
- nëse grumbullohen të anketuarit që janë përgjigjur ” aplikohet” dhe ”pjesërisht aplikohet”, maqedonasit dhe vllahët kanë përgjigjet më pozitive – 47,2 % dhe 43,1%, vijnë Boshnjakët dhe Turqit me 37,2% dhe 35%.
- nëse grumbullohen të anketuarit që janë përgjigjur ”nuk aplikohet” dhe ”pjesërisht nuk aplikohet”, romët dhe shqiptaret kanë përgjigjet më negative – 61.8% dhe 55%, shumë larg të dytit- por gjithsesi me përqindje të lartë – janë Vllahët dhe Boshnjakët me 46,4% dhe 42,3%.
- Kur bëhet fjalë për atë se cila bashkësi etnike e ka zgjedh më shpesh përgjigjen ” aplikohet”, maqedonasit dhe vllahët janë me përgjigjet më pozitive me 23.8% dhe 18.2%, çka është dyfish më shumë se mesatarja e gjithë mostrës (9.7%), të gjithë bashkësitë etnike të tjera lëvizin ndërmjet 1,7% dhe 7,8%;

- Kur bëhet fjalë për atë se cila bashkësi etnike e ka zgjedh më shpesh përgjigjen ” nuk aplikohet”, përgjigje më negative kanë Romët, Vllehët dhe Turqit -47,2% ,30,4% dhe 29,4% - me çka Romët janë shumë larg mbi mesataren e mostrës së plotë (27,9%), të gjithë bashkësitë etnike të tjera lëvizin ndërmjet 20,1% dhe 25,6%.

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe përgjigjeve të dhëna për këtë çështje. Edhe pse ishte e përcaktuar në mënyrë statistikore dallim thelbësor i mendimeve në varësi të bashkësisë etnike [χ^2 (30)=126.879, $p<0.5$], lidhshmëria (association) ndërmjet bashkësisë etnike të të anketuarit dhe përgjigjes së tij mbetet shumë e dobët, duke konsideruar në atë që lejon vetëm 3,1% reduktim të gabimit përgjatë parashikimit të përgjigjes.

**Tabela 16. Sa, sipas jush, parimi i perfaqesimit adekuat dhe te drejte aplikohet në komunën tuaj në pozita pune joudhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj?
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)**

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Pushteti lokal/ pozita pune joudhëheqëse	Aplikohet	numri	29	7	9	33	14	4	24	120
		% ne bashkësi etnike	16,0%	3,8%	5,0%	18,3%	7,8%	2,2%	13,3%	9,5%
	Pjesërisht aplikohet	numri	49	42	54	52	35	27	43	302
		% ne bashkësi etnike	27,1%	22,8%	30,0%	28,9%	19,6%	15,2%	23,9%	23,9%
	Neutral	numri	23	35	32	15	38	18	37	198
		% ne bashkësi etnike	12,7%	19,0%	17,8%	8,3%	21,2%	10,1%	20,6%	15,7%
	Pjesërisht nuk aplikohet	numri	22	32	28	23	35	25	23	188
		% ne bashkësi etnike	12,2%	17,4%	15,6%	12,8%	19,6%	14,0%	12,8%	14,9%
	Nuk aplikohet	numri	46	53	48	44	37	85	33	346
		% ne bashkësi etnike	25,4%	28,8%	26,7%	24,4%	20,7%	47,8%	18,3%	27,4%
	Nuk e di	numri	12	15	9	13	20	19	20	108
		% ne bashkësi etnike	6,6%	8,2%	5,0%	7,2%	11,2%	10,7%	11,1%	8,6%
Gjithsejt		numri	181	184	180	180	179	178	180	1262
		% ne bashkesi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



17. Pozita pune udhëheqëse në komunë (administratë komunale, ndërrmarjet publike komunale, shkollat, çerdhet, etj.)

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

- nëse grumbullohen të anketuarit që janë përgjigjur " aplikohet" dhe "pjesërisht aplikohet", Serbet dhe Maqedonasit kanë përgjigjet më pozitive – 47,5 % dhe 39,3%, vijojnë Vllehët dhe Boshnjakët me 34,7% dhe 33,9%.
- nëse grumbullohen të anketuarit që janë përgjigjur "nuk aplikohet" dhe "pjesërisht nuk aplikohet", Romët, Turqit dhe Vllehet kanë përgjigjet më negative – 68%, 52,5% dhe 50,8%, vijojnë Shqiptarët dhe Maqedonasit me 44,8% dhe 42,6%.

- Kur bëhet fjalë për atë se cila bashkësi etnike e ka zgjedh më shpesh përgjigjen ” aplikohet”, Serbet, Maqedonasit dhe Vllehet janë me përgjigjet më pozitive me 17,9% , 15,5% dhe 14%, - Serbet janë dyfish mbi mesataren (9.5%), të gjithë bashkësitë etnike të tjera lëvizin ndërmjet 1,7% dhe 8,3%;
- Kur bëhet fjalë për atë se cila bashkësi etnike e ka zgjedh më shpesh përgjigjen ” nuk aplikohet”, përgjigje me negative kane Romet dhe Vllehet -50,6% и 37,4% - me çka Romët janë shumë larg mbi mesataren e mostrës së plotë (30,7%), të gjithë bashkësitë etnike të tjera lëvizin ndërmjet 20,1% dhe 31,3%.

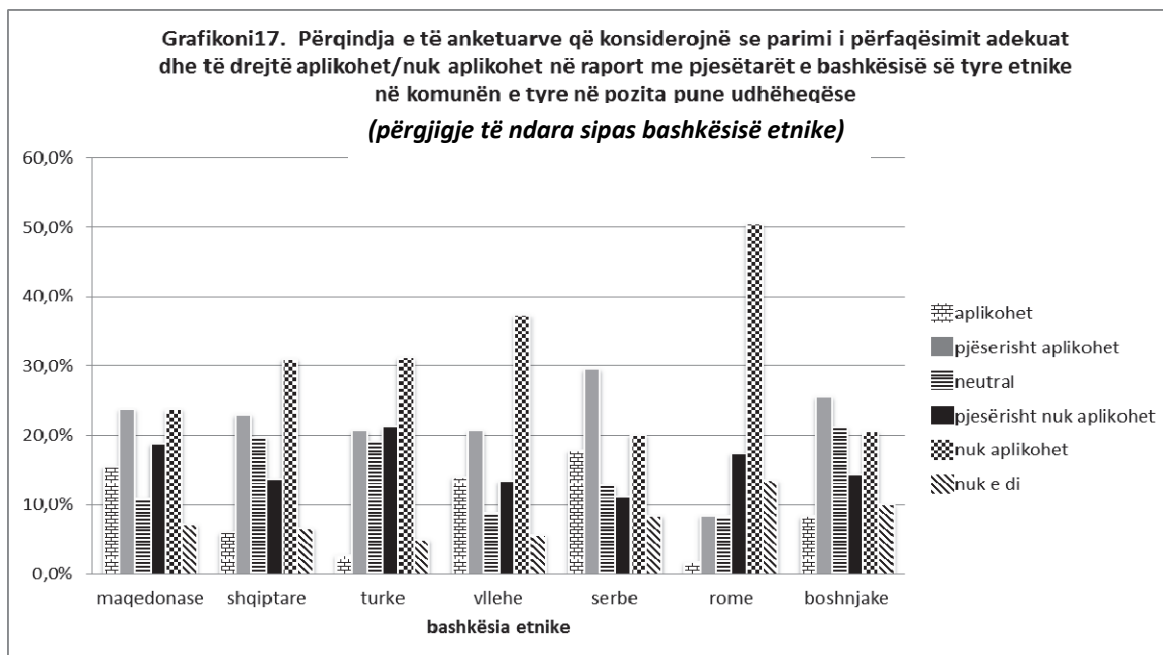
Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe përgjigjeve të dhëna për këtë çështje. Edhe pse ishte e përcaktuar në mënyrë statistikore dallim thelbësor i mendimeve në varësi të bashkësisë etnike [$X^2(30)=150.580$, $p<0.5$], lidhshmëria (association) ndërmjet bashkësisë etnike të të anketuarit dhe përgjigjes së tij mbetet shumë e dobët, duke konsideruar në atë që lejon vetëm 3% reduktim të gabimit përgjatë parashikimit të përgjigjes.

Tabela 17. Sa, sipas jush, parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet në komunën tuaj në pozita pune udhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj? (përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Pushteti lokal/ pozita pune udhëheqëse	Aplikohet	numri	28	11	5	25	32	3	15	119
		% ne bashkësi etnike	15,5%	6,0%	2,8%	14,0%	17,9%	1,7%	8,3%	9,5%
	Pjesërisht aplikohet	numri	43	42	37	37	53	15	46	273
		% ne bashkësi etnike	23,8%	23,0%	20,7%	20,7%	29,6%	8,4%	25,6%	21,7%
	Neutral	numri	20	36	34	16	23	15	38	182
		% ne bashkësi etnike	11,0%	19,7%	19,0%	8,9%	12,8%	8,4%	21,1%	14,5%
	Pjesërisht nuk aplikohet	numri	34	25	38	24	20	31	26	198
		% ne bashkësi etnike	18,8%	13,7%	21,2%	13,4%	11,2%	17,4%	14,4%	15,7%
	Nuk aplikohet	numri	43	57	56	67	36	90	37	386
		% ne bashkësi etnike	23,8%	31,1%	31,3%	37,4%	20,1%	50,6%	20,6%	30,7%
	Nuk e di	numri	13	12	9	10	15	24	18	101
		% ne bashkësi etnike	7,2%	6,6%	5,0%	5,6%	8,4%	13,5%	10,0%	8,0%
Gjithsejt		numri	181	183	179	179	179	178	180	1259

Tabela 17. Sa, sipas jush, parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet në komunën tuaj në pozita pune udhëheqëse në raport me pjesëtarët e bashkësisë etnike tuaj? (përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Pushteti lokal/ pozita pune udhëheqëse	Aplikohet	numri	28	11	5	25	32	3	15	119
		% ne bashkësi etnike	15,5%	6,0%	2,8%	14,0%	17,9%	1,7%	8,3%	9,5%
	Pjesërisht aplikohet	numri	43	42	37	37	53	15	46	273
		% ne bashkësi etnike	23,8%	23,0%	20,7%	20,7%	29,6%	8,4%	25,6%	21,7%
	Neutral	numri	20	36	34	16	23	15	38	182
		% ne bashkësi etnike	11,0%	19,7%	19,0%	8,9%	12,8%	8,4%	21,1%	14,5%
	Pjesërisht nuk aplikohet	numri	34	25	38	24	20	31	26	198
		% ne bashkësi etnike	18,8%	13,7%	21,2%	13,4%	11,2%	17,4%	14,4%	15,7%
	Nuk aplikohet	numri	43	57	56	67	36	90	37	386
		% ne bashkësi etnike	23,8%	31,1%	31,3%	37,4%	20,1%	50,6%	20,6%	30,7%
	Nuk e di	numri	13	12	9	10	15	24	18	101
		% ne bashkësi etnike	7,2%	6,6%	5,0%	5,6%	8,4%	13,5%	10,0%	8,0%
Gjithsejt		numri	181	183	179	179	179	178	180	1259
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



18-21. Arsye për mosplikimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë

18. Mungesa e kualifikimeve adekuate

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

-nëse grumbullohet numri i të anketuarve që kanë vendosur të përgjigjen me arsyeja më e rëndësishme, e dytë e rëndësishme dhe e tretë e rëndësishme, *Mungesa e kualifikimeve adekuate* gjithsejt më e rëndësishme është për Romët (69); në vendin e dytë janë Shqiptarët (30), të ndjekur nga Vllehët(27) dheTurqit (25);

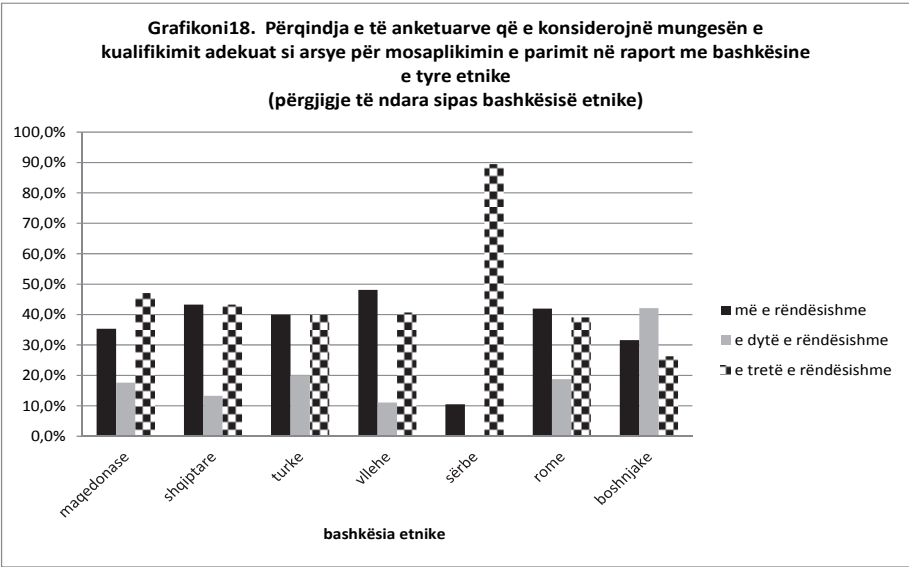
-nëse shikohet përqindja e të anketuarve e secilës bashkësi etnike të cilët janë përgjigjur më shpesh me "më e rëndësishme", Vllehët kanë përqindje më të lartë (48,1%)

-nëse shikohet përqindja e të anketuarve e secilës bashkësi etnike të cilët janë përgjigjur më shpesh me " e tretë e rëndësishme", Sërbët kanë përqindje më të lartë (89,5%).

Supozimet të cilët kërkohen për zbatimin e testit crosstabulation chi-square nuk u plotësuan, përshkak se testi nuk ishte i realizuar për të hulumtuar raportin ndërmjet kësaj arsyeje për moszbatimit e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë dhe bashkësisë etnike.

**Tabela 18. Mungesë e kualifikimeve adekuate
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)**

			Bashkësia etnike							Gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Mungesë e kualifikimeve adekuate	Më e rëndësishme	numri	6	13	10	13	2	29	6	79
		% ne bashkësi etnike	35,3%	43,3%	40,0%	48,1%	10,5%	42,0%	31,6%	38,3%
	E dytë e rëndësishme	numri	3	4	5	3	0	13	8	36
		% ne bashkësi etnike	17,6%	13,3%	20,0%	11,1%	0%	18,8%	42,1%	17,5%
	E tretë e rëndësishme	numri	8	13	10	11	17	27	5	91
		% ne bashkësi etnike	47,1%	43,3%	40,0%	40,7%	89,5%	39,1%	26,3%	44,2%
Gjithsejt		numri	17	30	25	27	19	69	19	206
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



19. Përkatësia e gabuar partiake

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

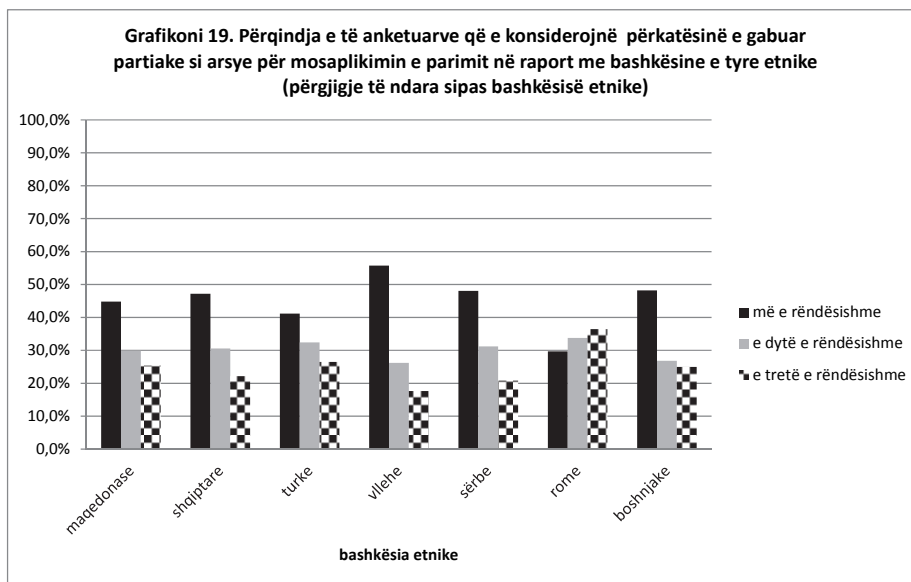
-nëse grumbullohet numri i të anketuarve që kanë vendosur të përgjigjen me arsyeja më e rëndësishme, e dytë e rëndësishme dhe e tretë e rëndësishme, përkatësia e gabuar partiake **çuditërisht** është arsyeja më e rëndësishme për të gjithë bashkësitë, me çka, me përjashtim të Boshnjakëve, rezultatet ndërmjet bashkësive etnike janë të përafërta: Maqedonas (67), Shqiptarë (72), Turq (68), Vlleh (79), Sërb (77), Romë (74) dhe Boshnjakë (56);

-nëse shikohet përqindja e të anketuarve e secilës bashkësi etnike të cilët janë përgjigjur më shpesh me "më e rëndësishme", Vllehët kanë përqindje më të lartë (55,7%);

-nëse shikohet përqindja e të anketuarve e secilës bashkësi etnike të cilët janë përgjigjur më shpesh me " e tretë e rëndësishme", Romët kanë përqindje më të lartë (36,5%).

Testi Crosstabulation chi-square ishte i realizuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe mendimeve të shprehura për këtë arsye potenciale për mosaplikimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë. Nuk ekzistojnë dallime thelbësore statistikore në mendimet në varësi nga bashkësia etnike e të anketuarit.

Tabela 19. Përkatësi e gabuar partiake (përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)										
			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Përkatësia e gabuar partiake	Më e rëndësishme	numri	30	34	28	44	37	22	27	222
		% ne bashkësi etnike	44,8%	47,2%	41,2%	55,7%	48,1%	29,7%	48,2%	45,0%
	E dytë e rëndësishme	numri	20	22	22	21	24	25	15	149
		% ne bashkësi etnike	29,9%	30,6%	32,4%	26,6%	31,2%	33,8%	26,8%	30,2%
	E tretë e rëndësishme	numri	17	16	18	14	16	27	14	122
		% ne bashkësi etnike	25,4%	22,2%	26,5%	17,7%	20,8%	36,5%	25,0%	24,7%
Gjithsejt		numri	67	72	68	79	77	74	56	493
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



20. Përkatësia partiake

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

-nëse grumbullohet numri i të anketuarve që kanë vendosur të përgjigjen me arsyeja më e rëndësishme, e dytë e rëndësishme dhe e tretë e rëndësishme, përkatësia apartiake, shikuar në përgjithësi, është më e rëndësishme për Romët (95) dhe Turqit (93); larg këtyre dy bashkësive etnike janë Maqedonasit, Shqiptarët, Vllëhët dhe Serbët, të cilët kanë numër të përafërt të të anketuarve (nga 67 deri më 68);

-nëse shikohet përqindja e të anketuarve e secilës bashkësi etnike të cilët janë përgjigjur më shpesh me "më e rëndësishme", Boshnjakët kanë përqindje më të lartë (48,1%);

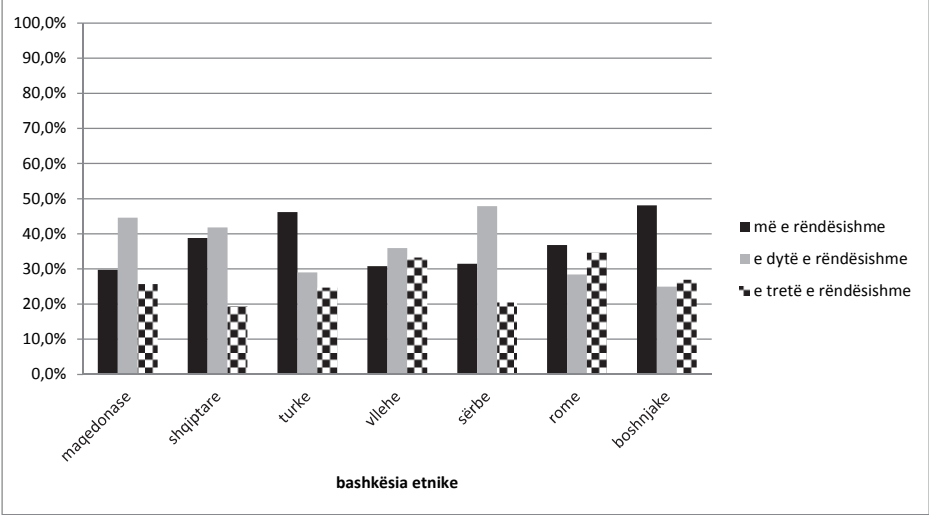
-nëse shikohet përqindja e të anketuarve e secilës bashkësi etnike të cilët janë përgjigjur më shpesh me " e tretë e rëndësishme", Romët kanë përqindje më të lartë (34,7%).

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe përgjigjeve të dhëna për këtë çështje. Edhe pse ishte e përcaktuar në mënyrë statistikore dallim thelbësor i mendimeve në varësi të bashkësisë etnike [$X^2(12)=22.006$, $p<0.5$], lidhshmëria (association) ndërmjet bashkësisë etnike të të anketuarit dhe përgjigjes së tij mbetet shumë e dobët, duke konsideruar në atë që lejon vetëm 8,7% reduktim të gabimit përgjatë parashikimit të përgjigjes.

Tabela 20. Përkatësia apartiake
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Përkatësia apartiake	Më e rëndësishme	numri	22	26	43	24	23	35	25	198
		% ne bashkësi etnike	29,7%	38,8%	46,2%	30,8%	31,5%	36,8%	48,1%	37,2%
	E dytë e rëndësishme	numri	33	28	27	28	35	27	13	191
		% ne bashkësi etnike	44,6%	41,8%	29,0%	35,9%	47,9%	28,4%	25,0%	35,9%
	E tretë e rëndësishme	numri	19	13	23	26	15	33	14	143
		% ne bashkësi etnike	25,7%	19,4%	24,7%	33,3%	20,5%	34,7%	26,9%	26,9%
gjithsejt		numri	74	67	93	78	73	95	52	532
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Grafikoni 20.Përqindja e të anketuarve që e konsiderojnë përkatësinëë apartiake si arsye për mosaplikimin e parimit në raport me bashkësinë e tyre etnike (përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)



21. Mungesë e lidhjeve (familjare, miqësore, etj.)

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

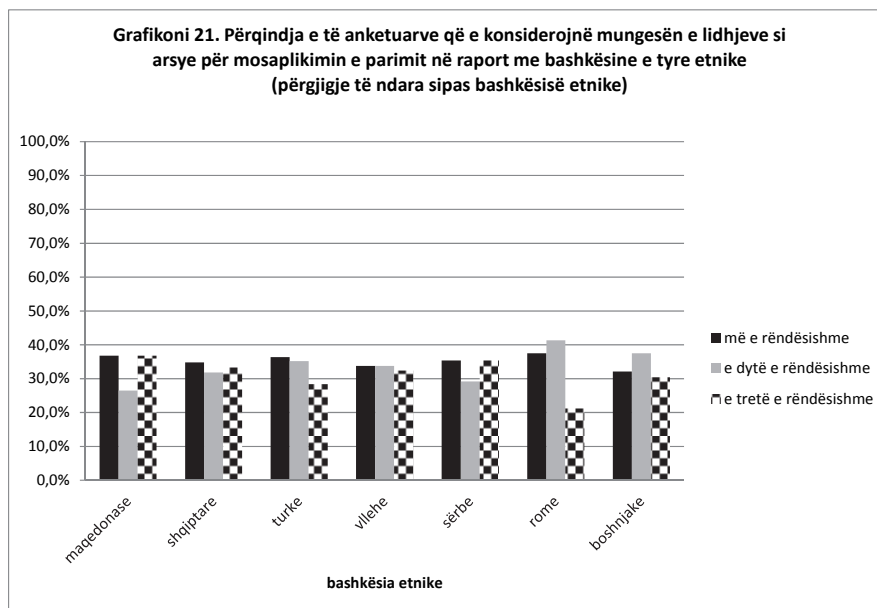
-nëse grumbullohet numri i të anketuarve që kanë vendosur të përgjigjen me arsyeja më e rëndësishme, e dytë e rëndësishme dhe e tretë e rëndësishme, mungesa e lidhjeve është arsye më e rëndësishme për Romët (104), të dytë janë Turqit (88), ndërsa të gjithë bashkësitë e tjera etnike lëvizin ndërmjet 56 dhe 68;

-nëse shikohet përqindja e të anketuarve e secilës bashkësi etnike të cilët janë përgjigjur më shpesh me "më e rëndësishme", Romët kanë përqindje më të lartë (37,5%);

-nëse shikohet përqindja e të anketuarve e secilës bashkësi etnike të cilët janë përgjigjur më shpesh me " e tretë e rëndësishme", Maqedonasit kanë përqindje më të lartë (36,8%).

Testi Crosstabulation chi-square ishte i realizuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe mendimeve të shprehura për këtë arsye potenciale për mosaplikimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë. Nuk ekzistojnë dallime thelbësore statistikore në mendimet në varësi nga bashkësia etnike e të anketuarit.

Tabela 21. Mungesë e lidhjeve (familjare, miqësore...) (përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)										
			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Mungesë e lidhjeve (familjare, miqësore...)	Më e rëndësishme	numri	25	23	32	23	23	39	18	183
		% ne bashkësi etnike	36,8%	34,8%	36,4%	33,8%	35,4%	37,5%	32,1%	35,5%
	E dytë e rëndësishme	numri	18	21	31	23	19	43	21	176
		% ne bashkësi etnike	26,5%	31,8%	35,2%	33,8%	29,2%	41,3%	37,5%	34,2%
	E tretë e rëndësishme	numri	25	22	25	22	23	22	17	156
		% ne bashkësi etnike	36,8%	33,3%	28,4%	32,4%	35,4%	21,2%	30,4%	30,3%
gjithsejt		numri	68	66	88	68	65	104	56	515
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



22.25 Burime informacioni

22. Medieme

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

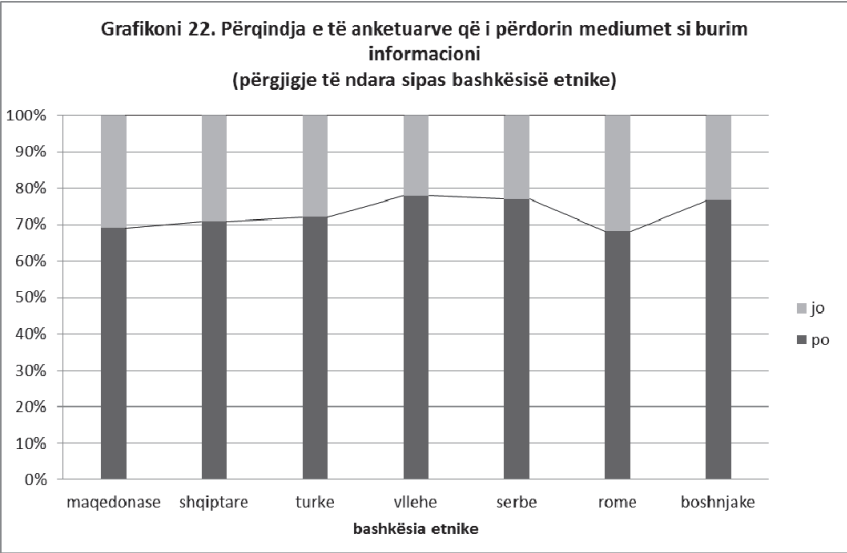
- nëse merren parasysh përqindjet e të anketuarve në secilën bashkësi etnike të cilat janë deklaruar se *mediumet* janë burim informacioni i tyre për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre:

- Ky burim informacioni më shumë është i përdorur nga ana e Vllehëve (77,9%), ndërsa më pak nga Romët (68,2%), shkalla e përqindjes ndërmjet këtyre dy skajeve është i ngushtë; bashkësitë e tjera etnike lëvizin ndërmjet 77% dhe 69,1%;
- Duke marrë parasysh vetëm përgjigjet me "po" për të gjithë burimet e informacionit dhe nga të gjithë bashkësitë etnike, *mediumet*-duke i krahasuar me familjen, miqtë dhe kolegët, janë të ranguar si burim primar më i rëndësishëm për informim.

Testi Crosstabulation chi-square ishte i realizuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe përdorimit të medimeve si burim informacioni për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë. Nuk ekzistojnë dallime thelbësore statistikore në mendimet në varësi nga bashkësia etnike e të anketuarit.

Табела 22. Mediumet si burim informacioni
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Mediumet si burim informacioni	po	numri	125	129	129	141	137	122	138	921
		% ne bashkësi etnike	69,1%	70,9%	72,1%	77,9%	77,0%	68,2%	76,7%	73,1%
	jo	numri	56	53	50	40	41	57	42	339
		% ne bashkësi etnike	30,9%	29,1%	27,9%	22,1%	23,0%	31,8%	23,3%	26,9%
gjithsejt		numri	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



23. Familja

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

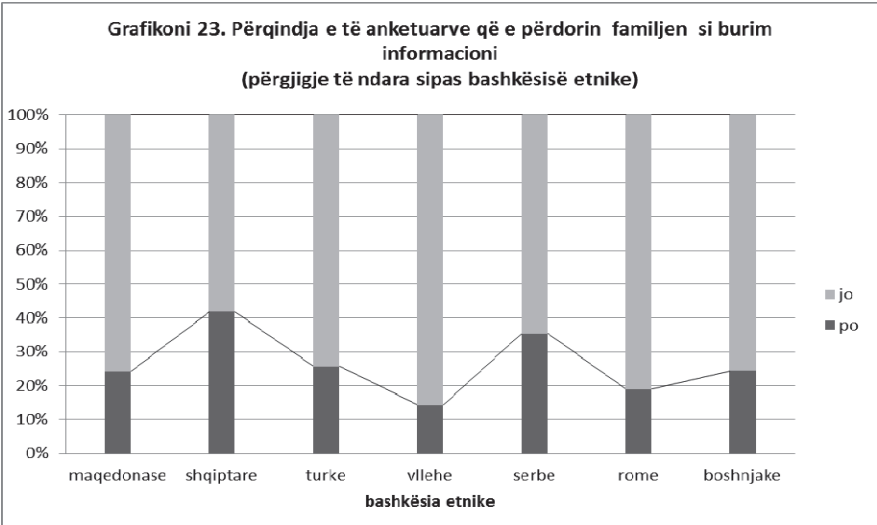
- nëse merren parasysh përqindjet e të anketuarve në secilën bashkësi etnike të cilat janë deklaruar se *familja* është burim informacioni i tyre për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre:

- Ky burim informacioni më shumë është i përdorur nga ana e Shqiptarëve (41,8%), ndërsa më pak nga Vllehet (68,2%), shkalla e përqindjes ndërmjet këtyre dy skajeve është i gjërë; bashkësitë e tjera etnike lëvizin ndërmjet 35,4% dhe 19%;
- Duke marrë parasysh vetëm përgjigjet me "po" për të gjithë burimet e informacionit dhe nga të gjithë bashkësitë etnike, *familja* – krahasuar me mediumet, miqtë dhe kolegët, është e ranguar si burim i tretë më i rëndësishëm për informim.

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe përdorimit të familjes si burim informacioni për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë. Ekzistojnë dallime thelbësore statistikore në përdorimin e familjes si burim informacioni në verësi të grupit etnik të të anketuarit [$\chi^2(6)=48.821, P<.05$]. Lambda e 0. Cramer's V e .197, çka dmth se forca e lidhshmërisë (association) ndërmjet dy variablave është e dobët.

**Tabela 23. Familja si burim informacioni
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)**

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Familja si burim informacioni	po	numri	44	76	46	26	63	34	44	333
		% ne bashkësi etnike	24,3%	41,8%	25,7%	14,4%	35,4%	19,0%	24,4%	26,4%
	jo	numri	137	106	133	155	115	145	136	927
gjithsejt		% ne bashkësi etnike	75,7%	58,2%	74,3%	85,6%	64,6%	81,0%	75,6%	73,6%
		numri	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



24. Miqtë

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

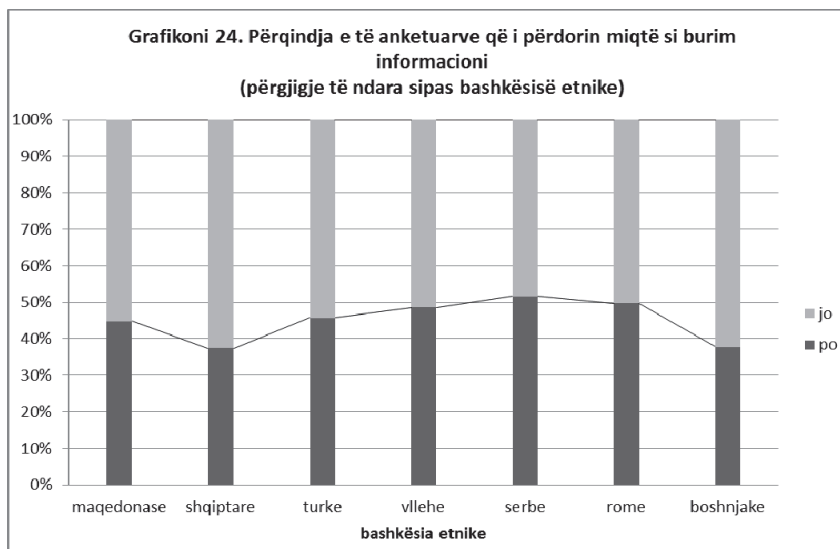
- nëse merren parasysh përqindjet e të anketuarve në secilën bashkësi etnike të cilat janë deklaruar se *miqtë* janë informacioni i tyre për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre:

- Ky burim informacioni më shumë është i përdorur nga ana e Sërbëve (41,8%), ndërsa më pak nga Shqiptarët (68,2%), shkalla e përqindjes ndërmjet këtyre dy skajeve është relativisht e ngushtë; bashkësitë e tjera etnike lëvizin ndërmjet 37,4% dhe 49,7%;
- Duke marrë parasysh vetëm përgjigjet me "po" për të gjithë burimet e informacionit dhe nga të gjithë bashkësitë etnike, *miqtë* – krahasuar me mediumet, familjen dhe kolegët, janë ranguar si burim i dytë më i rëndësishëm për informim.

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe përdorimit të miqve si burim informacioni për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë. Edhe pse u përcaktuan dallime thelbësore statistikore në përdorimin e miqve si burim informacioni në varësi të grupit etnik të të anketuarit [$\chi^2(6)=13.911$, $P<.05$], lidhshmëria (association) ndërmjet bashkësisë etnike të të anketuarit dhe përgjigjes së tij mbetet shumë e dobët, duke marrë parasysh në atë se lejon vetëm 1,1% reduktim të gabimit përgjatë parashikimit të përgjigjes.

**Tabela 24. Miqtë si burim informacioni
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)**

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Miqtë si burim informacioni	po	numri	81	68	82	88	92	89	68	568
		% ne bashkësi etnike	44,8%	37,4%	45,8%	48,6%	51,7%	49,7%	37,8%	45,1%
	jo	numri	100	114	97	93	86	90	112	692
		% ne bashkësi etnike	55,2%	62,6%	54,2%	51,4%	48,3%	50,3%	62,2%	54,9%
gjithsejt		numri	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



25. Kolegët

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

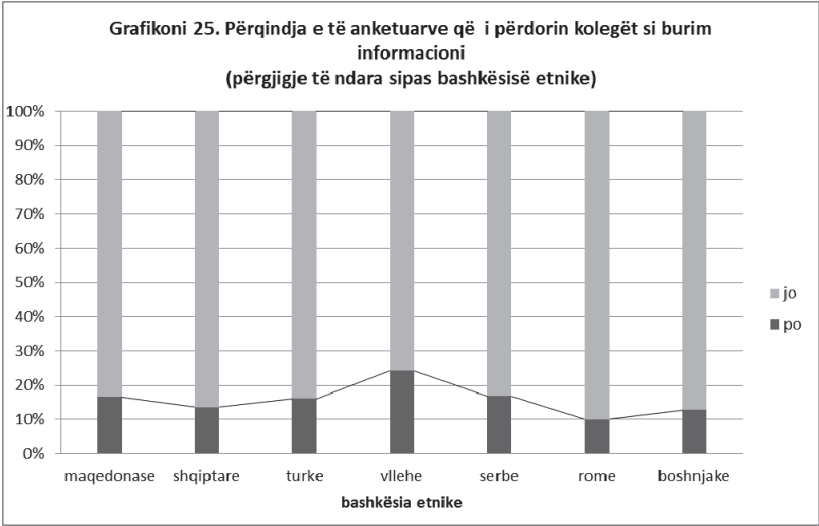
- nëse merren parasysh përqindjet e të anketuarve në secilën bashkësi etnike të cilat janë deklaruar se kolegët janë burim informacioni i tyre për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre:

- Ky burim informacioni më shumë është i përdorur nga ana e Vllehëve (24,3%), ndërsa më pak nga Romët (10,1%), shkalla e përqindjes ndërmjet këtyre dy skajëve është relativisht e ngushtë; bashkësitë e tjera etnike lëvizin ndërmjet 16,6% dhe 12,8%;
- Duke marrë parasysh vetëm përgjigjet me "po" për të gjithë burimet e informacionit dhe nga të gjithë bashkësitë etnike, *kolegët* – krahasuar me mediumet, familjen dhe miqtë, janë ranguar si burim i katërt më i rëndësishëm për informim.

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe përdorimit të kolegëve si burim informacioni për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë. Ekzistojnë dallime thelbësore statistikore në përdorimin e kolegëve si burim informacioni në varësi të grupit etnik të të anketuarit [$\chi^2(6)=16.367$, $P<.05$]. Lambda e 0. Cramer's V e .114, çka dmth se forca e lidhshmërisë (association) ndërmjet dy variablave është shumë e dobët.

**Tabela 25. Kolegët si burim informacioni
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)**

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Kolegët si burim informacioni	po	numri	30	25	29	44	30	18	23	199
		% ne bashkësi etnike	16,6%	13,7%	16,2%	24,3%	16,9%	10,1%	12,8%	15,8%
	jo	numri	151	157	150	137	148	161	157	1061
		% ne bashkësi etnike	83,4%	86,3%	83,8%	75,7%	83,1%	89,9%	87,2%	84,2%
gjithsejt		numri	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



26-31. Mënyra për përmirësimin për aplikimin e parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë

26. Legjislacioni i përmirësuar

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

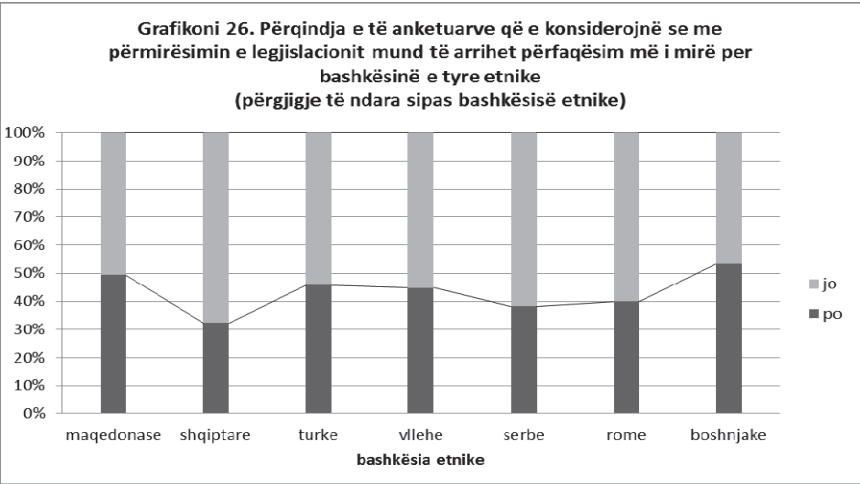
- nëse merren parasysh përqindjet e të anketuarve në secilën bashkësi etnike të cilët konsiderojnë se *legjislacioni i përmirësuar* është mënyrë për të arritur përmirësimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre:

- Kjo mënyrë e përmirësimit të gjendjes më së shumti është theksuar nga ana e Boshnjakëve(53,4%), ndërsa më pak nga ana e Shqiptarëve (32,4%) shkalla e përqindjes ndërmjet këtyre dy skajeve është i gjërë; (21%), bashkësitë e tjera etnike lëvizin ndërmjet 49,4% dhe 38,3%;
- Duke marrë parasysh vetëm përgjigjet me "po" nga të gjithë bashkësitë etnike, *legjislacioni i përmirësuar* (krahasuar me arsimin e përmirësuar, kontrollin më të fuqishëm nga pushteti qendror, rritjen e monitoringun nga ana e OJQ-ve, mekanizmin për ankesa nga ana e qytetarëve dhe lobimin), është i ranguar si mënyrë e parë më e rëndësishme për përmirësimin e gjendjes.

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe legjislacionit të përmirësuar si mënyrë për të arritur përmirësimin ma të mirë të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre. Edhe pse u përcaktuan dallime thelbësore statistikore në mendimet në varësi të grupit etnik të të anketuarit [$X^2(6)=21.058$, $P<.05$], lidhshmëria(association) ndërmjet bashkësisë etnike të të anketuarit dhe përgjigjes së tij mbetet shumë e dobët, duke marrë parasysh në atë se lejon vetëm 2,2% reduktim të gabimit përgjatë parashikimit të përgjigjes.

**Tabela 26. Legjislacion i përmirësuar
(pergjigje te ndara sipas bashkesise etnike)**

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Legjislacion i përmirësuar	Po	numri	89	58	81	81	67	71	95	542
		% ne bashkësi etnike	49,4%	32,4%	45,8%	44,8%	38,3%	39,9%	53,4%	43,4%
	jo	numri	91	121	96	100	108	107	83	706
		% ne bashkësi etnike	50,6%	67,6%	54,2%	55,2%	61,7%	60,1%	46,6%	56,6%
gjithsejt		numri	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



27. Arsim i përmirësuar

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

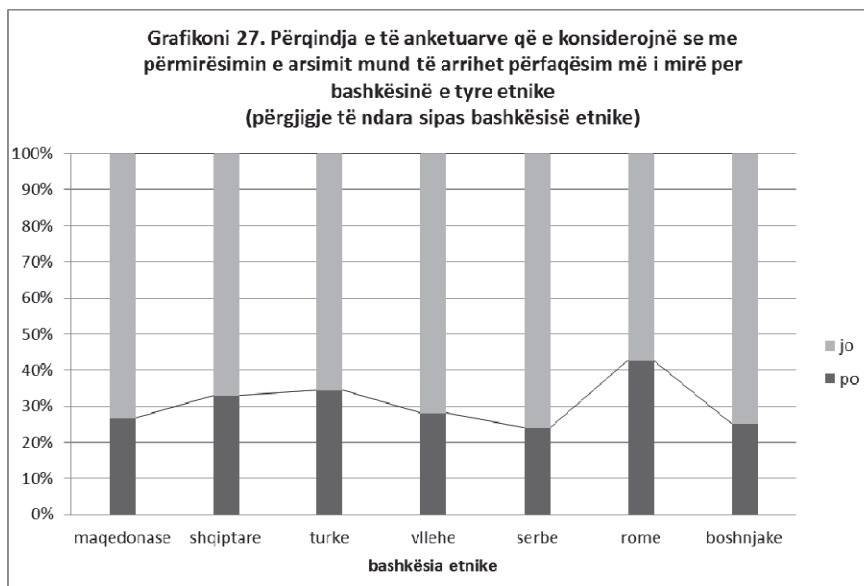
- nëse merren parasysh përqindjet e të anketuarve në secilën bashkësi etnike të cilët konsiderojnë se *arsimi i përmirësuar* është mënyrë për të arritur përmirësimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre:

- Kjo mënyrë e përmirësimit të gjendjes më së shumti është theksuar nga ana e Romëve (42,7%), ndërsa më pak nga a Sërbëve (24%) shkalla e përqindjes ndërmjet këtyre dy skajeve është relativisht e gjërë; (18,7%), bashkësitë e tjera etnike lëvizin ndërmjet 34,5% dhe 25,3%;
- Duke marrë parasysh vetëm përgjigjet me "po" nga të gjithë bashkësitë etnike, *arsimi i përmirësuar* (krahasuar me legjislacionin e përmirësuar, kontrollin më të fuqishëm nga pushteti qendror, rritjen e monitoringun nga ana e OJQ-ve, mekanizmin për ankesa nga ana e qytetarëve dhe lobimin), është i ranguar si mënyrë e tretë më e rëndësishme për përmirësimin e gjendjes.

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe arsimit të përmirësuar si mënyrë për të arritur përmirësimin ma të mirë të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre. U përcaktuan dallime thelbësore statistikore në mendimet në varësi të grupit etnik të të anketuarit [$X^2(6)=21.748$, $P<.05$]. Lambda e 0. Cramer's V e .132, ëka dmth se forca e lidhshmërisë(association) ndërmjet dy variablave është shumë e dobët.

**Tabela 27. Arsim i përmirësuar
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)**

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Arsim i përmirësuar	Po	numri	48	59	61	51	42	76	45	382
		% ne bashkësi etnike	26,7%	33,0%	34,5%	28,2%	24,0%	42,7%	25,3%	30,6%
	jo	numri	132	120	116	130	133	102	133	866
		% ne bashkësi etnike	73,3%	67,0%	65,5%	71,8%	76,0%	57,3%	74,7%	69,4%
gjithsejt		numri	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



28. Kontroll më i fuqishëm nga pushteti qendror

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

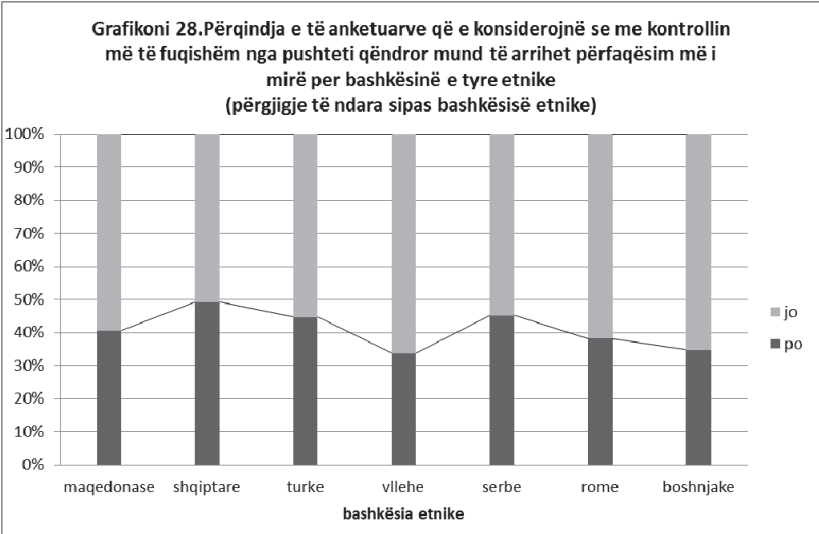
- nëse merren parasysh përqindjet e të anketuarve në secilën bashkësi etnike të cilët konsiderojnë se *Kontroll më i fuqishëm nga pushteti qendror* është mënyrë për të arritur përmirësimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre:

- Kjo mënyrë e përmirësimit të gjendjes më së shumti është theksuar nga ana e Shqiptarëve (49,2%), ndërsa më pak nga e Vllehëve (33,7%) shkalla e përqindjes ndërmjet këtyre dy skajeve është relativisht e ngushtë; (15,5%), bashkësitë e tjera etnike lëvizin ndërmjet 49,4% dhe 38,3%;
- Duke marrë parasysh vetëm përgjigjet me "po" nga të gjithë bashkësitë etnike *Kontrolli më i fuqishëm nga pushteti qendror* (krahasuar me legjislacionin e përmirësuar, arsimin e përmirësuar, rritjen e monitoringun nga ana e OJQ-ve, mekanizmin për ankesa nga ana e qytetarëve dhe lobimin), është i ranguar si menyrë e dytë më e rëndësishme për përmirësimin e gjendjes.

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe *Kontrollit më të fuqishëm nga pushteti qendror* si mënyrë për të arritur përmirësimin ma të mirë të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre. U përcaktuan dallime thelbësore statistikore në mendimet në varësi të grupit etnik të të anketuarit [$\chi^2(6)=14.518$, $P<.05$]. Lambda e 0. Cramer's V e .108, çka dmth se forca e lidhshmërisë(association) ndërmjet dy variablave është shumë e dobët.

**Tabela 28. Kontroll më i fuqishëm nga pushteti qendror
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)**

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Kontroll më i fuqishëm nga pushteti qendror	Po	numri	73	88	79	61	79	68	62	510
		% ne bashkësi etnike	40,6%	49,2%	44,6%	33,7%	45,1%	38,2%	34,8%	40,9%
	Jo	numri	107	91	98	120	96	110	116	738
		% ne bashkësi etnike	59,4%	50,8%	55,4%	66,3%	54,9%	61,8%	65,2%	59,1%
gjithsejt		numri	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



29. Rritje e monitoringut nga ana e OJQ-ve

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

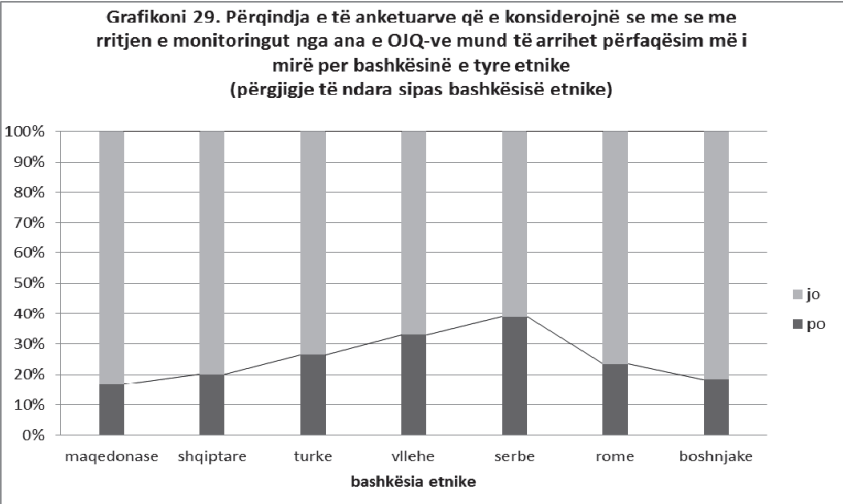
-nëse merren parasysh përqindjet e të anketuarve në secilën bashkësi etnike të cilët konsiderojnë se *rritja e monitoringut nga ana e OJQ-ve* është mënyrë për të arritur përmirësimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre:

- Kjo mënyrë e përmirësimit të gjendjes më së shumti është theksuar nga ana e Sërbëve (38,9%), ndërsa më pak nga ana e Maqedonasve (16,5%) shkalla e përqindjes ndërmjet këtyre dy skajeve është relativisht e ngushtë (22,2%), bashkësitë e tjera etnike lëvizin ndërmjet 33,1% dhe 18,5%;

- Duke marrë parasysh vetëm përgjigjet me "po" nga të gjithë bashkësitë etnike, *rritja e monitoringun nga ana e OJQ-ve* (krahasuar legjislacionin e përmirësuar, me arsimin e përmirësuar, kontrollin më të fuqishëm nga pushteti qendror, mekanizmin për ankesa nga ana e qytetarëve dhe lobimin), është i ranguar si menyre e katërt më e rëndësishme për përmirësimin e gjendjes.

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe *rritjes se monitoringut nga ana e OJQ-ve* si mënyrë për të arritur përmirësimin ma të mirë të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre. U përcaktuan dallime thelbësore statistikore në mendimet në varësi të grupit etnik të të anketuarit [$\chi^2(6)=37.273$, $P<.05$]. Lambda e 0. Cramer’s V e .173, çka dmth se forca e lidhshmërisë(association) ndërmjet dy variablove është shumë e dobët.

Tabela 29. Rritje e monitoringut nga ana e OJQ-ve (përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)										
			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Rritje e monitoringut nga ana e OJQ-ve	po	numri	30	36	47	60	68	42	33	316
		% ne bashkësi etnike	16,7%	20,1%	26,6%	33,1%	38,9%	23,6%	18,5%	25,3%
	jo	numri	150	143	130	121	107	136	145	932
		% ne bashkësi etnike	83,3%	79,9%	73,4%	66,9%	61,1%	76,4%	81,5%	74,7%
gjithsejt		numri	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



30. Mekanizmi për ankesa nga ana e qytetarëve

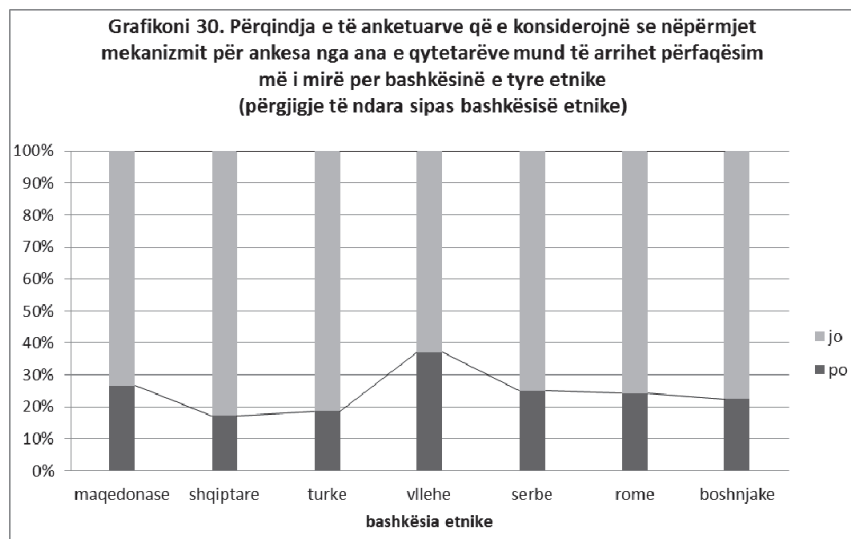
Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

- nëse merren parasysh përqindjet e të anketuarve në secilën bashkësi etnike të cilët konsiderojnë se *Mekanizmi për ankesa nga ana e qytetarëve* është mënyrë për të arritur përmirësimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre:

- Kjo mënyrë e përmirësimit të gjendjes më së shumti është theksuar nga ana e Vllehëve (37%), ndërsa më pak nga ana e Shqiptarëve (17,3%) shkalla e përqindjes ndërmjet këtyre dy skajeve është relativisht e ngushtë (19,7%), bashkësitë e tjera etnike lëvizin ndërmjet 26,7% dhe 18,6%;
- Duke marrë parasysh vetëm përgjigjet me "po" nga të gjithë bashkësitë etnike, *Mekanizmi për ankesa nga ana e qytetarëve* (krahasuar me legjislacionin e përmirësuar, arsimin e përmirësuar, kontrollin më të fuqishëm nga pushteti qendror, rritjen e monitoringun nga ana e OJQ-ve dhe lobimin), është i ranguar si mënyrë e pestë më e rëndësishme për përmirësimin e gjendjes.

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe *Mekanizmit për ankesa nga ana e qytetarëve* si mënyrë për të arritur përmirësimin ma të mirë të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre. U përcaktuan dallime thelbësore statistikore në mendimet në varësi të grupit etnik të të anketuarit [$\chi^2(6 \text{ or } 1)=24.492$, $P<.05$]. Lambda e 0. Cramer's V e .140, çka dmth se forca e lidhshmërisë(association) ndërmjet dy variablave është shumë e dobët.

Tabela 30. Mekanizmi për ankesa nga ana e qytetarëve (përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)										
			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Mekanizmi për ankesa nga ana e qytetarëve	Po	numri	48	31	33	67	44	43	40	306
		% ne bashkësi etnike	26,7%	17,3%	18,6%	37,0%	25,1%	24,2%	22,5%	24,5%
	jo	numri	132	148	144	114	131	135	138	942
		% ne bashkësi etnike	73,3%	82,7%	81,4%	63,0%	74,9%	75,8%	77,5%	75,5%
gjithsejt		numri	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



31. Lobimi

Nëse marrim parasysh rezultatet në tabelën dhe grafikun e mëposhtëm, mund të shihet se:

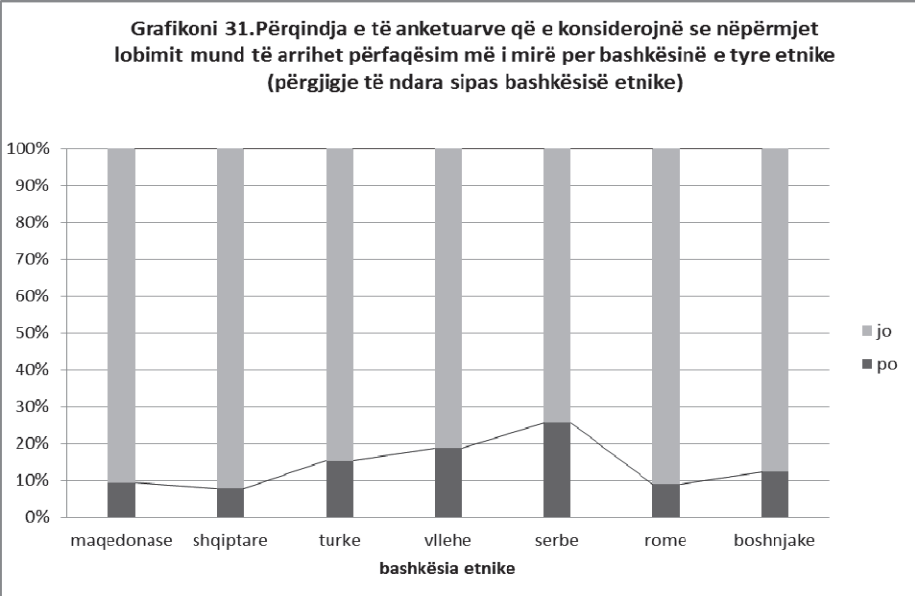
- nëse merren parasysh përqindjet e të anketuarve në secilën bashkësi etnike të cilët konsiderojnë se *Lobimi* është mënyrë për të arritur përmirësimin e përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre:

- Kjo mënyrë e përmirësimit të gjendjes më së shumti është theksuar nga ana e Sërbëve (25,7%), ndërsa më pak nga ana e Shqiptarëve (7,8%) shkalla e shkalla e përqindjes ndërmjet këtyre dy skajeve është relativisht e ngushtë (17,9%), bashkësitë e tjera etnike lëvizin ndërmjet 18,8% dhe 9%;
- Duke marrë parasysh vetëm përgjigjet me "po" nga të gjithë bashkësitë etnike, *Lobimi* (krahasuar legjislacionin e përmirësuar, me arsimin e përmirësuar, kontrollin më të fuqishëm nga pushteti qendror, rritjen e monitoringun nga ana e OJQ-ve dhe mekanizmin për ankesa nga ana e qytetarëve), është i ranguar si mënyrë e gjashtë më e rëndësishme për përmirësimin e gjendjes.

Testi Crosstabulation chi-square është zbatuar për të hulumtuar lidhjen ndërmjet bashkësisë etnike dhe *Lobimit* si mënyrë për të arritur përmirësimin ma të mirë të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë të bashkësisë së tyre. U përcaktuan dallime thelbësore statistikore në mendimet në varësi të grupit etnik të të anketuarit [$X^2(6)=36.458$, $P<.05$]. Lambda e O. Cramer's V e .171, çka dmth se forca e lidhshmërisë(association) ndërmjet dy variablave është shumë e dobët.

Tabela 31. Lobimi
(përgjigje të ndara sipas bashkësisë etnike)

			Bashkësia etnike							gjithsejt
			Maqedonase	Shqiptare	Turke	Vllehe	Serbe	Rome	boshnjake	
Lobimi	po	numri	17	14	27	34	45	16	22	175
		% ne bashkësi etnike	9,4%	7,8%	15,3%	18,8%	25,7%	9,0%	12,4%	14,0%
	jo	numri	163	165	150	147	130	162	156	1073
		% ne bashkësi etnike	90,6%	92,2%	84,7%	81,2%	74,3%	91,0%	87,6%	86,0%
gjithsejt		numri	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% ne bashkësi etnike	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%



V.Konkluzione

a. Konkluzione nga analizat univarijante

1. Kur analizohen mendimet e të anketuarve për atë se vallë parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet ose nuk aplikohet në nivel qendror dhe lokal, si në pozita pune joudhëheqëse poashtu edhe në ato udhëheqëse:

- shumica e të të anketuarve kanë mendime negative në raport me të gjithë nivelet e pushtetit në raport me të gjithë shkallët e pozitës së punës.

2. Kur analizohen vetëm mendimet negative:

- mendimet negative janë më të shprehura në raport me pozitën udhëheqëse të punës në nivel lokal.

3. Kur analizohen mendimet për arsyet që parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë nuk aplikohet:

- "mungesë e kualifikimeve adekuate" është arsye më e besueshme për mosaplikimin e parimit krahasuar me arsyet tjera.—("përkatësi e gabuar partiake", "përkatësia apartiake" dhe "mungesa e lidhjeve". Gjithsejt 207 të anketuar e kanë ranguar këtë arsye si më të rëndësishme, të dyte apo të tretë të rëndësishme, ndërsa 494 e kanë bërë këtë për " përkatësi e gabuar partiake", 533 për "përkatësi apartiake" dhe 516 për "mungesë lidhjesh";

4. Kur te anketuarit u pyetën për burimet e informacionit që ata i përdorin për të formuar mendimin e tyre për atë se vallë parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet në raport me bashkësinë e tyre:

- Mediumet u treguan si burim më i përdorur (krahasuar me "miqtë" që ishin të ranguar të dytët);
- Miqtë ishin të ranguar në vendin e dytë, larg prej burimeve të tjera(krahasuar me ato burime që u ranguan si të tretë, të katërt dhe të pestë).

5. Kur të anketuarit u pyetën si mund të arrihet përfaqësim më i mirë?

- Legjislacioni i përmirësuar është mënyra më e mirë;
- Kontrolli më i fuqishëm nga pushteti qendror është mënyra e dytë më e mirë.

6. Konkluzione nga analizat bivarijante

1. Kur analizohet se vallë parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë aplikohet ose nuk aplikohet në nivel qëndror dhe lokal, si në pozita pune joudhëheqëse poashtu edhe në ato udhëheqëse:

- Rezultatet ndërmjet individualeve bashkësite etnike nuk janë konsistente me rezultatet e gjithsejta për të gjithë mostrën. Përderisa rezultatet për të gjithë mostrën gjithsejt tregojnë më shumë mendime negative se sa pozitive, mendimet ndërmjet bashkësive etnike të ndryshme për të njeitin lloj pushteti apo pozite pune nuk janë konsistente, me çka bashkësi të caktuara janë më positive, ndërsa të tjerat më negative. Mendimet në bashkësinë e njeitë etnike janë jokonsistente për llojin e pushteteve dhe për pozitat e punës, me mendime më pozitive ose më negative për një lloj pushteti kundrejt tjetrit dhe një lloj pozite pune kundrejt tjetrit;
- Megjithatë, gjithsejt, Romët janë më konsistent negativ nga të gjithë bashkësitë për të gjithë llojet e pushteteve dhe pozitave të punës.
- Maqedonasit dhe Romët janë më pozitiv nga të gjithë bashkësitë, por jo për të gjithë llojet e pushteteve dhe pozitave të punës; Sërbët janë në vendin e tretë.

2. Kur analizohen mendimet për arsyet për të cilët parimi i përfaqësimit adekuat dhe të drejtë nuk aplikohet:

- Mendimet për "përkatësinë e gabuar partiake" janë shumë konsistente ndërmjet të gjithë bashkësive etnike, të gjithë e konsiderojnë si arsye absolute më të rëndësishme për mosaplikimin e parimit;
- Mendimet për rëndësinë e "përkatësisë apartiake" janë në masë të caktuar konsistente ndërmjet bashkësive etnike, duke e konsideruar për arsye të dytë më të rëndësishme për mosaplikimin e parimit, me përjashtim të Turqve dhe Boshnjakëve, të cilët e konsiderojnë këtë arsye si më të rëndësishme në raport me bashkësinë e tyre etnike;
- Mendimet për rëndësinë e "mungesës së lidhjeve" janë shumë konsistente ndërmjet të gjithë bashkësive etnike, duke e konsideruar për arsye të tretë më të rëndësishme për mosaplikimin e parimit;
- Mendimet për "mungesën e kualifikimeve adekuate" janë shumë konsistente ndërmjet të gjithë bashkësive etnike, të gjithë e kanë konsideruar si arsye absolutisht të më parëndësishme për mosaplikimin e parimit, në mënyrë të veçantë ky është rasti me Sërbët, të cilët e konsiderojnë si arsye e më parëndësishme krahasuar me bashkësitë e tjera etnike.

3. Kur analizohen burimet e informacionit në bazë të të cilave formohet mendimi:

- mendimet për mediumet janë shumë konsistente ndërmjet të gjitha bashkësive etnike- të gjitha e konsiderojnë si burim absolut kryesorë të informatave.
- Mendimet për miqtë janë në masë të caktuar konsistente ndërmjet bashkësive etnike- shumica i konsiderojnë si burim i dytë i rëndësishëm për informata, ky është rasti më shumë me Sërbët, ndërsa më pak me Shqiptarët;

- Mendimet për *familjen* janë shumë konsistente ndërmjet të gjitha bashkësive etnike. Gjithsejt, ky është burimi i tretë më i rëndësishëm për informata, kjo në mënyrë të veçantë vlen për Shqiptarët (dhe për Serbët në një shkallë të caktuar), por shumë pak për Vllehtë;
- Mendimet për *kolegët* janë në masë të caktuar jokonsistente ndërmjet bashkësive etnike. Gjithsejt, ky është burimi i katërt më i rëndësishëm për informata, kjo në mënyrë të veçantë vlen për Vllehtë, ndërsa në masë shumë të vogël me Romët.

4. Kur analizohen mënyrat me të cilat do të mund të arrihej përfaqësim më i mirë i bashkësive etnike të të anketuarve:

- kur merren parasysh mendimet për atë se vallë: "legjislacioni i përmirësuar", "arsimi i përmirësuar", "Kontrolli më i fuqishëm nga pushteti qendror", "rritja e monitoringun nga ana e OJQ-ve", "Mekanizmi për ankesa nga ana e qytetarëve" dhe "lobimi" janë më shumë apo më pak efektiv për të përmirësuar përfaqësimin e ndonjerës prej bashkësive etnike, mendimet janë jokonsistente si ndërmjet bashkësive etnike ashtu edhe në kuadër të të njejtës bashkësi etnike.
 - legjislacioni i përmirësuar: Gjithsejt, kjo është mënyra më e rëndësishme. Gjithsesi, kjo mënyrë konsiderohet si më efektive nga Boshnjakët, ndërsa më pak nga Shqiptarët.
 - Kontrolli më i fuqishëm nga pushteti qendror: Gjithsejt, kjo është mënyra e dytë më e rëndësishme, kjo konsiderohet për më efektive nga Shqiptarët, ndërsa më pak nga Vllehtë.
 - arsimi i përmirësuar: Gjithsejt, kjo është mënyra e tretë më e rëndësishme, kjo konsiderohet për më efektive nga Romët, më pak nga Serbët.
 - rritja e monitoringun nga ana e OJQ-ve: kjo është mënyra e katërt më e rëndësishme, kjo konsiderohet për më efektive nga Serbët, më pak nga Maqedonasit.
 - Mekanizmi për ankesa nga ana e qytetarëve: kjo është mënyra e pestë më e rëndësishme, kjo konsiderohet për më efektive nga Vllehtë, më pak nga Shqiptarët.
 - Lobimi: kjo është mënyra e gjashtë më e rëndësishme, kjo konsiderohet për më efektive nga Serbët, më pak nga Shqiptarët.

Bibliografia

Publikime:

- Engstrom, Janny. Multiethnicity or Binationalism? The Framework Agreement and the Future of the Macedonian State, *the European Book on Minorities Issues, Vol.1*, 2001/2, Kluwer Law International, 2003
- Horowitz, DL. Democracy in divided societies in L Diamond & MF Plattner (eds.) *Nationalism, ethnic conflict, and democracy*, 1994
- Malevska, Mirjana. Painful Confrontations, *New Balkan Politics*, Vol. 4/5, Peace and Democracy Center: "Ian Collins", Skopje, 2002
- Mickey, Robert W., Adam Smith Albion, Success in the Balkans? A Case Study of Ethnic Relation in the RM, in Ian M. Cuthbertson and Jane Leibowith (eds.) *Minorities: The New Europe's Old Issue*, Institute for East West Studies, New York, 1993
- Donço Boshkovski. *Zbatimi i të drejtave të bashkësive: praktika, mekanizma dhe mbrojtja*, OSBE, Shkup 2012
- Popullsia e përgjithshme, ekonomitë familjare dhe banesa Вкупно население, домаќинства и станови, Popullsia e përgjithshme në bazë të deklarimit të kombësisë, gjuhës dhe fesë, Книга X, 2002
- Raport mbi monitorimin e zbatimit të parimit të përfaqësimit adekuat dhe të drejtë për vitin 2012 Avokati i Popullit i Republikës së Maqedonisë, Shkup, 2013
- Raport mbi gjendjen e implementimit të të gjitha politikave që dalin nga Marrëveshja Kornizë e Ohrit, Sekretariati për implementimin e Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Shkup, 2012
- Biljana Kotevska. *Pjesëmarrja efektive politike e bashkësive etnike në vetëqeverisjen lokale në Maqedoni: Ndikimi i Marrëveshjes Kornizë të Ohrit*, Studiorum, Shkup
- Rregullore për përmbajtjen e planit vjetor për përfaqësimin adekuat dhe të drejtë të bashkësive, Ministria për shoqëri informatike dhe administratë. 2011

Dokumente juridike:

- Ohrid Framework Agreement, 13 August 2001
- Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë
- Ligji për kulturë, Gazeta zyrtare nr. 31/1998, 49/2003, 82/2005, 24/2007, 15/2008, 116/2010, 47/2011, 51/2011, 136/2012
- Ligji për nëpunës shtetëror , Gazeta zyrtare nr. 59/2000, 112/2000, 34/2001, 103/2001, 43/2002, 98/2002, 17/2003, 40/2003, 85/2003, 17/2004, 69/2004, 81/2005, 61/2006, 36/2007, 161/2008, 6/2009, 114/2009, 35/2010, 167/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012
- Ligji për Komitetin për marrëdhënie ndërmjet bashkësive, Gazeta zyrtare nr. 150/2007
- Ligji për arsinin fillor, Gazeta zyrtare nr. 103/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011,

- Ligji për arsimin e mesëm ,Gazeta zyrtare nr. 44/1995, 24/1996, 34/1996, 35/1997, 82/1999, 29/2002, 40/2003, 42/2003, 67/2004, 55/2005, 113/2005, 35/2006, 30/2007, 49/2007, 81/2008, 92/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012
- Ligji për avancimin dhe mbrojtjen e të drejtave të pjesëtarëve të bashkësive të cilat janë më pak se 20% nga popullsia në Republikën e Maqedonisë, Gazeta zyrtare nr. 92/2008
- Ligji për Avokatin e Pupullit , Gazeta zyrtare nr. 60/2003, 114/2009
- Ligji për Vetqeverisjen lokale, Gazeta zyrtare nr. 5, 2002
- Ligji për gjykatat , Gazeta zyrtare nr.58/2006, 62/2006, 35/2008, 150/20120
- Ligji për prokurorët publik Gazeta zyrtare nr.52/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012
- 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012)
- Ligji për shëbimin gjyqësor, Gazeta zyrtare nr.98/2008, 161/2008, 6/2009, 150/2010

Burime nga interneti:

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationallaw.aspx>

<http://www.ucd.ie/ibis/filestore/Ohrid%20Framework%20Agreement.pdf>

<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

http://www.ads.gov.mk/WBStorage/Files/pravilnik_pravicna_zastapenost_zaednicite_js_61_2011.pdf

<http://siofa.gov.mk/content/?1BA0C890D2009AA985E7CF02AF628BD53EC13BCA>

Aneks: Pyetësor

ANKETË PËR PËRFAQËSIMIN ADEKUAT DHE TË DREJTË

Qëllim i kësaj është që të hulumtojë mendimet e pjesëtarëve të bashkësive etnike maqedonase, shqiptare, turke, rome, vllehe, serbe, boshnjake për zbatimin e parimit të përfaqësimit të drejtë dhe adekuat për bashkësitë e tyre. Parimi i përfaqësimit të drejtë dhe adekuat nënkupton se struktura etnike duhet të reflektohet në organet shtetërore dhe lokale, si në postet udhëheqëse ashtu edhe në ato joudhëheqëse, duke respektuar njëkohësisht edhe kriterin për profesionalizëm dhe kompetencë. Anketa realizohet nga Instituti për Zhvillim të Bashkësisë (IZB) në kuadër të projektit Bona Mente: “Përmirësimi i përfshirjes së bashkësive joshumicë në nivel lokal përmes Komisioneve për marrëdhënie ndërmjet bashkësive”. Projekti financohet nga Unioni Europian. Rezultatet e anketës do të publikohen në një raport dhe do të shërbejnë për avancimin e zbatimit të parimit për përfaqësim të drejtë dhe adekuat.

Pyetësorin anketues e plotësoni Ju, në mnyrë të pavarur. Përgjigjet Tuaja do të jenë anonime. Për ta plotësuar pyetësorin do ju nevojiten rreth 5 minuta. Pasi të njëjtin ta plotësoni, Ju lutemi që pyetësorin tja dorëzoni personit nga i cili e pranuat.

Ju falemnderit!

I. PËRFAQËSIMI I DREJTË DHE ADEKUAT

1. Sipas Jush, sa aplikohet parimi i përfaqësimit të drejtë dhe adekuat në organet e pushtetit shtetëror (ministri, gjykata, administratë publike, etj.) në vendet e punës që nuk janë udhëheqëse sa i përket pjesëtarëve të bashkësisë suaj etnike? (zgjedhni vetëm një përgjigje)

- A. Zbatohet
- B. Zbatohet pjesërisht
- C. Neutral
- D. Pjesërisht nuk zbatohet
- E. Nuk zbatohet
- F. Nuk e di

2. Sipas Jush, sa aplikohet parimi i përfaqësimit të drejtë dhe adekuat në organet e pushtetit shtetëror (ministri, gjykata, administratë publike, etj.) në vendet e punës udhëheqëse sa i përket pjesëtarëve të bashkësisë suaj etnike? *(zgjedhni vetëm një përgjigje)*

- A. Zbatohet
- B. Zbatohet pjesërisht
- C. Neutral
- D. Pjesërisht nuk zbatohet
- E. Nuk zbatohet
- F. Nuk e di

3. Sipas Jush, sa zbatohet në Komunën Tuaj parimi për përfaqësim të drejtë dhe adekuat (administrata komunale, ndërmarrjet publike komunale, shkollat, çerdhet, etj.) në vendet e punës që nuk janë udhëheqëse sa i përket pjesëtarëve të bashkësisë suaj etnike? *(zgjedhni vetëm një përgjigje)*

- A. Zbatohet
- B. Zbatohet pjesërisht
- C. Neutral
- D. Pjesërisht nuk zbatohet
- E. Nuk zbatohet
- F. Nuk e di

4. Sipas Jush, sa zbatohet në Komunën Tuaj parimi për përfaqësim të drejtë dhe adekuat (administrata komunale, ndërmarrjet publike komunale, shkollat, çerdhet, etj.) në vendet e punës udhëheqëse sa i përket pjesëtarëve të bashkësisë suaj etnike? *(zgjedhni vetëm një përgjigje)*

- A. Zbatohet
- B. Zbatohet pjesërisht
- C. Neutral
- D. Pjesërisht nuk zbatohet
- E. Nuk zbatohet
- F. Nuk e di

Pyetjes 5 përgjigjuni vetëm nëse keni rrethuar përgjigjen D ose E, në cilëndo nga katër pyetjet e mëparshme. Në rast të kundërt, kaloni në pyetjen 6.

5. Më poshtë janë përmendur disa shkaqe të cilat ndoshta shkaktojnë që parimi për përfaqësim të drejtë dhe adekuat të mos zbatohet sa i përket bashkësisë suaj etnike (ju lutemi rradhitni këto shkaqe sipas rëndësisë së tyre. Shënoni 1 në katrorin pranë shkakut më të rëndësishëm, 2 pranë katrorit të shkakut të dytë për nga rëndësia, dhe 3 pranë katrorit të tretë për nga rëndësia. Mos shënoni numër të njëjtë në më shumë se një katror)

- ☐ Mangësi të kualifikimeve përkatëse
- ☐ Përkatësi e gabuar partiake
- ☐ Mospërkatësi partiake
- ☐ Mungesë e lidhjeve (familjare ,miqësore, etj.)
- ☐ Tjetër _____

6. Cilat nga burimet e informimit në vijim i shfrytëzoni që të informoheni për përfaqësimin e drejtë dhe adekuat të bashkësisës suaj?(zgjedhni aq përgjigje sa mendoni se duhet)

- ☐ Mediumet
- ☐ Familja
- ☐ Miqtë
- ☐ Kolegët
- ☐ Tjerë _____

7. Në çfarë mënyre mund të arrihet përfaqësim më i mirë për bashkësinë tuaj? (zgjedhni aq përgjigje sa mendoni se duhet)

- ☐ Legjislative e përmirësuar
- ☐ Arsimimi i përmirësuar
- ☐ Kotrolla më e fortë nga pushteti qendror (p.sh Agjencioni për nëpunës shtetërorë)
- ☐ Mbikqyrje e rritur nga organizatat joqeveritare
- ☐ Mekanizmi për ankesa nga qytetarët
- ☐ Lobim
- ☐ Tjetër _____

II. DISA INFORMATA THEMELORE PËR JU

8. Moshë (zgjedhni vetëm një përgjigje)

- ☐ 18-30
- ☐ 31-45
- ☐ 46-60
- ☐ 61+

9. Gjinia (zgjedhni vetëm një përgjigje)

- ☐ Mashkullore
- ☐ Femërore

10. Bashkësia etnike (zgjedhni vetëm një përgjigje)

- ☐ Maqedonase
- ☐ Shqiptare
- ☐ Turke
- ☐ Vllehe
- ☐ Serbe
- ☐ Rome
- ☐ Boshnjake

11. Cila është shkalla më e lartë e arsimimit që e keni kryer? (zgjedhni vetëm një përgjigje)

- ☐ Fillore
- ☐ E mesme
- ☐ Sipërore

12. Sa janë të ardhurat e Juaja mujore? (zgjedhni vetëm një përgjigje)

- ☐ Deri 9.000 MKD
- ☐ 9.001-20.000 MKD
- ☐ Mbi 20.001 MKD



Институт за развој на заедницата
Community Development Institute
Instituti për Zhvillim të Bashkësisë
Tetovo, Macedonia
www.irz.org.mk

Instituti për zhvillim të bashkësisë (IZHB)
Adresa: Ljubo Bozinovski Pish 82, Tetovë, Maqedoni
Tel. +389 44 340 677|
E-mail: info@irz.org.mk|
Webfaqe: www.irz.org.mk



BNJVL

Bashkësia e njësive të vetëqeverisjes lokale të Republikës së Maqedonisë - BNJVL
rruga „Kopenhagenska 5“, 1000 Shkup
e-mail: contact@zels.org.mk
webfaqe: www.zels.org.mk

**IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF
ADEQUATE AND EQUITABLE
REPRESENTATION:**

PERCEPTIONS OF CITIZENS

December 2013

This report is published within the framework of the project "BONA MENTE: Enhancing Inclusion of Non-majority Communities at Local Level through Committees for Inter-Community Relations"

Publishers

Association Community Development Institute - CDI

Association of the Units of Local Self-Government of the Republic of Macedonia - ZELS

For the publisher

Sreten Koceski, CDI Executive Director

Dusica Perisic, ZELS Executive Director

Author

Gordana Velickovska

Proof Reading in Macedonian

Boban Karapejovski

Translation

Albanian – Burim Murati

English - Gordana Velickovska

Number of copies: 750

"This publication has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of CDI and ZELS and can in no way be taken to reflect the views of the European Union."

Table of Contents

Preface	132
I. Introduction.....	133
II. Methodology	141
III. Results from Univariate Analysis	145
IV. Results from Bivariate Analysis	154
V. Conclusions.....	181
a. Conclusions from Univariate Analysis	181
b. Conclusions from Bivariate Analysis	181
Bibliography.....	184
Appendix: Survey Instrument.....	192

Preface

The Association of the Units of Local Self-Government of the Republic of Macedonia (ZELS) and the Community Development Institute (CDI) are implementing the project : “BONA MENTE: Enhancing Inclusion of Non-Majority Communities at Local Level through Committees for Inter- Community Relations”. The project will be finalised in January 2014. Within this project, from September to October 2013, research on “Implementation of the Principle of Adequate and Equitable Representation” was conducted. Its goal was to explore the opinions of members of Macedonian, Albanian, Turkish, Vlach, Serbian, Roma and Bosniak ethnic communities about the implementation of the principle of adequate and equitable representation towards their respective communities.

Analysis of research results is presented in this publication. It gives an overview of the opinions of the members of Macedonian, Albanian, Turkish, Vlach, Serbian, Roma and Bosniak ethnic community about the implementation of the principle of adequate and equitable representation towards their communities. With this publication, we wanted to contribute to the scholarly and public debate about the implementation of this principle and at the same time initiate actions meant to improve the position of ethnic communities in the Republic of Macedonia.

The publication is intended for the citizens of the Republic of Macedonia, state institutions, units of local self-government, experts, commissions for inter-ethnic relations, international institutions as well as all other parties interested in this area.

In the future, ZELS and CDI will continue initiatives, projects and research towards the improvement of the situation of ethnic communities in the Republic of Macedonia as well as undertake activities to inform and educate the wider public about the importance of respecting the rights of all ethnic communities while building a democratic society.

We would like to thank the European Union for financially supporting this project and the publishing of this report.

I. Introduction

On 8 September 1991, the Republic of Macedonia conducted a referendum by which citizens decided for an independent Republic of Macedonia. 75% of the constituency participated in the referendum and 95% voted for independence. Next step in the strengthening of the state was adoption of the Constitution of the Republic of Macedonia by the Parliament on 17 November 1991. Out of all republics of the Socialist Federative Republic of Yugoslavia, only the Republic of Macedonia avoided bloodsheds on the road towards independence from the former federation. The Republic of Macedonia was considered one of the bright spots of the former Yugoslavia.¹

On 8 April 1993, the Republic of Macedonia became a member of the United Nation and in 1995 it became member of the Council of Europe. Integration of the Republic of Macedonia in the European Union and NATO is a strategic priority since independence. Therefore, particular attention was dedicated to the fulfillment of prerequisites for achieving this goal.

Nevertheless, the 90's can be described as a period of challenges for the Republic of Macedonia. During that period, there were wars going on in the former Yugoslavia, followed by an influx of refugees in the Republic of Macedonia, particularly during the Kosovo crisis. Furthermore, the Republic of Macedonia faced an economic embargo by the Republic of Greece. Its economy was negatively affected by UN sanctions towards the Republic of Serbia as well. Moreover, as a result of the name dispute between the Republic of Macedonia and the Republic of Greece (a dispute that still exist), this was a period of intensive diplomatic efforts during which the Republic of Macedonia sought recognition from other states and aimed to become member of important global and regional organizations.²

The multiethnic character of the Republic of Macedonia is reflected in the results of the last census conducted in 2002. The ethnic structure of the Republic of Macedonia consists of: 64.8% Macedonians, 25.17% Albanians, 3.85% Turks, 2.66% Romas, 1.78% Serbs, 0.84% Bosniaks, 0.48% Vlachs and 1.04% "others".³ Protection and promotion of minority rights are of crucial importance to the existence and successful functioning of multicultural societies. The term minority is used in accordance with the definition of Francesco Capotorti that is most widely accepted. According to him, a "minority" is: A group numerically inferior to the rest of the population of a State, in a non-dominant position, whose members possess ethnic, religious or linguistic characteristics differing from those of the rest of the population and show, if only implicitly, a sense of solidarity, directed towards preserving their culture, traditions, religion or language.⁴

¹ Mickey, Robert W., Adam Smith Albion, Success in the Balkans? A Case Study of Ethnic Relation in the RM, in Ian M. Cuthbertson and Jane Leibowith (eds.) *Minorities: The New Europe's Old Issue*, Institute for East West Studies, New York, 1993, crp. 58

² Kotevska, Biljana. *Effective Political Participation of the Small(er) Ethnic Communities in Local Self-Government in the Republic of Macedonia: The Impact of the Ohrid Framework Agreement*, Studiorum, Skopje, 2011, pp.9-10

³ Total Population, Households and Dwellings, Total Population according to Ethnic Affiliation, Mother Tongue and Religion, Book 10, State Statistical Office, 2002, available at: <http://www.stat.gov.mk/publikacii/knigaX.pdf>

⁴ <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationallaw.aspx>

The Ohrid Framework Agreement was signed on 13 august 2013 by the leaders of four major political parties at that time: two belonging to the Macedonian political block (the Internal Macedonian Revolutionary Organization - Democratic Party of Macedonian National Unity - VMRO-DPMNE and the Social Democratic Alliance of Macedonia - SDSM) and two parties form the Albanian political block (the Democratic Party of Albanians – DPA and the Party for Democratic Prosperity- PDP).

⁵ The agreement was signed under the auspices of the President of the Republic of Macedonia Boris Trajkovski and under the mediation of Francois Leotard, as EU representative, and James Perdue, as US representative. ⁶ As a result of the signing this agreement, the legal and political context in the Republic of Macedonia has been substantially changed.

Besides the basic principles and provisions for cessation of hostilities, the Ohrid Framework Agreement forecasted reforms in the area of decentralizations, non-discrimination and equitable representation, special parliamentary procedures towards protection from outvoting by the majority, education in mother tongue, use of languages and expression of identity. ⁷

The principle of equitable representation was of central importance during the negotiation of the Ohrid Framework Agreement. ⁸ This principle is elaborated in part 4, titled *Non-Discrimination and Equitable Representation*. Non-discrimination is addressed in part 4.1, which stipulates that the principle of non-discrimination and equal treatment of all under the law will be respected completely. This principle will be applied in particular with respect to employment in public administration and public enterprises. ⁹

Equal representation is addressed in part 4.2; it envisions that the laws regulating employment in public administration will include measures to assure equitable representation of communities in all central and local public bodies and at all levels of employment within such bodies, while respecting the rules concerning competence and integrity that govern public administration. Furthermore, authorities will take action to correct present imbalances in the composition of the public administration, in particular through the recruitment of members of under-represented communities. Particular attention will be given to ensuring as rapidly as possible that the police services will generally reflect the composition and distribution of the population of Macedonia. ¹⁰ Constitutional amendments to the 1991 Constitution were suggested in Annex A of the Framework Agreement. They also included article 8, which determines that the fundamental values of the constitutional order of the Republic of Macedonia are:

⁵ Malevska, Mirjana. *Painful Confrontations, New Balkan Politics*, Vol. 4/5, Peace and Democracy Center: “Ian Collins”, Skopje, 2002, стр. 165

⁶ Engstrom, Janny. Multiethnicity or Binationalism? The Framework Agreement and the Future of the Macedonian State, *the European Book on Minorities Issues*, Vol.1, 2001/2, Kluwer Law International, 2003, pp 10

⁷ Ohrid Framework Agreement, 13 August 2001, available at: <http://www.ucd.ie/ibis/filestore/Ohrid%20Framework%20Agreement.pdf>

⁸ Boskovski, Donce. *Implementation of the Rights of the Communities - Practices, Mechanisms and Protection*, OSCE, Skopje, 2012, pp.11

⁹ Ohrid Framework Agreement, 13 August 2001, available at: <http://www.ucd.ie/ibis/filestore/Ohrid%20Framework%20Agreement.pdf>

¹⁰ Ibid.

- The basic freedoms and rights of the individual and citizen recognized in international law and set down in the Constitution; this provision existed in the 1991 Constitution
- *Equitable representation of persons belonging to all communities in public bodies at all levels and in other areas of public life*; this is newly introduced provision

Next was the phase of implementation of the Ohrid Framework Agreement.¹¹ Initially, fifteen constitutional amendments were adopted; they were followed by a series of changes in the laws that included provisions regarding the principle of adequate and equitable representation.

Constitution –Amendment VI introduced the principle of adequate and equitable representation of citizens belonging to all communities in the organs of state authority and other public institutions at all levels.¹² It can be noticed that this amendment underwent changes from what was originally suggested in the Ohrid Framework Agreement, i.e., “equitable representation” was modified to “adequate and equitable representation”.

Amendments XXIX and XXX guarantee implementation of this principle in the court system. More precisely, they determine that, during the election of judges, lay judges, court presidents and public prosecutors, equitable representation of citizens belonging to all communities shall be observed.¹³

Legislative framework – The principle of adequate and equitable representation is included in numerous laws and by-laws that regulate different areas of social life.¹⁴ In the judicial area, the principle of adequate and equitable representation is implemented during the election of judges, lay judges¹⁵ and public prosecutors¹⁶, as well as during the employment in the administration of the public prosecutor office¹⁷ and administration of the judiciary¹⁸. This principle is implemented in the Academy for Judges and Prosecutors at different levels, i.e., during the election of organs and bodies as well as during the election of candidates.

¹¹ Report on the Conditions for Implementation of All Policies that Derive from the Ohrid Framework Agreement, Secretariat for Implementation of the Ohrid Framework Agreement, Government of the Republic of Macedonia, Skopje, 2012, pp.12

¹² Amendment VI, Constitution of the Republic of Macedonia, 2001, available at:
<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

¹³ Amendment XXIX and XXX, Constitution of the Republic of Macedonia, 2001, available at:
<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

¹⁴ The goal of the offered list is not to be comprehensive but to give an overview of inclusion of the principle of adequate and equitable representation in the legislation of the Republic of Macedonia

¹⁵ Art. 43, Law on Courts, Official Gazette, No. 58/2006, 62/2006, 35/2008, 150/20120

¹⁶ Art. 43, Law on Public Prosecutor, Official Gazette No. 150/2007, 111/2008

¹⁷ Art. 76, Law on Public Prosecutor, Official Gazette No. 150/2007, 111/2008

¹⁸ Art. 6, Law on Court Administration, Official Gazette, No. 98/2008, 161/2008, 6/2009, 150/2010

Furthermore, the principle of adequate and equitable representation is implemented during the hiring of state and public servants, wherein the hiring is done along a transparent procedure and based on criteria of expertise and competence.¹⁹

²⁰ The Law on State Servants also determines responsibility for the organs of state administration for bringing annual plans for adequate and equitable representation. Annual plans are presenting the current situation in this area, plans for employment, professional advancement and training, as well as financial implication that will occur as a result of implementing the planed activities.²¹

The principle is also implemented during the election of associates, educators and other teaching staff in primary education²² and in public high schools.²³ Finally, the Minister of Culture can form bodies, i.e., appoint external associates, taking into consideration adequate and equitable representation of all communities.²⁴

The 2002 Law on Local Self-Government also addresses the issue of representation of communities during the hiring process by municipalities and the public services (companies) established by the municipality. From this law derives the obligation by municipalities to take into consideration at all levels the adequate and equitable representation of citizens belonging to all communities residing within the municipality while respecting the expertise and competency criteria.²⁵ At local level, mayors have primary responsibility for the implementation of the principle of adequate and equitable representation. However, municipality councils have competencies in this regards as well, by bringing decisions and regulations for the advancement of this principle.²⁶

According to the Government of the Republic of Macedonia, the goal of the principle of adequate and equitable representation is the actualization of participation of the members of all communities in all public spheres, as a prerequisite for building a modern, civic state, ensuring stability in the country and achieving social cohesion.²⁷

¹⁹ Art. 12, Law on State Servants, Official Gazette, No. 59/2000, 112/2000, 34/2001, 103/2001, 43/2002, 98/2002, 17/2003, 40/2003, 85/2003, 17/2004, 69/2004, 81/2005, 61/2006, 36/2007, 161/2008, 6/2009, 114/2009, 35/2010, 167/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012

²⁰ Art. 6, Law on Public Servants, Official Gazette, No. 52/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012)

²¹ Rulebook on the Content of the Annual Plan for Adequate and Equitable Representation of Communities, Ministry of Information Society and Administration, 2011. available at:

http://www.ads.gov.mk/WBStorage/Files/pravilnik_pravicna_zastapenost_zaednicite_js_61_2011.pdf

²² Art. 82, Law on Primary Education, Official Gazette No. 103/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012)

²³ Art. 60, Law on Secondary Education, Official Gazette No. 44/1995, 24/1996, 34/1996, 35/1997, 82/1999, 29/2002, 40/2003, 42/2003, 67/2004, 55/2005, 113/2005, 35/2006, 30/2007, 49/2007, 81/2008, 92/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012

²⁴ Art. 11, Law on Culture, Official Gazette No.31/1998, 49/2003, 82/2005, 24/2007, 15/2008, 116/2010, 47/2011, 51/2011, 136/2012

²⁵ Art. 59, Law on Local Self-Government, Official Gazette, No. 5/2002

²⁶ Kotevska, Biljana. *Effective Political Participation of the Small(er) Ethnic Communities in Local Self-Government in the Republic of Macedonia: The Impact of the Ohrid Framework Agreement*, Studiorum, Skopje, 2011, pp.53

²⁷ Report on the Conditions for Implementation of All Policies that derive from the Ohrid Framework Agreement, Secretariat for Implementation of the Ohrid Framework Agreement, Government of the Republic of Macedonia, Skopje, 2012, pp. 18

The most important institutions for strategic planning, implementation and monitoring of the implementation of the principle of adequate and equitable representation at the state level are: The Ombudsperson, the Secretariat for Implementation of the Framework Agreement, the Committee for Inter-Community Relation and the Agency for Realization of the Rights of Communities.²⁸

Ombudsperson – Key competencies for monitoring the level of implementation of the principle of adequate and equitable representation were given to the Ombudsperson through Amendment XI to the Constitution of the Republic of Macedonia and the Law on Ombudsperson.²⁹ The Ombudsperson protects citizens' constitutional and legal rights when they are infringed by the organs of state administration as well as other bodies and organizations that have public competencies. The Ombudsperson pays particular attention to the protection of the principles of non-discrimination, and adequate and equitable representation of the members of communities in the organs of state authorities, bodies of local self-government and public institutions and service providers.³⁰³¹

Every person who considers that his/her rights regarding the principle of adequate and equitable representation are infringed, can submit a complain to the Ombudsperson. Also, the Ombudsperson can start a procedure on its own initiative if he considers that the rights of the citizens are violated.³² However, in this case, the Ombudsperson should acquire consent from the person whose rights regarding the principle of adequate and equitable representation have been violated.³³

A complain, by which the procedure is initiated, doesn't have a prescribed form and can be submitted in writing or orally. The plaintiff is free from paying taxes for the procedure in front of the Ombudsperson.³⁴ The Ombudsperson has the duty to respect the privacy and confidentiality of the plaintiff's data.³⁵

In order to investigate a complain, the Ombudsperson has competence to ask for necessary explanations, information and evidence regarding the claims in the complain, to call an official for a conversation, to ask for opinions from scholar and expert institutions, to enter in official premises and inspect the files and things that are in the jurisdiction of the

²⁸ There are also other institutions that have competencies regarding the principle of adequate and equitable representation, e.g., State Administrative Inspectorate

²⁹ Report on Monitoring the Implementation of the Principle of Adequate and Equitable Representation for 1012, Ombudsperson of the Republic of Macedonia, Skopje, 2013, pp. 2

³⁰ Amendment XI, Constitution of the Republic of Macedonia, 2001, available at: <http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

³¹ Art. 2, Law on Ombudsperson, Official Gazette, No. 60/2003, 114/2009

³² Ibid. Art.13

³³ Ibid. Art.21

³⁴ Ibid. Art.16

³⁵ Ibid Art.16

organs towards whom it can act, as well as to undertake other actions and measures determined by law or other regulation.³⁶

When the Ombudsperson finds that the constitutional and legal rights of the plaintiff have been violated by the organs that are in its competence, it can give recommendations, proposals, opinions and instructions about ways by which the identified violation can be corrected; suggest that a particular procedure should be re-conducted in accordance with the law; initiate the start of disciplinary procedures against an official, i.e., the person responsible for the violation, and file a motion with the competent public prosecutor for initiating a procedure in order to determine a criminal liability.³⁷

Besides these mechanisms, it is envisioned that informing citizens and government on progress in the implementation of the principle of adequate and equitable representation in the public sector will be done through an annual report by the Ombudsperson.³⁸ Since 2007, the Ombudsperson has been preparing these reports regularly, submitting them to the competent institutions and publishing them so that they are accessible to the wider public. Reports are based on research conducted in all institutions for which the Ombudsperson has legal competence, i.e., the organs of state authority, organs of the units of local self-government and public institutions and services.³⁹

Secretariat for Implementation of the Framework Agreement – In 2004, in order to successfully implement the Ohrid Framework Agreement, the Government of the Republic of Macedonia formed a Sector for Implementation of the Ohrid Framework Agreement. This Sector was established within the framework of the General Secretariat of the Government of the Republic of Macedonia. In order to achieve faster and comprehensive implementation of the Ohrid Framework Agreement, activities of the Sector were then enlarged. As a result, in 2007 the Sector was transformed into the Secretariat for Implementation of the Framework Agreement. The secretariat started to function in 2008.⁴⁰

Monitoring and improvement of adequate and justifiable representation is listed as one of Secretariat's competencies. Furthermore, the role of the Secretariat is to support the Government in the realization of the strategic priorities that derive from the Ohrid Framework Agreement, especially when it comes to securing adequate and justifiable

³⁶ Art.24, Law on Ombudsperson, Official Gazette, No. 60/2003, 114/2009

³⁷ Ibid. Art.32

³⁸ Report on the Conditions for Implementation of All Policies that derive from the Ohrid Framework Agreement, Secretariat for Implementation of the Ohrid Framework Agreement, Government of the Republic of Macedonia, Skopje, 2012, pp. 18

³⁹ Report on Monitoring the Implementation of the Principle of Adequate and Equitable Representation for 1012, Ombudsperson of the Republic of Macedonia, Skopje, 2013, pp.2

⁴⁰ Report on the Conditions for Implementation of All Policies that derive from the Ohrid Framework Agreement, Secretariat for Implementation of the Ohrid Framework Agreement, Government of the Republic of Macedonia, Skopje, 2012, pp.58

representation of the citizens that belong to all communities in the organs of state authority and other public institutions.⁴¹

In 2007, the Secretariat for the Implementation of the Framework Agreement formulated a strategy for adequate and equitable representation of non-majority ethnic groups. The strategy contains measures and activities that should be undertaken in order to achieve improvement in the adequate and justifiable representations of all ethnic communities in the public and state institutions in the Republic of Macedonia. The long term objective of the strategy is that the total number of employees in ministries, territorial units of the ministries and municipalities reflects results of the 2002 census.⁴²

Committee for Inter-Community Relation – Establishment and competencies of the Committee for Inter-Community Relation are regulated by Amendment XII of the Constitution and the Law on Committee for Inter-Community Relation. Parliament establishes the Committee, which consist of 19 members, out of which seven among Macedonia and Albanian members of the parliament each, plus one member among Turkish, Vlach, Roma, Serbian and Bosniak members of parliament each. In case a community is not represented in Parliament, the Ombudsperson, after consultation with relevant representatives of these communities, will propose the remaining members of the Committee.⁴³

Committee competencies include deliberating questions related to inter-community relations in the Republic of Macedonia, but particularly, and among other things, implementation of the principle of adequate and equitable representation of the citizens that belong to all communities in the organs of state authorities and other public institutions, at all levels.⁴⁴ Furthermore, it gives suggestions and opinions on resolving these questions and submits them to the Parliament.⁴⁵

Agency for Realization of the Rights of Communities – In 2008, the Law on Promotion and Protection of the Rights of Members of Communities Representing Less than 20% of the Population of the Republic of Macedonia was enacted. For implementation of this law, as well as monitoring the implementation of all laws regulating the rights of members of communities that are less than 20%, the Agency for Realization of the Rights of Communities was established.⁴⁶ The Agency started working at the end of 2009.

⁴¹ Secretariat for Implementation of the Framework Agreement. Available at: <http://siofa.gov.mk/content/?1BA0C890D2009AA985E7CF02AF628BD53EC13BCA>

⁴² Kotevska, Biljana. *Effective Political Participation of the Small(er) Ethnic Communities in Local Self-Government in the Republic of Macedonia: The Impact of the Ohrid Framework Agreement*, Studiorum, Skopje, 2011, pp. 51

⁴³ Amendment XII, Constitution of the Republic of Macedonia, 2001, available at: <http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

⁴⁴ Art. 9, Law on Committee for Inter-Community Relation, Official Gazette No. 150/2007

⁴⁵ Ibid. Art.10

⁴⁶ Art. 2, Law on Improvement and Protection of the Rights of the Members of Communities that are less than 20% of the Population of the Republic of Macedonia, Official Gazette, No. 92/2008

This law stipulates that, for members of the communities that are less than 20%, the principle of adequate and equitable representation will be implemented during the hiring process by organs of state authorities and other public institutions at all level.⁴⁷ Consequently, the Agency oversees implementation of this provision. Furthermore, the Agency supports the Government in its implementation of strategic priorities deriving from the Constitution of the Republic of Macedonia and the laws, but specifically those which aim to secure adequate and equitable representation of citizens belonging to ethnic communities in organs of state authority.⁴⁸ Among other institutions, the Agency synchronizes its work with the Secretariat for the Implementation of the Framework Agreement.⁴⁹

In 2006, a Committee of Minister was established for the monitoring and coordination of activities that relate to improvement of adequate and equitable representation of the members of ethnic communities in the organs of state authorities and public companies.⁵⁰

⁴⁷ Art. 4, Law on Improvement and Protection of the Rights of the Members of Communities that are less than 20% of the Population of the Republic of Macedonia, Official Gazette, No. 92/2008

⁴⁸ Ibid. Art.13

⁴⁹ Ibid. Art.15

⁵⁰ Report on the Conditions for Implementation of All Policies that derive from the Ohrid Framework Agreement, Secretariat for Implementation of the Ohrid Framework Agreement, Government of the Republic of Macedonia, Skopje, 2012, pp.18

Methodology

Initially, review of the existing scholarly literature and Republic of Macedonia's legislation was conducted, with particular focus on identifying existing provisions as well as key issues and challenges pertaining to the implementation of the principle of adequate and equitable representation. The Ombudsperson publishes annual reports on adequate and equitable representation in the public sector. Moreover, qualitative researches on this subject have been conducted in the past - albeit limited to the opinion of the "elites". However, no research has been conducted yet on the opinions of the broader population regarding the implementation of the principle of adequate and equitable representation towards members of their own ethnic community. Perceptions of citizens are crucial to evaluate success of a concept as well as the building of harmonious relations within a state. Thus, it was thought that such research would contribute to the current scholarly and political debate on the issue.

Based on results of the aforementioned desk research, a survey instrument was designed for the purposes of gathering attitudinal data on implementation of the principle of adequate and equitable representation. The survey comprised a combination of Likert-scale, rank-order, 'check all that apply' and open-ended questions. There were a total of 12 questions that contained 26 individual items divided in two sections: a) Adequate and equitable representation; and b) Basic information about the respondents. The survey was designed to provide responses to the following research questions:

1. Whether the principle of adequate and equitable representation is implemented towards the members of someone's ethnic community at the:
 - i. Central level – Non-managerial posts;
 - ii. Central level – Managerial posts;
 - iii. Local level – Non-managerial posts;
 - iv. Local level – Managerial posts;
2. What are the reasons for non-implementation of the principle of adequate and equitable representation towards the members of someone's ethnic community?
3. What sources of information are used for informing about the adequate and equitable representations of someone's ethnic community?
4. How can better representation of someone's ethnic community be achieved?

Taking into consideration that the survey was supposed to be conducted on respondents from different social categories, it was considered that the introduction of the questionnaire should provide a definition of the principle of adequate and equitable representation. This way, the principle was brought closer to citizens. It also ensured that respondents would have same understanding of the principle. The principle of adequate and equitable representation was defined as "the ethnic structure of the Republic of Macedonia should be reflected in the state and local organs, at non-managerial as well

as managerial positions, while respecting criteria of expertise and competence” – the survey instrument used for this research is in the Appendix.

In line with activities forecasted within the project “BONA MENTE: Enhancing Inclusion of Non-majority Communities at Local Level through Committees for Inter-community Relations”, research was planned to be conducted in the municipalities where at least 20% of the total population of that municipality belongs to a certain ethnic community. Based on this criterion, the research was carried out in the following municipalities: Butel, Cair, Suto Orizari, Brvenica, Debar, Dolmeni, Zelenikovo, Jegunovce, Kicevo, Krusevo, Kumanovo, Mavrovo-Rostuse, Petrovec, Sopiste, Struga, Tetovo, Caska and Cucer Sandevo. The City of Skopje was covered by conducting the research in three of its municipalities (Cair, Bitel and Shuto Orizari).

The next research phase was obtaining the sample. Probability sampling techniques would have been rather impractical for this research because the sampling frames were unavailable and the population was widely dispersed. Because of these reasons, non-probability sampling, or more precisely purposive sampling (also referred as judgmental sampling) was chosen. Such a method of selection can provide useful information, even though it does not ensure representativeness, i.e., findings cannot be generalized to the entire population.

It was decided that only the members of ethnic communities that are listed in the Constitution of the Republic of Macedonia would be surveyed, i.e., Macedonians, Albanians, Turks, Vlachs, Serbs, Romas and Bosniaks. Other ethnic communities were not included in the research because of their small percentage (1%) as well as practical reasons.

Only citizens who were members of minorities in their respective municipality were surveyed. Hence, Macedonians were surveyed only in seven municipalities where they are a minority, Albanians were surveyed in eleven municipalities where they are a minority, while the Roma in the municipality of Shuto Orizari were not surveyed because they are the majority there. The idea was that all respondents would have a common denominator: They are a minority in their respective municipality. As a result, this research provided an overall picture of the implementation of the principle from the point of view of each concerned minority, but towards its own minority specifically and only.

A sample structure which would have reflected the actual percentage which each ethnic community represents within the entire population in Macedonia would have been inappropriate, because in that case, 85% of the sample would have been Macedonians and Albanians. This would not have been in accordance with the goal of this research, i.e., to explore the opinions of all ethnic communities equally. Therefore, it was decided that the sample would include 180 respondents from each ethnic community.

Sample								
Municipality	Ethnic Community							Total
	Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Butel		16	17	10	15	11	10	79
Cair	26		21		10	24	50	131
Suto Orizari	25						10	35
Brenica	25		17					42
Debar	25		17			25		67
Dolneni		20					40	60
Zelenikovo		16					10	26
Jegunovce		17			9			26
Kicevo	27		17		10	25		79
Krusevo		16	10	100			10	136
Kumanovo		19	10	10	80	49		168
Mavrovo-Rostuse		16	17					33
Petrovec		16			10	10	30	66
Sopiste		16	10					26
Struga	27		17	61	10	10	10	135
Tetovo	26		17		10	25	10	88
Caska		16	10					26
Cucer-Sandevo		16			25			41
Total	181	184	180	181	179	179	180	1264

The questionnaire was distributed in 'paper and pencil' format, i.e., respondents would independently fill it up. Field research was carried out by Associate CSOs in the project, namely: The Center for Intercultural Dialogue - Kumanovo, the Community Development Centre- Kicevo, the Association for Improving the Status of Women in Contemporary Social Processes in Macedonia "Women's Action"- Skopje, the Association for Development and Activism "Aqua" - Struga, the Association for Economic Development "ADORA" - Tetovo, the Local Community Development Foundation - Stip, the Center for Education and Development - Tearce, the Association for Roma Community Development "Sumnal" - Skopje and the Youth Cultural Center – Bitola. Field research was conducted between September 16 and October 4 of 2013.

Data analysis was conducted using SPSS 19.0 (Statistical Package for Social Sciences), while for open-ended questions, qualitative data analysis was applied. Descriptive statistical operations (univariate and bivariate statistics) were conducted on data from close-ended questions. Bivariate statistics were conducted along the ethnic community variable, since one of the aims of the research was to see whether differences between ethnic groups' perceptions about implementation of the principle of adequate and equitable representation towards the members of their ethnic community existed. Furthermore, inferential statistics were explored.

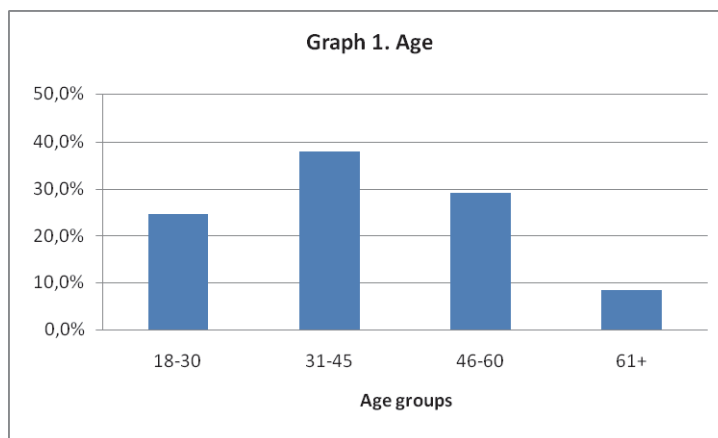
III. Results from Univariate Analysis

1-6. Socio-demographic Characteristics of the Sample

Results shown in tables and graphs at items 1 to 6 describe socio-demographic characteristics of the sample of 1266 participants to the study along six dimensions, namely: age (#1), gender (#2), ethnic community (#3), education (#4), income (#5) and municipalities (#6).

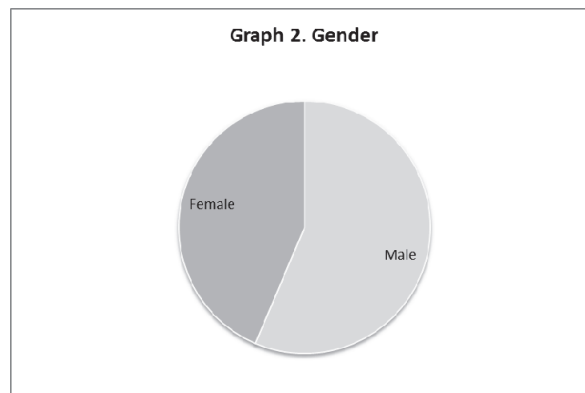
1. Age: Out of 1265 respondents to this question, 37.9% were between 31 and 45 years, 29.1% were between 46 and 60 years, 24.6% were between 18 and 30 years and the smallest group (8.4%) of respondents belonged to the category above 61 year.

Table 1. Age		
Age groups	No. of respondents	Percent
18-30	311	24.6
31-45	480	37.9
46-60	368	29.1
60+	106	8.4
Total	1265	100.0



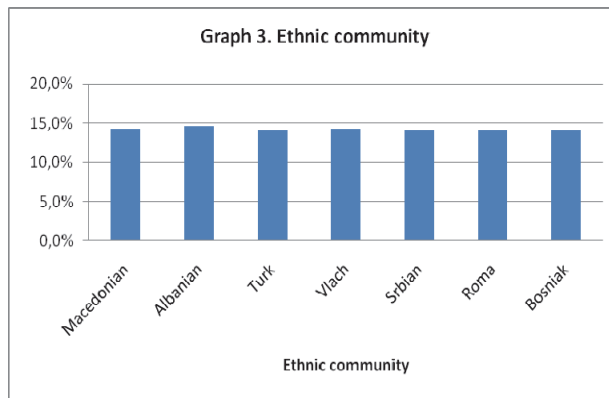
2. Gender: Out of 1261 respondents to this question, 56.4% were male and 43.6% female.

Table 2. Gender		
Gender	No. of respondents	Percentage
Male	711	56.4
Female	550	43.6
Total	1261	100.0



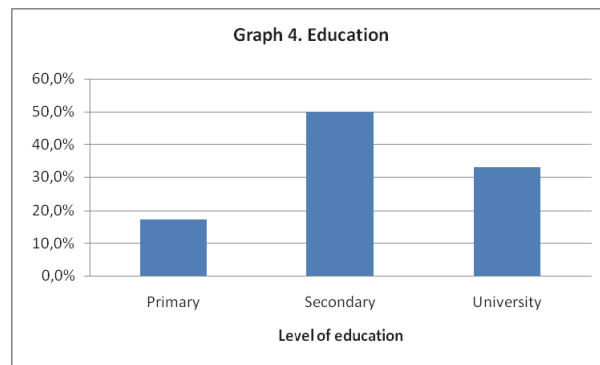
3. Ethnic Community: Out of 1264 respondents to this question, 14.6% were Albanians, followed by Macedonians and Vlach 14.3% each; very close were Turks, Serbs, Romas and Bosniaks with 14.2% each.

Table 3. Ethnic community		
Ethnic community	No. of respondents	Percentage
Macedonian	181	14.3
Albanian	184	14.6
Turkish	180	14.2
Vlach	181	14.3
Serbian	179	14.2
Roma	179	14.2
Bosniak	180	14.2
Total	1264	100.0



4. Education: Out of total 1257 respondents to this question, half (49.9%) had a high school education, around 1/3 (32.9%) had a university education and a little bit less than 1/5 (17.2%) had primary education.

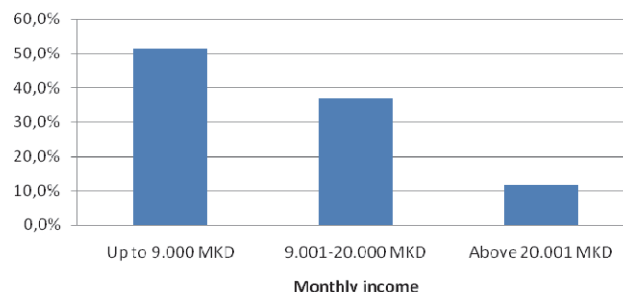
Table 4. Education		
Level of education	No. of respondents	Percent
Primary	216	17.2
Secondary	627	49.9
University	414	32.9
Total	1257	100.0



5. Monthly income: Out of total 1248 respondents to this question, slightly more than half (51.5%) were in the category up to 9.000 MKD; far behind them (37%) was the category of respondent who had monthly income between 9.001 and 20.000 MKD; definitely, the smallest category was that with montly income above 20.001 MKD (11.5%).

Table 5. Monthly income

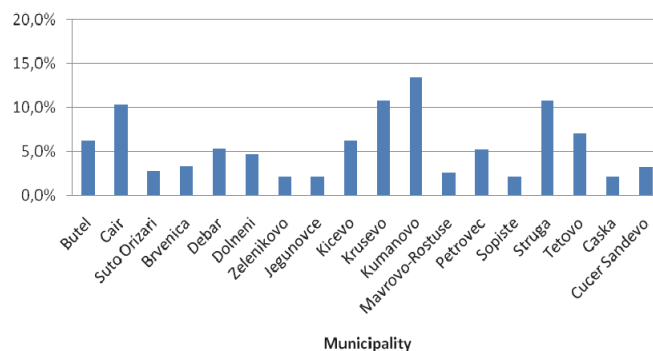
Monthly income	No. of respondents	Percent
Up to 9.000 MKD	643	51.5
9.001-20.000 MKD	462	37.0
Above 20.001 MKD	143	11.5
Total	1248	100.0

Graph 5. Monthly income

6. Municipality: Regarding municipality from which respondents were, 13.4% were from Kumanovo, followed by Krusevo and Struga (10.7% from each municipality), Cair (10.3%), Tetovo (7%), Butel and Kicevo (6.2% each), Debar (5.3%), Petrovec (5.2%), Dolneni (4.7%), Brvenica (3.3%), Cucer-Sandevio (3.2%), Suto Orizari (2.8%), Mavrovo-Rostuse (2.6%) and Zelenikovo, Jegunovce, Sopiste and Caska (2.1% each).

Table 6. Municipality

Municipality	No. of respondents	Percent
Butel	79	6.2
Cair	131	10.3
Suto Orizari	35	2.8
Brvenica	42	3.3
Debar	67	5.3
Dolneni	60	4.7
Zelenikovo	26	2.1
Jegunovce	26	2.1
Kicevo	79	6.2
Krusevo	136	10.7
Kumanovo	170	13.4
Mavrovo-Rostuse	33	2.6
Petrovec	66	5.2
Sopiste	26	2.1
Struga	135	10.7
Tetovo	88	7.0
Caska	26	2.1
Cucer-Sandevio	41	3.2
Total	1266	100,0

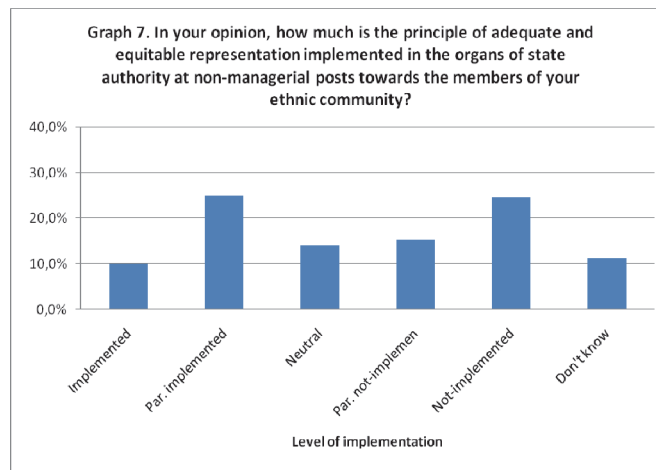
Graph 6. Municipality

7-10. Implementation of the Principle of Adequate and Equitable

Items 7, 8, 9 and 10 give an overview of respondents' opinions on whether adequate and equitable representation is or is not implemented towards the members of their own ethnic community, at central or local government levels, at managerial or non-managerial positions. For analysis of results, positive answers ("implemented" and "partially implemented") and negative answers ("not implemented" or "partially not-implemented") were combined in two separate groups. All results, including "neutral" and "don't know" answers, are shown in tables and graphs 7 to 10 below.

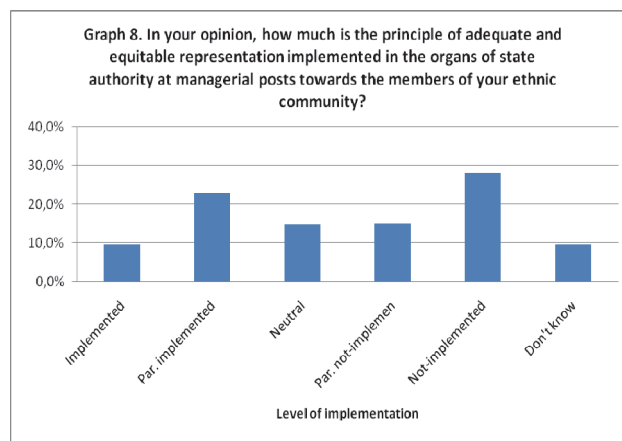
7. Non-managerial posts in the organs of state authority (ministries, courts, public administration etc): The overall proportion of participants who answered "implemented" or "partially implemented" (34.8% together) is lesser (-5.1%) than that which answered "not-implemented" or "partially not-implemented" (39.9% together). 14.1% answered that the implementation of the principle is "neutral", while 11.22% stated that they "don't know" if the principle is implemented.

Table 7. In your opinion, how much is the principle of adequate and equitable representation implemented in the organs of state authority at non-managerial posts towards the members of your ethnic community?		
Level of implementation	No. of respondents	Percent
Implemented	125	9.9
Partially implemented	315	24.9
Neutral	179	14.1
Partially not-implemented	195	15.4
Not-implemented	310	24.5
Don't know	142	11.2
Total	1266	100.0



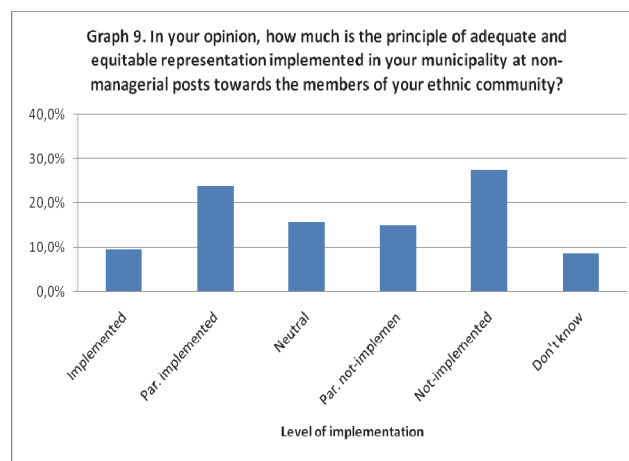
8. Managerial posts in the organs of state authority (ministries, courts, public administration etc): The overall proportion of participants who answered "implemented" or "partially implemented" (32.7% together) is sensibly lesser (-10.3%) than that which answered "not-implemented" or "partially not-implemented" (43% together). 14.7% answered that the implementation of the principle is "neutral", while 9.6% stated that they "don't know" if the principle is implemented.

Table 8. In your opinion, how much is the principle of adequate and equitable representation implemented in the organs of state authority at managerial posts towards the members of your ethnic community?		
Level of implementation	No. of respondents	Percent
Implemented	123	9.7
Partially implemented	291	23.0
Neutral	186	14.7
Partially not-implemented	189	14.9
Not-implemented	355	28.1
Don't know	121	9.6
Total	1265	100.0



9. Non-managerial posts in municipality (municipality administration, municipality public companies, schools, kindergardens etc): The overall proportion of participants who answered “implemented” or “partially implemented” (33.5% together) is sensibly lesser (-8.9%) than that which answered “not-implemented” or “partially not-implemented” (42.4% together). 15.7% answered that the implementation of the principle is “neutral”, while 8.5% stated that they “don’t know” if the principle is implemented.

Table 9. In your opinion, how much is the principle of adequate and equitable representation implemented in your municipality at non-managerial posts towards the members of your ethnic community?		
Level of implementation	No. of respondents	Percent
Implemented	120	9.5
Partially implemented	303	24.0
Neutral	198	15.7
Partially not-implemented	189	15.0
Not-implemented	346	27.4
Don't know	108	8.5
Total	1264	100.0

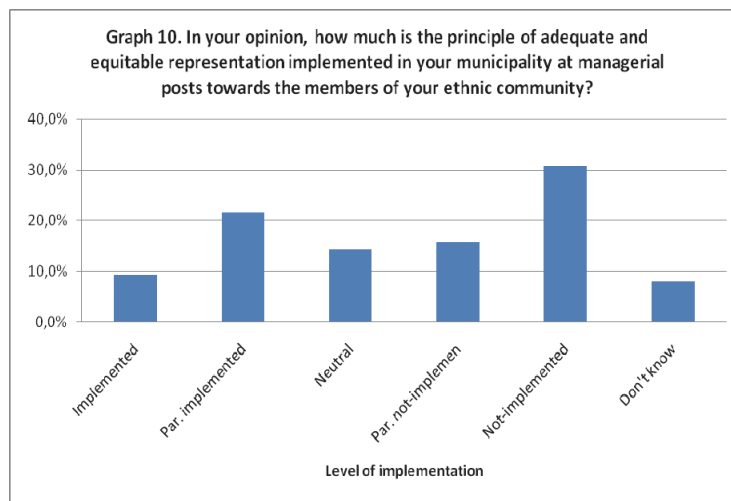


10. Managerial post in municipality (municipality administration, municipality public companies, schools, kindergardens etc): The overall proportion of participants who answered “implemented” or “partially implemented” (31% together) is much lesser (-15.5%) than that which answered “not-implemented” or “partially not-implemented” (46.5% together).

14.4% answered that the implementation of the principle is “neutral”, while 8% stated that they “don’t know” if the principle is implemented.

Table 10. In your opinion, how much is the principle of adequate and equitable representation implemented in your municipality at managerial posts towards the members of your ethnic community?

Level of implementation	Frequency	Percent
Implemented	119	9.4
Partially implemented	273	21.6
Neutral	182	14.4
Partially not-implemented	198	15.7
Not-implemented	388	30.8
Don't know	101	8.0
Total	1261	100.0



11. Reasons for Non-implementation of the Principle of Adequate and Equitable Representation

Participants who expressed negative opinions at any item 7 to 10 were then given five reasons that may cause non-implementation of the principle of adequate and equitable representation towards the members of their community:

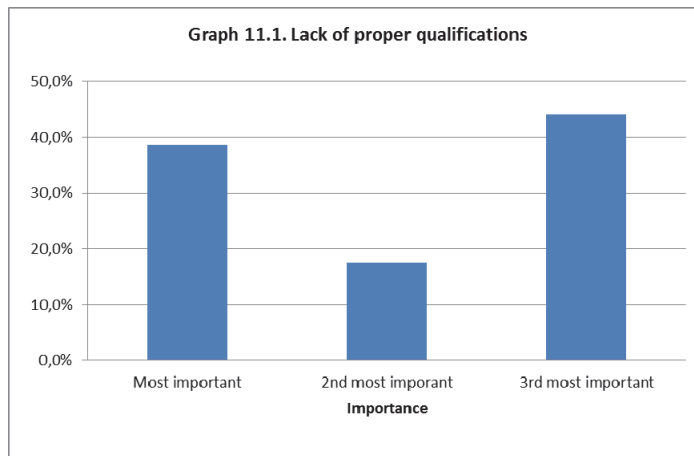
- 11.1 Lack of proper qualifications
- 11.2 Wrong party affiliation
- 11.3 Not belonging to a political party
- 11.4 Lack of connections (family, friends, etc)
- 11.5 Other

They were then asked to rank probabilities by placing a #1 next to the most important reason, #2 next to the 2nd most important reason and #3 next to the 3rd most important. Results for each separate reason are shown in tables and graphs 11.1 to 11.5 below.

11.1 Lack of proper qualifications: Out of a total of 207 respondent who selected this reason, 44% ranked it as 3rd most important, 38.6% as most important and 17.4% as 2nd most important.

Table 11.1. Lack of proper qualifications

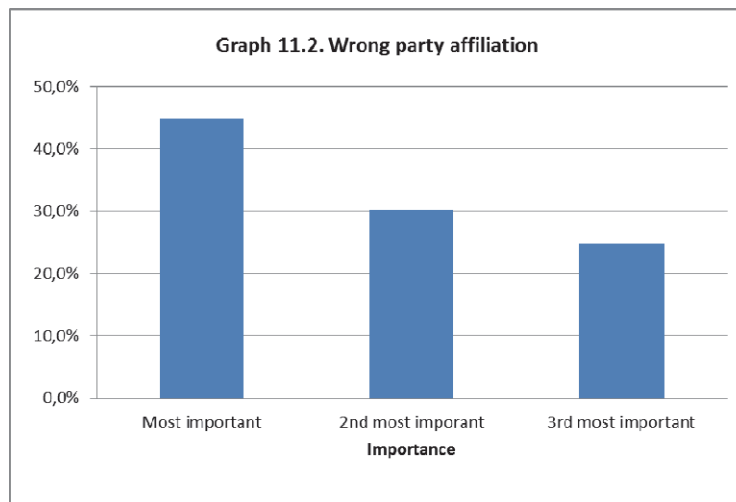
Importance	Frequency	Percent
Most important	80	38.6
2nd most important	36	17.4
3rd most important	91	44.0
Total	207	100.0



11.2 Wrong party affiliation: Out of a total of 494 respondent who selected this reason, 44.9% ranked it as most important, 30.2% as 2nd most important and 24.9% as 3rd most important.

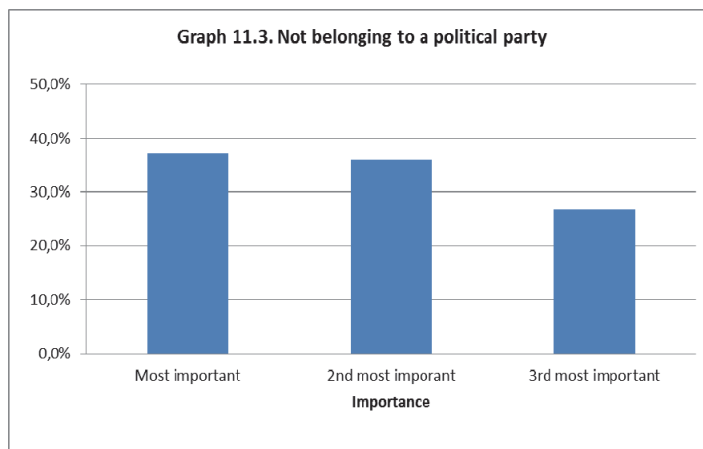
Table 11.2 Wrong party affiliation

Importance	Frequency	Percent
Most important	222	44.9
2nd most important	149	30.2
3rd most important	123	24.9
Total	494	100.0



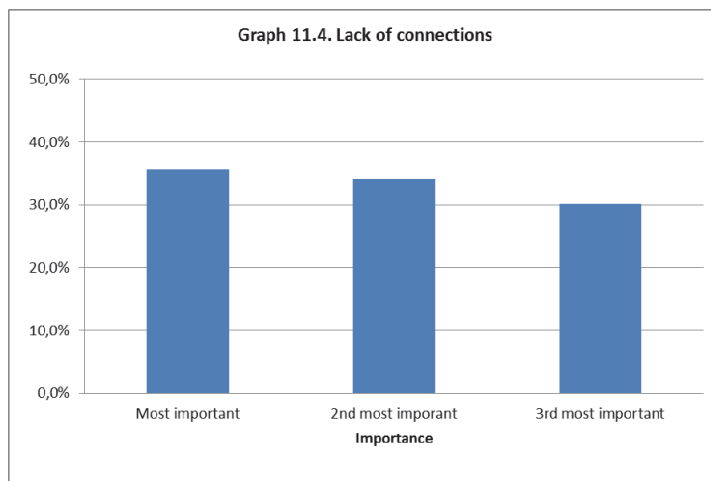
11.3 Not belonging to a political party: Out of a total of 533 respondent that selected this reason, 37.1% ranked it as most important, 36% as second most important and 26.8% as 3rd most important.

Table 11.3 Not belonging to a political party		
Importance	Frequency	Percent
Most important	198	37.1
2nd most important	192	36.0
3rd most important	143	26.8
Total	533	100.0



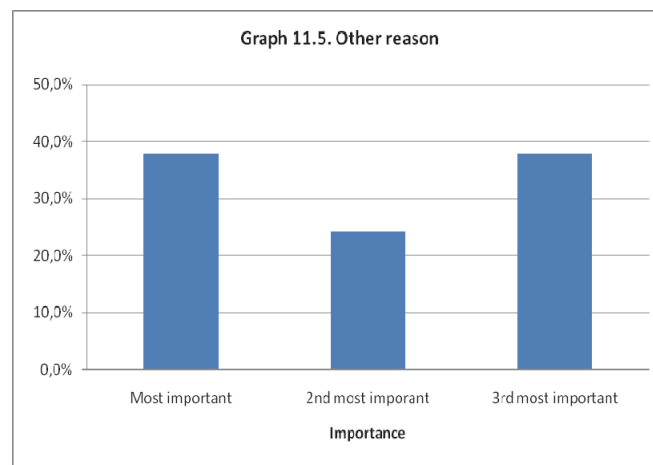
11.4. Lack of connections (family, friends, etc): Out of a total of 516 respondents that selected this reason, 35.7% ranked it as most important, 34.1% as 2nd most important and 30.2% as 3rd most important.

Table 11.4. Lack of connections		
Importance	Frequency	Percent
Most important	184	35.7
2nd most important	176	34.1
3rd most important	156	30.2
Total	516	100.0



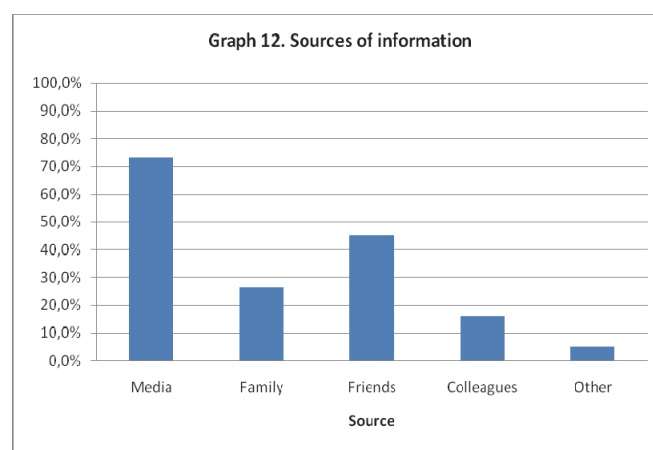
11.5 Other reason: Out of a total of 66 respondents that selected this reason, the same percent (37.9%) of respondents ranked it as most important and 3rd most important, while 24.2% ranked it as 2nd most important.

Table 11.5 Other reason		
Importance	Frequency	Percent
Most important	25	37.9
2nd most important	16	24.2
3rd most important	25	37.9
Total	66	100.0



12. Sources of information: Participants were then asked which sources of information they based their opinions on – regarding implementation or non implementation of the principle of adequate and equitable representation towards their ethnic community. The most frequently used source of information is media (73%), on the second place, even though way behind the first choice, is friends (45.1%), followed by family (26.5%), colleagues (15.9%) and other sources (5.1%).

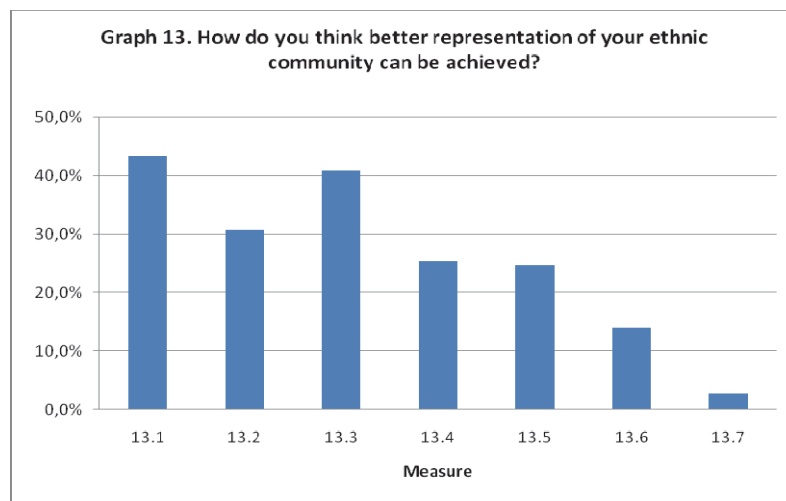
Table 12. Sources of information		
Sources of information	Frequency	Percentage
Media	921	73
Family	334	26.5
Friends	569	45.1
Colleagues	200	15.9
Other	64	5.1



13. Paths to Improvement of the Implementation of the Principle of Adequate and Equitable Representation: At the end, participants were asked how they thought better representation of their ethnic community could be achieved. Improved legislation was identified as the best way (43.4%), close was stronger control by the central government (40.8%), followed by improved education (30.6%), increased monitoring by NGOs (25.3%), complain mechanism for the citizens (24.6%), lobbying (14%) and other paths (2.8%).

Table 13. How do you think better representation of your ethnic community can be achieved?

Measure	Frequency	Percentage
13.1 Improved legislation	542	43.4
13.2 Improved education	382	30.6
13.3 Stronger control by the central government (e.g. Agency for Public Servants)	510	40.8
13.4 Increased monitoring by NGOs	316	25.3
13.5 Complain mechanism for the citizens	307	24.6
13.6 Lobbying	175	14
13.7 Other	35	2.8



IV. Results from Bivariate Analysis

Explanatory note on tables: Crosstabulations of all variables with the variable *ethnic community* in part IV of this report follows a single table format – supported by graphs thereon.

a) From left to right in the table, are columns segregating respondents along ethnic community
b) From top to bottom in the table, are the different response choices for each question
c) Each column provides a breakdown in choices of answers by each ethnic community expressed in number of respondents as well as in percent out of all respondents belonging to that ethnic community. Using Table 14 below as an example, the fourth column from the left marked with “Macedonian” shows that for a total of 181 respondents belonging to the Macedonian ethnic community, the breakdown in choices of answers is the following:

- 40/181 or 22.1% chose to answer “Implemented”
- 56/181 or 30.9% chose to answer “Partially implemented”
- 13/181 or 7.2% chose to answer “Neutral”
- 19/181 or 10.5% chose to answer “Partially not-implemented”
- 40/181 or 22.1% chose to answer “Not-implemented”
- 13/181 or 7.2% chose to answer “Don’t know”
- The bottom cell of the column shows that 181 respondent = 100%

d) Each row explains how many respondents per ethnic community chose one particular response. Using the choice “Implemented” in Table 14 below and again, one can see that, out of a total of 1264 respondents who provided answers to this question, a total of 125 indicated that the principle is “Implemented” . Out of those 125:

- 40 belonged to the Macedonian ethnic community
- 12 belonged to the Albanian ethnic community
- 7 belonged to the Turkish ethnic community
- 35 belonged to the Vlach ethnic community
- 11 belonged to the Serbian ethnic community
- 5 belonged to the Roma ethnic community
- 15 belonged to the Bosniak ethnic community

14-17. Implementation of the Principle of Adequate and Equitable Representation

14. Non-managerial posts in the organs of state authority (ministries, courts, public administration etc)

Looking at results from the table and graph below:

-If one combines participants who answered “implemented” and “partially implemented”, Macedonians and Vlachs have the most positive answers with 53 and 51.2% respectively; Albanians are a distant third with 38%

-If one combines participants who answered “not-implemented” and “partially not-implemented”, Romas and Bosniaks have the most negative answers with 55.3 and 40.6% respectively; close to the Bosniaks are Turks and Serbs with 38.4 and 37.5% respectively

-When we examine which ethnic communities selected most frequently the answer “implemented”, again Macedonians and Vlachs have the most positive answers, with 22.1 and 19.3% respectively – about twice the average for the entire sample (9.9%); all other groups oscillate between 2.8 and 8.3%

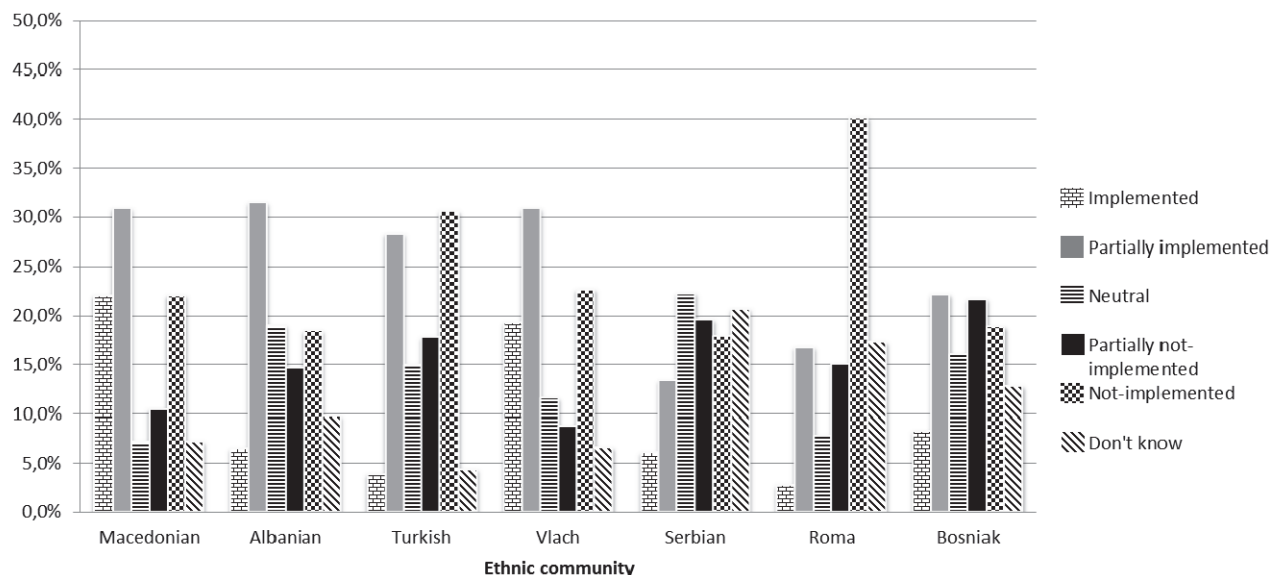
-When we examine which ethnic communities selected most frequently the answer “not-implemented”, Roma and Turks have the most negative answers, with 40.2 and 30.6% respectively – with the Roma being way above the average for the entire sample (24.4%); all other groups oscillate between 17.9 and 22.7%

A crosstabulation chi-square test was performed on the relationship between ethnic community and opinions voiced at this question. Although a statistically significant difference in opinions depending on ethnic groups was found [$\chi^2(30)=192.058$, $p<0.5$], the association between a person’s ethnicity and his/her answer remains very weak, since it allows only a 6.5% reduction in error in predicting the answer.

Table 14. In your opinion, how much is the principle of adequate and equitable representation implemented in the organs of state authority at non-managerial posts towards the members of your ethnic community?
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Central government/ Non-managerial posts	Implemented	Count	40	12	7	35	11	5	15	125
		% within Ethnic community	22.1%	6.5%	3.9%	19.3%	6.1%	2.8%	8.3%	9.9%
	Partially implemented	Count	56	58	51	56	24	30	40	315
		% within Ethnic community	30.9%	31.5%	28.3%	30.9%	13.4%	16.8%	22.2%	24.9%
	Neutral	Count	13	35	27	21	40	14	29	179
		% within Ethnic community	7.2%	19.0%	15.0%	11.6%	22.3%	7.8%	16.1%	14.2%
	Partially not implemented	Count	19	27	32	16	35	27	39	195
		% within Ethnic community	10.5%	14.7%	17.8%	8.8%	19.6%	15.1%	21.7%	15.4%
	Not implemented	Count	40	34	55	41	32	72	34	308
		% within Ethnic community	22.1%	18.5%	30.6%	22.7%	17.9%	40.2%	18.9%	24.4%
	Don't know	Count	13	18	8	12	37	31	23	142
		% within Ethnic community	7.2%	9.8%	4.4%	6.6%	20.7%	17.3%	12.8%	11.2%
Total		Count	181	184	180	181	179	179	180	1264
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

**Graph 14. Percent of respondents who consider that the principle of adequate and equitable representation is/is not implemented in the organs of state authority at non-managerial posts towards the members of their ethnic community
(answers broken down by ethnic community)**



15. Managerial posts in the organs of state authority (ministries, courts, public administration etc)

Looking at results from the table and graph below:

-If one combines participants who answered “implemented” and “partially implemented”, Macedonians and Vlachs have the most positive answers with 51.4 and 39.2% respectively; Albanians are a close third with 37.5%

-If one combines participants who answered “not-implemented” and “partially not-implemented”, Roma and Turks have the most negative answers with 57.9 and 55% respectively; distant seconds – but sensibly large still - are Vlachs and Bosniaks with 46.4 and 42.3% respectively

- When we examine which ethnic communities selected most frequently the answer “implemented”, Macedonians and Vlachs have the most positive answers, with 23.8 and 18.2% respectively – about twice the average for the entire sample (9.7%); all other groups oscillate between 1.7 and 7.8%

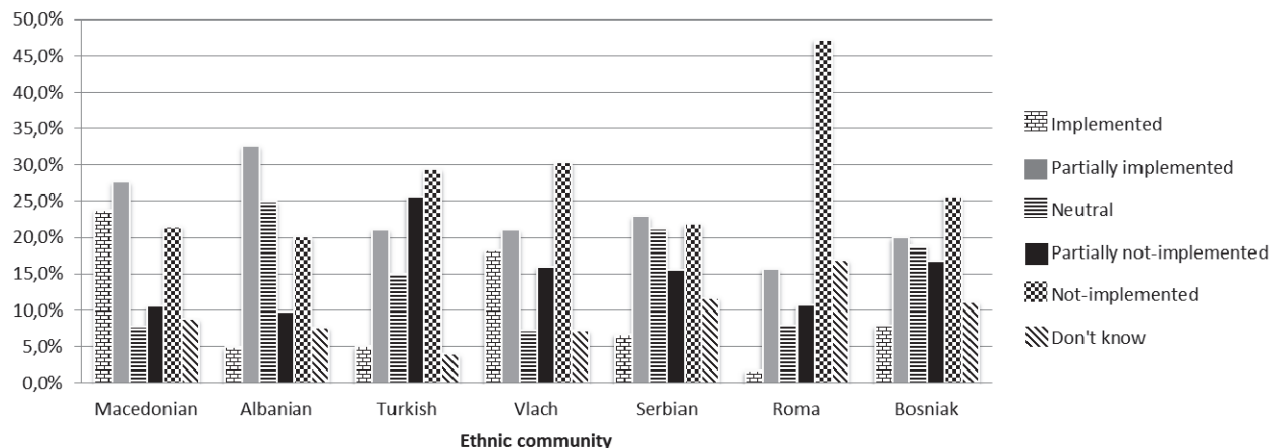
- When we examine which ethnic communities selected most frequently the answer “not-implemented”, Roma, Vlachs and Turks have the most negative answers, with 47.2, 30.4 and 29.4% respectively – with the Roma being way above the average for the entire sample (27.9%); all other groups oscillate between 20.1 and 25.6%

A crosstabulation chi-square test was performed on the relationship between ethnic community and opinions voiced at this question. Although a statistically significant difference in opinions between ethnic groups was found [$\chi^2(30)=201.061$, $p<0.5$], the association between a person’s ethnicity and his/her answer remains very weak, since it allows only a 4% reduction in error in predicting the answer

Table 15. In your opinion, how much is the principle of adequate and equitable representation implemented in the organs of state authority at managerial posts towards the members of your ethnic community?
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Central government / Managerial posts	Implemented	Count	43	9	9	33	12	3	14	123
		% within Ethnic community	23.8%	4.9%	5.0%	18.2%	6.7%	1.7%	7.8%	9.7%
	Partially implemented	Count	50	60	38	38	41	28	36	291
		% within Ethnic community	27.6%	32.6%	21.1%	21.0%	22.9%	15.7%	20.0%	23.0%
	Neutral	Count	14	46	27	13	38	14	34	186
		% within Ethnic community	7.7%	25.0%	15.0%	7.2%	21.2%	7.9%	18.9%	14.7%
	Partially not implemented	Count	19	18	46	29	28	19	30	189
		% within Ethnic community	10.5%	9.8%	25.6%	16.0%	15.6%	10.7%	16.7%	15.0%
	Not implemented	Count	39	37	53	55	39	84	46	353
		% within Ethnic community	21.5%	20.1%	29.4%	30.4%	21.8%	47.2%	25.6%	27.9%
Don't know	Count	16	14	7	13	21	30	20	121	
	% within Ethnic community	8.8%	7.6%	3.9%	7.2%	11.7%	16.9%	11.1%	9.6%	
Total		Count	181	184	180	181	179	178	180	1263
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Graph 15. Percent of respondents who consider that the principle of adequate and equitable representation is/is not implemented in the organs of state authority at managerial posts towards the members of their ethnic community
(answers broken down by ethnic community)



16. Non-managerial posts in municipality (municipality administration, municipality public companies, schools, kindergartens etc)

Looking at results from the table and graph below:

-If one combines participants who answered “implemented” and “partially implemented”, Vlachs and Macedonians have the most positive answers, with 47.2 and 43.1% respectively; Bosniaks and Turks are second with 37.2 and 35% respectively

-If one combines participants who answered “not-implemented” and “partially not-implemented”, Roma and Albanians have the most negative answers with 61.8 and 46.2% respectively; seconds are Turks and Serbs with 42.3 and 40.3% respectively

- When we examine which ethnic communities selected most frequently the answer “implemented”, Vlachs, Macedonians and Bosniaks have the most positive answers with 18.3, 16 and 13.3% respectively– with Vlachs and Macedonians being about twice the average for the entire sample (9.5%); all other groups oscillate between 2.2 and 7.8%

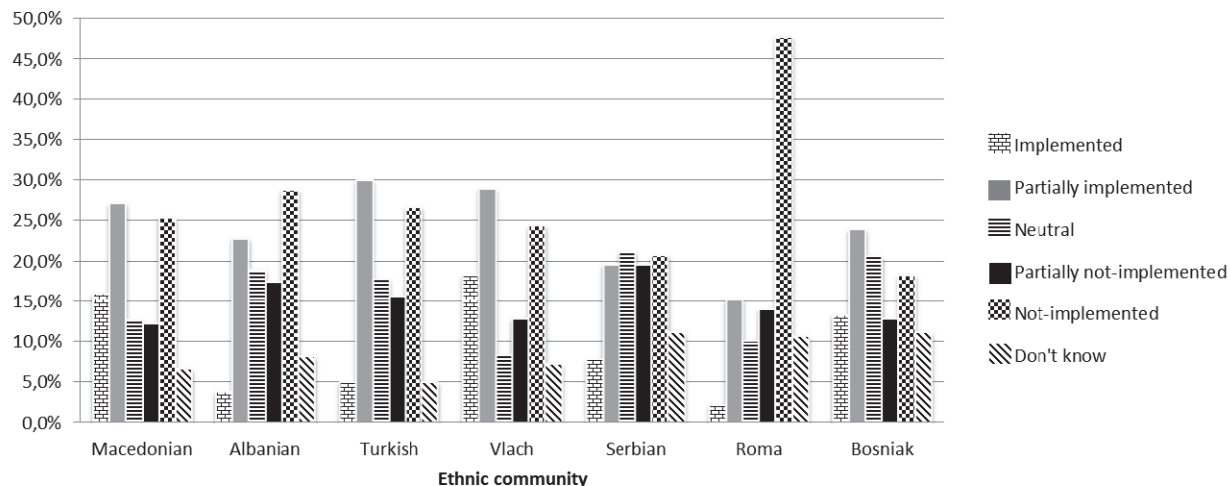
- When we examine which ethnic communities selected most frequently the answer “not-implemented”, Roma have the most negative answers with 47.8% – way above the average for the entire sample (27.4%); all other ethnic groups oscillate between 18.3 and 28.8%

A crosstabulation chi-square test was performed on the relationship between ethnic community and opinion voiced at this question. Although a statistically significant difference in opinions between ethnic groups was found at the level of [χ^2 (30)=126.879, $p<0.5$], the association between a person’s ethnicity and his/her answer remains very weak, since it allows only a 3.1% reduction in error in predicting the answer.

Table 16. In your opinion, how much is the principle of adequate and equitable representation implemented in your municipality at non-managerial posts towards the members of your ethnic community?
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Local government/ Non-managerial posts	Implemented	Count	29	7	9	33	14	4	24	120
		% within Ethnic community	16.0%	3.8%	5.0%	18.3%	7.8%	2.2%	13.3%	9.5%
	Partially implemented	Count	49	42	54	52	35	27	43	302
		% within Ethnic community	27.1%	22.8%	30.0%	28.9%	19.6%	15.2%	23.9%	23.9%
	Neutral	Count	23	35	32	15	38	18	37	198
		% within Ethnic community	12.7%	19.0%	17.8%	8.3%	21.2%	10.1%	20.6%	15.7%
	Partially not implemented	Count	22	32	28	23	35	25	23	188
		% within Ethnic community	12.2%	17.4%	15.6%	12.8%	19.6%	14.0%	12.8%	14.9%
	Not implemented	Count	46	53	48	44	37	85	33	346
		% within Ethnic community	25.4%	28.8%	26.7%	24.4%	20.7%	47.8%	18.3%	27.4%
	Don't know	Count	12	15	9	13	20	19	20	108
		% within Ethnic community	6.6%	8.2%	5.0%	7.2%	11.2%	10.7%	11.1%	8.6%
Total		Count	181	184	180	180	179	178	180	1262

Graph 16. Percent of respondents who consider that the principle of adequate and equitable representation is/is not implemented in their municipality at non-managerial posts towards the members of their ethnic community
(answers broken down by ethnic community)



17. Managerial posts in municipality (municipality administration, municipality public companies, schools, kindergardens etc)

Looking at results from the table and graph below:

-If one combines participants who answered “implemented” and “partially implemented”, Serbs and Macedonians have the most positive answers with 47.5 and 39.3% respectively; Vlachs and Bosniaks are second with 34.7 and 33.9% respectively

-If one combines participants who answered “not-implemented” and “partially not-implemented”, Roma, Turks and Vlachs have the most negative answers with 68, 52.5 and 50.8% respectively; seconds are Albanians and Macedonians with 44.8 and 42.6% respectively

- When we examine which ethnic communities selected most frequently the answer “implemented”, Serbs, Macedonians and Vlachs have the most positive answers with 17.9, 15.5 and 14% – with Serbs being about twice the average for the entire sample (9.5%); all other groups oscillate between 1.7 and 8.3%

- When we examine which ethnic communities selected most frequently the answer “not-implemented”, Roma and Vlachs have the most negative answers with 50.6 and 37.4% respectively – with the Roma being way above the average for the entire sample (30.7%); all other groups oscillate between 20.1 and 31.3%

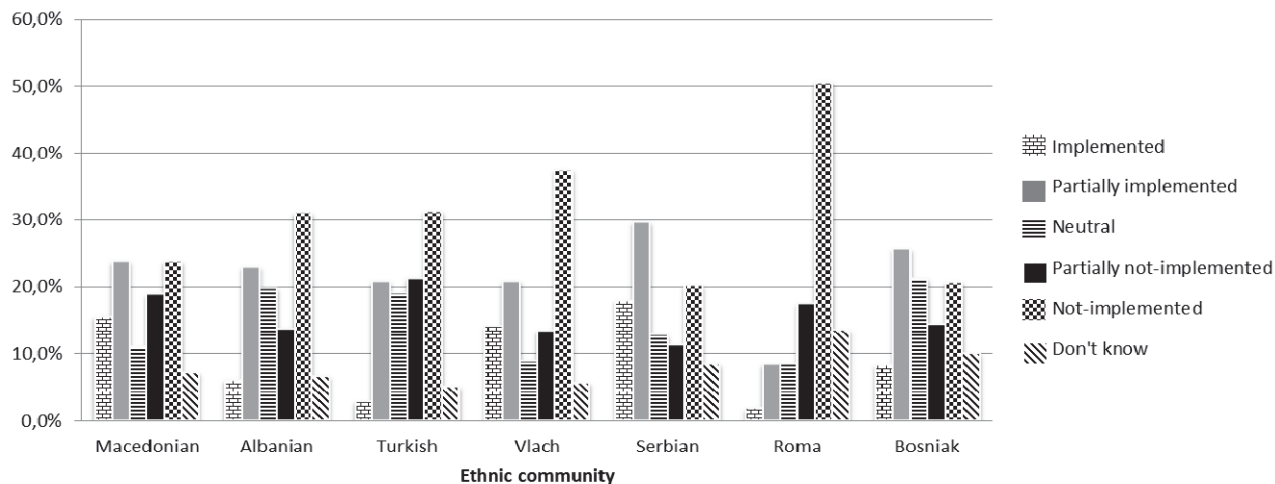
A crosstabulation chi-square test was performed on the relationship between ethnic community and opinions voiced at this question. Although a statistically significant difference in opinions between ethnic groups was found at the level of [$\chi^2(30)=150.580$, $p<0.5$], the association between a person’s ethnicity and his/her answer remains very weak, since it allows only a 3% reduction in error in predicting the answer.

Table 17. In your opinion, how much is the principle of adequate and equitable representation implemented in your municipality at managerial posts towards the members of your ethnic community? (answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Local government / Managerial posts	Implemented	Count	28	11	5	25	32	3	15	119
		% within Ethnic community	15.5%	6.0%	2.8%	14.0%	17.9%	1.7%	8.3%	9.5%
	Partially implemented	Count	43	42	37	37	53	15	46	273
		% within Ethnic community	23.8%	23.0%	20.7%	20.7%	29.6%	8.4%	25.6%	21.7%
	Neutral	Count	20	36	34	16	23	15	38	182
		% within Ethnic community	11.0%	19.7%	19.0%	8.9%	12.8%	8.4%	21.1%	14.5%
	Partially not implemented	Count	34	25	38	24	20	31	26	198
		% within Ethnic community	18.8%	13.7%	21.2%	13.4%	11.2%	17.4%	14.4%	15.7%
	Not implemented	Count	43	57	56	67	36	90	37	386
		% within Ethnic community	23.8%	31.1%	31.3%	37.4%	20.1%	50.6%	20.6%	30.7%
Don't know	Count	13	12	9	10	15	24	18	101	
	% within Ethnic community	7.2%	6.6%	5.0%	5.6%	8.4%	13.5%	10.0%	8.0%	
Total		Count	181	183	179	179	179	178	180	1259
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Graph 17. Percent of respondents who consider that the principle of adequate and equitable representation is/is not implemented in their municipality at managerial posts towards the members of their ethnic community

(answers broken down by ethnic community)



18- 21. Reasons for Non-implementation of the Principle of Adequate and Equitable Representation

18. Lack of proper qualifications

Looking at results from the table and graph below:

- If one combines the number of participants who decided to answer most, 2nd most and 3rd most important reason, *lack of proper qualification* was more important overall to Roma first (69); distant seconds were Albanians (30), Vlachs (27) and Turks (25)

- If one looks at percent of respondents within each ethnic community who answered “most important” most often, Vlachs scored highest (48.1%)

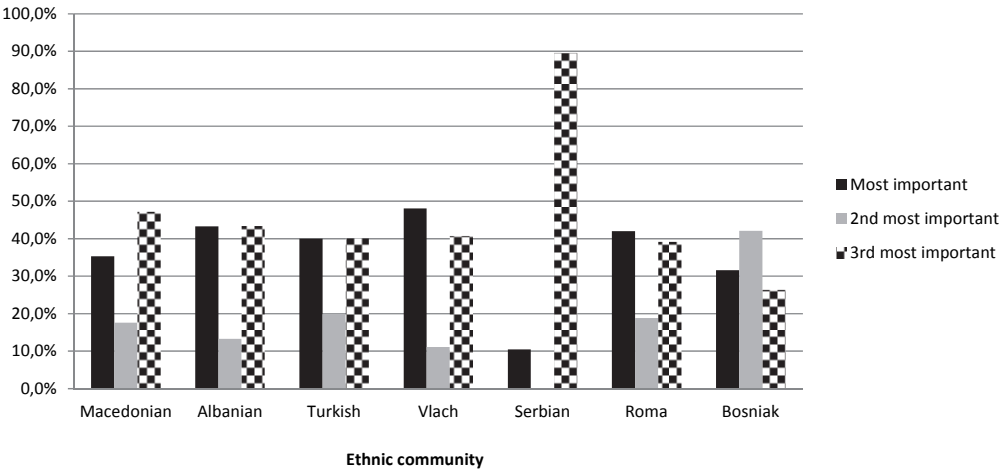
- If one looks at percent of respondents within each ethnic community who answered “3rd most important” most often, Serbs scored highest and by far (89.5%)

Assumptions required for the performing a Chi-square test were not met, and hence the test was not conducted to explore the relation between this reason for non-implementation of the principle of adequate and equitable representation and ethnic community.

Table 18. Lack of proper qualifications
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Lack of proper qualifications	Most important	Count	6	13	10	13	2	29	6	79
		% within Ethnic community	35.3%	43.3%	40.0%	48.1%	10.5%	42.0%	31.6%	38.3%
	2 nd most important	Count	3	4	5	3	0	13	8	36
		% within Ethnic community	17.6%	13.3%	20.0%	11.1%	.0%	18.8%	42.1%	17.5%
	3 rd most important	Count	8	13	10	11	17	27	5	91
		% within Ethnic community	47.1%	43.3%	40.0%	40.7%	89.5%	39.1%	26.3%	44.2%
Total		Count	17	30	25	27	19	69	19	206
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Graph 18. Percent of respondents who consider lack of proper qualifications as a reason for non implementation of the principle towards their ethnic community
(answers broken down by ethnic community)



19. Wrong party affiliation

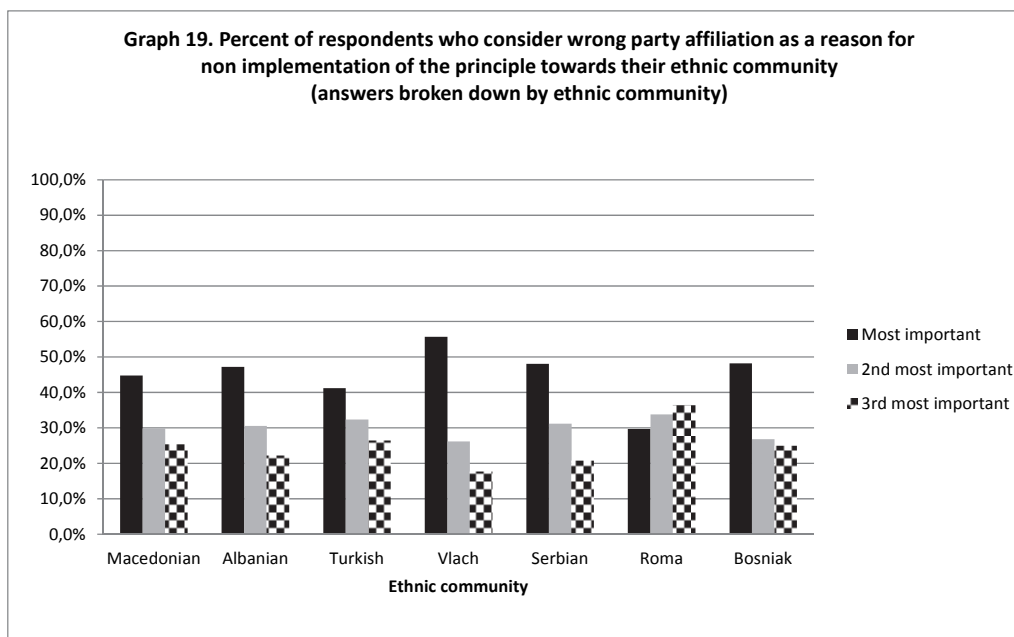
Looking at results from the table and graph below:

- If one combines the number of participants who decided to answer most, 2nd most and 3rd most important reason, *wrong party affiliation* was **astonishingly** more important to *all* groups and within a close range, except for Bosniaks: Macedonians (67), Albanians (72), Turks (68), Vlachs (79), Serbs (77) and Roma (74)
- If one looks at percent of respondents within each ethnic community who answered “most important” most often, Vlachs scored highest (55.7%)
- If one looks at percent of respondents within each ethnic community who answered “3rd most important” most often, Roma scored highest (36.5%)

A crosstabulation chi-square test was performed on the relationship between ethnic community and opinions voiced on this potential reason for the principles of adequate and equitable representation not to be implemented. There were no statistically significant differences in opinions based on a person’s ethnicity.

Table 19. Wrong party affiliation
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Wrong party affiliation	Most important	Count	30	34	28	44	37	22	27	222
		% within Ethnic community	44.8%	47.2%	41.2%	55.7%	48.1%	29.7%	48.2%	45.0%
	2 nd most important	Count	20	22	22	21	24	25	15	145
		% within Ethnic community	29.9%	30.6%	32.4%	26.6%	31.2%	33.8%	26.8%	30.2%
	3 rd most important	Count	17	16	18	14	16	27	14	122
		% within Ethnic community	25.4%	22.2%	26.5%	17.7%	20.8%	36.5%	25.0%	24.7%
Total		Count	67	72	68	79	77	74	56	493
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%



20. Not Belonging to a political party

Looking at results from the table and graph below:

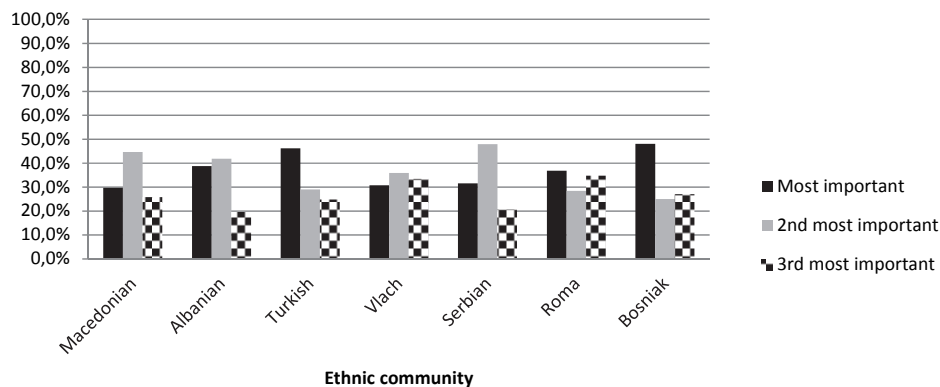
- If one combines the number of participants who decided to answer most, 2nd most and 3rd most important reason, *not belonging to a political party* was more important overall to Roma and Turks first (95 and 93 respectively); Macedonians, Albanians, Vlachs and Serbs were distant seconds but within a close range (67 to 78)
- If one looks at percent within each ethnic community who answered “most important” most often, Bosniaks scored highest (48.1%)
- If one looks at % within each ethnic community who answered “3rd most important” most often, Roma scored highest (34.7%)

A Chi-square crosstabulation test was performed on the relationship between ethnic community and opinions voiced on this potential reason for the principles of adequate and equitable representation not to be implemented. Although a statistically significant difference in opinions between ethnic groups was found [$\chi^2(12)=22.006, p<0.5$], the association between a person’s ethnicity and his/her answer remains very weak, since it allows only a 8.7% reduction in error in predicting the answer.

Table 20. Not belonging to a political party
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Not belonging to a political party	Most important	Count	22	26	43	24	23	35	25	198
		% within Ethnic community	29.7%	38.8%	46.2%	30.8%	31.5%	36.8%	48.1%	37.2%
	2 nd most important	Count	33	28	27	28	35	27	13	191
		% within Ethnic community	44.6%	41.8%	29.0%	35.9%	47.9%	28.4%	25.0%	35.9%
	3 rd most important	Count	19	13	23	26	15	33	14	143
		% within Ethnic community	25.7%	19.4%	24.7%	33.3%	20.5%	34.7%	26.9%	26.9%
Total		Count	74	67	93	78	73	95	52	532
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Graph 20. Percent of respondents who consider not belonging to a political party as a reason for non implementation of the principle towards their ethnic community
(answers broken down by ethnic community)



21. Lack of connections (family, friends, etc)

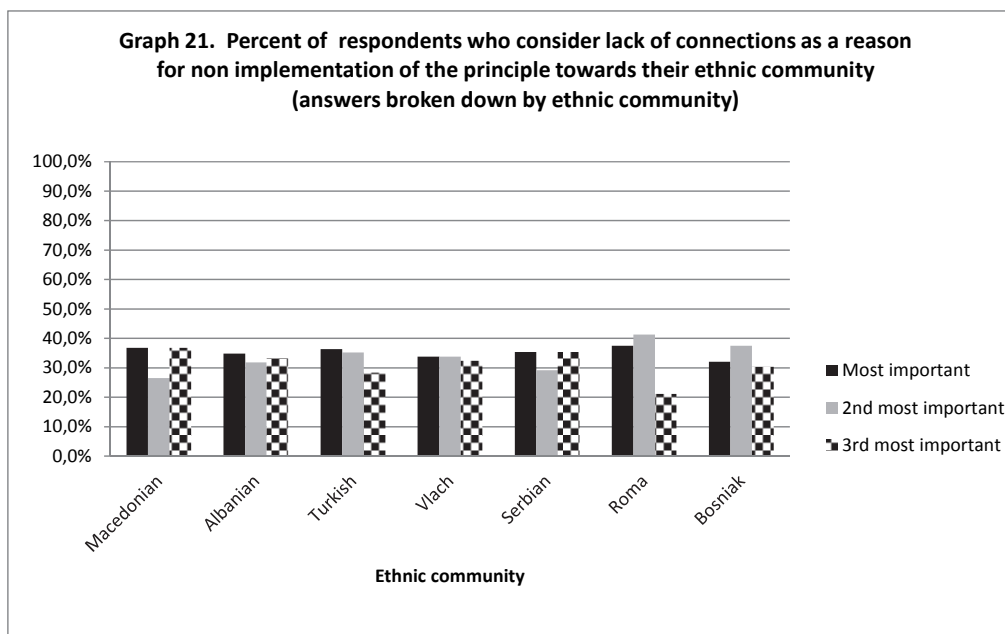
Looking at results from the table and graph below:

- If one combines the number of participants who decided to answer most, 2nd most and 3rd most important reason, *lack of connections* was more important overall – and by far – to Roma (104); second are Turks (88); all other groups oscillate in a much lower range of 56 to 68
- If one looks at percent within each ethnic community who answered “most important” most often, Roma scored highest (37.5%)
- If one looks at percent within each ethnic community who answered “3rd most important” most often, Macedonians scored highest (36.8%)

A crosstabulation chi-square test was performed looking at the relationship between ethnic community and opinions voiced on this potential reason for the principles of adequate and equitable representation not to be implemented. There were no statistically significant differences in opinions based on a person’s ethnicity.

Table 21. Lack of connections (family, friends, etc)
(answers broken down by ethnic community)

Table 21. Lack of connections (family, friends, etc) (answers broken down by ethnic community)										
			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Lack of connections (family, friendly...)	Most important	Count	25	23	32	23	23	39	18	183
		% within Ethnic community	36.8%	34.8%	36.4%	33.8%	35.4%	37.5%	32.1%	35.5%
	2 nd most important	Count	18	21	31	23	19	43	21	176
		% within Ethnic community	26.5%	31.8%	35.2%	33.8%	29.2%	41.3%	37.5%	34.2%
	3 rd most important	Count	25	22	25	22	23	22	17	156
		% within Ethnic community	36.8%	33.3%	28.4%	32.4%	35.4%	21.2%	30.4%	30.3%
Total		Count	68	66	88	68	65	104	56	515
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%



22-25. Sources of Information

22. Media

Looking at results from the table and graph below:

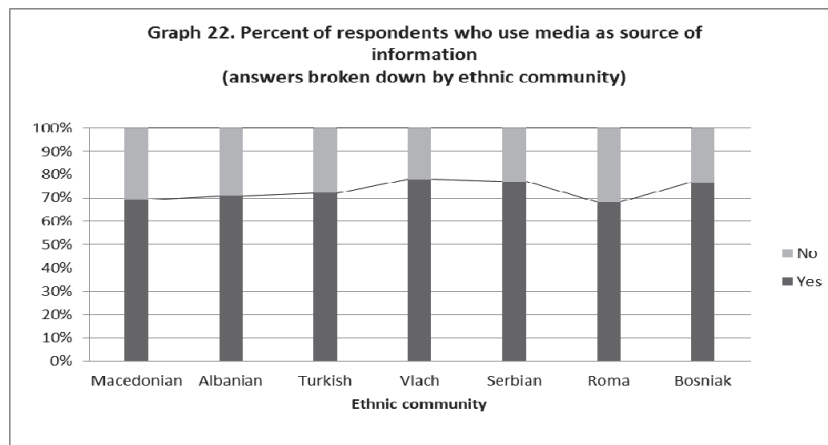
-If one looks at percentage of participants within each ethnic community who declared that *media* was to them a source of information about adequate and equitable representation of their community:

- It was a valid source among Vlachs most (77.9%) and Roma least (68.2%); percent range between pole answers was narrow, with other groups oscillating between 77 and 69.1%
- Looking at “Yes” answers only for all sources of information and across ethnic communities, *media* – compared to family, friends and colleagues, was ranked as the *first* most important source of information

A crosstabulation chi-square test was performed looking at the relationship between ethnic community and *media* being a source of information on whether adequate and equitable representation is being implemented towards someone’s community. There were no statistically significant differences in usage of media based on a person’s ethnicity.

Table 22. Media as source of information
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Media as source of information	Yes	Count	125	129	129	141	137	122	138	921
		% within Ethnic community	69.1%	70.9%	72.1%	77.9%	77.0%	68.2%	76.7%	73.1%
	No	Count	56	53	50	40	41	57	42	339
		% within Ethnic community	30.9%	29.1%	27.9%	22.1%	23.0%	31.8%	23.3%	26.9%
Total		Count	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%



23. Family

Looking at results from the table and graph below:

-If one looks at percentage of participants within each ethnic community who declared that *family* was to them a source of information about adequate and equitable representation of their community:

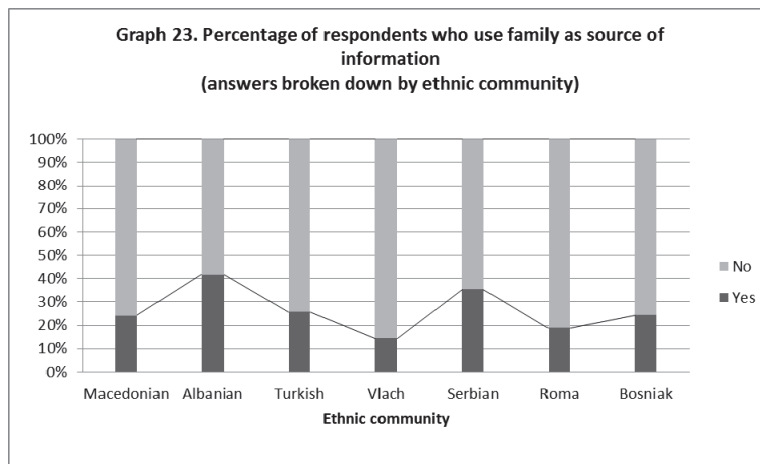
- It was a valid source among Albanians most (41.8%) and Vlachs least (14.4%); percent range between pole answers was wide, with other groups oscillating between 35.4 and 19%
- Looking at “Yes” answers only for all sources of information and across ethnic communities, *family* – compared to media, friends and colleagues, was ranked as the *third* most important source of information

A crosstabulation chi-square test was performed looking at the relationship between ethnic community and *family* being a source of information on whether adequate and equitable representation is being implemented in someone’s

community. There were statistically significant differences in the usage of family as a source of information depending on a person's ethnicity [$\chi^2(6)=48.821$, $P<.05$]. Lambda was 0. Cramer's V was .197. Thus, the strength of association between the variables is weak.

Table 23. Family as source of information
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Family as source of information	Yes	Count	44	76	46	26	63	34	44	333
		% within Ethnic community	24.3%	41.8%	25.7%	14.4%	35.4%	19.0%	24.4%	26.4%
	No	Count	137	106	133	155	115	145	136	927
		% within Ethnic community	75.7%	58.2%	74.3%	85.6%	64.6%	81.0%	75.6%	73.6%
Total		Count	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%



24. Friends

Looking at results from the table and graph below:

-If one looks at percentage of participants within each ethnic community who declared that *friends* were to them a source of information about adequate and equitable representation of their community:

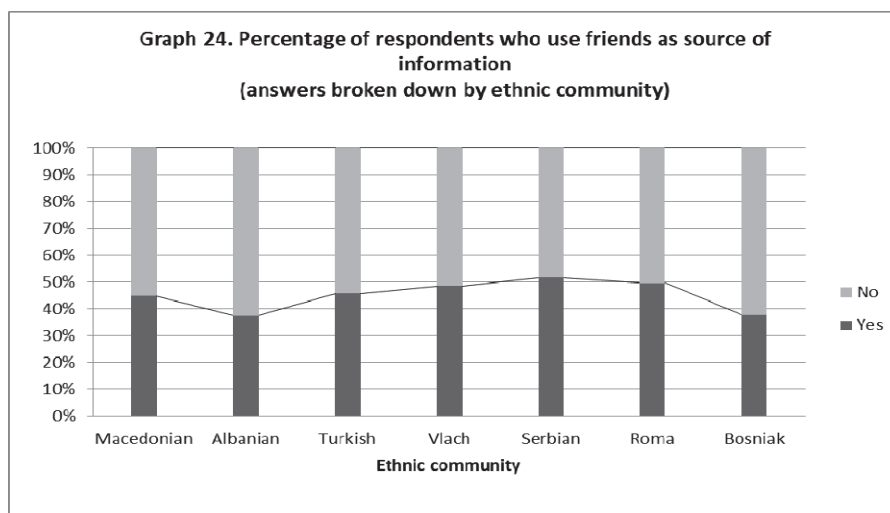
- It was a valid source among Serbs most (51.7%) and Albanians least (37.4%); percent range between pole answers was relatively narrow, with other groups oscillating between 37.8 and 49.7%

- Looking at “Yes” answers only for all sources of information and across ethnic communities, *friends* – compared to media, family and colleagues, was ranked as the *second* most important source of information

A crosstabulation chi-square test was performed looking at the relationship between ethnic community and *friends* being a source of information on whether adequate and equitable representation is being implemented in someone’s community. Although a statistically significant difference in usage of friends as source of information depending on ethnic groups was found [$\chi^2(6) = 13.911$, $P < .05$], the association between a person’s ethnicity and his/her answer remains very weak, since it allows only a 1.1% reduction in error in predicting the answer.

**Table 24. Friends as source of information
(answers broken down by ethnic community)**

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Friends as source of information	Yes	Count	81	68	82	88	92	89	68	568
		% within Ethnic community	44.8%	37.4%	45.8%	48.6%	51.7%	49.7%	37.8%	45.1%
	No	Count	100	114	97	93	86	90	112	692
		% within Ethnic community	55.2%	62.6%	54.2%	51.4%	48.3%	50.3%	62.2%	54.9%
Total		Count	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%



25. Colleagues

Looking at results from the table and graph below:

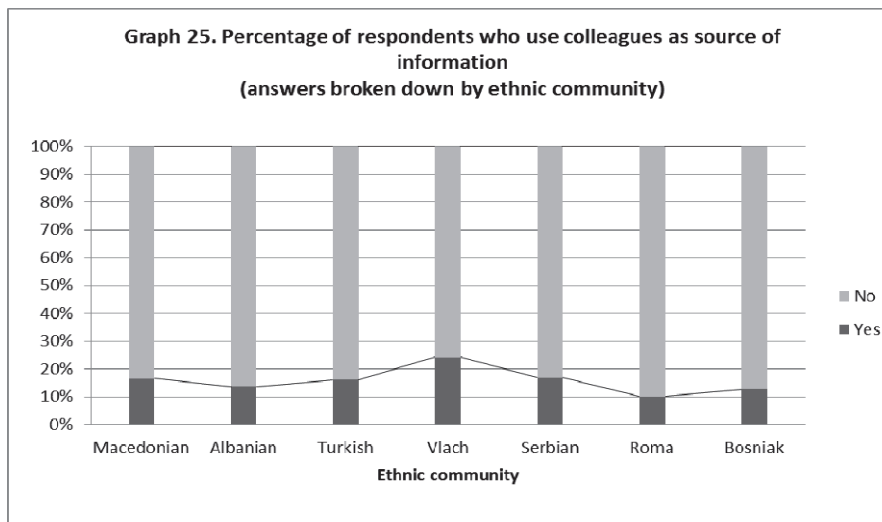
-If one looks at percentage of participants within each ethnic group who declared that *colleagues* were to them a source of information about adequate and equitable representation of their community:

- It was a valid source among Vlachs most (24.3%) and Roma least (10.1%); percent range between pole answers was relatively narrow, with other groups oscillating between 16.6 and 12.8%
- Looking at “Yes” answers only for all sources of information and across ethnic communities, *colleagues* – compared to family, friends and media, was ranked as the *fourth* most important source of information

A crosstabulation chi-square test was performed looking at the relationship between ethnic community and *colleagues* being a source of information on whether adequate and equitable representation is being implemented in someone’s community. There were statistically significant differences in usage of colleagues as a source of information depending on a person’s ethnicity [$\chi^2(6)=16.367$, $P<.05$]. Lambda was 0. Cramer’s V was .114. Thus, the strength of association between the variables is very weak.

**Table 25. Colleagues as source of information
(answers broken down by ethnic community)**

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Colleagues as source of information	Yes	Count	30	25	29	44	30	18	23	199
		% within Ethnic community	16.6%	13.7%	16.2%	24.3%	16.9%	10.1%	12.8%	15.8%
	No	Count	151	157	150	137	148	161	157	1061
		% within Ethnic community	83.4%	86.3%	83.8%	75.7%	83.1%	89.9%	87.2%	84.2%
Total		Count	181	182	179	181	178	179	180	1260
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%



26-31. Paths to Improvement of the Implementation of the Principle of Adequate and Equitable Representation

26. Improved legislation

Looking at results from the table and graph below:

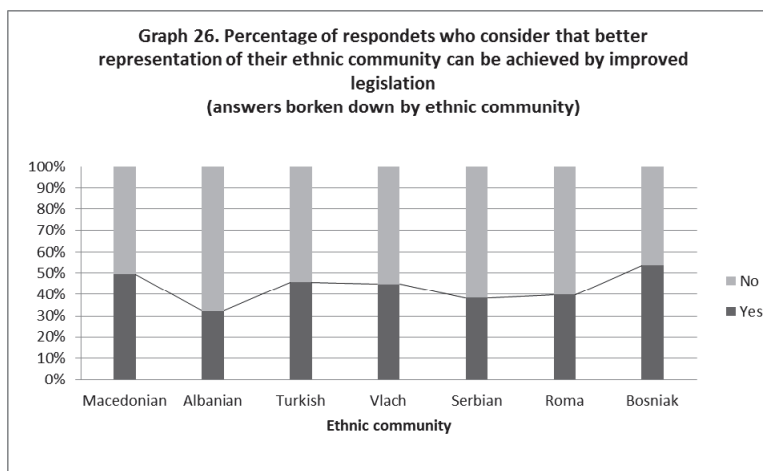
-If one looks at percentage of participants within each ethnic community who believed that *improved legislation* was a way to improve adequate and equitable representation of their ethnic community:

- It was a way for improvement among Bosniaks most (53.4%) and Albanians least (32.4%); percent range between pole answers was wide (21%), with other groups oscillating between 49.4 and 38.3%
- Looking at “Yes” answers only and across ethnic communities, *improved legislation* [compared to improved education, stronger control by central government, complaint mechanisms by citizen, increased monitoring by NGOs and lobbying] was ranked as the *first* most important way towards improvement

A crosstabulation chi-square test was performed on the relationship between ethnic community and *improved legislation* being a way to ensure better representation of one’s ethnic community. Although a statistically significant difference in opinions depending on ethnic group was found [$\chi^2(6)=21.058$, $P<.05$], the association between a person’s ethnicity and his/her answer remains very weak, since it allows only a 2.2% reduction in error in predicting the answer.

Table 26. Improved legislation
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Improved legislation	Yes	Count	89	58	81	81	67	71	95	542
		% within Ethnic community	49.4%	32.4%	45.8%	44.8%	38.3%	39.9%	53.4%	43.4%
	No	Count	91	121	96	100	108	107	83	706
		% within Ethnic community	50.6%	67.6%	54.2%	55.2%	61.7%	60.1%	46.6%	56.6%
Total		Count	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%



27. Improved education

Looking at results from the table and graph below:

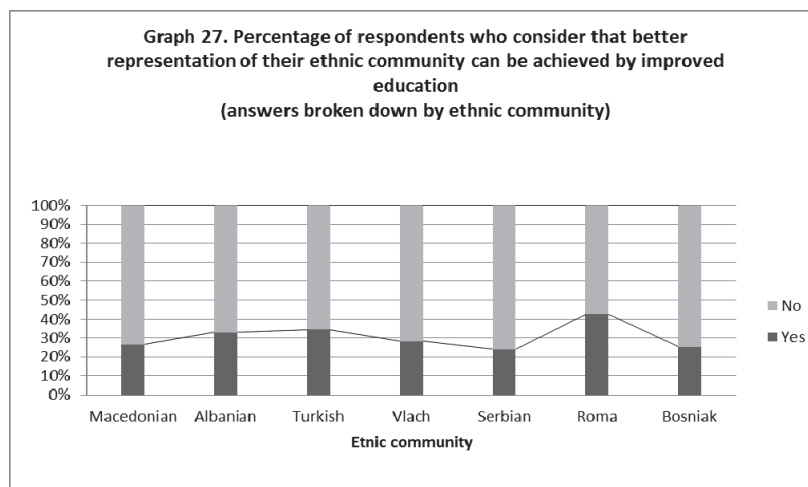
-If one looks at percentage of participants within each ethnic community who believed that *improved education* was a way to improve adequate and equitable representation of their ethnic community:

- It was a way for improvement among Roma most (42.7%) and Serbs least (24%); percent range between pole answers was relatively wide (18.7%), with other groups oscillating between 34.5 and 25.3%
- Looking at “Yes” answers only and across ethnic communities, *improved education* [compared to improved legislation, stronger control by central government, complaint mechanisms by citizen, increased monitoring by NGOs and lobbying] was ranked as the *third* most important way towards improvement

A crosstabulation chi-square test was performed on the relationship between ethnic community and *improved education* being a way to ensure better representation of one's ethnic community. There were statistically significant differences depending on a person's ethnicity [$X^2(6)=21.748$, $P<.05$]. Lambda was 0. Cramer's V was .132. Thus, the strength of association between the variables is very weak.

Table 27. Improved education
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Improved education	Yes	Count	48	59	61	51	42	76	45	382
		% within Ethnic community	26.7%	33.0%	34.5%	28.2%	24.0%	42.7%	25.3%	30.6%
	No	Count	132	120	116	130	133	102	133	866
		% within Ethnic community	73.3%	67.0%	65.5%	71.8%	76.0%	57.3%	74.7%	69.4%
Total		Count	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%



28. Stronger control by the central government

Looking at results from the table and graph below:

-If one looks at percentage of participants within each ethnic community who believed that *stronger control by central government* was a way to improve adequate and equitable representation of their ethnic community:

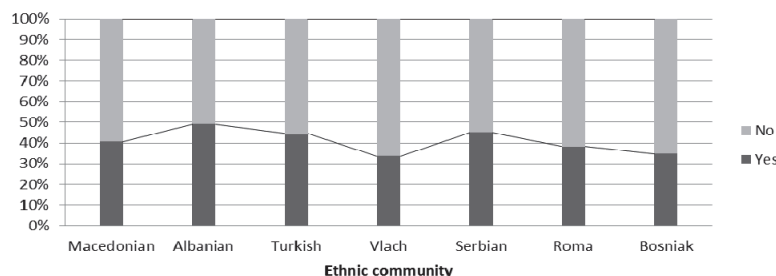
- It was a way for improvement among Albanians most (49.2%) and Vlachs least (33.7%); percent range between pole answers was relatively large (15.5%), with other groups oscillating between 49.4 and 38.3%
- Looking at “Yes” answers only and across ethnic communities, *stronger control by central government* [compared to improved legislation, improved education, complaint mechanisms by citizen, increased monitoring by NGOs and lobbying] was ranked as the *second* most important way towards improvement

A crosstabulation chi-square test was performed on the relationship between ethnic community and *stronger control by central government* being a way to ensure better representation of one’s ethnic community. There were statistically significant differences in opinion depending on a person’s ethnicity [$X^2(6) = 14.518$, $P < .05$]. Lambda was 0. Cramer’s V was .108. Thus, the strength of association between the variables is very weak.

**Table 28. Stronger control by the central government
(answers broken down by ethnic community)**

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Stronger control by the central government	Yes	Count	73	88	79	61	79	68	62	510
		% within Ethnic community	40.6%	49.2%	44.6%	33.7%	45.1%	38.2%	34.8%	40.9%
	No	Count	107	91	98	120	96	110	116	738
		% within Ethnic community	59.4%	50.8%	55.4%	66.3%	54.9%	61.8%	65.2%	59.1%
Total		Count	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

**Graph 28. Percentage of respondents who consider that better representation of their ethnic community can be achieved with stronger control by the central government
(answers broken down by ethnic community)**



29. Increased monitoring by NGOs

Looking at results from the table and graph below:

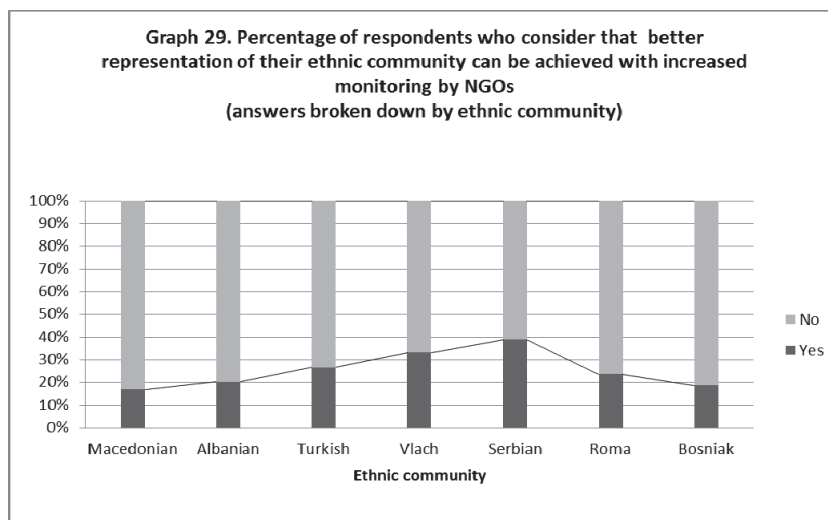
-If one looks at percentage of participants within each ethnic community who believed that *increased monitoring by NGOs* was a way to improve adequate and equitable representation of their ethnic community:

- It was a way for improvement among Serbs most (38.9%) and Macedonians least (16.7%); percent range between pole answers was wide (22.2%), with other groups oscillating between 33.1 and 18.5%
- Looking at “Yes” answers only and across ethnic communities, *increased monitoring by NGOs* [compared to improved legislation, improved education, stronger control by central government, complaint mechanisms by citizen and lobbying] was ranked as the *fourth* most important way towards improvement

A crosstabulation chi-square test was performed on the relationship between ethnic community and *increased monitoring by NGOs* being a way to ensure better representation of one’s ethnic community. There were statistically significant differences in opinion depending on a person’s ethnicity [$\chi^2(6) = 37.273$, $P < .05$]. Lambda was 0. Cramer’s V was .173. Thus, the strength of association between the variables is weak.

Table 29. Increased monitoring by NGOs
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Increased monitoring by NGOs	Yes	Count	30	36	47	60	68	42	33	316
		% within Ethnic community	16.7%	20.1%	26.6%	33.1%	38.9%	23.6%	18.5%	25.3%
	No	Count	150	143	130	121	107	136	145	932
		% within Ethnic community	83.3%	79.9%	73.4%	66.9%	61.1%	76.4%	81.5%	74.7%
Total		Count	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%



30. Complain mechanism for citizens

Looking at results from the table and graph below:

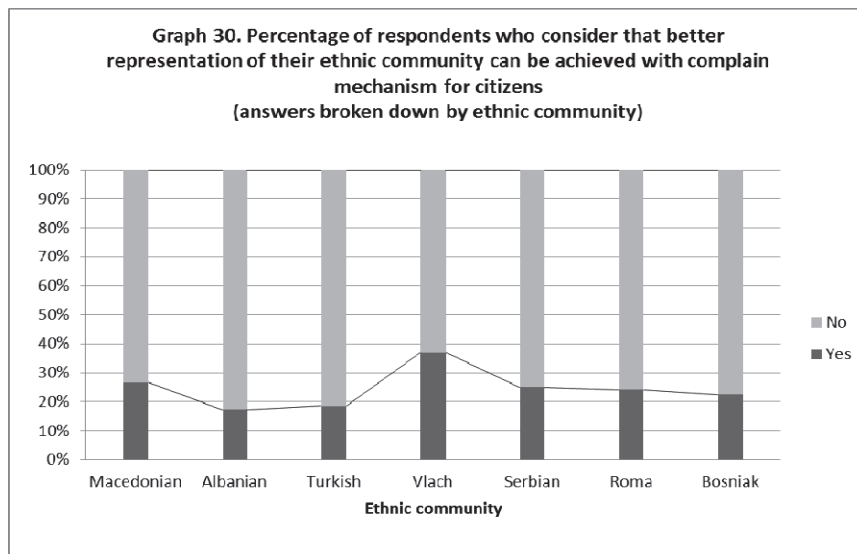
-If one looks at percentage of participants within each ethnic community who believed that a *complain mechanism for citizens* was a way to improve adequate and equitable representation of their ethnic group:

- It was a way for improvement among Vlachs most (37%) and Albanians least (17.3%); percent range between pole answers was relatively wide (19.7%), with other groups oscillating between 26.7 and 18.6%
- Looking at “Yes” answers only and across ethnic communities, a *complaint mechanism for citizens* [compared to improved legislation, improved education, stronger control by central government, increased monitoring by NGOs and lobbying] was ranked as the *fifth* most important way towards improvement

A crosstabulation chi-square test was performed on the relationship between ethnic community and a *complain mechanism by citizens* being a way to ensure better representation of one’s ethnic community. There were statistically significant differences depending on a person’s ethnicity at the level of [$\chi^2(6 \text{ or } 1)=24.492, P<.05$]. Lambda was 0. Cramer’s V was .140. Thus, the strength of association between the variables is very week.

Table 30. Complain mechanism for citizens
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Complain mechanism for citizens	Yes	Count	48	31	33	67	44	43	40	306
		% within Ethnic community	26.7%	17.3%	18.6%	37.0%	25.1%	24.2%	22.5%	24.5%
	No	Count	132	148	144	114	131	135	138	942
		% within Ethnic community	73.3%	82.7%	81.4%	63.0%	74.9%	75.8%	77.5%	75.5%
Total		Count	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%



31. Lobbying

Looking at results from the table and graph below:

-If one looks at percentage of participants within each group who believed that *lobbying* was a way to improve adequate and equitable representation of their ethnic group:

- It was a way for improvement among Serbs most (25.7%) and Albanians least (7.8%); percent range between pole answers was relatively wide (17.9%), with other groups oscillating between 18.8 and 9%

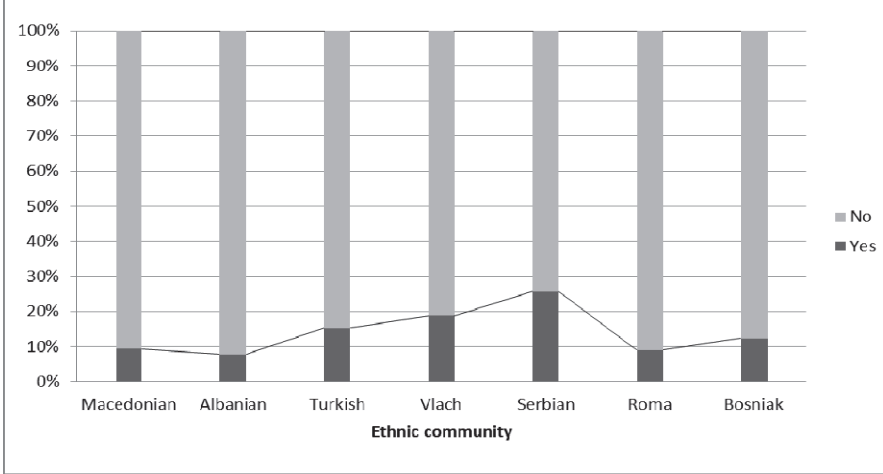
- Looking at “Yes” answers only and across ethnic communities, *lobbying* [compared to improved legislation, improved education, stronger control by central government, complaint mechanisms for citizens and increased monitoring by NGOs] was ranked as the *sixth* most important way towards improvement

A crosstabulation chi-square test was performed on the relationship between ethnic community and *lobbying* being a way to ensure better representation of one’s ethnic community. There were statistically significant differences in opinion depending on a person’s ethnicity at the level of $[X^2(6)=36.458, P<.05]$. Lambda was 0. Cramer’s V was .171. Thus, the strength of association between the variables is weak.

Table 31. Lobbying
(answers broken down by ethnic community)

			Ethnic Community							Total
			Macedonian	Albanian	Turkish	Vlach	Serbian	Roma	Bosniak	
Lobbying	Yes	Count	17	14	27	34	45	16	22	175
		% within Ethnic community	9.4%	7.8%	15.3%	18.8%	25.7%	9.0%	12.4%	14.0%
	No	Count	163	165	150	147	130	162	156	1073
		% within Ethnic community	90.6%	92.2%	84.7%	81.2%	74.3%	91.0%	87.6%	86.0%
Total		Count	180	179	177	181	175	178	178	1248
		% within Ethnic community	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Graph 31. Percentage of respondents who consider that better representation of thier ethnic community can be achived with lobbying
(answers borken down by ethnic community)



V. Conclusions

a. Conclusions from Univariate Analysis

1. When analysing opinions of participants, on whether adequate and equitable representation is or is not implemented, at central or local government levels, in managerial or non-manaregial positions:

- More participants have negative opinions than positive opinions across type of government and position

2. When analysing negative opinions only:

- Negative opinions are highest in regards to managerial positions at the local level

3. When analyzing opinions on reasons why adequate and equitable representation is not being implemented:

- “Lack of proper qualifications” is much less a probable reason for non-implementation of the principle than any other reason, i.e., “wrong party affiliation”, “not belonging to a political party” or “lack of connections”. A total of 207 participants ranked “lack of proper qualifications” as a most, 2nd most or 3rd most probable reason, while 494 did so for “wrong party affiliation”, 533 did so for “not belonging to a political party” and 516 did so for “lack of connections”
- However, “wrong party affiliation” is by far the reason which is seen as the most probable cause for non-implementation (ranked #1) rather than the 2nd or 3rd most

4. When participants were asked which source of information they used to form their opinions on whether adequate and equitable representation was or was not implemented towards their ethnic community:

- Media was by far the most used source (i.e., compared to “friends” ranked 2nd)
- Fiends were by far their #2 source (i.e., compared to others ranked 3rd, 4th or 5th)

5. When participants were asked how better representation of their ethnic group could be achieved, they thought that:

- Improved legislation would be the best way
- Stronger control by central government was a close 2nd best

b. Conclusions from Bivariate Analysis

1. When looking at whether the principle of adequate and equitable representation has been implemented or not implemented across central or local government, in managerial or non-manaregial positions:

- Results along individual ethnic groups are not consistent with overall results for the entire sample. While results for the entire sample showed more negative than positive answers overall, opinions between different ethnic groups about a same type of government or position are inconsistent, with some groups being more positive

than negative and others being more negative than positive. Opinions within each ethnic group are inconsistent across types of government and positions as well, with more positive or negative opinions on one type of government vs. the other and one type of position vs. the other

- Overall, however, Roma are by far the most consistently negative of all ethnic communities, across all types of government and position; Turks and Bosniaks come somewhat second and third
- Macedonians and Vlachs are the most positive of all ethnic communities, but not across all types of government or position; Serbs come third

2. When looking at reasons why the principle of adequate and equitable representation has or has not being implemented:

- Opinions on *“wrong party affiliation”* are *highly consistent across all ethnic groups*, all seeing it as the absolute most important reason for non-implementation
- Opinions on importance of *“not belonging to a political party”* are somewhat consistent across ethnic groups, seeing it as the 2nd most important reason for non-implementation, except for Turks and Bosniaks who see it as quite more important than other groups
- Opinions on importance of *“lack of connections”* are highly consistent across all ethnic groups, seeing it as the 3rd most important reason for non-implementation
- Opinions on *“lack of proper qualification”* are highly consistent across all ethnic groups, all considering it the absolute least important reason for non-implementation, most particularly by Serbs who see it as much more unimportant than other groups

3. When looking at sources of information based on which opinions are based:

- Opinions on *“media”* are highly consistent across all ethnic groups: All see it as the absolute main source of information
- Opinions on *“friends”* are somewhat consistent across ethnic groups: Most see it at the 2nd most important source of information, but Serbs particularly and Albanians least
- Opinions on *“family”* are highly inconsistent across ethnic groups: Overall all, it is the 3rd most important source of information, but this holds for Albanians most particularly (and Serbs to a certain extent) but very little for Vlachs
- Opinions on *“colleagues”* are somewhat inconsistent across ethnic groups: Overall, it is the 4th most important source of information, but this holds more for Vlachs while rather little to Roma

4. When looking at ways to enhance one’s group representation:

- Looking at opinions on whether *“improved legislation”*, *“improved education”*, *“stronger control by central government”*, *“increased monitoring by NGOs”*, *“complain mechanism for citizens”* or *“lobbying”* are more or less effective at improving one’s group representation, opinions are inconsistent both between ethnic communities and within ethnic communities themselves

- *Improved legislation*: This is the most important way overall. However, it is seen as effective by Bosniaks most and Albanians least
- *Stronger control by central government*: This is the 2nd most important way overall. However, it is seen as effective by Albanians most and Vlachs least
- *Improved education*: This is the 3rd most important way overall. However, it is seen as effective by Roma most and Serbs least
- *Increased monitoring by NGOs*: This is the 4th most effective way overall. However, it is seen as effective by Serbs most and Macedonians least
- *Complain mechanism for citizens*: This is the 5th most effective way overall. However, it is seen as effective by Vlachs most and Albanians least
- *Lobbying*: This is the 6th most effective way overall. However, it is seen as effective by Serbs most and Albanians least

Bibliography

Publications:

- Engstrom, Janny. Multiethnicity or Binationalism? The Framework Agreement and the Future of the Macedonian State, *the European Book on Minorities Issues, Vol.1*, 2001/2, Kluwer Law International, 2003
- Horowitz, DL. Democracy in divided societies in L Diamond & MF Plattner (eds.) *Nationalism, ethnic conflict, and democracy*, 1994
- Malevska, Mirjana. Painful Confrontations, *New Balkan Politics, Vol. 4/5*, Peace and Democracy Center: "Ian Collins", Skopje, 2002
- Mickey, Robert W., Adam Smith Albion, Success in the Balkans? A Case Study of Ethnic Relation in the RM, in Ian M. Cuthbertson and Jane Leibowith (eds.) *Minorities: The New Europe's Old Issue*, Institute for East West Studies, New York, 1993
- Boskovski, Donce. *Implementation of the Rights of the Communities - practices, Mechanisms and Protection*, OSCE, SKopje, 2012
- Total Population, Households and Dwellings, Total Population according to Ethnic Affiliation, Mother Tongue and Religion, Book 10, State Statistical Office, 2002
- Report on Monitoring the Implementation of the Principle of Adequate and Equitable Representation for 1012, Ombudsperson of the Republic of Macedonia, Skopje, 2013
- Report on the Conditions for Implementation of All Policies that derive from the Ohrid Framework Agreement, Secretariat for Implementation of the Ohrid Framework Agreement, Government of the Republic of Macedonia, Skopje, 2012
- Kotevska, Biljana. *Effective Political Participation of the Small(er) Ethnic Communities in Local Self-Government in the Republic of Macedonia: The Impact of the Ohrid Framework Agreement*, Studiorum, Skopje, 2011
- Rulebook on the Content of the Annual Plan for Adequate and Equitable Representation of Communities, Ministry of Information Society and Administration, 2011

Legal documents:

- Ohrid Framework Agreement, 13 August 2001
- Constitution of the Republic of Macedonia
- Law on Culture, Official Gazette No.31/1998, 49/2003, 82/2005, 24/2007, 15/2008, 116/2010, 47/2011, 51/2011, 136/2012
- Law on State Servants, Official Gazette, No. 59/2000, 112/2000, 34/2001, 103/2001, 43/2002, 98/2002, 17/2003, 40/2003, 85/2003, 17/2004, 69/2004, 81/2005, 61/2006, 36/2007, 161/2008, 6/2009, 114/2009, 35/2010, 167/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012
- Law on Public Prosecutor, Official Gazette No. 150/2007, 111/2008
- Law on Committee for Inter-Community Relation, Official Gazette No. 150/2007

- Law on Primary Education, Official Gazette No. 103/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011,
- Law on Secondary Education, Official Gazette No. 44/1995, 24/1996, 34/1996, 35/1997, 82/1999, 29/2002, 40/2003, 42/2003, 67/2004, 55/2005, 113/2005, 35/2006, 30/2007, 49/2007, 81/2008, 92/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012
- Law on Improvement and Protection of the Rights of the Members of Communities that are less than 20% of the Population of the Republic of Macedonia, Official Gazette, No. 92/2008
- Law on Ombudsperson, Official Gazette, No. 60/2003, 114/2009
- Law on Local Self-Government, Official Gazette, No. 5/2002
- Law on Courts, Official Gazette, No. 58/2006, 62/2006, 35/2008, 150/2012
- Law on Public Servants, Official Gazette, No. 52/2010, 36/2011, 6/2012, 24/2012
- 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012)
- Law on Court Administration, Official Gazette, No. 98/2008, 161/2008, 6/2009, 150/2010

Internet:

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationallaw.aspx>

<http://www.ucd.ie/ibis/filestore/Ohrid%20Framework%20Agreement.pdf>

<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>

http://www.ads.gov.mk/WBStorage/Files/pravilnik_pravicna_zastapenost_zaednicite_js_61_2011.pdf

<http://siofa.gov.mk/content/?1BA0C890D2009AA985E7CF02AF628BD53EC13BCA>

Appendix: Survey Instrument

Survey on Adequate and Equitable Representation

The purpose of this survey is to explore the opinions of the members of the Macedonian, Albanian, Turkish, Vlach, Serbian, Roma and Bosniak ethnic communities regarding the implementation of the principle of adequate and equitable representation in respect to their communities. The principle of adequate and equitable representation means that the ethnic composition of the Republic of Macedonia should be reflected in state and local institutions, at non-managerial as well as managerial position levels, while at the same time respecting the criteria of expertise and competency. The survey is conducted by the Association of the Units of Local Self-Government of the Republic of Macedonia (ZELS) and the Community Development Institute (CDI) within the project “BONA MENTE: Enhancing inclusion of non- majority communities at local level through Committees for Inter- Community relations”. The project is financed by the European Union. Results from the survey will be published in a report and will be used for improving the implementation of the principle of adequate and equitable representation.

You should fill out the questionnaire independently. Your answers are anonymous. You will need 5 minutes to complete the questionnaire. When you finish filling out the questionnaire, please return it to the person who gave you the questionnaire.

Thank you!

I. ADEQUATE AND EQUITABLE REPRESENTATION

1. According to you, how much the principle of adequate and equitable representation is implemented in the organs of state authority (ministries, courts, public administration etc) at the non-managerial position level regarding the members of your community? (Select only one answer)

- A. Implemented
- B. Partially implemented
- C. Neutral
- D. Partially not-implemented
- E. Not-implemented
- F. I don't know

2. According to you, how much the principle of adequate and equitable representation is implemented in the organs of state authority (ministries, courts, public administration etc) at the managerial position level regarding the members of your community? (Select only one answer)

- A. Implemented
- B. Partially implemented
- C. Neutral
- D. Partially not-implemented
- E. Not-implemented
- F. I don't know

3. According to you, how much the principle of adequate and equitable representation is implemented in your municipality (municipality administration, municipality public companies etc) at the non-managerial position level regarding the members of your community? (Select only one answer)

- A. Implemented
- B. Partially implemented
- C. Neutral
- D. Partially not-implemented
- E. Not-implemented
- F. I don't know

4. According to you, how much the principle of adequate and equitable representation is implemented in your municipality (municipality administration, municipality public companies etc) at the managerial position level regarding the members of your community? (Select only one answer)

- A. Implemented
- B. Partially implemented
- C. Neutral
- D. Partially not-implemented
- E. Not-implemented
- F. I don't know

You answer question 5 only if you have selected answer D or E at any of the previous questions.

5. Listed below are several reasons that are maybe causing the principle of adequate and equitable representation not to be implemented towards the members of your ethnic community. *(Rank this reasons according to their importance. Place 1 in the box next to the most important reason, 2 next to the second most important reason and 3 next to the third most important reason. Do not place the same number in more than one box)*

- ☐ Lack of proper qualification
- ☐ Wrong party affiliation
- ☐ Not belonging to a political party
- ☐ Lack of connections (family, friends, etc.)
- ☐ Other _____

6. Which of the following sources of information do you use to get informed about the adequate and equitable representation of your ethnic community? *(Select as many answers as appropriate)*

- ☐ Media
- ☐ Family
- ☐ Friends
- ☐ Colleagues
- ☐ Other _____

7. How do you think better representation of your ethnic community could be achieved? *(Select as many answers as appropriate)*

- ☐ Improved legislation
- ☐ Improved education
- ☐ Stronger control by the central government (e.g. Agency for Public Servants)
- ☐ Increased monitoring by non-governmental organizations
- ☐ Complain mechanism for citizens
- ☐ Lobbying
- ☐ Other _____

II. SOME BASIC INFORMATION ABOUT YOU

8. Age: *(Select only one answer)*

- ☐ 18-30
- ☐ 31-45
- ☐ 46-60
- ☐ 61+

9. Sex: *(Select only one answer)*

- ☐ Male
- ☐ Female

10. Ethnic community: *(Select only one answer)*

- ☐ Macedonian
- ☐ Albanian
- ☐ Turkish
- ☐ Vlach
- ☐ Serbian
- ☐ Roma
- ☐ Bosniak

11. What is the highest level of education that you have attained? *(Select only one answer)*

- ☐ Primary
- ☐ Secondary
- ☐ Faculty

12. What is your monthly income? *(Select only one answer)*

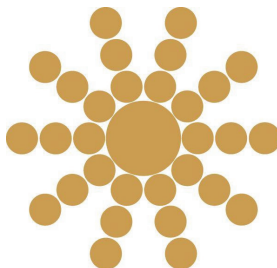
- ☐ Up to 9.000 mkd
- ☐ 9.001-20.000 mkd
- ☐ Above 20.001 mkd



Институт за развој на заедницата
Community Development Institute
Instituti për Zhvillim të Bashkësisë
Tetovo, Macedonia
www.irz.org.mk

Association Community Development Institute (CDI)- Tetovo

Ljubo Bozinovski Pish 82 1200 Tetovo
Tel/fax: (+389 44) 340 677
E- mail: info@irz.org.mk
Web-site: www.irz.org.mk



Association of the units of local-self government of the Republic of Macedonia - ZELS

st. Kopenhagenska 5, 1000 Skopje
Tel: (+389 2) 30 99 033
Fax: (+389 2) 30 61 994
E- mail: contact@zels.org.mk
Web- site: www.zels.org.mk



Здружение Институт за развој на заедницата (ИРЗ)- Тетово
ул. Љубо Божиновски Пиш 82 1200 Тетово
Тел/факс: (+389 44) 340 677
Instituti për zhvillim të bashkësisë (IZHB)
Adresa: Ljubo Bozinovski Pish 82, Tetovë, Maqedoni
Tel. +389 44 340 677
info@irz.org.mk
www.irz.org.mk



ЗЕЛС

Заедница на единиците на локалната самоуправа на РМ - ЗЕЛС
ул. Копенхагенска 5, 1000 Скопје
Тел: (+389 2) 30 99 033 Факс: (+389 2) 30 61 994
Bashkësia e njësisë të vetëqeverisjes lokale të RM - BNJVL
rruga „Kopenhagenska 5“, 1000 Shkup
e-mail: contact@zels.org.mk
webfaqe: www.zels.org.mk